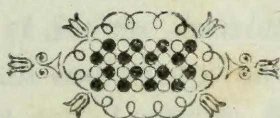

SANCTI

LEONIS MAGNI

SERMONES

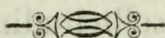
ROMAE

TYPIS S. CONGREGATIONIS DE PROPAGANDA FIDE

—◦—

MDCCCXLIX.

EX LEONIS VITA.

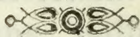

Leonem Hetruscum libri Pontificalis editiones tradunt: verum plures eruditi viri gravibus innixi argumentis Romae natum contendunt. Ceteris omissis, Prosper Leoni aequalis et familiaris cum ejus narrat electionem haec habet: *Igitur Leo Legatione publica accitus, et gaudenti* PATRIAE *praesentatus . . . Episcopus ordinatur.* Leo quoque se excusans quod Ephesino Concilio praesentiam suam non exhiberet epistola 27. nunc 31. ad Theodosium hanc affert rationem: *Quia rerum praesentium nimis incerta conditio a tantae urbis populis me abesse non sineret, et in desperationem quamdam animi tumultuantium mitterentur si pro occasione causae ecclesiasticae viderer* PATRIAM, *et Sedem Apostolicam velle deserere.* Neque vero desunt codices ipsius libri Pontificalis magnae auctoritatis qui Leonem *Romanum* exhibeant. His aliisque rationibus permoti nonnulli existimarunt sententias ita posse conciliari ut Romae quidem lucem primo aspexerit Leo, attamen genere Hetruscus fuerit cum pater Quintianus ex Tuscia prodierit.

Incertum vero est quo anno Leo sit natus, et quot annos vixerit: attamen ecclesiastico caetui a teneris adhaesisse, atque in inferioribus ministeriis in Romana Ecclesia laudabiliter admodum perfunctus videtur. Leonem nostrum a S. Augustino commemorari verisimile est epistola 104. ad Sixtum tunc presbyterum, cum litteras ab eo per *Leonem Acolytum* ad Aurelium directas refert. Sub Coelestino Pontifice Leo Diaconus erat, e idem enim hoc addito titulo Cas-

sianus suum de Incarnatione adversus Nestorium opus dedicavit. Ab eodem Coelestino et a Sixto III. ejus successore in partem sollicitudinis advocatus, demum seligitur, teste Prospero, ut dissidium in Gallia ortum inter Aetium et Albinum Romani exercitus duces componeret.

Mortuo autem Sixto, anno 440. Leo absens adhuc eidem in Pontificatu suffectus est, atque ut animadvertunt Ballerinii die 29. Septembris Episcopus ordinatur. Romanis pastorem vigilantissimum ac vere Patrem se exhibuit: universalis autem Ecclesiae sollicitudinem quanto gesserit studio ejus epistolae ac cetera illius temporis historiae documenta testantur. Haereticos insectatus est Pelagianos praesertim et Manichaeos: at Leoni gloria maxima obvenit ex iis, quae contra Eutychianam haeresim Orientis Ecclesias invadentem gessit, ejusque auctoritate praesertim factum est ut latrocinali Ephesino conciliabulo rescisso Oecumenica Synodus Chalcedonensis haberetur. Anno 461. quarto idus Novembris, ut ex Martyrologio vulgo Hieronymiano aliisque optimae notae documentis eruitur, Leo obiit cum per annos viginti, mensem unum, et dies tredecim Pontifex extitisset.

MONITUM

DE SERMONUM S. LEONIS EDITIONE.

S. Leonis Papae sermones praeclarissimum sane christianae eloquentiae specimen exhibent: incertum enim est utrum sententiarum veritatem et gravitatem, an dicendi copiam et elegantiam, temporis praesertim quo disserebat ratione habita, plus mirari in iis debeamus. Nova proinde eorumdem sermonum editio pergrata evadet iis potissimum qui Ecclesiasticae militiae sunt addicti: cumque in solemnioribus anni festis nonnulla ex iis deprompta in Officio perlegant, sperare juvat libenter homilias omnes, easque integras uno comprehensas libello eosdem esse excepturos. Genuini porro S. Leonis sermones sunt numero 96. atque hic exscribuntur ex praestantissima editione, quam Petrus et Hieronymus fratres Ballerinii Presbyteri Veronenses, Venetiis tribus voluminibus comprehensam annis 1753-57. typis commiserunt. In ea paranda Pontificis sapientissimi Benedicti XIV. votis iidem sunt obsecuti, qui novam omnium S. Leonis operum editionem confici curavit ut opponi eadem posset alteri, quam unus ex Jansenistarum ducibus Quesnellus ea ratione lucubraverat ut Leonis patrocinium suis erroribus compararet. Praefati vero editores Ballerinii expectationi, quam de se excitaverant, satis superque responderunt cum non modo orthodoxam Sanctissimi Patris doctrinam luculentissime contra Quesnellum vindicaverint; verum plura etiam juxta

Critices regulas in Quesnelliana editione corrigi oportere ostenderint, multa vero eruditissime ipsi de novo addiderint.

Sermonum textus inspectis ac sagaciter collatis codicibus manuscriptis ita diligentissime a Balleriniis emendatus praefertur, ut nullum superesse dubium possit quin ita prorsus Leo fuerit locutus : supervacaneum proinde esset, ac praeter scopum editionis hujus, longam variantium lectionum seriem hic exscribere. Omittitur quoque praefatio quae plures complectitur paginas, ubi de praedictis codicibus manuscriptis, fuse disseritur. Juvat tantum admonere manuscriptos codices, unde sermones S. Leonis hausti sunt, duplicis generis esse *collectiones* nempe, et antiqua Ecclesiarum *lectionaria*. Haec vero antiquitate praestant collectionibus : inter illa autem eminent duo vetustissima lectionaria quae in Vaticana Bibliotheca asservantur signata numeris 3835. 3836. Primum vero uncialibus ut vocant litteris octavo saeculo exaratum, priorem tamen scriptorem pene coaevum S. Leoni demonstrat inscriptione qua *domnus* non vero Sanctus vel beatus Leo dicitur : *Expliciunt sermones Domni Leonis Papae de Ascensione Domini Nostri Jesu Christi numero duo, Deo gratias.* Copiose admodum de aliis lectionariis Ballerinii disserunt, atque etiam de collectionibus antiquis eorumdem sermonum, quas in varias dividunt classes prout diversam originem produnt : prima tamen, quae antiquior, nonnisi ad saeculum undecimum referri posse videtur. Cetera quibus suam editionem adornarunt Ballerinii hic lector habet nimirum *admonitiones* ante nonnullos sermones, *notas* ad sententiarum declarationem, *allegationes* locorum unde scripturarum testimonia excerpta sunt, *observationes* demum ad operis calcem. In rebus tamen

nonnullis quae ad eruditionem spectant, ubi sermo copiosior videbatur, aliaque historiae capita Editores ut moris est declaranda sumerent, compendium exhibetur ut nec fastidium ex superfluis oriretur, nec necessaria ad mentem Patris et adjuncta in quibus loquebatur rite dignoscenda, deficerent.

VETERUM PATRUM

TESTIMONIA SELECTA

DE S. LEONE MAGNO.

Theodoretus Episcopus Cyrensis in epistola ad Abundium Episcopum apud Baronium an. 450. *num.* 33.

Legimus quae (*S. Leo*) ad sanctae et beatae memoriae Flavianum scripsit; et gratias egimus Domino nostro humanissimo Deo, quod advocatum et propugnatorem veritatis invenimus. His et ego litteris consensi . . . . cui etiam subscripsi: et ex hoc probavi, quod regulas apostolicas, hoc est vera dogmata, sequor.

In Concilio Chalcedonensi act. 2. *post recitatam Leonis epistolam* 28. *ad Flavianum Patres clamaverunt.*

Petrus per Leonem ita locutus est . . . pie et vere Leo docuit.

Idem Concilium in relatione ad Pulcheriam edita tom. 4. *Concil. Ven. edit. pag.* 1354.

Ipsi naves suas in cursu repetiere Rectores, Chri-

sto ad intelligentiam prospere dirigente, qui ostendit in Leone mirabili veritatem; qui sicut sapiente Petro, ita et isto utitur assertore.

Idem Concilium in allocutione ad Marcianum Imperatorem tom. 4. Concil. pag. 1758.

Nobis impenetrabilem omni errore propugnatorem Deus providit, et Romanae Ecclesiae Papam ad victoriam praeparavit, et doctrinis eum per omnia veritatis adstringens, ut quemadmodum Petrus, et hic affectu ferventiore decertans, omnem ad Deum sensum intelligentiamque perducat.

*Leontius Episcopus Arelatensis in epistola ad Hilarum Papam Leonis successorem tom.5. Concil.p.*63.

Quod Leonem sanctissimum praedecessorem tuum mors abstulerit, contra haereses invigilantem, et lolium in agro Domini, heu! nimis fructificans eradicantem, dolemus.

Simplicius Papa in epistola ad Leonem Imperatorem tom. 5. pag. 98.

Leo Papa ita plene atque dilucide sacramentum dominicae incarnationis exposuit, ut non modo Catholicus, sed ne Christianus quidem valeat nuncupari, quisquis illic (*idest* in Leonis epistolis) et redemptionis suae caussas non evidenter agnoscat.

Gelasius Papa in Synodo Romana LXX. Episcoporum in decreto de apocryphis libris tom. 5. p. 387.

Epistolam (*suscipimus*) B. Leonis Papae ad Flavia-

num CP. Episcopum destinatam, de cujus textu quispiam, si usque ad unum jota disputaverit, et non eam in omnibus venerabiliter acceperit, anathema sit.

Orientales Episcopi in epistola ad Symmachum Papam tom. 5. *p.* 436.

Qui praecessit Beatitudinem tuam inter Sanctos constitutus Leo Archiepiscopus ad Attilam tunc erronem barbarum per se currere non duxit indignum, ut captivitatem corrigeret corporalem. *Et infra p.* 437. Vera rectae fidei confessio tradita nobis a Papa Leone inter Sanctos constituto.

Cassiodorus in Expositione Psalmi 65.

Leo Papa ad Flavianum scribens, Doctor Apostolicus, dicit etc.

Facundus Hermianensis lib. 12. *c.* 2.

Quis hujus Romani Antistitis (*Leonis*) gravitatem non praedicet? Quis tantam constantiam non honoret? Movere hunc posset ullo modo saecularis potestas a sententia non retractandi quae divinitus fuerant constituta (*in Concilio Chalcedonensi*) quem corporaliter loco movere non potuit?

Vigilius Papa in Constituto diei VII. Kal. Martiarum anni 554. *tom.* 6. *Concil. Ven. edit. pag.* 305. *num.* 22:

Tam praeclari Pontificis atque Doctoris, idest Beati Leonis, epistolam aperte pia dogmata continentem etc.

S. Gregorius Papa in epist. 52. libri 9.

Sanctissimae Orientis Ecclesiae uno sensu, una doctrina fidem ejusdem sanctae memoriae Leonis tenent.

S. Maximus Graecorum Theologus in spiritali ac dogmatico Tomo contra Heraclii Imperatoris Ecthesin.

Magnae Romanae Ecclesiae Antistes, vir fortissimi pectoris, sanctissimusque Leo.

Hadrianus I. ad Episcopos per universam Hispaniam epist. 97. Codicis Carolini.

Sed et Beatus Leo egregius Papa atque praecipuus Doctor ex sermone sanctae Epiphaniae ita nos docuit, etc.

Nicolaus I. Papa in epist. ad Michaelem Imperatorem.

In Ephesino latrocinio cunctis Praesulibus et ipsis quoque Patriarchis prolabentibus, nisi Magnus Leo, imitator scilicet Leonis illius, de quo scriptum est, *Vicit Leo de Tribu Juda*, divinitus excitatus os aperiens, totum orbem et Augustos ipsos concuteret, et ad pietatem commoveret; religio christiana penitus corruisset.

Photius CP. in epist. ad Michaelem Bulgariae Principem.

Leonis sanctissimi Papae Romani gloria magna, magnusque pietatis ac religionis zelus fuit, et studium.

Menologium Graecorum Basilii Imperatoris jussu digestum.

Leo admirabili virtute animi, sapientia, et sanctitate praeditus, Romanae Ecclesiae Pontifex, praeclarissimis monumentis virtutem suam, praecipue autem rectam fidem testatam reliquit.

Ado Episcopus Viennensis in Chronico.

Leo urbis Romae beatissimus Episcopus doctrina fidei clarus habetur.

Libellus Synodicus cap. 94.

Leo Romae Papa, Apostolis aequandus.

ADMONITIO IN SERMONES I. ET II.

In aliis editionibus jungebantur simul duo sermones particula igitur *interposita: at veterum codicum auctoritas, indicia quoque in iisdem extantia Ballerinios permoverunt ut eos disjungerent, ac primum diei ordinationis, alterum ejusdem anniversario redderent.*

SERMO I.

De Natali ipsius S. Leonis I. habitus in die Ordinationis suae.

S. Leo absens electus gratias pro beneficio rependit, et Ecclesiae suae preces solicite postulat.

Laudem Domini loquatur os meum, 1) et nomen sanctum ejus anima mea ac spiritus, caro et lingua benedicat. Quia non verecundae, sed ingratae mentis indicium est, beneficia tacere divina; et satis dignum est a sacrificiis dominicae laudis obsequium consecrati Pontificis inchoare. Quia *in humilitate nostra memor fuit nostri* 2) Dominus, et benedixit nobis: quia *fecit mihi mirabilia magna solus* 3), ut praesentem me crederet vestrae Sanctitatis affectio, quem fecerat necessitas longae peregrinationis absentem. Ago igitur Deo nostro gratias, et semper acturus sum pro omnibus quae retribuit mihi. Vestri quoque favoris arbitrium debita gratiarum actione concelebro, evidenter intelligens, quantum mihi possint reverentiae, amoris, et fidei studia vestrae dilectionis impendere, animarum vestrarum salutem pastorali solicitudine cupienti, qui tam sanctum de me, nullis admodum praecedentibus meritis, judicium protulistis. Obsecro

1) Ps. CXLIV, 21. — 2) Ps. CXXXV, 24. — 3) Ibid. 5.

igitur per misericordias Domini, juvate votis quem desideriis expetistis, ut et Spiritus gratiae maneat in me, et judicia vestra non fluctuent. Praestet in commune nobis omnibus pacis bonum, qui vobis unanimitatis studia infudit: ut omnibus diebus vitae meae, in omnipotentis Dei servitium, et ad vestra paratus obsequia, cum fiducia possim Dominum deprecari, *Pater sancte, conserva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi* 1): semperque proficientibus vobis ad salutem, magnificet anima mea Dominum, et in futuri retributione judicii ita mihi apud justum Judicem sacerdotii mei ratio subsistat, ut vos mihi per bona opera vestra sitis gaudium, vos corona 2), qui bona voluntate sincerum praesentis vitae testimonium praestitistis. Per Christum Dominum nostrum.

SERMO II.

De Natali ejusdem II. habitus in anniversario ordinationis suae.

I. *Nemini vel de justitia sua praesumendum, vel de misericordia Dei diffidendum.*
II. *Conventus Episcoporum in anniversario die consecrationis Romani Pontificis, quem Petri heredem Ecclesia tamquam Petrum suscipit.*

I. Honorabilem mihi, Dilectissimi, hodiernum diem fecit divina dignatio: quae dum humilitatem meam in summum gradum provexit, quod neminem suorum sperneret, demonstravit. Unde etsi necessarium est trepidare de merito, religiosum est tamen gaudere de

1) Joan. XVII, 11. — 2) I. Thess. II, 19.

dono: quoniam qui mihi oneris est auctor, ipse est administrationis ajutor: et ne sub magnitudine gratiae succumbat infirmus, dabit virtutem, qui contulit dignitatem. Recurrente igitur per suum ordinem die, quo me Dominus Episcopalis Officii voluit habere principium, vera mihi in gloriam Dei caussa est laetandi: qui mihi, ut multum a me diligeretur, multa dimisit; et ut mirabilem faceret gratiam suam, in eum munera sua contulit, in quo meritorum suffragia non invenit. Quo opere suo Dominus, quid cordibus nostris insinuat, quidve commendat, nisi ut de justitia sua nemo praesumat, et de ipsius misericordia nemo diffidat, quae tunc evidentius praeeminet, quando peccator sanctificatur, et abjectus erigitur. Neque enim de qualitate nostrorum operum pendet caelestium mensura donorum: aut in isto saeculo, in quo *tota vita tentatio est* 1), hoc unicuique retribuitur, quod meretur: ubi si iniquitates Dominus observaret, nullus judicium ipsius sustineret.

II. *Magnificate* ergo, Dilectissimi, *Dominum mecum, et exaltemus nomen ejus in invicem* 2), ut tota ratio celebritatis hodiernae ad laudem sui referatur auctoris. Nam quod proprie ad affectum animi mei pertinet, confiteor me plurimum de omnium vestrum devotione gaudere. Cumque hanc venerabilium consacerdotum meorum splendidissimam frequentiam video, angelicum nobis in tot sanctis sentio interesse conventum. Nec dubito nos abundantiore hodie divinae praesentiae gratia visitari, quando simul adsunt, et uno lumine micant tot speciosissima tabernacula Dei, tot membra excellentissima corporis Christi. Nec abest, ut confido, ab hoc coetu etiam beatissimi Apostoli Petri pia di-

1) Job. VII, 1. — 2) Ps. XXXIII, 4.

gnatio et fida dilectio: nec vestram devotionem ille deseruit, cujus vos reverentia congregavit. De vestro itaque et ipse gaudet affectu, et in consortibus honoris sui observantiam dominicae institutionis amplectitur, probans ordinatissimam totius Ecclesiae caritatem, quae in Petri sede Petrum suscipit, et a tanti amore pastoris nec in persona tam imparis tepescit heredis. Ut ergo haec pietas, Dilectissimi, quam erga humilitatem meam unanimiter exhibetis, fructum sui studii consequatur, misericordissimam Dei nostri clementiam supplices obsecrate, ut in diebus nostris expugnet impugnantes nos, muniat fidem nostram, augeat dilectionem, augeat pacem, meque servulum suum, quem ad ostendendas divitias gratiae suae gubernaculis Ecclesiae voluit praesidere, sufficientem tanto operi, et utilem vestrae aedificationi dignetur efficere, et ad hoc tempora nostrae servitutis extendere, ut proficiat devotioni, quod fuerit largitus aetati, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO III.

De Natali ipsius III. habitus in anniversario die assumptionis ejusdem ad summi Pontificis munus.

I. *Ad Deum referendus honor Sacerdotii. Hujus figura in Melchisedech praecessit: utriusque discrimen.*

II. *Quam impar tanto oneri humana infirmitas. Christus Ecclesiam semper regit. Soliditas fidei Petri permanet.*

III. *Petri elogia, qui Ecclesiae curam etiam nunc non deserit. Quo sensu petra et Fundamentum.*

IV. *Petrus in successoribus honorandus: Primas omnium Episcoporum. Profectus gregis, laus Pastoris.*

I. Quoties nobis misericordia Dei donorum suorum dies renovare dignatur, justa, Dilectissimi, et rationabilis caussa est laetandi, si officii origo suscepti ad laudem sui referatur auctoris. Hanc enim observantiam omnibus quidem sacerdotibus congruam, sed mihi necessariam maxime esse cognosco, qui respiciens ad exiguitatis meae tenuitatem, et ad suscepti muneris magnitudinem, etiam ego illud propheticum debeo proclamare: *Domine, audivi auditum tuum, et timui; consideravi opera tua, et expavi* 1). Quid enim tam insolitum, tam pavendum, quam labor fragili, sublimitas humili, dignitas non merenti? Et tamen non desperamus, neque deficimus, quia non de nobis, sed de illo praesumimus, qui operatur in nobis. Unde et Davidicum Psalmum, Dilectissimi, non ad nostram elationem, sed ad Christi Domini gloriam consona voce cantavimus. Ipse est enim, de quo prophetice scriptum est: *Tu es Sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech* 2): hoc est, *non secundum ordinem Aaron* 3), cujus sacerdotium per propaginem sui seminis currens, temporalis ministerii fuit, et cum veteris testamenti lege cessavit; sed *secundum ordinem Melchisedech,* in quo aeterni Pontificis forma praecessit. Et dum quibus parentibus sit editus non refertur, in eo ille intelligitur ostendi, cujus generatio non potest enarrari. Denique cum hujus divini sacerdotii sacramentum etiam ad humanas pervenit functiones, non per generationum tramitem curritur, nec quod caro et sanguis creavit, eligitur; sed

1) Habac. III. — 2) Ps. 109. — 3) Hebr. VII, 11.

cessante privilegio patrum, et familiarum ordine praetermisso, eos Rectores Ecclesia accipit, quos Spiritus sanctus praeparavit: ut in populo adoptionis Dei, cujus universitas sacerdotalis atque regalis est, non praerogativa terrenae originis obtineat unctionem, sed dignatio caelestis gratiae gignat antistitem.

II. Quamvis ergo, Dilectissimi, nos ad explendam nostri officii servitutem, et infirmi inveniamur, et segnes, dum si quid devote et strenue agere cupimus, ipsius nostrae conditionis fragilitate tardamur; habentes tamen incessabilem propitiationem omnipotentis et perpetui Sacerdotis, qui similis nostri, aequalis Patri, divinitatem usque ad humana submisit, humanitatem usque ad divina provexit, digne et pie de ipsius constitutione gaudemus: quoniam etsi multis pastoribus curam suarum ovium delegavit, ipse tamen dilecti gregis custodiam non reliquit. De cujus principali aeternoque praesidio, etiam apostolicae opis munimen accepimus, quod utique ab opere suo non vacat: et firmitas fundamenti, cui totius Ecclesiae superstruitur altitudo, nulla incumbentis sibi templi mole lacessit. Soliditas enim illius fidei, quae in Apostolorum Principe est laudata 1), perpetua est: et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit. Cum enim, sicut evangelica lectione reseratum est, interrogasset Dominus discipulos, quem ipsum, multis diversa opinantibus, crederent, respondissetque beatus Petrus, dicens: *Tu es Christus filius Dei vivi* 2): Dominus ait: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est. Et ego dico tibi, quia tu es Petrus, et super*

1) *Vide animadversionem in fine.* — 2) Matth. VI, 16.

hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam. Et tibi dabo claves regni caelorum. Et quodcumque ligaveris super terram, erit ligatum et in caelis: et quodcumque solveris super terram, erit solutum et in caelis.

III. Manet ego dispositio veritatis, et beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta ecclesiae gubernacula non reliquit. Sic enim prae ceteris est ordinatus, ut dum Petra dicitur, dum Fundamentum pronuntiatur, dum regni caelorum Janitor constituitur, dum ligandorum solvendorumque arbiter, mansura etiam in caelis judiciorum suorum definitione, praeficitur, qualis ipsi cum Christo esset societas, per ipsa appellationum ejus mysteria nosceremus. Qui nunc plenius et potentius ea, quae sibi commissa sunt, peragit, et omnes partes officiorum atque curarum in ipso et cum ipso, per quem est glorificatus, exequitur. Si quid itaque a nobis recte agitur, recteque discernitur, si quid a misericordia Dei quotidianis supplicationibus obtinetur; illius est operum atque meritorum, cujus in Sede sua vivit potestas, et excellit auctoritas. Hoc enim obtinuit, Dilectissimi, illa confessio, quae a Deo Patre apostolico inspirata cordi, omnia humanarum opinionum incerta transcendit, et firmitatem petrae, quae nullis impulsionibus quateretur, accepit. In universa namque Ecclesia, *Tu es Christus filius Dei vivi*, quotidie Petrus dicit: et omnis lingua, quae confitetur Dominum, magisterio hujus vocis imbuitur. Haec fides diabolum vincit, et captivorum ejus vincula dissolvit. Haec erutos mundo inserit caelo, et portae inferi adversus eam praevalere non possunt. Tanta enim divinitus soliditate munita est, ut eam neque haeretica umquam corrumpere pravitas, nec pagana potuerit superare perfidia.

IV. His itaque modis, Dilectissimi, rationabili obsequio celebratur hodierna festivitas; ut in persona humilitatis meae ille intelligatur, ille honoretur, in quo et omnium pastorum sollicitudo cum commendatarum sibi ovium custodia perseverat, et cujus dignitas etiam in indigno herede non deficit. Unde venerabilium quoque fratrum et consacerdotum meorum desiderata mihi et honoranda praesentia hinc sacratior est atque devotior, si pietatem hujus officii in quo adesse dignati sunt, ei principaliter deferunt, quem non solum hujus Sedis praesulem, sed et omnium Episcoporum noverunt esse primatem. Cum ergo cohortationes nostras auribus vestrae sanctitatis adhibemus, ipsum vobis, cujus vice fungimur, loqui credite; quia et illius vos affectu monemus, et non aliud vobis, quam quod docuit, praedicamus: obsecrantes, ut succincti lumbos mentis vestrae castam et sobriam vitam in timore Dei ducatis, nec concupiscentiis carnis mens principatus sui oblita, consentiat. Brevia et caduca sunt terrenarum gaudia voluptatum, quae ad aeternitatem vocatos, a semitis vitae conantur avertere. Fidelis ergo et religiosus animus, ea quae sunt caelestia, concupiscat, et divinarum promissionum avidus, in amorem se incorruptibilis boni, et in spem verae lucis attollat. Certi autem estote, Dilectissimi, quod labor vester, quo vitiis resistitis, et carnalibus desideriis repugnatis, placens in conspectu Dei est atque pretiosus, nec solum vobis, sed etiam mihi apud Dei misericordiam profuturus: quia de profectu dominici gregis gloriatur cura pastoris. *Corona enim mea* 1), sicut Apostolus ait, *et gaudium vos estis;* si fides vestra 2), quae ab initio Evangelii in universo

1) Thess. II, 19. — 2) Rom. I, 8.

mundo praedicata est, in dilectione et sanctitate permanserit. Nam licet omnem Ecclesiam, quae in toto est orbe terrarum, cunctis oporteat florere virtutibus, vos tamen praecipue inter ceteros populos decet meritis pietatis excellere, quos in ipsa apostolicae petrae arce fundatos, et Dominus noster Jesus Christus cum omnibus redemit, et beatus Apostolus Petrus prae omnibus erudivit. Per eumdem Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO IV.

De Natali ipsius IV. In anniversario die ejusdem assumptionis.

I. *Festivitatem hanc omnibus esse communem Christianis, qui et Reges sunt et Sacerdotes.*

II. *Quanta Petro prae ceteris sint collata: Ecclesiam in Petro, et in ejus fide fundatam.*

III. *Transivit in alios Apostolos potestas clavium, quas Petrus accepit. Speciale privilegium Petri, cujus specialis cura a Domino suscipitur, et pro fide cujus proprie Christus oravit, ut firmitas quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur.*

IV. *Petri precibus et sollicitudini deberi quidquid boni a successoribus ejus agitur.*

I. Gaudeo, Dilectissimi, de religioso vestrae devotionis affectu, et Deo gratias ago, quod in vobis pietatem christianae unitatis agnosco. Sicut enim ipsa frequentia vestra testatur, intelligitis hujus diei recursum ad communem laetitiam pertinere, et honorem celebrari totius gregis per annua festa pastoris. Nam licet universa Ecclesia Dei distinctis ordinata sit gra-

dibus, ut ex diversis membris sacrati corporis subsistat integritas; *omnes* tamen, sicut ait Apostolus, *in Christo unum sumus* 1): nec quisquam ab alterius ita est divisus officio, ut non ad connexionem pertineat capitis cujuslibet humilitas portionis. In unitate igitur fidei atque baptismatis, indiscreta nobis societas, Dilectissimi, et generalis est dignitas, secundum illud beatissimi Petri Apostoli sacratissima voce dicentis: *Et ipsi tamquam lapides vivi superaedificamini in domos spiritales, sacerdotium sanctum, offerentes spiritales hostias acceptabiles Deo per Jesum Christum* 2). Et infra: *Vos autem genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis.* Omnes enim in Christo regeneratos, crucis signum efficit Reges, sancti vero Spiritus unctio consecrat Sacerdotes: ut praeter istam specialem nostri ministerii servitutem, universi spiritales et rationabiles Christiani agnoscant se regii generis, et sacerdotalis officii esse consortes. Quid enim tam regium, quam subditum Deo animum corporis sui esse rectorem? Et quid tam sacerdotale, quam vovere Domino conscientiam puram, et immaculatas pietatis hostias de altari cordis offerre? Quod cum omnibus per Dei gratiam commune sit factum, religiosum tamen vobis atque laudabile est, de die provectionis nostrae quasi de proprio honore gaudere; ut unum celebretur in toto Ecclesiae corpore Pontificii sacramentum, quod effuso benedictionis unguento, copiosius quidem in superiora profluxit, sed non parce etiam in inferiora descendit.

II. Quum itaque, Dilectissimi, de consortio istius muneris magna sit nobis materia communium gaudiorum, verior tamen nobis et excellentior erit caussa

1) Cor. XII, 13. — 2) I. Petr. II, 5.

laetandi, si non in nostrae humilitatis consideratione remoremini: cum multo utilius multoque sit dignius, ad beatissimi Petri Apostoli gloriam contemplandam aciem mentis attollere, et hunc diem in illius potissimum veneratione celebrare, qui ab ipso omnium charismatum fonte tam copiosis est irrigationibus inundatus; ut cum multa solus acceperit, nihil in quemquam sine ipsius participatione transierit. Verbum caro factum jam habitabat in nobis 1), et reparando humano generi totum se Christus impenderat. Nihil indispositum sapientiae, nihil erat arduum potestati. Famulabantur elementa, ministrabant spiritus, Angeli serviebant, nec ullo modo poterat inefficax esse sacramentum, quod simul ipsius Deitatis unitas operabatur et Trinitas. Et tamen de toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi, et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae patribus praeponatur: ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint multique pastores; omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus. Magnum et mirabile, Dilectissimi, huic viro consortium potentiae suae tribuit divina dignatio: et si quid cum eo commune ceteris voluit esse principibus, numquam nisi per ipsum dedit quidquid aliis non negavit. Omnes denique Apostolos Dominus, quid de se homines opinentur, interrogat: et tamdiu sermo respondentium communis est, quamdiu humanae ignorantiae ambiguitas explicatur. At ubi quid habeat sensus discipulorum exigitur, primus est in Domini confessione, qui primus est in apostolica dignitate. Qui cum dixisset: *Tu es Christus filius Dei vivi* 2): Respondit ei Jesus: *Beatus es Simon Bar-Jona, quia caro et*

1) Joan. I, 14. — 2) Matt. XVI, 16.

sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus, qui in caelis est: id est, ideo beatus es, quia te Pater meus docuit, nec terrena opinio te fefellit, sed inspiratio caelestis instruxit: et non caro nec sanguis, sed ille me tibi, cujus sum unigenitus filius, indicavit. *Et ego,* inquit, *dico tibi:* hoc est, sicut Pater meus tibi manifestavit divinitatem meam, ita et ego tibi notam facio excellentiam tuam. *Quia tu es Petrus:* id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego *lapis angularis, qui facio utraque unum* 1), ego fundamentum praeter quod nemo potest aliud ponere; tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia. *Et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam* 2). Super hanc, inquit, fortitudinem aeternum extruam templum, et Ecclesiae meae caelo inferenda sublimitas in hujus fidei firmitate consurget.

III. Hanc confessionem portae inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt: vox enim ista, vox vitae est. Et sicut confessores suos in caelestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicitur beatissimo Petro: *Tibi dabo claves regni caelorum. Et quaecumque ligaveris super terram, erunt ligata et in caelis; et quaecumque solveris super terram, erunt soluta et in caelis.* Transivit quidem etiam in alios Apostolos jus potestatis istius, et ad omnes Ecclesiae principes decreti hujus constitutio commeavit; sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiae rectoribus Petri forma praeponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex

1) Ephes. II, 14. et 20. — 2) Matt. XVI, 18.

ipsius fertur aequitate judicium. Nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut solverit, aut ligaverit. Instante autem passione sua Dominus, quae discipulorum erat turbatura constantiam, *Simon*, inquit, *Simon, ecce Satanas expostulavit vos, ut cerneret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos, ut non intretis in tentationem* 1). Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere: et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro fide Petri proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens Principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur.

IV. Cum itaque, Dilectissimi, tantum nobis videamus praesidium divinitus institutum, rationabiliter et juste in ducis nostri meritis et dignitate laetamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Domino Jesu Christo, quod tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiae Principem fecit, ut si quid etiam nostris temporibus recte per nos agitur, recteque disponitur, illius operibus, illius sit gubernaculis deputandum, cui dictum est: *Et tu conversus confirma fratres tuos:* et cui post resurrectionem suam Dominus ad trinam aeterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit: *Pasce oves meas* 2). Quod nunc

1) Luc. XXII, 31. 32. *Notant Ballerinii pariter in nonnullis antiquis Evangeliorum codicibus postrema verba adiecta reperiri.* — 2) Joan. XXI, 17.

quoque proculdubio facit, et mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos cohortationibus suis, et pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suae curam omni populo Dei, sicut credendum est, ubique praetendit; quanto magis nobis alumnis suis opem suam dignabitur impendere, apud quos in sacro beatae dormitionis toro eadem qua praesedit carne requiescit? Illi ergo hunc servitutis nostrae natalitium diem, illi adscribamus hoc festum, cujus patrocinio sedis ipsius meruimus esse consortes, auxiliante nobis per omnia gratia Domini nostri Jesu Christi, qui vivit et regnat cum Deo Patre, et Spiritu sancto, in saecula saeculorum. Amen.

SERMO V.

De Natali ipsius V. In anniversario assumptionis suae ad Pontificatum.

I. *Omnia in Deum esse referenda.*
II. *Quo quisque altiorem in Ecclesia tenet locum, eo magis illi timendum esse.*
III. *Christum verum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, et suae semper adesse Ecclesiae.*
IV. *Petrum Romanae Sedis semper curam gerere.*
V. *Illi potissimum honorem esse impendendum, cujus Sedi successores ejus serviunt.*

I. Sicut honor est filiorum, Dilectissimi, dignitas patrum, ita laetitia est plebis, gaudium sacerdotis. Quod quia ex divino venit munere: *Omne enim*, sicut scriptum est, *datum optimum, et omne donum perfectum de sursum est, descendens a Patre luminum* 1):

1) Jac. I, 17.

gratias agere bonorum omnium debemus auctori: quoniam sive in naturalibus incrementis, sive in moralibus institutis, *ipse fecit nos, et non ipsi nos* 1): cumque hoc pie et fideliter confitemur, neque in nobis, sed in Domino gloriamur; fructuose in nobis renovantur vota cum tempore, et religiosa festa justa sunt gaudia, in quibus nec ingrati sumus tacendo de donis, nec superbi praesumendo de meritis. Omnem igitur, Dilectissimi, caussam et rationem solemnitatis hodiernae ad originem suam caputque feramus; et illum debita gratiarum actione laudemus, in cujus manu et gradus officiorum, et momenta sunt temporum. Nam si ad nos et ad nostra respicimus, vix aliquid reperimus, unde merito gaudeamus. Mortali etenim carne circumdati, et fragilitati corruptionis obnoxii, numquam ita liberi sumus, ut non aliqua impugnatione pulsemur; nec tam felix capitur in hoc agone victoria, ut non etiam post triumphos surgant rediviva certamina. Unde nemo tam perfectus est Pontifex, tam immaculatus Antistes, qui placationis hostias pro populi tantum delictis, non etiam pro suis debeat offerre peccatis.

II. Quae conditio si omnes sacerdotes generaliter tenet, quanto magis nos et onerat et obstringit; quibus ipsa suscepti operis magnitudo creberrima est offensionis occasio. Quamvis enim singuli quique pastores speciali sollicitudine gregibus suis praesint, sciantque se pro commissis sibi ovibus reddituros esse rationem; nobis tamen cum omnibus cura communis est; neque cujusquam administratio, non nostri laboris est portio: ut dum ad beati Apostoli Petri sedem ex toto orbe concurritur, et illa universalis Ecclesiae a Domino

1) Ps. XCIX, 3.

eidem commendata dilectio etiam ex nostra dispensatione deposcitur; tanto amplius nobis instare oneris sentiamus, quanto cunctis majora debemus. In hac ergo materia trepidationis, quae nobis esset dependendae fiducia servitutis, nisi non dormitaret, neque obdormiret qui custodit Israel, et qui discipulis suis ait: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* 1): nisi dignaretur non solum custos ovium, sed ipsorum etiam pastor esse pastorum: qui corporeo quidem intuitu non videtur, sed spiritali corde sentitur; absens carne, qua potuit esse conspicuus; praesens deitate, qua ubique semper est totus. Quia enim *justus ex fide vivit* 2), et haec est justitia credentis, ut recipiat animo quod non cernit aspectu; *Ascendens Dominus in altum captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus* 3), fidem scilicet, et spem, et caritatem, quae inde magna sunt, inde fortia, inde pretiosa, quia quod carnis oculis non attingitur, id miro mentis affectu et creditur, et speratur, et amatur.

III. Adest igitur, Dilectissimi, quod non temere, sed fideliter confitemur, in medio credentium Dominus Jesus Christus: et quamvis ad dexteram Dei Patris sedeat, *donec ponat inimicos suos scabellum pedum suorum* 4), non deest tamen Pontifex summus a suorum congregatione Pontificum, meritoque illi totius Ecclesiae et omnium sacerdotum ore cantatur: *Juravit Dominus, et non poenitebit eum: Tu es sacerdos in aeternum secundum ordinem Melchisedech* 5). Ipse enim verus et aeternus est Antistes, cujus administratio nec commutationem potest habere, nec finem. Ipse est cujus formam Melchisedech Pontifex

1) Matth. XXVIII, 20. — 2) Habac. II, 4. — 3) Ps. LXVII, 19. — 4) Ps. CIX, 3. — 5) Ibid. 6.

praeferebat, non Judaicas hostias offerens Deo, sed illius sacramenti immolans sacrificium, quod Redemptor noster in suo corpore, et sanguine consecravit. Ipse est cujus sacerdotium Pater *non secundum ordinem Aaron* cum legis tempore transiturum, sed *secundum ordinem Melchisedech* perenniter celebrandum cum firmamento insolubilis jurationis instituit. Nam quia jusjurandum inter homines iis definitionibus adhibetur, quae perpetuis pactionibus sanciuntur, divini quoque juramenti testificatio in his invenitur promissis, quae incommutabilibus sunt fixa decretis: et quia poenitentia mutationem indicat voluntatis, in eo Deus non poenitet, in quo secundum aeternum placitum non potest aliud velle quam voluit.

IV. Non est itaque nobis, Dilectissimi, praesumtuosa festivitas, qua suscepti sacerdotii diem divini muneris memores honoramus; quandoquidem pie et veraciter confitemur, quod opus ministerii nostri in omnibus quae recte agimus, Christus exequitur, et non in nobis, qui sine illo nihil possumus, sed in ipso, qui possibilitas nostra est, gloriamur. Subjungit autem se ad rationem solemnitatis nostrae, non solum apostolica, sed etiam episcopalis beatissimi dignitas Petri, qui sedi suae praeesse non desinit, et indeficiens obtinet cum aeterno Sacerdote consortium. Soliditas enim illa, quam de Petra Christo etiam ipse Petra factus accepit, in suos quoque se transfudit heredes, et ubicumque aliquid ostenditur firmitatis, non dubie apparet fortitudo pastoris. Nam si omnibus fere ubique martyribus pro susceptarum tolerantia passionum, hoc ad merita ipsorum manifestanda donatum est, ut opem periclitantibus ferre, morbos abigere, immundos spiritus pellere, et innumeros possint curare languores; quis gloriae beati Petri tam imperitus erit aut tam invidus

aestimator, qui ullas Ecclesiae partes non ipsius sollicitudine regi, non ipsius ope credat augeri? Viget prorsus et vivit in Apostolorum Principe illa Dei hominumque dilectio, quam non claustra carceris, non catenae, non populares impetus, non minae regiae exterruerunt; et insuperabilis fides, quae bellando non cessit, vincendo non tepuit.

V. Cum ergo in diebus nostris moestitudines in laetitiam, labores in requiem, discordiae vertuntur in pacem, agnoscimus nos Praesulis nostri meritis et precibus adjuvari, et documentis frequentibus experimur ipsum salubribus consiliis, ipsum aequis praesidere judiciis; ut manente apud nos jure ligandi atque solvendi, per moderamen beatissimi Petri et condemnatus ad poenitentiam, et reconciliatus perducatur ad veniam. Et ideo quidquid in nobis hodie sive dignatione fratrum, sive pietate filiorum detulistis officii, illi vos mecum religiosius et verius impendisse cognoscite, cujus sedi non tam praesidere quam servire gaudemus, sperantes orationibus ipsius esse praestandum, ut Deus misericordiarum ministerii nostri tempora benignus aspiciat, pastoremque ovium suarum custodire semper dignetur, et pascere.

ADMONITIO

IN SERMONES DE COLLECTIS.

Animadverterunt Ballerinii sequentes sermones non collectas utcumque spectare, sed eas quae in Ecclesiae ac pauperum subsidium haberentur certo anni tempore quo, superstitione vigente, ad opus idololatricum pecunia antea erogabatur. Id colligunt ex sermone II. Ad destruendas antiqui hostis insidias in die, quo

impii sub idolorum suorum nomine diabolo serviebant, providentissime in sancta Ecclesia prima est instituta collectio. *Et apertius serm. IV. cap.*3. Dies nos apostolicae institutionis invitat, in quo sanctarum collationum prima collectio est prudenter a patribus et utiliter ordinata, ut quia in hoc tempore gentilis quondam populus superstitiosius daemonibus serviebat, contra profanas hostias impiorum sacratissima nostrarum eleemosynarum celebraretur oblatio. Quod quia incrementis Ecclesiae fructuosissimum fuit, placuit esse perpetuum. *Et serm. V. c.* 1. *testatur hanc institutionem antiquis profuisse* ad destructionem vanitatum. *Pluribus vero admodum erudite adnotatis, iidem Ballerinii statuunt collectam hanc per regionum Ecclesias die VI. Julii fieri coepisse, eodem nempe die qui ludis Apollinaribus ineundis praestitutus fuerat, atque ut* stipem Apollini quantum commodum esset unusquisque conferret. *Proinde Dominica, quae diem VI. Julii antecedebat, Pontifex de collecta populum admonebat: hinc vero patet cur annis procedentibus diversa hebdomadae feria collectis, die Domenico semper indictis, praefigatur. Sententia hujusmodi inde etiam confirmatur quod in antiquis lectionariis sermones de collectis diebus inter festum SS. Petri et Pauli et Octavam eorumdem seu VI. Julii assignentur.*

SERMO VI.

De Collectis I.

Eleemosynae commendatione praemissa, Dominicam Collectarum adesse monet.

Multis divinarum Scripturarum testimoniis edocemur, quantum eleemosynarum meritum, et quanta

sit virtus. Certum est enim unumquemque nostrum animae suae benefacere, quoties misericordia sua inopiae succurrit alienae. Prompta ergo, Dilectissimi, et facilis apud nos largitas esse debet, si credimus id sibi unumquemque praestare quod indigentibus tribuit. THESAURUM enim suum condit in caelo qui Christum pascit in paupere. Benignitatem itaque in hoc et dispensationem divinae pietatis agnosce. Idcirco enim te abundare voluit, ut per te alius non egeret, et per ministerium operis tui pauperem ab egestatis labore, teque a peccatorum multitudine liberaret. O mira providentia et bonitas Creatoris, ut uno facto duobus vellet esse succursum! Ventura igitur Dominica dies, collectarum futura est. Hortor et moneo sanctitatem vestram, ut singuli quique et pauperum memineritis et vestri, et pro possibilitate virium vestrarum intelligatis in egentibus Christum, qui tantum nobis pauperes commendavit, ut se in ipsis vestiri ac suscipi testaretur, et pasci Christus Dominus noster, qui cum Patre, et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO VII.

De Collectis II.

Eleemosynam alterum esse lavacrum a peccatis, et opus maximae caritatis.

Notum vobis, Dilectissimi, et familiare mandatum pastorali praedicamus hortatu, ut in opere misericordiae studeatis esse devoti. Quod etiam si numquam a vestra sanctitate negligitur, nunc tamen promptius est et impensius exequendum: quia primus col-

lectarum dies saluberrime a sanctis Patribus institutus hoc exigit, ut unusquisque, prout votivum atque possibile est, in usus atque alimoniam pauperum de vestris facultatibus conferatis: scientes praeter illud regenerationis lavacrum, in quo universorum ablutae sunt maculae peccatorum, hoc remedium infirmitati humanae divinitus esse donatum, ut si quid culparum in hac terrena habitatione contrahitur, eleemosynis deleatur. Eleemosynae enim opera caritatis sunt, et scimus, quod *caritas operit multitudinem peccatorum* 1). Proinde, Dilectissimi, in secundam feriam spontaneas collectas vestras sollicite praeparate, ut quicquid vobis de temporalibus substantiis demseritis, id multiplicatum in aeterna retributione sumatis.

SERMO VIII.

De Collectis III.

Collectas occasione paganarum superstitionum esse institutas, a quibus ne pauper quidem excluditur: eleemosyna cruciari daemones: pauperes a collectarum fructu non esse alienos.

Christianae pietatis est, Dilectissimi, ut quae apostolicis sunt traditionibus instituta, perseveranti devotione serventur. Nam illi beatissimi discipuli veritatis, hoc divinitus inspirata commendavere doctrina, ut quoties caecitas paganorum superstitionibus suis esset intentior, tunc praecipue populus Dei orationibus et operibus pietatis instaret. Quoniam immundi spiritus, quantum gentilium errore laetantur, tantum verae religionis observantia atteruntur, et aug-

1) I. Petr. IV, 8. Prov. X, 12.

menta justitiae urunt impietatis auctorem. Cujus impia et profana commenta, ne sacratis Deo vero cordibus aliquid pollutionis inferrent, beatus magister gentium praecavebat, cum voce apostolica diceret: *Nolite jugum cum infidelibus ducere. Quae enim participatio justitiae cum iniquitate? aut quae societas luci ad tenebras* 1)? Et deinde vocem prophetici spiritus addidit, dicens: *Exite, exite de medio eorum, et separamini, dicit Dominus, et immundum ne tetigeritis* 2). Unde quoniam ad destruendas antiqui hostis insidias in die, quo impii sub idolorum suorum nomine diabolo serviebant, providentissime in sancta Ecclesia prima est instituta collectio: volumus dilectionem vestram tertia feria per omnes regionum vestrarum Ecclesias cum voluntariis oblationibus eleemosynarum convenire. In quo opere et si non est omnium aequalis facultas, debet esse par pietas: quoniam fidelium largitas non de muneris pensatur pondere, sed de benevolentiae quantitate. Habeant ergo in hoc misericordiae commercio etiam pauperes lucrum, et ad sustentationem egentium de quantacumque substantia aliquid, quod eos non contristet, excerpant. Sit dives munere copiosior, dum pauper animo non sit inferior. Quamvis enim major speretur redditus de majore semente, potest tamen etiam de exigua satione multus fructus provenire justitiae. Justus enim est judex noster et verax, qui neminem fraudat mercede meritorum. Et ideo nos curam pauperum vult habere, ut in futurae retributionis examine, misericordibus, quam promisit, misericordiam 3) largiatur Christus Deus noster, qui cum Patre, et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

1) 2. Cor. VI, 14. — 2) Ibidem v. 17. et Isai. LII, 11. — 3) Matth. V, 7.

SERMO IX.

De Collectis IV.

I. *Evangelica luce gentilitiae superstitionis tenebras repelli, a quibus omnia manant flagitia.*
II. *Ideo futurum judicium a Christo praedicitur, ut misericordiae largitate peccata redimantur.*
III. *Collectas institutionis esse apostolicae: occasione paganicae superstitionis esse ordinatas: verecundos maxime pauperes esse sublevandos.*
IV. *Haereticos prodere Deo imprimis gratum. Manichaeorum dogmata.*

I. Misericordia, Dilectissimi, et justitia Dei formam retributionum suarum a mundi constitutione dispositam, per doctrinam Domini nostri Jesu Christi benignissima nobis expositione reseravit, ut acceptis rerum significationibus, quae futura credimus, jam quasi gesta nosceremus. Sciebat enim Redemptor noster atque Servator, quantos fallacia diaboli per totum mundum sparsisset errores, et quam multis superstitionibus maximam sibi partem humani generis subdidisset. Sed ne ultra per ignorantiam veritatis, creatura ad imaginem Dei condita in praecipitia perpetuae mortis ageretur, evangelicis paginis judicii sui inseruit qualitatem, quae omnem hominem a callidissimi hostis revocaret insidiis: cum jam nulli esset incognitum, quae bonis speranda praemia, et quae malis essent timenda supplicia. Incentor namque ille auctorque peccati primum superbus ut caderet, deinde invidus ut noceret, quia *in veritate non stetit* 1),

1) Joan. VIII, 44.

totam vim suam in mendacio collocavit, omniaque deceptionum genera de hoc venenatissimo artis suae fonte produxit: ut ab illo bono, quod ipse propria elatione perdiderat, spem humanae devotionis excluderet, eosque in consortium damnationis suae traheret, ad quorum ipse reconciliationem pertinere non posset. Quisquis igitur hominum quibuslibet impietatibus Deum laesit, hujus fraude traductus, hujus est nequitia depravatus. Facile enim in omnia flagitia impulit, quos religione decepit. Sciens autem Deum non solum verbis, sed etiam factis negari, multis quibus auferre non potuit fidem, sustulit caritatem: et agro cordis ipsorum avaritiae radicibus occupato, spoliavit fructu operum, quos non privavit confessione labiorum.

II. Propter has ergo, Dilectissimi, versutias hostis antiqui, scire nos voluit ineffabilis benignitas Christi, quid in die retributionis de universitate hominum esset decernendum, ut dum in hoc tempore legitimorum remediorum medicina praebetur, dum elisis reparatio non negatur, et qui diu fuerunt steriles, possunt tandem esse fecundi, praeveniatur disposita censura justitiae, et numquam a cordis oculis divinae discretionis imago discedat 1). Veniet enim in majestatis suae gloria Dominus, sicut ipse praedixit, aderitque cum eo radians in splendoribus suis innumerabilis angelicarum multitudo legionum. Congregabuntur ante thronum potentiae ejus omnium gentium populi; et quicquid hominum universis saeculis toto orbe terrarum progenitum est, in conspectu judicantis adstabit. Separabuntur ab injustis justi, a nocentibus innocentes: et cum praeparatum sibi regnum, recensitis

1) Matth. XXV, 31.

misericordiae operibus, filii pietatis acceperint, exprobrabitur duritia sterilitatis injustis: et nihil habentes sinistri commune cum dextris, in ignem ad diaboli et angelorum ejus tormenta dispositum, omnipotentis judicis damnatione mittentur, cum illo habituri poenae communionem, cujus elegerunt facere voluntatem. Quis igitur istam sortem aeternorum cruciatuum non pavescat? Quis mala numquam finienda non timeat? Sed cum ideo denuntiata sit severitas, ut misericordia quaereretur, in diebus praesentibus cum misericordiae est largitate vivendum, ut homini post periculosam negligentiam, ad pietatis opera revertenti, possibile sit ab hac sententia liberari. Hoc enim agit potentia judicis, hoc gratia Servatoris, ut relinquat impius vias suas, et ab iniquitatis suae consuetudine peccator abscedat. Misereantur pauperum, qui sibi volunt parcere Christum. Faciles sint in alimenta miserorum, qui cupiunt ad societatem pervenire felicium. Non sit vilis homini homo, nec in quoquam despiciatur illa natura, quam rerum conditor suam fecit. Cui enim laborantium licet negare quod Christus sibi profitetur impendi? Juvatur conservus, et gratiam refert Dominus. Cibus egeni, regni caelestis est pretium; et largitor temporalium, heres efficitur aeternorum. Unde autem exigua ista impendia tanta aestimari taxatione meruerunt? nisi quia pondera operum, caritatis lance pensantur, et cum amatur ab homine quod Deus diligit, merito in ejus ascenditur regnum, in cujus transitur affectum.

III. Ad horum ergo operum, Dilectissimi, piam curam dies nos apostolicae institutionis invitat, in quo sanctarum collationum prima collectio est prudenter a Patribus et utiliter ordinata: ut quia in hoc tempore gentilis quondam populus superstitiosius daemo-

nibus serviebat, contra profanas hostias impiorum, sacratissima nostrarum eleemosynarum celebraretur oblatio. Quod quia incrementis Ecclesiae fructuosissimum fuit, placuit esse perpetuum. Unde hortamur sanctitatem vestram, ut per Ecclesias regionum vestrarum quarta feria de facultatibus vestris, quantum suadet possibilitas et voluntas, ad expensas misericordiae conferatis, ut possitis illam beatitudinem promereri, in qua sine fine gaudebit *qui intelligit super egenum et pauperem* 1). Ad quem intelligendum, Dilectissimi, sollicita benignitate vigilandum est, ut quem modestia tegit, et verecundia praepedit, invenire possimus. Sunt enim qui palam poscere ea, quibus indigent, erubescunt: et malunt miseria tacitae egestatis affligi, quam publica petitione confundi. Intelligendi ergo isti sunt, et ab occulta necessitate sublevandi, ut hoc ipso amplius gaudeant, cum et paupertati eorum consultum fuerit, et pudori. Recte autem in egeno et paupere ipsius Jesu Christi Domini nostri persona sentitur, *qui cum esset dives*, sicut ait B. Apostolus, *pauper factus est, ut nos sua paupertate ditaret* 2). Et ne deesse nobis sua praesentia videretur, ita humilitatis et gloriae suae temperavit mysterium, ut quem Regem, et Dominum in majestate Patris adoramus, eumdem in suis pauperibus pasceremus, liberandi ob hoc in die mala a damnatione perpetua, et pro intellecti pauperis cura, regni caelestis consortiis inserendi.

IV. Ut autem in omnibus, Dilectissimi, placeat Domino vestra devotio, etiam ad hanc vos hortamur industriam, ut Manichaeos ubicumque latentes vestris Presbyteris publicetis. Magna est enim pietas prodere

1) Ps. XL, 1. — 2) 2. Cor. VIII, 9.

latebras impiorum, et ipsum in eis, cui serviunt, diabolum debellare. Contra istos enim, Dilectissimi, omnem quidem orbem terrarum, et totam ubique Ecclesiam decet fidei arma arripere; sed vestra in hoc opere devotio debet excellere, qui in progenitoribus vestris Evangelium crucis Christi ab ipso beatissimorum Apostolorum Petri et Pauli ore didicistis. Non sinantur latere homines, qui legem per Mosen datam, in qua Deus universitatis conditor ostenditur, recipiendam esse non credunt; Prophetis, et sancto Spiritui contradicunt, Psalmos Davidicos, qui per universalem Ecclesiam cum omni pietate cantantur, damnabili impietate ausi sunt refutare; Christi Domini nativitatem secundum carnem negant; passionem et resurrectionem ejus simulatam dicunt fuisse, non veram; baptismum regenerationis totius gratiae virtute dispoliant. Nihil est apud eos sanctum, nihil integrum, nihil verum. Cavendi sunt, ne cuiquam noceant: prodendi sunt, ne in aliqua civitatis nostrae parte consistant. Vobis, Dilectissimi, ante tribunal Domini proderit, quod indicimus, quod rogamus. Dignum est enim, ut eleemosynarum sacrificio etiam hujus operis palma jungatur, auxiliante vobis per omnia Domino Jesu Christo, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO X.

De Collectis V.

I. *Collectarum consuetudine ab Apostolis tradita juvari fideles. Opes non tam possidendae, quam dispensandae a Deo traditae sunt.*

II. *Quam miseri qui opes suas in proprium tantummodo usum, non in pauperes expendunt.*

III. *Sine misericordia in pauperes, ceteras virtutes non prodesse.*

IV. *Fidem sine operibus mortuam esse, per caritatem vivificari. Eleemosynae, ac temperantiae bona quae?*

I. Apostolicae traditionis, Dilectissimi, instituta servantes, pastorali vos sollicitudine cohortamur, ut diem quem illi ab impiorum superstitione purgatum, misericordiae operibus consecrarunt, devotione religiosae consuetudinis celebremus, ostendentes apud nos auctoritatem patrum vivere, eorumque doctrinam in nostra obedientia permanere. Quoniam sancta tantae constitutionis utilitas, non praeterito tantum tempori, sed etiam nostrae prospexit aetati; ut quod illis ad destructionem profuit vanitatum, hoc nobis proficeret ad incrementa virtutum. Quid autem tam aptum fidei, quid tam conveniens pietati, quam egentium juvare pauperiem, infirmorum curam recipere, fraternis necessitatibus subvenire, et conditionis propriae in aliorum labore meminisse? In quo opere, quantum quis possit, quantumque non possit, solus veraciter ille discernit, qui novit quid quibusque contulerit. Non solum enim spiritales opes et dona caelestia Deo donante capiuntur, sed etiam terrenae et corporeae facultates ex ipsius largitate proveniunt, ut merito rationem eorum quaesiturus sit, quae non magis possidenda tradidit, quam dispensanda commisit. Muneribus igitur Dei juste et sapienter utendum est, ne materia boni operis fiat caussa peccati. Nam divitiae, quod ad ipsas species earum atque substantias pertinet, bonae sunt, et humanae societati plurimum prosunt, cum a benevolis habentur et largis, nec illas aut luxuriosus prodigit, aut avarus abstrudit,

ut tam pereant male conditae, quam insipienter expensae.

II. Quamvis autem laudabile sit intemperantiam fugere, et turpium voluptatum damna vitare, multique magnifici facultates suas dedignentur occulere, et in copia affluentes vilem atque sordentem horreant parcitatem; non est tamen talium aut felix abundantia, aut probanda frugalitas, si ipsis tantum propriae opes serviunt; si eorum bonis nulli juvantur pauperes, nulli foventur infirmi; si de magnarum abundantia facultatum non captivus redemptionem, non peregrinus solatium, non exul sentit auxilium. Hujusmodi divites, egentiores omnibus sunt egenis. Perdunt enim illos redditus, quos possent habere perpetuos: et dum brevi, nec semper libero incubant usui, nullo justitiae cibo, nulla misericordiae suavitate pascuntur; foris splendidi, intus obscuri; abundantes temporalium, inopes aeternorum: quia ipsi animas suas fame afficiunt, et nuditate dehonestant, qui de iis, quae terrenis horreis commendarunt, nihil thesauris caelestibus intulerunt.

III. Sed forte sunt aliqui divitum, qui licet nullis largitionibus pauperes Ecclesiae soleant adjuvare, alia tamen Dei mandata custodiunt, et inter diversa fidei et probitatis merita, veniabiliter sibi aestimant unam deesse virtutem. Verum haec tanta est, ut sine illa ceterae, etsi sint, prodesse non possint. Quamvis enim quis fidelis sit, et castus, et sobrius, et aliis majoribus ornatus insignibus; si misericors tamen non est, misericordiam non meretur: ait enim Dominus: *Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 1). Cum autem venerit filius hominis in

1) Matth. V. 7.

majestate sua 1), et sederit in throno gloriae suae, et congregatis omnibus gentibus, bonorum et malorum fuerit facta discretio, in quo laudabuntur qui ad dexteram stabunt, nisi in operibus benevolentiae et caritatis officiis, quae Jesus Christus sibi impensa reputabit? Quoniam qui naturam hominis suam fecit, in nullo se ab humana humilitate discrevit. Sinistris vero quid objicietur, nisi neglectus dilectionis, duritia inhumanitatis, et pauperibus misericordia denegata? quasi nec alias virtutes dextri, nec alias offensiones habeant sinistri. Sed illo magno summoque judicio tanti aestimabitur vel largitatis benignitas, vel tenacitatis impietas, ut pro plenitudine omnium virtutum, et pro summa omnium commissorum, et per unum bonum isti introducantur in regnum, et per unum malum illi in ignem mittantur aeternum.

IV. Nemo igitur, Dilectissimi, de ullis sibi bonae vitae meritis blandiatur, si illi defuerint opera caritatis: nec de sui corporis puritate securus sit, qui nulla eleemosynarum purificatione mundatur. Eleemosynae enim peccata delent, mortem perimunt, et poenam perpetui ignis extinguunt. Sed qui ab earum fructu fuerit vacuus, erit ab indulgentia retribuentis alienus, dicente Salomone: *Qui obturat aures, ne audiat imbecillum, et ipse vocabit Dominum, et non erit qui exaudiat eum* 2). Unde et Tobias filium suum praeceptis pietatis instituens, *Ex substantia*, inquit, *tua fac eleemosynam, et noli avertere faciem tuam ab ullo paupere: ita fiet ut nec a te avertatur facies Dei* 3). Haec virtus omnes facit utiles esse virtutes, quae ipsam quoque fidem, ex qua justus vivit 4), et quae sine operibus mortua nominatur 5), sui admixtione

1) Matth. XXV, 33. — 2) Prov. XXI, 13. — 3) Tob. IV, 7. — 4) Habacuc I, 4. Rom. I, 17. Galat. III, 11. Hebr. X, 13. — 5) Jac. II, 26.

vivificat: quia sicut in fide est operum ratio, ita in operibus fidei fortitudo. *Dum ergo tempus habemus,* sicut ait Apostolus, *operemur quod bonum est ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* 1). *Bonum autem facientes non deficiamus, tempore enim suo metemus* 2). Praesens itaque vita tempus est sationis, et dies retributionis tempus est messis, quando unusquisque seminum fructus secundum sationis suae percipiet quantitatem. De proventu autem istius segetis nemo falletur, quia animorum ibi magis, quam impendiorum mensura taxabitur: et tantum reddent exigua de exiguis, quantum magna de magnis. Et ideo, Dilectissimi, satisfiat apostolicis institutis. Et quia die Dominica, prima est futura collectio, omnes vos devotioni voluntariae praeparate, ut unusquisque secundum sufficientiam suam habeat in sacratissima oblatione consortium. Exorabunt pro vobis et ipsae eleemosynae, et ii qui vestris muneribus juvabuntur; ut ad omne opus bonum idonei semper esse possitis, in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XI.

De Collectis VI.

I. *Quantum ultima sententia judicis nostri, misericordiae commendet opera.*
II. *Unde collectarum consuetudo originem traxerit in Ecclesia.*

I. Et divinis praeceptis, Dilectissimi, et apostolicis didicimus institutis, omni homini inter vitae

1) Galat. VI, 10. — 2) Ibid. v. 9.

hujus discrimina constituto, misericordiam Dei miserendo esse quaerendam. Nam quae lapsos spes erigeret, quae vulneratos medicina sanaret, nisi eleemosynae solverent culpas, et necessitates pauperum fierent remedia delictorum? Unde quia dixerat Dominus: *Beati misericordes, quia ipsorum miserebitur Deus* 1): omne illud examen, quo majestate praesenti universum judicaturus est mundum, sub hac ostendit aequitate librandum, ut sola erga inopes operum qualitate discussa, et impiis ardere cum diabolo, et benignis paratum sit regnare cum Christo. Quae ibi in medium facta non venient? quae occulta non detegentur? quae conscientiae non patebunt? ubi vere nemo gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato 2). Sed quoniam exaltabitur super judicium misericordia, et omnem retributionem justitiae transcendent dona clementiae; omnis vita mortalium, et cunctarum diversitas actionum sub unius regulae conditione taxabitur, ut nulla ibi commemoratio cujusquam facienda sit criminis, ubi confessione creatoris opera fuerint inventa pietatis. Non ergo solum, quod eis exprobrabitur, fecerunt sinistri, nec quia humanitatis docebuntur extranei, aliorum peccatorum invenientur alieni; sed in multis rei ob hoc maxime damnabuntur, quod crimina sua nullis eleemosynis redemerunt. Cum enim durissimi cordis sit quacumque laborantium miseria non moveri, et habens auxiliandi copiam tam iniquus sit qui non juvit afflictum, quam qui oppressit infirmum; quae spes superest peccatori, qui nec ideo miseretur, ut misericordiam consequatur? Primitus itaque, Dilectissimi, sibi malus est, qui alteri bonus non est, et animae

1) Matth. V, 71. — 2) Prov. XX, 9.

nocet suae, qui ut potest non succurrerit alienae. Una est divitum pauperumque natura, et inter cetera fragilitatis humanae, nulla est sanitatis tuta felicitas: quia quod aliqui possunt incidere, non est qui debeat non timere. Agnoscat se in quibuscumque hominibus mutabilis et caduca mortalitas, et pro conditione communi, socialem generi suo reddat affectum: fleat cum flentibus, et cum dolentium gemitibus ingemiscat: communicet cum indigentibus copias suas: bene valente corporis ministerio, ad male jacentem inclinet se aegrotum: inter cibos suos numeret esurientium portionem, et in pallenti trementium nuditate se credat algere. Qui enim relevat temporalem miseriam laborantis, evadit aeternum supplicium peccatoris.

II. Providenter igitur, Dilectissimi, a sanctis patribus pieque dispositum est, ut in diversis temporibus quidam essent dies, qui devotionem fidelis populi ad collationem publicam provocarent: et quia ad Ecclesiam maxime ab unoquoque opem quaerente decurritur, fieret ex possibilitate multorum, voluntaria et sancta collectio, quae per praesidentium curam necessariis serviret expensis. Ad cujus operis desideratum vobis, ut credimus, fructum dies vos vicinus invitat: accedentibus admonitionibus nostris, ut ad Ecclesias regionum vestrarum Sabbato proxime futuro misericordiae munera deferatis. Et quia *hilarem datorem diligit Deus* 1), nemo sibi amplius, quam substantia ejus permittit, indicat. Inter se et pauperem aequus quisque sit judex. Removeat diffidentiam laeta et secura miseratio; et qui egeno subvenit, Deo se impendere quod largitur intelligat. De quibuslibet sub-

1) 2. Cor. IX, 7.

stantiis, quarum utique non una mensura est, potest esse par meritum, si inter diversas conferentium quantitates non sit minor cujusquam pietas quam facultas. Deus enim, apud quem non est acceptio personarum, similiter recipit et divitis munus et pauperis: quoniam novit quid singulis dederit, quidve non dederit; et in die retributionis non modus judicabitur censuum, sed qualitas voluntatum. Per Christum Dominum nostrum.

SERMO XII.

De jejunio decimi mensis I.

I. *Homo ideo conditus, ut suum imitetur auctorem: et hoc Dei donum est.*

II. *Caritatem non Deum solum, sed et proximum complecti, ipsosque inimicos: quae christianae caritatis latitudo est.*

III. *Omnibus Dei judiciis subditus quisque debet esse, nec minus de inopia, quam de abundantia gratias agere.*

IV. *Jejunio, oratione et eleemosyna omnes virtutes comprehendi.*

I. Si fideliter, Dilectissimi, atque sapienter creationis nostrae intelligamus exordium, inveniemus hominem ideo ad imaginem Dei conditum, ut imitator sui esset auctoris: et hanc esse naturalem nostri generis dignitatem, si in nobis quasi in quodam speculo divinae benignitatis forma resplendeat. Ad quam utique nos quotidie reparat gratia Salvatoris, dum quod cecidit in Adam primo, erigitur in secundo. Caussa autem reparationis nostrae non est nisi misericordia Dei: quem non diligeremus, nisi nos prior

ipse diligeret, et tenebras ignorantiae nostrae, suae veritatis luce discuteret. Quod per sanctum Isaiam Dominus praenuntians, ait: *Adducam caecos in viam quam ignorabant, et semitas quas nesciebant faciam illos calcare. Faciam illis tenebras in lucem, et prava in directa. Haec verba faciam illis, et non relinquam eos* 1). Et iterum, *Inventus sum*, inquit, *a non quaerentibus me, et palam apparui iis, qui me non interrogabant* 2). Quod quomodo impletum sit, Joannes Apostolus docet dicens: *Scimus, quoniam filius Dei venit, et dedit nobis sensum, ut cognoscamus verum, et simus in vero filio ejus* 3). Et iterum: *Nos ergo diligamus Deum, quoniam ipse prior dilexit nos* 4). Diligendo itaque nos Deus, ad imaginem suam nos reparat, et ut in nobis formam suae bonitatis inveniat, dat unde ipsi quoque quod operatur, operemur, accendens scilicet mentium nostrarum lucernas, et igne nos suae caritatis inflammans; ut non solum ipsum, sed etiam quicquid diligit, diligamus. Nam si inter homines ea demum firma amicitia est, quam morum similitudo sociarit, cum tamen parilitas voluntatum saepe in reprobos tendat affectus: quantum nobis optandum atque nitendum est, ut in nullo ab iis, quae Deo sunt placita discrepemus? De quo dicit Propheta: *Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus* 5): quia non aliter in nobis erit dignitas divinae majestatis, nisi imitatio fuerit voluntatis.

II. Dicente itaque Domino: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua: et diliges proximum tuum sicut teipsum* 6): suscipiat fidelis anima auctoris sui atque rectoris immarcesci-

1) Isai. XLII, 16. — 2) Ibid. LXV, 1. — 3) I. Joan. V, 20. — 4) Ibid. IV, 19. — 5) Ps. XXIX, 6. — 6) Matth. XXII, 37.

bilem caritatem, totamque se etiam ejus subjiciat voluntati, in cujus operibus atque judiciis nihil vacat a veritate justitiae, nihil a miseratione clementiae. Quoniam etsi magnis quis laboribus et multis fatigetur incommodis, bona est illi caussa tolerandi, qui se adversis vel corrigi intelligit, vel probari. Caritatis vero istius pietas perfecta esse non poterit, nisi diligatur et proximus. Quo nomine non ii tantum intelligendi sunt, qui nobis amicitia aut propinquitate junguntur, sed omnes prorsus homines, cum quibus nobis natura communis est; sive illi hostes sint, sive socii; sive liberi, sive servi. Unus enim nos conditor finxit, unus nos creator animavit; eodem cuncti caelo et aere, iisdem fruimur diebus et noctibus: cumque alii sint boni, alii mali; alii justi, alii injusti; Deus tamen omnibus largitor, omnibus est benignus, sicut Lycaoniis a Paulo et Barnaba Apostolis dicitur de providentia Dei: *Qui in praeteritis generationibus dimisit omnes gentes ingredi vias suas. Et quidem non sine testimonio semetipsum reliquit benefaciens eis, de caelo dans pluviam et tempora fructifera, et implens cibo et laetitia corda nostra* 1). Dedit autem nobis majores diligendi proximi caussas christianae gratiae latitudo, quae se per omnes partes totius orbis extendens, dum neminem despectat, docet neminem negligendum. Et merito etiam inimicos diligi, et pro persecutoribus sibi praecipit supplicari 2), qui ex omnibus quotidie gentibus, sacris olivae suae ramis germen inferens oleastri 3), de inimicis reconciliatos, de alienis adoptivos, de impiis facit justos: *ut omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum: et omnis lingua confitea-*

1) Act. XIV, 15. 16. — 2) Matth. V, 44. — 3) Rom. IX, 17.

tur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris 1).

III. Cum ergo Deus bonos nos esse velit, quia bonus est, nihil nobis debet de ejus judiciis displicere. Nam non per omnia illi gratias agere, quid est aliud, quam ex quadam eum parte reprehendere? Audet enim plerumque humana insipientia adversus creatorem suum, non solum de inopia, sed etiam de copia murmurare; ut et cum aliquid non suppetit, querula, et cum quaedam exuberant, sit ingrata. Multae messis dominus, horreorum suorum plenitudinem fastidivit, et ad copiam vindemiae affluentis ingemuit: nec de magnitudine fructuum gratulatus, sed de vilitate conquestus est 2). Si autem parcior fuerit in susceptis terra seminibus, et castigatiore proventu vites oleaeque defluxerint, accusantur anni, arguuntur elementa, et nec aeri parcitur, nec caelo, cum fideles et pios discipulos veritatis nihil magis commendet et muniat, quam perseverans in Deum, et indefessa laudatio, dicente Apostolo: *Semper gaudete, sine intermissione orate: in omnibus gratias agite. Haec enim voluntas Dei est in Christo Jesu in omnibus vobis* 3). Hujus autem devotionis quemadmodum poterimus esse participes, nisi rerum varietas constantiam mentis exerceat; ut amor directus in Deum nec inter secunda superbiat, nec inter adversa deficiat. Quod placet Deo, placeat et nobis. De omni mensura munerum ejus gaudeamus. Qui bene usus est magnis, bene utatur et modicis. Tam nobis copia, quam parcitate consulitur. Nec in spiritalibus lucris angustia gravabimur fructuum, si fecunditas non arescat animorum. Oriatur de cordis agro, quod terra non edidit. Semper

1) Philip. II, 10. — 2) Luc. XII, 16. — 3) I. Thess. V, 16.

illi, quod largiatur, occurrit, cui bene velle non deficit. Ad omnia igitur, Dilectissimi, opera pietatis, omnium nobis qualitas prosit annorum, nec benevolentiam christianam difficultas temporalis impediat. Novit Dominus vasa hospitalis viduae in opus pietatis suae vacuata complere 1): novit aquas in vina convertere 2): novit de paucissimis panibus quinque millia esurientium saturare populorum 3). Et ille, qui in pauperibus suis pascitur, quae potuit augere dando, potest multiplicare sumendo.

IV. Tria vero sunt, quae maxime ad religiosas pertinent actiones, oratio scilicet, jejunium, et eleemosyna, quibus exercendis omne quidem tempus acceptum, sed illud est studiosius observandum, quod apostolicis accepimus traditionibus consecratum: sicut etiam decimus hic mensis morem refert veteris instituti, ut tria illa, de quibus locutus sum, diligentius exequamur. Oratione enim propitiatio Dei quaeritur, jejunio concupiscentia carnis extinguitur, eleemosynis peccata redimuntur 4): simulque per omnia Dei in nobis imago renovatur, si et in laudem ejus semper parati, et ad purificationem nostram sine cessatione solliciti, et ad sustentationem proximi indesinenter simus intenti. Haec triplex observantia, Dilectissimi, omnium virtutum comprehendit effectus. Haec ad imaginem et similitudinem Dei pervenit, et a Spiritu sancto inseparabiles facit. Quia in orationibus permanet fides recta, in jejuniis innocens vita, in eleemosynis mens benigna. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus: qui et orationes, et jejunia, et eleemosynas nostras precibus suis digna-

1) 4. Reg. IV, 5. — 2) Joan. II, 9. — 3) Ibidem VI, 9. — 4) Dan. IV. 24.

bitur adjuvare. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XIII.

De jejunio decimi mensis II.

Jejunium mensis decimi cur institutum: ejusdem, et christianae erga pauperes misericordiae laus.

Quod temporis ratio et devotionis nostrae admonet consuetudo, pastorali vobis, Dilectissimi, sollicitudine praedicamus, decimi mensis celebrandum esse jejunium, quo pro consummata perceptione omnium fructuum, dignissime largitori eorum Deo continentiae libamen offertur. Quid enim potest efficacius esse jejunio, cujus observantia appropinquamus Deo, et resistentes diabolo, vitia blanda superamus? Semper enim virtuti cibus jejunium fuit. De abstinentia prodeunt castae cogitationes, rationabiles voluntates, salubriora consilia. Et per voluntarias afflictiones caro concupiscentiis moritur, virtutibus spiritus innovatur. Sed quia non solo jejunio animarum nostrarum salus acquiritur, jejunium nostrum misericordiis pauperum suppleamus. Impendamus virtuti, quod subtrahimus voluptati. Fiat refectio pauperis, abstinentia jejunantis. Studeamus viduarum defensioni, pupillorum utilitati, lugentium consolationi, dissidentium paci. Suscipiatur peregrinus, adjuvetur oppressus, vestiatur nudus, foveatur aegrotus; ut quicumque nostrum de justis laboribus auctori bonorum omnium Deo sacrificium hujus pietatis obtulerit, ab eodem regni caelestis praemium percipere mereatur. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatum

Petrum Apostolum pariter vigilemus: cujus suffragantibus meritis, quae poscimus, impetrare possimus, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XIV.

De jejunio decimi mensis III.

I. *Ager cordis quibus modis colatur ac fecundetur.*
II. *Diabolum magis tunc in fideles saevire, cum bona opera vel indicuntur, vel exercentur.*

I. In dominico agro, Dilectissimi, cujus operarii sumus, oportet nos prudenter atque vigilanter spiritalem exercere culturam, ut perseveranti industria, quae legitimis temporibus sunt exequenda, curantes, de sanctorum operum fruge laetemur. Quae si pigro otio et inerti desidia negligantur, terra nostra nihil generosi germinis pariet, si spinis ac tribulis obsita, non producet quae condenda sint horreis, sed quae urenda sint flammis. Ager autem iste, Dilectissimi, rorante desuper gratia Dei, fide munitur, jejuniis exercetur, eleemosynis seritur, orationibus fecundatur, ut inter plantationes rigationesque nostras, nullius amaritudinis radix pullulet, nec se incrementa cujusque noxiae stirpis attollant; sed enecato omnium semine vitiorum, coalescat seges laeta virtutum. Ad quam diligentiam omni quidem nos tempore pietas adhortatur, sed in his diebus, qui huic operi sunt specialius praestituti, major animositas et cura est excitanda ferventior, ne quod pium est agere non indictum, impium sit negligere praedicatum.

II. Decimi itaque mensis jejunium, ad quod caritatem vestram religioso proposito novimus praeparatam, unanimiter auxiliante Christo celebrandum hortamur, monentes ut unusquisque secundum mensuram possibilitatis quam accepit a Deo, in bonis operibus enitescat. Quia et inimici nostri, qui nostra sanctificatione torquentur, in his diebus, quos ad majorem observantiam nobis dispositos esse noverunt, vehementius saeviunt, et subtiliore insidiantur astutia; ut aliis immittendo metum inopiae de largitatis expensis, aliis injiciendo tristitiam de labore jejunii, quamplurimos a consortio hujus devotionis abducant. Contra quas tentationes, Dilectissimi, vigilet in nobis pii cordis intentio, et a christianis mentibus cogitationes diffidentiae repellantur. Modicum est enim, quod pauperi satis est. Nec victus illius, nec vestitus onerosus est. Vile enim est, quod esurit: vile est, quod sitit: et nuditas quae indiget, operiri poscit, non ornari. Et tamen Dominus noster tam pius operum nostrorum arbiter, tam benignus est aestimator, ut etiam pro calice aquae frigidae sit praemium redditurus. Et quia justus inspector est animorum, non impendium solum operis, sed etiam affectum est remuneraturus operantis, per Christum Dominum nostrum.

SERMO XV.

De jejunio decimi mensis IV.

I. *Triplex orationis, jejunii, et eleemosynae remedium adversus tentationes diaboli et vulnera peccati.*

II. *Jejunii praeceptum, sicut et praeceptum dile-*

ctionis, non esse novae legis gratia abrogatum: eidem misericordiae opera esse jungenda.

I. Confidenter vos Dilectissimi, ad opera pietatis hortamur, quia experimentis didicimus, libenter vos suscipere quod monemus. Scitis namque, et Deo docente cognoscitis, ad aeternum vobis gaudium profuturam divinorum observantiam mandatorum. In quibus exequendis quia humana fragilitas plerumque lassescit, et in multis per lubricum suae infirmitatis offendit, misericors et pius Dominus remedia nobis et adjutoria dedit, per quae veniam obtinere possimus. Quis enim tot illecebras mundi, tot insidias diaboli, tot denique pericula suae mutabilitatis evaderet, nisi clementia aeterni Regis mallet nos reparare quam perdere? Nam et qui jam redempti, jam regenerati, filii lucis effecti sunt, quamdiu tamen in hoc mundo, qui *totus in maligno positus est* 1), detinentur; quamdiu infirmitati carnis corruptibilia et temporalia blandiuntur, non possunt istos dies sine tentatione transire. Nec facile cuiquam provenit tam incruenta victoria, ut inter multos hostes frequentesque conflictus, etiamsi sit liber a morte, sit quoque immunis a vulnere. Curandis igitur laesionibus, quas saepe incidunt, qui cum invisibili hoste confligunt, trium maxime remediorum est adhibenda medicina: in orationis instantia, in castigatione jejunii, in eleemosynae largitate: quae cum pariter exercentur, Deus propitiatur, culpa deletur, tentator eliditur. Et iis quidem praesidiis semper fidelis anima debet accingi, sed tunc studiosius praeparari, cum ii adsunt dies, qui proprie sunt ad haec pietatis officia praestituti.

1) 1. Joan. V, 19.

II. De quorum numero est etiam decimi hujus mensis solemne jejunium, quod non ideo negligendum est, quia de observantia veteris legis assumtum est, tamquam hoc de illis sit, quae inter discretiones ciborum, inter baptismatum differentias, et avium pecundumque hostias esse destiterunt. Illis enim quae rerum futurarum figuras gerebant, impletis, quae significaverunt finita sunt. Jejuniorum vero utilitatem novi testamenti gratia non removit: et continentiam corpori, atque animae semper profuturam pia observatione suscepit. Quoniam sicut permanet apud intelligentiam christianam: *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies* 1): et *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo:* et *Diliges proximum tuum sicut teipsum* 2), et cetera talium mandatorum: ita quod in eisdem libris de jejuniorum sanctificatione et curatione praeceptum est, nulla interpretatione vacuatur. In omni enim tempore, omnibusque vitae istius saeculi diebus, jejunia nos contra peccata faciunt fortiores, jejunia concupiscientias vincunt, tentationes repellunt, superbiam inclinant, iram mitigant, et omnes bonae voluntatis effectus ad maturitatem totius virtutis enutriunt: si tamen in societatem sibi benevolentiam caritatis assumant, et in operibus misericordiae se prudenter exerceant. Jejunium enim sine eleemosyna, non tam purgatio animae, quam carnis afflictio est: magisque ad avaritiam, quam ad continentiam referendum est, quando aliquis sic a cibo abstinet, ut etiam a pietate jejunet. Nostra ergo jejunia, Dilectissimi, abundent fructibus largitatis, et in pauperes Christi benignis sint fecunda muneribus. Nec tardentur in hoc opere mediocres, quia parum

1) Matth. IV, 10. — 2) Matth. XXII, 37, 39.

sit, quod possint de sua facultate decerpere. Novit Dominus omnium vires, et scit justus inspector, de qua mensura quisque quid tribuat. Dissimiles quidem substantiae, similes erogationes habere non possunt; sed aequatur plerumque merito, quod distat impendio: quia potest esse par animus etiam ubi impar est census. Haec itaque ut adjuvante Deo pia devotione curentur, quarta et sexta feria jejunemus; sabbato vero apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ut ejus orationibus adjuti, in omnibus misericordiam Dei mereamur.

SERMO XVI.

De jejunio decimi mensis V.

I. *Divites et Deo gratias agant, qui opes eis largitur, et has cum pauperibus communicent.*
II. *Cur institutum decimi mensis jejunium. Efficax oratio, cui eleemosyna suffragatur.*
III. *Haereticos diabolo ad corrumpendos fideles famulari sub christiano nomine.*
IV. *Manichaeorum haeresis omnium sordium sentina. Quid in eos Leo gessit Romae.*
V. *Eosdem esse et fugiendos, et prodendos.*
VI. *Zelo adversus haereticos gratiores fieri apud Deum orationes, jejunia, et eleemosynas.*

I. Sublimitas quidem, Dilectissimi, gratiae Dei hoc quotidie operatur in cordibus christianis, ut omne desiderium nostrum a terrenis ad caelestia transferatur. Sed etiam praesens vita per Creatoris opem ducitur, et per ipsius providentiam sustinetur: quia idem est largitor temporalium, qui promissor est aeternorum. Sicut ergo spe futurae felicitatis, ad quam per

fidem currimus, gratias Deo agere debemus, quod ad perceptionem tantae praeparationis evehimur; ita pro iis quoque commodis, quae singulorum annorum revolutione consequimur, Deus a nobis honorandus atque laudandus est, qui sic terrae fecunditatem ab initio dedit, sic pariendorum fructuum leges in quibusque germinibus et seminibus ordinavit, ut numquam sua instituta desereret, sed in rebus conditis benigna conditoris administratio permaneret. Quidquid ergo ad usus hominum segetes, vineae, oleaeque peperint, totum hoc divinae bonitatis largitate profluxit: quae, elementorum qualitate variata, dubios agricolarum labores clementer adjuvit, ut utilitatibus nostris venti et imbres, frigora et aestus, dies noctesque servirent. Non enim sibi ad effectus operum suorum humana ratio sufficeret, nisi plantationis et rigationibus solitis Deus incrementa praeberet. Unde plenum pietatis atque justitiae est, ut de his quae nobis caelestis pater misericorditer contulit, nos quoque alios adjuvemus. Sunt enim plurimi, qui nullam in agris, nullam in vineis, nullam habent in oleis portionem, quorum inopiae de ea, quam Dominus dedit, copia consulendum est; ut et ipsi nobiscum Deo pro terrae fecunditate benedicant, et gaudeant possidentibus fuisse donata, quae etiam pauperibus ac peregrinis fuerint facta communia. Felix est illud horreum, et omnium fructuum multiplicatione dignissimum, de quo egentium et debilium saturatur esuries, de quo relevatur peregrini necessitas, de quo desiderium fovetur infirmi. Quos ideo sub diversis molestiis justitia Dei laborare permisit, ut et miseros pro patientia, et misericordes pro benevolentia coronaret.

II. Huic autem operi, Dilectissimi, cum omnia opportuna sint tempora, hoc nunc praecipue aptum

est atque conveniens, in quo sancti patres nostri divinitus inspirati, decimi mensis sanxere jejunium; ut omnium fructuum collectione conclusa, rationabilis Deo abstinentia dicaretur, et meminisset quisque ita uti abundantia, ut et circa se abstinentior, et circa pauperes esset effusior. Efficacissima enim pro peccatis deprecatio est in eleemosynis atque jejuniis, et velociter ad divinas conscendit aures talibus oratio elevata suffragiis. Quoniam, sicut scriptum est, *animae suae benefacit vir misericors* 1), et nihil est uniuscujusque tam proprium, quam quod impendit in proximum. Pars enim corporalium facultatum, quae indigentibus ministratur, in divitias transit aeternas: et illae opes de hac largitate pariuntur, quae nullo usu minui, nulla poterunt corruptione violari. *Beati* namque *misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 2): et ipse erit illis summa praemii, qui est forma praecepti.

III. Inter haec autem, Dilectissimi, opera pietatis, quae nos Deo magis magisque commendant, dubium non est, quin hostis noster, nocendi cupidus et peritus, acrioribus invidiae stimulis incitetur: ut quos apertis et cruentis persecutionibus impugnare non sinitur, sub falsa christiani nominis professione corrumpat, habens haereticos huic operi servientes, quos a catholica fide devios, sibique subjectos, militare in castris suis sub diversis erroribus fecit 3). Et sicut decipiendis primis hominibus ministerium sibi serpentis assumsit, ita horum linguas ad seducendos rectorum animos, veneno suae falsitatis armavit. Sed iis insidiis, Dilectissimi, pastorali sollicitudine, in quantum Dominus auxiliatur, occurrimus. Et ne quid de san-

1) Prov. XI, 17. — 2) Matth. V, 7. — 3) Genes. III, 1.

cto grege pereat, praecaventes, paternis vos denuntiationibus admonemus, ut labia iniqua et linguam dolosam, a quibus animam suam Propheta liberari postulat, declinetis 1): quoniam *sermo eorum,* sicut ait beatus Apostolus, *serpit ut cancer* 2). Humiliter irrepunt, blande capiunt, molliter ligant, latenter occidunt. *Veniunt enim,* sicut Salvator praedixit, *sub vestitu ovium, intus autem sunt lupi rapaces* 3): quia non possent veras et simplices oves fallere, nisi Christi nomine tegerent rabiem bestialem. In iis autem omnibus operatur ille, qui cum sit verae illuminationis inimicus, in lucis se angelum transfigurat. Hujus arte Basilides, hujus Marcion callet ingenio, hoc duce agitur Sabellius, hoc praecipitatur rectore Photinus, hujus potestati famulatur Arrius, hujus spiritui servit Eunomius; tota denique bestiarum talium cohors hoc praeside ab Ecclesia unitate discessit, hoc magistro a veritate descivit.

IV. Sed cum in cunctis perversitatibus multiformem teneat principatum, arcem tamen sibi in Manichaeorum struxit insania, et latissimam in eis aulam, in qua se exultantius jactaret, invenit; ubi non unius pravitatis speciem, sed omnium simul errorum impietatumque mixturam generaliter possideret. Quod enim in paganis profanum, quod in Judaeis carnalibus caecum, quod in secretis magicae artis illicitum, quod denique in omnibus haeresibus sacrilegum atque blasphemum est, hoc in istos, quasi in sentinam quamdam cum omnium sordium concretione confluxit. Unde universas eorum impietates ac turpitudines enarrare, perlongum est: superat enim verborum copiam criminum multitudo. Ex quibus ad indicandum

1) Ps. CXIX, 2. — 2) 2. Tim. II, 17. — 3) Matth. VII, 15.

pauca sufficiunt, ut de iis quae audieritis, etiam illa, quae verecunde praetermittimus, aestimetis. De sacris tamen eorum, quae apud illos tam obscoena sunt, quam nefanda, quod inquisitioni nostrae Dominus manifestare voluit, non tacemus, ne quisquam putet nos de hac re dubiae famae et incertis opinionibus credidisse. Residentibus itaque mecum Episcopis ac Presbyteris, ac in eumdem consessum Christianis viris ac nobilibus congregatis, Electos et Electas eorum jussimus praesentari. Qui cum de perversitate dogmatis sui, et de festivitatum suarum consuetudine multa reserassent, illud quoque scelus, quod eloqui verecundum est, prodiderunt, quod tanta diligentia investigatum est, ut nihil minus credulis, nihil obtrectatoribus relinqueretur ambiguum. Aderant enim omnes personae, per quas infandum facinus fuerat perpetratum, puella scilicet ut multum decennis, et duae mulieres, quae ipsam nutrierant, et huic sceleri praepararant. Praesto erat etiam adolescentulus vitiator puellae, et Episcopus ipsorum detestandi criminis ordinator. Horum omnium par fuit et una confessio, et patefactum est execramentum, quod aures nostrae vix ferre potuerunt. De quo ne apertius loquentes, castos offendamus auditus, gestorum documenta sufficiunt, quibus plenissime docetur nullam in hac secta pudicitiam, nullam honestatem, nullam penitus reperiri castitatem; in qua lex est mendacium, diabolus religio, sacrificium turpitudo.

V. Hos itaque homines, Dilectissimi, per omnia execrabiles atque pestiferos, quos aliarum regionum perturbatio nobis intulit crebriores, ab amicitia vestra penitus abdicate; vosque praecipue, mulieres, a talium notitia et colloquiis abstinete: ne dum fabulosis narrationibus incautus delectatur auditus, in diaboli

laqueos incidatis. Qui sciens, quod primum virum mulieris ore seduxerit, perque femineam credulitatem omnes homines a paradisi felicitate dejecerit, vestro nunc quoque sexui securiore insidiatur astutia, ut eas quas sibi potuerit per ministros suae falsitatis illicere, et fide spoliet et pudore. Illud quoque vos, Dilectissimi, obsecrans moneo, ut si cui vestrum innotuerit, ubi habitent, ubi doceant, quos frequentent, et in quorum societate requiescant, nostrae sollicitudini fideliter indicetis: quia parum prodest unicuique, quod protegente Spiritu sancto ab istis ipse non capitur, si cum alios capi intelligit, non movetur. Contra communes hostes pro salute communi, una omnium debet esse vigilantia: ne de alicujus membri vulnere etiam alia possint membra corrumpi: et qui tales non prodendos putant, in judicio Christi invenientur rei de silentio, etiam si non contaminantur assensu.

VI. Assumite igitur religiosae solicitudinis pium zelum, et contra saevissimos animarum hostes, omnium fidelium cura consurgat. Ideo enim misericors Deus quamdam nobis partem prodidit hominum noxiorum, ut manifestato periculo, excitaretur diligentia cautionis. Non sufficiat quod actum est, sed eadem inquisitio perseveret: quae hoc auxiliante Deo consequetur, ut non solum, qui recti sunt, incolumes perseverent, sed etiam multi qui diabolica seductione decepti sunt, ab errore revocentur. Vestrae autem orationes et eleemosynae, atque jejunia, misericordi Deo per hanc ipsam devotionem sacratius offerentur, cum etiam hoc opus fidei ad omnia officia pietatis accesserit. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud praesentem beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus: qui, sicut experimur et credimus, pro commendatis sibi a Domino ovibus in-

desinenter pastorales praetendit excubias: exoraturus deprecationibus suis, ut Ecclesia Dei, quae ipsius est praedicationibus instituta, ab omni errore sit libera. Per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO XVII.

De jejunio decimi mensis VI.

I. *Jejunium a lege veteri in novam translatum et Deo ex grati animi sensu deberi, et orationem efficaciorem efficere.*
II. *Pium foenus cum Deo exercendum: foenus vero quam injuste et impie ab hominibus exigatur.*
III. *Quilibet sequatur ex foenore eventus, semper mala est ratio foenerantis.*
IV. *Aliquorum abundantiam et aliorum inopiam ad hoc esse ordinatam, ut dives Dei bonitatem imitetur.*

I. Evangelicis sanctionibus, Dilectissimi, multum auctoritatis praebet doctrina legalis, cum quaedam de mandato veteri ad novam observantiam transferuntur, et ex ipsa ecclesiastica devotione demonstratur, quod Dominus Jesus Christus *non venit legem solvere, sed adimplere* 1). Cessantibus enim significationibus, quibus Salvatoris nostri nuntiabatur adventus, et peractis figuris, quas abstulit ipsa praesentia veritatis, ea quae vel ad regulas morum, vel ad simplicem Dei cultum ratio pietatis instituit, in eadem apud nos forma, in qua sunt condita, perseverant: et quae utrique testamento erant congrua, nulla sunt commutatione variata. Ex iis autem est etiam decimi

1) Matth. V, 17.

mensis solemne jejunium, quod a nobis nunc annua est consuetudine celebrandum: quia plenum justitiae est atque pietatis, gratias divinae agere largitati pro fructibus, quos in usus hominum secundum summae providentiae temperamentum terra produxit. Quod ut prompto animo nos facere monstremus, non solum continentiam jejunii, sed etiam eleemosynarum curam oportet assumi: ut de terra quoque cordis nostri, germen justitiae et fructus caritatis oriatur, et misericordiam Dei pauperum ipsius miserendo mereamur. Efficacissima enim est ad exorandum Deum postulatio, cui pietatis opera suffragantur: quoniam qui suum ab inope non avertit animum, cito ad se Domini convertit auditum, dicente Domino: *Estote misericordes, sicut et pater vester misericors est: dimittite, et dimittetur vobis* 1). Quid hac justitia benignius? Quid hac retributione clementius, ubi sententia judicaturi in potestate ponitur judicandi? *Date*, inquit *et dabitur vobis* 2). Quam cito diffidentiae sollicitudo, et avaritiae est amputata cunctatio: ut quod redditu ram se promittit veritas, secura expendat humanitas.

II. Constans esto, Christiane largitor: da quod accipias, sere quod metas, sparge quod colligas. Noli metuere dispendium, noli de dubio suspirare proventu. Substantia tua cum bene erogatur, augetur. Concupisce justum misericordiae lucrum, et aeterni quaestus sectare commercium. Munerator tuus vult te esse munificum, et qui dat ut habeas, mandat ut tribuas, dicens: *Date, et dabitur vobis*. Amplectenda est tibi promissionis istius gratulanda conditio. Quamvis enim non habeas, nisi quod acceperis; non potes tamen

1) Luc. VI, 36. — 2) Luc. VI, 38.

non habere quod dederis. Qui ergo pecunias amat, et multiplicare opes suas immodicis optat augmentis, hoc potius sanctum foenus exerceat, et hac usurarum arte ditescat, ut non hominum laborantium captet necessitates, ne per dolosa beneficia laqueos injiciat insolubilium debitorum, sed illius sit creditor, illius foenerator, qui dicit: *Date, et dabitur vobis: et qua mensura mensi fueritis, eadem remetietur vobis.* Infidelis autem et iniquus est etiam sibi, qui quod aestimat diligendum, non vult habere perpetuum. Quantalibet adjiciat, quantalibet condat et congerat, inops de hoc mundo et egenus abscedet, dicente David Propheta: *Quoniam cum interierit non accipiet omnia, neque descendet cum eo gloria ejus* 1). Qui si benignus esset animae suae, illi bona sua crederet, qui et idoneus fidejussor est pauperum, et largissimus redditor usurarum. Sed injusta et impudens avaritia, quae beneficium se dicit praestare cum decipit, non credit Deo veraciter promittenti, et credit homini trepide paciscenti: dumque certiora existimat praesentia quam futura, merito in hoc frequenter incurrit, ut ei cupiditas injusti lucri non injusti caussa sit damni.

III. Unde quilibet sequatur eventus, mala semper est ratio foenerantis, cui pecuniam et minuisse, et auxisse peccatum est: ut aut miser sit amittendo quod dedit, aut miserior accipiendo quod non dedit. Fugienda prorsus est iniquitas foenoris: et lucrum, quod omni caret humanitate, vitandum est. Multiplicatur quidem facultas injustis et tristibus incrementis, sed mentis substantia contabescit: quoniam foenus pecuniae, funus est animae. Quid enim de hujusmodi hominibus sentiat Deus, sacratissimus Propheta David

1) Ps. XLVIII, 18.

manifestat : qui cum diceret, *Domine quis habitabit in tabernaculo tuo, aut quis requiescet in monte sancto tuo* 1)? responso divinae vocis instruitur, et eum ad aeternam requiem pertinere cognoscit, *qui* inter alias piae conversationis regulas, *pecuniam suam non dedit ad usuram :* et a tabernaculo Dei ostenditur alienus, et a sancto monte ejus extraneus, qui dolosum quaestum de pecuniae suae captat usuris : et dum per aliena cupit damna ditari, aeterna dignus est egestate puniri.

IV. Vos itaque, Dilectissimi, qui ex toto corde promissionibus Domini credidistis, fugientes immundissimam avaritiae lepram, donis Dei pie et sapienter utimini. Et quoniam juste de ipsius largitate gaudetis, date operam ut possitis gaudiorum vestrorum habere consortes. Multis enim, quae vobis suppetunt, desunt, et in quorumdam indigentia, materia vobis data est divinae bonitatis imitandae : ut per vos etiam in alios beneficia divina transirent, et bene dispensantes temporalia, acquireretis aeterna. Quarta igitur et sexta feria jejunemus ; sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilemus, cujus orationibus nobis per omnia obtineatur divina protectio, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO XVIII.

De jejunio decimi mensis VII.

I. *Animam licet regeneratam, et ex se in deteriora declivem, et ex Dei benignitate pluribus munitam esse praesidiis.*

1) Ps. XIV, 1.

II. *Communem toti Ecclesiae abstinentiam indici, ut et a parte et a soliditate diabolus superetur.*
III. *Sterilem arborem Christus damnavit, ut misericordiae opera commendaret. Ut homo Christianus impugnetur assidue, quaeque sint piorum arma contra invisibiles hostes.*

I. Praesidia, Dilectissimi, sanctificandis mentibus nostris atque corporibus divinitus instituta, ideo cum dierum temporumque curriculis sine cessatione reparantur, ut infirmitatum nostrarum ipsa nos medicina commoneat. Natura quippe mutabilis, et de peccati labe mortalis, licet jam redempta, et sacro baptismate jam renata, in quantum est passibilis, in tantum est ad deteriora proclivis. Corrumperetur carnali desiderio, nisi spiritali muniretur auxilio: quia sicut illi numquam deest unde corruat, ita semper praesto est unde subsistat, dicente Apostolo: *Fidelis enim Deus, qui vos non patietur tentari supra id quod potestis, sed faciet proventum, ut possitis sustinere* 1). Quamvis ergo Dominus protegat bellatores, et milites suos ille, qui potens est in praelio 2), cohortetur, et dicat: *Nolite timere, quia ego vici mundum* 3): sciendum tamen est, Dilectissimi, hoc incitamento formidinem sublatam esse, non pugnam; et retuso aculeo timoris, caussam manere certaminis, quod ab hoste versuto, terribiliter quidem furore persecutionis movetur, sed nocentius specie pacis infertur. Ubi enim in aperto sunt pugnae, in manifesto sunt et coronae. Et hoc ipsum alit atque accendit patientiae fortitudinem, quod sicut proxima est tribulatio, ita est et vicina promissio. Cessantibus vero publicis impugnationibus impio-

1) I. Cor. X, 13. — 2) Ps. XXIII, 8. — 3) Joan. XVI, 33.

rum, et a caedibus se ac suppliciis fidelium diabolo continente; ne pertinacia crudelitatum, multiplicatio nostrorum fieret triumphorum, fremens adversarius cruentas inimicitias ad quietas convertit insidias: ut quos vincere fame et gelu, flammis ferroque non poterat, otio tepefaceret, cupiditatibus irretiret, ambitione inflaret, voluptate corrumperet.

II. Sed his atque aliis omnibus destruendis habet acies christiana potentes munitiones et arma victricia, dum instruente milites suos Spiritu veritatis, mansuetudo iram, largitas avaritiam, benignitas extinguit invidiam. Commutante enim dextera Eccelsi corda multorum, rediit in novitatem vetustas, et de famulis iniquitatis ministri prodiere justitiae. Subegit luxuriam continentia, humilitas arrogantiam propulsavit: et qui impudicitia sorduerant, castitate nituerunt. His autem conversionibus, Dilectissimi, per providentiam gratiae Dei addita sunt sancta jejunia, quae in quibusdam diebus ab universa Ecclesia devotionem observantiae generalis exigerent. Quamvis enim pulchrum sit atque laudabile, ut singula quaeque membra corporis Christi propriis ornentur officiis; excellentioris tamen est actionis sacratiorisque virtutis, cum in unum propositum piae plebis corda concurrunt: ut ille, cui sanctificatio nostra supplicium est, non solum a parte, sed etiam a soliditate superetur. Cui nunc operi, Dilectissimi, decimus mensis offertur, admonens quodammodo pro qualitate temporis sui, ne quisquam frigore infidelitatis obtorpeat, sed potius caritatis spiritu convalescat. Quoniam et per ipsa elementa mundi, tamquam per publicas paginas, significationem divinae voluntatis accipimus: nec umquam cessat superna eruditio, quando etiam de iis quae nobis famulantur, imbuimur.

III. Praeter illam namque apostolicam sententiam, qua homines fructu pietatis carentes vacuis arboribus comparantur, etiam illa ficus nobis cavenda est de suae infecunditatis exemplo, quam Dominus Jesus, sicut Evangelium refert, nihil habentem quod esuriens sumeret, perpetua sterilitate damnavit: ut intelligeremus, quoniam qui esurientem non refovet, illi denegat cibum, qui quod pauperi est datum, sibi dixit impensum. Et hujus maledictionis arbores erunt, quibus a judicante dicetur: *Discedite a me maledicti in ignem aeternum, quem praeparavit Pater meus diabolo, et angelis ejus. Esurivi enim, et non dedistis mihi manducare: sitivi, et non dedistis mihi bibere* etc. 1). Quae ideo singula recoluntur, ut advertamus non futurum extra misericordiam, qui vel partem horum operum fuerit executus. Anima autem neminem juvans, erit arbor non habens poma, cum totius pietatis invenietur aliena. Decimi ergo mensis jejunium, quod hiemalis est temporis, ad agriculturam nos mysticam vocat; qua segetum et palmitum atque arborum vires, quibus humana sustentatur infirmitas, spiritalibus studiis excolantur: ut dominicus ager suis ditetur impendiis, et quem numquam expedit esse sine fructu, de propria fiat ubertate fecundior. Quod utique intelligit sanctitas vestra, ad totius Ecclesiae profectus esse referendum, quorum in fide germen est, in spe incrementum, in caritate maturitas: quia castigatio corporis, et instantia orationis tunc veram obtinent puritatem, cum eleemosynarum sanctificatione nituntur, dicente Domino: *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis* 2). Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud

1) Matth. XXV, 41. — 2) Luc. XI, 41.

beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ipso praestante et adjuvante, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XIX.

De jejunio decimi mensis VIII.

I. *Abstinentia Domino viam parat, et mentem erigit ad caelestia.*
II. *Cur quatuor temporum jejunia instituta, quibus et subjungendum jejunium a vitiis.*
III. *De cultu Dei, ac de usu bonorum temporalium. De duplici jejunio.*

I. Cum de adventu regni Dei, et de fine temporum mudi discipulos suos Salvator instrueret, totamque Ecclesiam suam in Apostolis erudiret; *Cavete*, inquit, *ne forte graventur corda vestra in crapula, et ebrietate, et cogitationibus saecularibus* 1). Quod utique praeceptum, Dilectissimi, ad nos specialius pertinere cognoscimus; quibus denuntiatus dies, etiam si est occultus, non dubitatur esse vicinus. Ad cujus adventum omnem hominem convenit praeparari: ne quem aut ventri deditum, aut curis saecularibus inveniat implicatum. Quotidiano enim, Dilectissimi, experimento probatur, satietate carnis aciem mentis obtundi, et ciborum nimietate vigorem cordis hebetari, ita ut delectatio edendi, etiam corporum contraria sit saluti, nisi ratio temperantiae obsistat illecebrae, et quod futurum est oneri, subtrahat voluptati. Quamvis enim sine anima nihil caro desideret,

1) Luc. XXI, 43.

et inde accipiat sensus, unde sumit et motus; ejusdem tamen est animae, quaedam subditae sibi negare substantiae, et interiori judicio, ab inconvenientibus exteriora frenare, ut a corporeis cupiditatibus saepius libera, in aula mentis possit divinae vacare sapientiae, ubi omni strepitu terrenarum silente curarum, in meditationibus sanctis, et in deliciis laetetur aeternis. Quod etsi in hac vita difficile est continuari, potest tamen frequenter assumi, ut saepius ac diutius spiritalibus potius quam carnalibus occupemur; et cum melioribus curis majores impendimus moras, ad incorruptibiles divitias, etiam temporales transeant actiones.

II. Hujus observantiae utilitas, Dilectissimi, in ecclesiasticis praecipue est constituta jejuniis, quae ex doctrina sancti Spiritus ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiae omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in Quadragesima, aestivum in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hiemale autem in hoc, qui est decimus, celebramus; intelligentes divinis nihil vacuum esse praeceptis, et verbo Dei ad eruditionem nostram omnia elementa servire: dum per ipsius mundi cardines, quasi per quatuor Evangelia, incessabiliter discimus quod et praedicemus et agamus. Dicente enim Propheta: *Caeli enarrant gloriam Dei, et opera manuum ejus annuntiat firmamentum: dies diei eructat verbum, et nox nocti indicat scientiam* 1): quid est, per quod veritas nobis non loquitur? Ipsius voces in die, ipsius audiuntur in nocte: et pulchritudo rerum unius Dei opificio conditarum, non desinit cordis auribus magistram insinuare rationem: ut invi-

1) Ps. XVIII, 1

sibilia Dei per ea, quae facta sunt 1), intellecta conspiciantur, et non creaturis, sed creatori omnium serviatur. Cum ergo universa vitia per continentiam destruantur, et quidquid avaritia sitit, quidquid superbia ambit, quidquid luxuria concupiscit, hujus virtutis soliditate superetur; quis non intelligat, quantum nobis praesidii per jejunia conferatur, in quibus indicitur, ut non solum a cibis, sed etiam ab omnibus carnalibus desideriis temperetur. Alioqui superfluum est suscipere esuriem, et iniquam non deponere voluntatem; reciso affligi cibo, et a concepto non resilire peccato. Carnale est, non spiritale jejunium, ubi soli corpori non parcitur, et in iis quae omnibus deliciis nocentiora sunt, permanetur. Quid prodest animae foris agere quasi dominam, et intus servire captivam? membris propriis imperare, et jus propriae libertatis amittere? Et merito plerumque patitur famulam rebellantem, quae non reddit Domino debitam servitutem. Jejunante ergo corpore ab escis, mens jejunet a vitiis, et curas cupiditatesque terrenas regis sui lege dijudicet.

III. Meminerit primam dilectionem Deo, secundam deberi proximo, omnesque affectus suos hac regula dirigendos, ut nec a culto recedat Domini, nec ab utilitate conservi. Quomodo autem Deus colitur, nisi ut quod ipsi placet, placeat et nobis; nec ab ejus imperio noster umquam resultet affectus? Quoniam si hoc, quod ille vult, volumus, ab illo sumet infirmitas nostra virtutem, a quo ipsam accepimus voluntatem: *Deus est enim*, sicut ait Apostolus, *qui operatur in nobis et velle et perficere pro bona voluntate* 2). Nec superbia itaque homo inflabitur, nec

1) Rom. I, 20. — 2) Philip. II, 13.

desperatione frangetur, si bonis divinitus datis, in gloriam dantis utatur, et ab iis desideria sua revocet, quae sibi nocitura cognoscit. Abstinens enim ab invidiae malignitate, a luxuriae dissolutione, a perturbatione iracundiae, a cupiditate vindictae, purificabitur veri sanctificatione jejunii, et incorruptibilium deliciarum voluptate pascetur, ut per usum spiritalem etiam terrenas copias in caelestem noverit transferre substantiam; non sibi condendo quae acceperit, sed magis magisque multiplicando quod dederit. Unde paternae caritatis affectu dilectionem vestram monemus, ut jejunium decimi mensis fructuosum vobis eleemosynarum largitate faciatis, gaudentes, quod per vos Dominus pauperes suos pascit et vestit: quibus utique posset eas, quas vobis contulit, tribuere facultates, nisi pro ineffabili misericordia sua et illos justificare vellet de patientia laboris, et vos de opere caritatis. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Apostolum Petrum vigilias celebremus, qui et orationes, et jejunia, et eleemosynas nostras precibus suis dignabitur adjuvare, praestante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XX.

De decimi mensis jejunio IX.

I. *Alia in lege pro tempore instituta, alia etiam in nova lege permansura. Quale jejunium, et omnia praecepta moralia.*

II. *Jejunium decimi mensis ecclesiasticis regulis praescriptum pro agendis Deo de perceptis terrae fru-*

ctibus, gratiis. Terrae fecunditatem ubertas animorum aemuletur, ut Dei homo sit imitator.

III. *Omnia praecepta continet caritas, qua homo a bestiis discernitur. Sic diligendus proximus a nobis, quomodo nos a Deo. A misericordiae operibus ne pauper quidem excluditur.*

I. Dispensationes misericordiae Dei, quas Salvator noster pro humani generis reparatione suscepit, ita sunt, Dilectissimi, divinitus ordinatae, ut Evangelium gratiae velamen legis tolleret, non instituta destrueret. Unde custodienda nobis est dominica illa sententia, qua dixit se non venire legem solvere, sed implere, ut nos quoque huic regulae, quantum donante Deo possumus, serviamus: scientes nihil esse de veteris testamenti constitutionibus negligendum, si vigilanter studeamus agnoscere, quid ibi transitura obumbratione velatum, quid permansura actione sit conditum. Nam discretio ciborum et hostiarum, circumcisio carnis, differentia baptismatum, et observatio baptismorum, non adhuc sub figuratis significationibus sunt agenda, quae etiam sunt rebus ipsis, quae significabantur, impleta: mandata vero et praecepta moralia sicut sunt edita perseverant, quia non aliud insinuant quam loquuntur, et apud christianam devotionem augmento crescunt, non cessatione deficiunt. Diligere itaque Deum et proximum, honorare patrem et matrem, non adorare deos alienos, et cetera, quae aut terribiliter sunt prohibita, aut salubriter imperata, non aliter ex legalibus institutis, quam ex evangelicis veneramur edictis; ut quamvis multa accesserint ex novitate gratiae, nihil tamen imminutum sit de antiquitate justitiae. Unde merito disposuerunt apostolicae sanctiones, ut veterum jejuniorum utilitas permane-

neret; et licet Ecclesiae consuetudo prolixioribus se castigationibus exercere didicisset, amplecteretur tamen continentiae sanctificationem ex lege venientem: quibus enim donatum erat posse quod majus est, indecens fuit non celebrare quod minus est.

II. Hac ergo ratione, Dilectissimi, evidenter instructi ecclesiasticis regulis jejunium decimi mensis adjungimus, idque devotioni vestrae, sicut est moris, indicimus: quoniam plenum pietatis, plenumque justitiae est, ut terrenorum fructuum perceptione conclusa agantur Deo gratiae, et sacrificium ei misericordiae cum jejunii immolatione solvatur. Gaudeat quisque de copia sua, et multa se horreis suis intulisse laetetur; sed ita ut de abundantia ejus etiam a pauperibus gaudeatur. Fecunditatem segetum, fluenta vitium, partus arborum, ubertas imitetur animorum: quod dedit terra, dent corda; ut possimus dicere cum Propheta: *Terra nostra dedit fructum suum* 1). Deus namque verus et summus agricola non solum corporalium, sed etiam spiritualium auctor est fructuum, et utraque semina, utraque plantaria duplici novit exercere cultura: dans agris profectus germinum, dans animis incrementa virtutum, quae sicut ab una providentia sumsere principium, ita ad unius operis vocant effectum. Homo enim ad imaginem et similitudinem Dei factus nihil habet in naturae suae honore tam proprium, quam ut bonitatem sui imitetur auctoris; qui donorum suorum, sicut misericors largitor est, ita est et justus exactor, volens nos operum suorum esse consortes: ut quamvis nullam nos valeamus creare naturam, possimus tamen acceptam per Dei gratiam exercere materiam: quia non ita usui nostro

1) Ps. LXI, 6.

bona terrena collata sunt, ut carnalium tantum sensuum voluptati satietatique servirent; alioquin nihil a pecudibus, nihil distaremus a bestiis, quae alienis necessitatibus consulere nesciunt, et solam sui ac suorum fetuum curam habere noverunt.

III. Animalia igitur carentia intellectu nullo sunt erudita mandato, nec acceperunt legem, quae non accepere rationem; ubi autem est illuminatio rationis, ibi est et disciplina pietatis, quae dilectionem et Deo debet et proximo. Non enim aliter probatur homo amator esse sui, nisi appareat eum et supra se naturae suae auctorem, et secundum se naturae suae amare consortem. Merito in his duobus mandatis tota lex pendet et Prophetae: merito disputationum omnium latitudo sub paucorum brevitate verborum plenissimo est explicata compendio. Diligatur Deus, diligatur et proximus, ita ut formam diligendi proximi ab ea qua nos Deus diligit dilectione sumamus, qui etiam malis bonus est, et benignitatis suae donis non solum cultores suos confovet, sed etiam negatores. Amentur propinqui, amentur extranei; et quod debetur amicis, supererogetur inimicis. Quamvis enim quorumdam malignitas nulla humanitate mitescat, non sunt tamen infructuosa opera pietatis, nec umquam perdit benevolentia quod praestat ingrato. Nemo se, Dilectissimi, ab opere bono faciat alienum, nemo de sua tenuitate caussetur, tamquam qui sibi vix sufficit, et alium juvare non possit. Magnum est quod proferat ex parvo; et in divinae lance justitiae non quantitate munerum, sed pondere pensatur animorum. Evangelica vidua duos nummos in gazophylacium misit, et omnium divitum dona transcendit [1].

1) Marc. XII, 42.

Nulla apud Deum vilis est pietas, nulla infructuosa miseratio. Diversos quidem hominibus dedit census, sed non diversos quaerit affectus. Aestiment omnes substantias suas, et qui plus accepere, plus tribuant. Fiat abstinentia fidelium, cibus pauperum; et quod quisque subtrahit sibi, proficiat indigenti: quia licet multum et animis et corporibus conferant remedia parcitatis, parum tamen utilia sunt ipsa jejunia, nisi misericordiae sanctificentur effectu. In eleemosynis enim virtus quaedam est instituta baptismatis, quia sicut aqua extinguit ignem, sic eleemosyna peccatum: et per eumdem Christum dicitur: *Lavamini, mundi estote,* per quem dicitur: *Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis;* ut nemo ambigat, nemo diffidat regenerationis sibi nitorem etiam post multa peccata restitui, qui eleemosynarum studuerit purificatione mundari.

SERMO XXI.

In Nativitate Domini nostri Jesu Christi I.

I. *Neminem extraneum esse a laetitia Nativitatis Domini, quae sola sine sorde peccati est.*
II. *Miram esse hujus mysterii dispensationem.*
III. *Qui novum hominem vult induere, ei veterem esse deponendum.*

I. Salvator noster, Dilectissimi, hodie natus est, gaudeamus. Neque enim locum fas est ibi esse tristitiae, ubi natalis est vitae; quae consumpto mortalitatis timore, nobis ingerit de promissa aeternitate laetitiam. Nemo ab hujus alacritatis participatione secernitur, una cunctis laetitiae communis est ratio: quia Dominus noster, peccati mortisque destructor, sicut nullum a reatu liberum reperit, ita liberandis

omnibus venit. Exultet sanctus, quia propinquat ad palmam. Gaudeat peccator, quia invitatur ad veniam. Animetur gentilis, quia vocatur ad vitam. Dei namque filius secundum plenitudinem temporis, quam divini consilii inscrutabilis altitudo disposuit, reconciliandum auctori suo naturam generis assumpsit humani; ut inventor mortis diabolus, per ipsam, quam vicerat, vinceretur. In quo conflictu pro nobis inito, magno et mirabili aequitatis jure certatum est: dum omnipotens Dominus cum saevissimo hoste, non in sua majestate, sed in nostra congreditur humilitate, objiciens ei eamdem formam, eamdemque naturam, mortalitatis quidem nostrae participem, sed peccati totius expertem. Alienum quippe ab hac nativitate est, quod de omnibus legitur: *Nemo mundus a sorde; nec infans, cujus est unius diei vita super terram* 1). Nihil ergo in istam singularem nativitatem de carnis concupiscentia transivit, nihil de peccati lege manavit. Virgo regia Davidicae stirpis eligitur, quae sacro gravidanda fetu divinam humanamque prolem prius conciperet mente, quam corpore. Et ne superni ignara consilii ad inusitatos paveret effectus 2), quod in ea operandum erat a Spiritu sancto, colloquio discit angelico. Nec damnum credit pudoris, Dei genitrix mox futura. Cur enim de conceptionis novitate desperet, cui efficientia de Altissimi virtute promittitur? Confirmatur credentis fides etiam praeeuntis attestatione miraculi, donaturque Elizabeth inopinata fecunditas; ut qui conceptum dederat sterili, daturus non dubitaretur et virgini.

II. Verbum igitur Dei Deus, Filius Dei, qui in

1) Job. XIV. 4. sec. LXX. — 2) *Ita Balleriniana Editio codicibus et contextu probata: siquidem pavor ex inusitato effectu* (conceptionis) *praeventus dicitur colloquio Angelico: al.* affatus.

principio erat apud Deum 1), per quem facta sunt omnia, et sine quo factum est nihil, propter liberandum ab aeterna morte hominem, factus est homo: ita se ad susceptionem humilitatis nostrae sine diminutione suae majestatis inclinans, ut manens quod erat, assumensque quod non erat, veram servi formam ei formae, in qua Deo Patri est aequalis 2), uniret: et tanto foedere naturam utramque consereret, ut nec inferiorem consumeret glorificatio, nec superiorem minueret assumptio. Salva igitur proprietate utriusque substantiae, et in unam coeunte personam, suscipitur a majestate humilitas, a virtute infirmitas, ab aeternitate mortalitas: et ad dependendum nostrae conditionis debitum, natura inviolabilis naturae est unita passibili, Deusque verus et homo verus, in unitatem Domini temperatur: ut quod nostris remediis congruebat, unus atque idem Dei hominumque mediator 3) et mori posset ex uno, et resurgere posset ex altero. Merito igitur virgineae integritati nihil corruptionis intulit partus salutis: quia custodia fuit pudoris, editio veritatis. Talis igitur, Dilectissimi, nativitas decuit Dei virtutem et Dei sapientiam Christum, qua nobis et humanitate congrueret, et divinitate praecelleret. Nisi enim esset Deus verus, non afferret remedium: nisi esset homo verus, non praeberet exemplum. Ab exultantibus ergo angelis nascente Domino, *Gloria in excelsis Deo* canitur, et *pax in terra bonae voluntatis hominibus* nuntiatur 4). Vident enim caelestem Jerusalem ex omnibus mundi gentibus fabricari: de quo inenarrabili divinae pietatis opere, quantum laetari debet humilitas hominum, cum tantum gaudeat sublimitas angelorum?

1) Joan. I, 1. — 2) Philip. II, 6. — 3) I. Tim. II, 5. — 4) Lucae II, 14.

III. Agamus ergo, Dilectissimi, gratias Deo Patri, per Filium ejus, in Spiritu sancto, qui propter multam misericordiam suam, qua dilexit nos, misertus est nostri: *et cum essemus mortui peccatis, convivificavit nos Christo* 1), ut essemus in ipso nova creatura, novumque figmentum. Deponamus ergo veterem hominem 2) cum actibus suis: et adepti participationem generationis Christi, carnis renuntiemus operibus. Agnosce, o Christiane, dignitatem tuam, et divinae consors factus naturae, noli in veterem vilitatem degeneri conversatione redire. Memento cujus capitis et cujus corporis sis membrum. Reminiscere, quia erutus de potestate tenebrarum, translatus es in Dei lumen et regnum. Per Baptismatis sacramentum Spiritus sancti factus es templum: noli tantum habitatorem pravis de te actibus effugare, et diaboli te iterum subjicere servituti: quia pretium tuum sanguis est Christi: quia in veritate te judicabit, qui in misericordia te redemit: qui cum Patre et Spiritu sancto regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXII.

In Nativitate Domini II.

I. *Incarnatione Verbi primam Dei erga homines dispositionem compleri, sed sacramento occultiore.*

II. *Novo ordine, nova nativitate Filium Dei esse generatum.*

III. *Cur ex virgine nasci Christus elegerit.*

IV. *Illusum esse diabolum per Incarnationem ex virgine.*

1) Eph. II, 5. — 2) Ibid. IV, 22. et Colos. III, 9.

V. *Ideo natum esse Christum in carne, ut renasceremur ex Spiritu.*

VI. *Non Hominis-Dei, sed novi Solis ortum Manichaeos colere.*

I. Exultemus in Domino, Dilectissimi, et spiritali jucunditate laetemur: quia illuxit nobis dies redemptionis novae, praeparationis antiquae, felicitatis aeternae. Reparatur enim nobis salutis nostrae annua revolutione sacramentum, ab initio promissum, in fine redditum, sine fine mansurum. In quo dignum est nos erectis sursum cordibus divinum adorare mysterium: ut quod magno Dei munere agitur, magnis Ecclesiae gaudiis celebretur. Deus enim omnipotens et clemens, cujus natura bonitas, cujus voluntas potentia, cujus opus misericordia est, statim ut nos diabolica malignitas veneno suae mortificavit invidiae, praeparata renovandis mortalibus suae pietatis remedia inter ipsa mundi primordia praesignavit; denuntians serpenti futurum semen mulieris quod noxii capitis elationem sua virtute contereret 1); Christum scilicet in carne venturum, Deum hominemque significans, qui natus ex virgine violatorem humanae propaginis incorrupta nativitate damnaret. Nam quia gloriabatur diabolus, hominem sua fraude deceptum divinis caruisse muneribus, et immortalitatis dote nudatum duram mortis subiisse sententiam, seque in malis suis quoddam de praevaricatoris consortio invenisse solatium; Deum quoque, justae severitatis exigente ratione, erga hominem, quem in tanto honore condiderat, antiquam mutasse sententiam: opus fuit, Dilectissimi, secreti dispensatione consilii, ut

1) Genes. III, 2.

incommutabilis Deus, cujus voluntas non potest sua benignitate privari, primam pietatis suae dispositionem sacramento occultiore compleret, et homo diabolicae iniquitatis versutia actus in culpam, contra Dei propositum non periret.

II. Advenientibus ergo temporibus, Dilectissimi, quae redemptioni hominum fuerant praestituta, ingreditur haec mundi infima Jesus Christus Filius Dei, de caelesti sede descendens, et a paterna gloria non recedens, novo ordine, nova nativitate generatus. Novo ordine, quia invisibilis in suis, visibilis factus est in nostris; incomprehensibilis voluit comprehendi; ante tempora manens, esse cepit ex tempore; universitatis Dominus servilem formam, obumbrata majestatis suae dignitate, suscepit, impassibilis Deus non dedignatus est homo esse passibilis, et immortalis mortis legibus subjacere. Nova autem nativitate genitus est, conceptus a virgine, natus ex virgine, sine paternae carnis concupiscentia, sine maternae integritatis injuria; quia futurum hominum Salvatorem talis ortus decebat, qui et in se haberet humanae substantiae naturam, et humanae carnis inquinamenta nesciret. Auctor enim Deo in carne nascenti Deus est, testante Archangelo ad beatam virginem Mariam: Quia *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* 1). Origo dissimilis, sed natura consimilis: humano usu et consuetudine caret, sed divina potestate subnixum est, quod virgo conceperit, quod virgo pepererit, et virgo permanserit. Non hic cogitetur parientis conditio, sed nascentis arbitrium, qui sic homo natus est, ut

1) Luc. I, 35.

volebat et poterat. Si veritatem quaeris naturae, humanam cognosce materiam: si rationem scrutaris originis, virtutem confitere divinam. Venit enim Dominus Jesus Christus contagia nostra auferre, non perpeti; nec succumbere vitiis, sed mederi. Venit ut omnem languorem corruptionis et universa ulcera sordentium curaret animarum: propter quod oportuit, ut novo nasceretur ordine, qui novam impollutae sinceritatis gratiam humanis corporibus inferebat. Oportuit enim ut primam genitricis virginitatem nascentis incorruptio custodiret, et complacitum sibi claustrum pudoris, et sanctitatis hospitium, divini Spiritus virtus infusa servaret, qui statuerat dejecta erigere, confracta solidare, et superandis carnis illecebris multiplicatam pudicitiae donare virtutem: ut virginitas, quae in aliis non poterat salva esse generando, fieret et in aliis imitabilis renascendo.

III. Hoc ipsum autem, Dilectissimi, quod Christus nasci elegit ex virgine, nonne apparet altissimae fuisse rationis? ut scilicet natam humano generi salutem diabolus ignoraret, et spiritali latente conceptu, quem non alium videret, quam alios, non aliter crederet natum esse quam ceteros. Cujus enim similem cum universis advertit naturam, parem habere arbitratus est cum omnibus caussam: nec intellexit a transgressionis vinculis liberum, quem ab infirmitate mortalitatis non invenit alienum. Verax namque misericordia Dei, cum ad reparandum humanum genus ineffabiliter ei multa suppeterent, hanc potissimum consulendi viam elegit, qua ad destruendum opus diaboli, non virtute uteretur potentiae, sed ratione justitiae. Nam superbia hostis antiqui non immerito sibi in omnes homines jus tyrannicum vindicabat, nec indebito dominatu premebat, quos a mandato Dei spontaneos in

obsequium suae voluntatis illexerat. Non itaque juste amitteret originalem humani generis servitutem, nisi de eo, quod subegerat, vinceretur. Quod ut fieret, sine virili semine conceptus est Christus ex virgine, quam non humanus coitus, sed Spiritus sanctus fecundavit. Et cum in omnibus matribus non fiat sine peccati sorde conceptio, haec inde purgationem traxit, unde concepit. Quo enim paterni seminis transfusio non pervenit, peccati se illic origo non miscuit. Inviolata virginitas concupiscentiam nescivit, substantiam ministravit. Assumpta est de matre Domini, natura, non culpa. Creata est forma servi sine conditione servili: quia novus homo sic contemperatus est veteri, ut et veritatem susciperet generis, et vitium excluderet vetustatis.

IV. Cum igitur misericors omnipotensque Salvator ita susceptionis humanae moderaretur exordia, ut virtutem inseparabilis a suo homine Deitatis per velamen nostrae infirmitatis absconderet, illusa est securi hostis astutia, qui nativitatem pueri in salutem generis humani procreati, non aliter sibi quam omnium nascentium putavit obnoxiam. Vidit enim vagientem atque lacrymantem, vidit pannis involutum, circumcisioni subditum, et legalis sacrificii oblatione perfunctum 1). Agnovit deinceps solita pueritiae incrementa, et usque in viriles annos de naturalibus non dubitavit augmentis. Inter haec intulit contumelias, multiplicavit injurias, adhibuit maledicta, opprobria, blasphemias, convicia, omnem postremo in ipsum vim furoris sui effudit, omnia tentamentorum genera percurrit: et sciens quo humanam naturam infecisset veneno, nequaquam credidit primae transgressionis

1) Luc. II. 12, 27.

exortem, quem tot documentis didicit esse mortalem. Perstitit ergo improbus praedo et avarus exactor in eum, qui nihil ipsius habebat, insurgere, et dum vitiatae originis praejudicium generale persequitur, chirographum, quo nitebatur, excedit, ab illo iniquitatis exigens poenam, in quo nullam reperit culpam. Solvitur itaque letiferae pactionis malesuasa conscriptio, et per injustitiam plus petendi, totius debiti summa vacuatur. Fortis ille nectitur suis vinculis, et omne commentum maligni in caput ipsius retorquetur. Ligato mundi principe, captivitatis vasa rapiuntur. Redit in honorem suum ab antiquis contagiis purgata natura, mors morte destruitur, nativitas nativitate reparatur: quoniam simul et redemptio aufert servitutem, et regeneratio mutat originem, et fides justificat peccatorem.

V. Quisquis igitur christiano nomine pie et fideliter gloriaris, reconciliationis hujus gratiam justo perpende judicio. Tibi enim quondam abjecto, tibi extruso a Paradisi sedibus, tibi per longa exilia morienti, tibi in pulverem et cinerem dissoluto, cui jam non erat spes ulla vivendi, per Incarnationem Verbi potestas data est, ut de longinquo ad tuum revertaris auctorem, recognoscas parentem, liber efficiaris ex servo, de extraneo proveharis in filium: ut qui ex corruptibili carne natus es, ex Dei Spiritu renascaris, et obtineas per gratiam, quod non habebas per naturam: ac si te Dei filium per spiritum adoptionis agnoveris, Deum patrem audeas nuncupare. Malae conscientiae reatu absolutus, ad caelestia regna suspires, voluntatem Dei facias divino fultus auxilio, imiteris Angelos super terram, immortalis substantiae virtute pascaris, securus adversus inimicas tentationes pro pietate confligas, et

si caelestis militiae sacramenta servaveris, non dubites te in castris triumphalibus regis aeterni pro victoria coronandum, cum te resurrectio piis parata susceperit in regni caelestis consortium provehendum.

VI. Habentes ergo tantae spei fiduciam, Dilectissimi, in fide qua fundati estis, stabiles permanete; ne idem ille tentator, cujus jam a vobis dominationem Christus exclusit, aliquibus vos iterum seducat insidiis, et haec ipsa praesenti diei gaudia suae fallaciae arte corrumpat, illudens simplicioribus animis de quorumdam persuasione pestifera, quibus haec dies solemnitatis nostrae, non tam de nativitate Christi, quam de novi, ut dicunt, Solis ortu honorabilis videatur. Quorum corda vastis tenebris obvoluta, et ab omni incremento verae lucis aliena sunt: trahuntur enim adhuc stultissimis gentilitatis erroribus; et quia supra id quod carnali intuentur aspectu, nequeunt aciem mentis erigere, ministra mundi luminaria divino honore venerantur. Absit ab animis christianis impia superstitio prodigiosumque mendacium. Ultra omnem modum distant a sempiterno temporalia, ab incorporeo corporea, a dominatore subjecta: quia etsi mirandam habent pulchritudinem, adorandam tamen non habent Deitatem. Illa ergo virtus, illa sapientia, illa est colenda majestas, quae universitatem mundi creavit ex nihilo, et in quas voluit formas atque mensuras terrenam caelestemque substantiam omnipotenti ratione produxit. Sol, Luna, et sidera sint commoda utentibus, sint speciosa cernentibus; sed ita, ut de illis gratiae referantur auctori, et adoretur Deus, qui condidit, non creatura, quae servit. Laudate igitur Deum, Dilectissimi, in omnibus operibus ejus atque judiciis. Sit in vobis indubitata credulitas virgineae integritatis et partus. Reformationis humanae sacrum

divinumque mysterium sancto atque sincero honorate servitio. Amplectimini Christum in nostra carne nascentem, ut eumdem Deum gloriae videre mereamini in sua majestate regnantem: qui cum Patre et Spiritu sancto manet in unitate Deitatis in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXIII.

In Nativitate Domini III.

I. *Utramque Christi generationem esse inenarrabilem, et utramque naturam editam esse a Maria.*
II. *Error Arrii unde? Incarnationis explicatur sacramentum.*
III. *Necessitas Incarnationis, ut hominum errores et peccata auferrentur.*
IV. *Fidem et virtutem Incarnationis unam semper et eamdem fuisse, quae hodie.*
V. *Non carnali laetitia dominicam Nativitatem, sed spiritali celebrandam. Quod Christus caro nostra fit nascendo, nos caro ejus renascendo.*

I. Nota quidem sunt vobis, Dilectissimi, et frequenter audita, quae ad sacramentum pertinent solemnitatis hodiernae: sed sicut illaesis oculis voluptatem adfert lux ista visibilis, ita cordibus sanis aeternum dat gaudium Nativitas Salvatoris, quae a nobis numquam est tacenda, licet non sit, ut dignum est, explicanda. Non enim ad illud tantummodo sacramentum, quo Filius Dei consempiternus est Patri, sed etiam ad hunc ortum, quo *Verbum caro factum est* 1), credimus pertinere, quod dictum est: *Generationem ejus quis enarrabit* 2)? Deus itaque Dei

1) Joan. I, 14. — 2) Isai. LIII, 8.

Filius par atque eadem de Patre et cum Patre natura, universitatis Creator et Dominus, totus ubique praesens, et omnia totus excedens, in ordine temporum, quae ipsius dispositione decurrunt, hunc sibi diem, quo in salutem mundi ex beata virgine Maria nasceretur, elegit, integro per omnia pudore generantis. Cujus virginitas sicut non est violata partu, sic non fuerat temerata conceptu. *Ut impleretur*, sicut ait Evangelista, *quod dictum est a Domino per Isaiam Prophetam: Ecce virgo concipiet in utero, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel: quod interpretatur, Nobiscum Deus* 1). Hic enim mirabilis sacrae virginis partus, vere humanam 2), vereque divinam unam edidit prole personam: quia non ita proprietates suas tenuit utraque substantia, ut personarum in eis possit esse discretio: nec sic creatura in societatem sui creatoris est assumpta, ut ille habitator, et illa esset habitaculum; sed ita, ut naturae alteri altera misceretur 3). Et quamvis alia sit, quae suscipitur, alia vero quae suscipit; in tantam tamen unitatem convenit utriusque diversitas, ut unus idemque sit Filius, qui se, et secundum quod verus est homo, Patre dicit minorem 4), et secundum quod verus est Deus 5), Patri profitetur aequalem.

II. Hanc unitatem, Dilectissimi, qua creatori creatura conseritur, intelligentiae oculis cernere caecitas Arriana non potuit, quae unigenitum Dei ejusdem cum Patre gloriae atque substantiae esse non credens, minorem dixit Filii Deitatem, de iis argumenta sumens, quae ad formam sunt referenda servilem, quam

1) Isai. VII, 14. — 2) *Latiori sensu, officio nempe, et quatenus humana natura vere subsistit in persona Verbi* — 3) Unitur *nempe, vide animadversionem in fine.* — 4) Joannes XIV, 28. — 5) ibidem. X, 30.

idem Filius Dei ut ostendat in se non discretae, neque alterius esse personae, sic cum eadem dicit: *Pater major me est*; quemadmodum dicit cum eadem: *Ego et Pater unum sumus.* In forma enim servi, quam nostrae reparationis caussa in fine saeculorum suscepit, minor est Patre; in forma autem Dei, in qua erat ante saecula, aequalis est Patri. In humilitate humana factus est ex muliere, factus sub lege 1); in majestate divina manens Dei Verbum, per quod facta sunt omnia 2). Proinde qui in forma Dei 3) fecit hominem, in forma servi factus est homo; sed utrumque Deus de potentia suscipientis, utrumque homo de humilitate suscepti. Tenet enim sine defectu proprietatem suam utraque natura: et sicut formam servi forma Dei non adimit, ita formam Dei servi forma non minuit. Sacramentum itaque unitae cum infirmitate virtutis, propter eamdem hominis naturam, minorem Patre dici Filium sinit: Deitas autem, quae una est in Trinitate Patris, et Filii, et Spiritus sancti, omnem opinionem inaequalitatis excludit. Nihil enim ibi habet aeternitas temporale, nihil natura dissimile: una illic voluntas est, eadem substantia, par potestas, et non tres dii, sed unus est Deus: quia vera et inseparabilis est unitas, ubi nulla potest esse diversitas. In integra igitur veri hominis perfectaque natura verus natus est Deus, totus in suis, totus in nostris. Nostra autem dicimus, quae in nobis ab initio creator condidit, et quae reparanda suscepit. Nam illa quae deceptor invexit, et homo deceptus admisit, nullum habuerunt in Salvatore vestigium: nec quia communionem humanarum subiit infirmitatum, ideo nostrorum fuit particeps delictorum. Assumpsit for-

1) Galat. IV, 4. — 2) Joan. I, 3. — 3) Philip. II, 6.

mam servi sine sorde peccati; humana provehens, divina non minuens: exinanitio enim illa, qua se invisibilis visibilem praebuit, inclinatio fuit miserationis, non defectio potestatis.

III. Ut ergo ad aeternam beatitudinem ab originalibus vinculis, et a mundanis revocaremur erroribus, ipse ad nos descendit, ad quem nos non poteramus ascendere: quia etsi multis inerat amor veri, incertarum tamen opinionum varietas fallentium daemonum decipiebatur astutia, et falsi nominis scientia in diversas compugnantesque sententias humana ignorantia trahebatur. Ad auferendum autem hoc ludibrium, quo captivae mentes superbienti diabolo serviebant, non sufficiebat doctrina legalis, nec per solas cohortationes propheticas poterat natura nostra reparari; sed adjicienda erat veritas redemptionis moralibus institutis, et corruptam ab initio originem novis renasci oportebat exordiis. Offerenda erat pro reconciliandis hostia, quae et nostri generis socia, et nostrae contaminationis esset aliena: ut hoc propositum Dei, quo peccatum mundi in Jesu Christi placuit nativitate ac passione deleri, ad omnium generationum saecula pertineret: nec turbarent nos, sed potius confirmarent mysteria, pro temporum ratione variata, cum fides, qua vivimus, nulla fuerit aetate diversa.

IV. Cessent igitur illorum querelae, qui impio murmure divinis dispensationibus obloquentes, de dominicae Nativitatis tarditate caussantur, tamquam praeteritis temporibus non sit impensum, quod in ultima mundi aetate sit gestum. Verbi enim Incarnatio hoc contulit faciendum, quod factum; et sacramentum salutis humanae nulla umquam antiquitate cessavit. Quod praedicaverunt Apostoli, hoc annuntiaverunt Prophetae: nec sero est impletum, quod

semper est creditum. Sapientia vero et benignitas Dei hac salutiferi operis mora, capaciores nos suae vocationis effecit: ut quod multis signis, multis vocibus, multisque mysteriis per tot fuerat saecula praenuntiatum, in his diebus Evangelii non esset ambiguum: et Nativitas Salvatoris, quae omnia miracula, omnemque humanae intelligentiae erat excessura mensuram, tanto constantiorem in nobis gigneret fidem, quanto praedicatio ejus et antiquior praecessisset et crebrior. Non itaque novo consilio Deus rebus humanis, nec sera miseratione consuluit; sed a constitutione mundi unam eamdemque omnibus caussam salutis instituit. Gratia enim Dei, qua semper est universitas justificata sanctorum, aucta est Christo nascente, non coepta: et hoc magnae pietatis sacramentum, quo totus jam mundus impletus est, tam potens etiam in suis significationibus fuit, ut non minus adepti sint, qui illud credidere promissum, quam qui suscepere donatum.

V. Unde cum manifesta pietate, Dilectissimi, tantae in nos divitiae divinae bonitatis effusae sint, quibus ad aeternitatem vocandis, non solum praecedentium exemplorum utilitas ministravit, sed etiam ipsa veritas visibilis et corporalis apparuit; non segni, neque carnali laetitia diem dominicae Nativitatis celebrare debemus. Quod digne ac diligenter fiet a singulis, si meminerit quisque cujus corporis membrum sit, et cui capiti coaptatum; ne sacrae aedificationi discors compago non haereat Considerate, Dilectissimi, et secundum illuminationem Spiritus sancti prudenter advertite, quis nos in se susceperit, et quem susceperimus in nobis: quoniam sicut factus est Dominus Jesus caro nostra nascendo, ita et nos facti sumus corpus ipsius renascendo. Ideo et membra Chri-

sti, et templum sumus Spiritus sancti: et ob hoc B. Apostolus dicit: *Glorificate, et portate Deum in corpore vestro* 1). Qui formam nobis suae mansuetudinis et humilitatis insinuans, ea nos virtute imbuit, qua redemit, ipso Domino pollicente: *Venite ad me omnes, qui laboratis, et onerati estis, et ego reficiam vos. Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde; et invenietis requiem animabus vestris* 2). Suscipiamus ergo regentis nos veritatis non grave nec asperum jugum, et simus ejus humilitati similes, cujus gloriae volumus esse conformes: ipso auxiliante et perducente nos ad promissiones suas, qui secundum magnam misericordiam suam potens est peccata nostra delere, et sua in nobis dona perficere, Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXIV.

In Nativitate Domini IV.

I. *Per Verbi Incarnationem figuras et promissiones esse completas.*

II. *Nisi Deus fieret homo, nullum hominis vulneribus remedium superesse.*

III. *Christum verum Deum esse et verum hominem, peccati originalis expertem; cujus Nativitatis imago in baptismate.*

IV. *Ab hac alienos esse Manichaeos Christum negantes corporaliter natum.*

V. *Alios haereticos nonnihil habere sani, Manichaeos nihil non impium.*

1) I. Cor. VI, 20. — 2) Matth. XI, 28. 29.

VI. *Ab illorum ficta pietate cavendum: unitati fidei, sine qua nihil verum, inhaerendum esse.*

1. Semper quidem, Dilectissimi, diversis modis multisque mensuris humano generi bonitas divina consuluit, et plurima providentiae suae munera omnibus retro saeculis clementer impertiit; sed in novissimis temporibus omnem abundantiam solitae benignitatis excessit, quando in Christo, ipsa ad peccatores misericordia, ipsa ad errantes veritas, ipsa ad mortuos vita descendit: ut Verbum illud coaeternum et coaequale genitori in unitatem Deitatis suae naturam nostrae humilitatis assumeret, et Deus de Deo natus, idem etiam homo de homine nasceretur. Promissum quidem hoc a constitutione mundi, et multis significationibus rerum atque verborum semper fuerat prophetatum; sed quantam hominum portionem figurae illae et mysteria obumbrata salvarent? nisi longa et occulta promissa adventu suo Christus impleret; et quod tunc paucis credentibus profuit faciendum, innumeris jam fidelibus prodesset effectum. Jam ergo nos non signis, neque imaginibus ad fidem deducimur, sed evangelica historia confirmati, quod factum credimus, adoramus: accedentibus ad eruditionem nostram propheticis instrumentis, ut nullo modo habeamus ambiguum, quod tantis oraculis scimus esse praedictum. Hinc enim est quod Dominus Abrahae ait: *In semine tuo benedicentur omnes gentes* 1). Hinc David promissionem Dei prophetico spiritu canit dicens: *Juravit Dominus David, et non frustrabitur eum: de fructu ventris tui ponam super sedem tuam* 2). Hinc idem Dominus per Isaiam: *Ecce virgo,*

1) Gen. XXII, 18. — 2) Psal. CXXXI, 11.

inquit, *in utero accipiet, et pariet filium, et vocabitur nomen ejus Emmanuel: quod interpretatur, Nobiscum Deus* 1). Et iterum: *Exiet virga de radice Jesse, et flos de radice ejus ascendet* 2). In qua virga non dubie beata virgo Maria praedicta est, quae de Jesse et David stirpe progenita, et Spiritu sancto fecundata, novum florem carnis humanae, utero quidem materno, sed partu est enixa virgineo.

II. Exultent ergo justi in Domino, et in laudem Dei corda credentium, et mirabilia ejus confiteantur filii hominum: quoniam in hoc praecipue Dei opere humilitas nostra cognoscit, quanti eam suus conditor aestimarit. Qui cum origini humanae multum dederit, quod nos ad imaginem suam fecit, reparationi nostrae longe amplius tribuit, cum servili formae ipse se Dominus coaptavit. Quamvis enim ex una eademque pietate sit, quicquid creaturae creator impendit, minus tamen mirum est hominem ad divina proficere, quam Deum ad humana descendere. Hoc autem nisi facere dignaretur omnipotens Deus, nulla quemquam species justitiae, nulla forma sapientiae a captivitate diaboli, et a profundo aeternae mortis erueret. Condemnatio enim ex uno in omnes cum peccato transiens permaneret, et letali vulnere tabefacta natura nullum remedium reperiret, quia conditionem suam suis viribus mutare non posset. Primus namque homo carnis substantiam accepit e terra 3), et rationali spiritu per insufflationem creantis animatus est, ut ad imaginem et similitudinem auctoris sui vivens, formam Dei bonitatis atque justitiae in splendore imitationis tamquam in speculi nitore servaret. Quam naturae suae speciosissimam dignitatem si per observantiam

1) Isai. VII, 14. — 2) Ibid. XI, 1. — 3) Gen. II, 7.

legis datae perseveranter excoleret, ipsam illam terreni corporis qualitatem ad caelestem gloriam mens incorrupta perduceret. Sed quia invido deceptori temere atque infeliciter credidit 1), et superbiae consiliis acquiescens, repositum honoris augmentum occupare maluit quam mereri, non solum ille homo, sed etiam universa in illo posteritas ejus audivit: *Terra es et in terram ibis* 2), *Qualis* ergo *terrenus, tales et terreni* 3): et nemo immortalis, quia nemo caelestis.

III. Ad hoc itaque peccati et mortis vinculum resolvendum, omnipotens Filius Dei, omnia implens, omnia continens, aequalis per omnia Patri, et in una ex ipso et cum ipso consempiternus essentia, naturam in se suscepit humanam, et creator ac dominus omnium rerum, dignatus est unus esse mortalium; electa sibi matre, quam fecerat: quae salva integritate virginea, corporeae esset tantum ministra substantiae, ut humani seminis cessante contagio, novo homini et puritas inesset et veritas. Non ergo in Christo ex utero virginis genito, quia nativitas est mirabilis, ideo nostri est natura dissimilis. Qui enim verus est Deus, idem verus est homo; et nullum est in utraque substantia mendacium. *Verbum caro factum est* 4) provectione carnis, non defectione Deitatis: quae sic potentiam suam bonitatemque moderata est, ut et nostra suscipiendo proveheret, et sua communicando non perderet. In hac Nativitate Christi secundum prophetiam David, *Veritas de terra orta est, et justitia de caelo prospexit* 5). In hac Nativitate etiam Isaiae sermo completus est dicentis: *Producat terra, et germinet Salvatorem, et justitia oriatur simul* 6). Terra enim carnis humanae, quae

1) Gen. III, 6. — 2) Ibidem v. 19. — 3) I. Cor. XV, 48. — 4) Joan. I, 14. — 5) Psal. LXXXIV, 12. — 6) Isai. XLV, 8.

in primo fuerat praevaricatore maledicta, in hoc solo beatae virginis partu germen edidit benedictum, et a vitio suae stirpis alienum. Cujus spiritalem originem in regeneratione quisque consequitur; et omni homini renascenti aqua baptismatis instar est uteri virginalis, eodem Spiritu sancto replente fontem, qui replevit et virginem: ut peccatum quod ibi vacuavit sacra conceptio, hic mystica tollat ablutio.

IV. Ab hoc sacramento, Dilectissimi, insanus Manichaeorum error alienus est, nec ullum habent in Christi regeneratione consortium, qui eum de Maria virgine negant corporaliter natum: ut cujus non credunt veram Nativitatem, nec veram recipiant passionem; et quem non confitentur vere sepultum, abnuant veraciter suscitatum. Ingressi enim praeruptam execrandi dogmatis viam, in qua nihil non tenebrosum, nihilque non lubricum est, ruunt in profunda mortis per praecipitia falsitatis; nec aliquid solidum, cui innitantur, inveniunt, qui praeter omnia diabolici probra commenti, in ipso praecipuo observantiae suae festo, sicut proxima eorum confessione patefactum est, ut animi, ita et corporis pollutione laetantur, nec fidei integritatem, nec pudorem servantes; ut et in dogmatibus suis impii, et in sacris inveniantur obsceni.

V. Aliae haereses, Dilectissimi, licet merito omnes in sui diversitate damnandae sint, habent tamen singulae in aliqua sui parte, quod verum est. Arrius Dei Filium minorem Patre et creaturam esse definiens, et ab eodem inter omnia creatum putans Spiritum sanctum, magna impietate se perdidit; sed sempiternam atque incommutabilem Deitatem, quam in Trinitatis unitate non vidit, in Patris essentia non negavit. Macedonius a lumine veritatis alienus divinitatem

sancti Spiritus non recepit, sed in Patre et Filio unam potentiam, et eamdem confessus est esse naturam. Sabellius inexplicabili errore confusus, unitatem substantiae in Patre, et Filio, et Spiritu sancto inseparabilem sentiens, quod aequalitati tribuere debuit, singularitati dedit. Et cum veram Trinitatem intelligere non valeret, unam eamdemque credidit sub triplici appellatione personam. Photinus mentis caecitate deceptus in Christo verum et substantiae nostrae confessus est hominem, sed eumdem Deum de Deo ante omnia saecula genitum esse non credidit. Apollinaris fidei soliditate privatus, Filium Dei ita veram humanae carnis credidit suscepisse naturam, ut in illa carne diceret animam non fuisse, quia vicem ejus expleverit ipsa Divinitas. Hoc modo si omnes, quos catholica fides anathematizavit, retractentur errores, in aliis atque aliis quiddam invenitur, quod a damnabilibus possit abjungi. In Manichaeorum autem scelestissimo dogmate prorsus nihil est, quod ex ulla parte possit tolerabile judicari.

VI. Sed vos Dilectissimi, quos nullis dignius quam beati Petri Apostoli alloquor verbis, *genus electum, regale sacerdotium, gens sancta, populus acquisitionis* 1), aedificati super inviolabilem petram Christum, ipsique Domino Salvatori nostro per veram susceptionem nostrae carnis inserti, permanete stabiles in ea fide, quam confessi estis coram multis testibus, et in qua renati per aquam et Spiritum sanctum, accepistis chrisma salutis, et signaculum vitae aeternae. Si quis autem vobis aliud annuntiaverit praeter id quod didicistis, anathema sit. Nolite impias fabulas praeponere lucidissimae veritati, et quidquid contra

1) 1. Petr. II, 9.

regulam catholici et apostolici Symboli aut legere aut audire contigerit, id omnino mortiferum et diabolicum judicate. Non vos seducant deceptoriis artibus ficta et simulata jejunia, quae non ad purificationem, sed ad perditionem proficiunt animarum. Speciem quidem sibi pietatis et castitatis assumunt, sed hoc dolo actuum suorum obscena circumtegunt, et de profani cordis penetralibus jacula quibus simplices vulnerentur, emittunt: ut, sicut ait Propheta, *sagittent in obscuro rectos corde* 1). Magnum praesidium est fides integra, fides vera, in qua nec augeri ab ullo quidquam, nec minui potest: quia nisi una est, fides non est, dicente Apostolo: *Unus Dominus, una fides, unum baptisma: unus Deus et Pater omnium, qui super omnes, et per omnia, et in omnibus nobis* 2). Huic unitati, Dilectissimi, inconcussis mentibus inhaerete, et in hac omnem *sectamini sanctitatem* 3), in hac praeceptis Domini deservite: quia *sine fide impossibile est placere Deo* 4): et nihil sine illa sanctum, nihil castum est, nihil vivum: *justus enim ex fide vivit* 5); quam qui diabolo decipiente perdiderit, vivens mortuus est: quia sicut per fidem justitia, ita etiam per fidem veram vita obtinetur aeterna, dicente Domino Salvatore: *Haec est autem vita aeterna, ut cognoscant te solum verum Deum, et quem misisti Jesum Christum* 6): qui vos proficere et perseverare faciat usque in finem, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

1) Ps. X, 3. — 2) Ephes. IV, 5. — 3) Heb. XII, 14. — 4) Ib. XI,6. — 5) Habac. II, 4. — 6) Joan. XVII, 3.

SERMO XXV.

In Nativitate Domini. V.

I. *Rudibus Ecclesiae filiis debitorem se fatetur Leo. Non in sola mandatorum observantia, sed et in tramite fidei angustam esse viam.*
II. *Verbum Patri aequale et consubstantiale, per Incarnationem Patre minorem factum quoad humanam naturam.*
III. *Profundum Incarnationis mysterium expenditur.*
IV. *Christum in veteri lege praenuntiatum, in nova missum, nonnisi Spiritu Dei cognosci posse.*
V. *Nisi Verbum caro fieret, mors regnaret ab Adam. Filius Dei homo factus, ut homines fierent filii Dei. Virtus Baptismatis.*
VI. *Incarnationem et mysterium esse, et exemplum.*

I. Quamvis, Dilectissimi, ineffabilis sit Nativitas Domini nostri Jesu Christi, qua se naturae nostrae carne vestivit; audeo tamen non de facultate mea fidere, sed de ipsius inspiratione praesumere, ut in die qui in sacramentum humanae restitutionis electus est, aliquid a nobis, quod audientes possit aedificare, promatur. Non enim quia major pars Ecclesiae Dei, quod credit, intelligit, ideo necessarium non est, etiam quae dicta sunt dicere; cum utique nunc multis ad fidem primum venientibus oris nostri officium debeamus, meliusque sit doctos onerare jam notis, quam rudes fraudare discendis. Quod ergo Filius Dei, qui cum Patre et Spiritu sancto non unius personae, sed unius essentiae est, dignatus est humilitatis nostrae particeps fieri, et unus passibilium, unus voluit esse mortalium, tam sacratum, tamque

mirabile est, ut ratio divini consilii sapientibus mundi patere non possit, nisi humanae ignorantiae tenebras lux vera discusserit. Non enim in solo opere virtutum, aut in sola observantia mandatorum, sed etiam in tramite fidei *angusta et ardua via est, quae ducit ad vitam* 1): et magni laboris est magnique discriminis, inter dubias imperitorum opiniones et verisimiles falsitates per unam sanae doctrinae semitam inoffensis gressibus ambulare; et cum undique se laquei erroris opponant, omne periculum deceptionis evadere. Quis autem ad haec idoneus, nisi qui spiritu Dei docetur et regitur? dicente Apostolo: *Nos autem non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis* 2): canente etiam David: *Beatus homo, quem tu erudieris, Domine, et de lege tua docueris eum* 3).

II. Habentes itaque, Dilectissimi, inter pericula erroris praesidia veritatis, et non humanae sapientiae verbis, sed doctrina Spiritus sancti eruditi, quod didicimus, credimus, quod credimus, praedicamus, Dei Filium ante saecula a Patre genitum, et Patri sempiterna et consubstantiali aequalitate coeternum, venisse in hunc mundum per uterum Virginis in hoc sacramentum pietatis electae, in qua et ex qua *aedificavit sibi Sapientia domum* 4), et formam sibi servi in similitudinem carnis peccati 5), incommutabilis Verbi Deitas coaptavit: in nullo apud se et Patrem et Spiritum sanctum minor gloria sua: quia diminutionem et varietatem summae et aeternae essentiae natura non recipit. Propter nostram autem infirmitatem extenuavit se incapacibus sui, et velamine corporis

1) Matth. VII, 14. — 2) I. Cor. II, 12. — 3) Ps. XCIII, 12. — 4) Prov. IX, 1. — 5) Rom. VIII, 3.

splendorem majestatis suae, quem visus hominum non ferebat, obtexit. Unde etiam exinanisse se dicitur, tamquam se propria virtute evacuaverit, dum in ea humilitate, qua nobis consuluit, non solum Patre, sed etiam seipso factus est inferior 1). Nec aliquid illi hac inclinatione decessit, cui cum Patre et Spiritu sancto, hoc quod est esse, commune est: ut hoc ipsum intelligamus ad omnipotentiam pertinere, quod qui secundum nostra minor est, secundum propria minor non est. Quia enim lux ad obcaecatos, virtus ad imbecilles, misericordia respexit ad miseros, de magna factum est potestate, ut Dei Filius substantiam humanam caussamque susceperit, qui et nostram naturam, quam condidit, reformaret, et mortem, quam non fecit, aboleret.

III. Repudiatis igitur longeque rejectis omnibus opinionibus impiorum, quibus aut stultitia est Christus, aut scandalum, exultet rectarum mentium fides, et verum unumque Dei Filium, non solum secundum Deitatem, qua a Patre genitus, sed etiam secundum humanitatem, qua de matre virgine est natus, intelligat. Ipse est enim in humilitate nostra, qui est in majestate divina, verus homo, et verus Deus; sempiternus in suis, temporalis in nostris; unum cum Patre in substantia, quae numquam fuit minor Patre; unum cum matre in corpore quod creavit. In assumptione enim naturae nostrae nobis factus est gradus, quo ad ipsum per ipsum possimus ascendere. Nam illa essentia, quae semper ubique tota est, locali descensione non eguit, et tam ei proprium fuit totam homini inseri, quam ei proprium est totam a Patre non dividi. Manet ergo, quod *in principio erat*

1) Philip. II, 7.

Verbum 1), et non est ei accidens, ut quod est, aliquando non fuerit. Sempiterne enim Filius, Filius est; et sempiterne Pater, Pater est. Unde cum ipse Filius dicat: *Qui videt me, videt et Patrem* 2): excaecavit te, o haeretice, impietas tua, ut qui majestatem Filii non vidisti, Patris gloriam non videres: dicendo enim genitum esse, qui non erat, Filium asseris temporalem; et dum Filium asseris temporalem, credis Patrem esse mutabilem. Mutabile enim est, non solum quod minuitur, sed etiam quidquid augetur: et si ideo Patri impar est Genitus, quia, ut tibi videtur, generando eum qui non erat genuit, imperfecta erat etiam generantis essentia, quae ad habendum quod non habuit, generando profecit. Sed hanc impiam perversitatem tuam fides catholica execratur et damnat; quae in Deitate vera nihil temporalitatis agnoscit, sed unius sempiternitatis et Patrem confitetur, et Filium: quia splendor ex luce ortus, non est luce posterior, et lux vera numquam est sui splendoris indiga, sic substantiale semper habens fulgere, sicut substantiale semper habet existere. Hujus autem splendoris manifestatio, missio dicitur, qua Christus mundo apparuit. Qui cum omnia invisibili majestate sua semper impleret, tamen quasi de remotissimo altissimoque secreto, iis quibus erat ignotus, advenit, cum caecitatem ignorantiae sustulit, et, sicut scriptum est, *sedentibus in tenebris et in umbra mortis, lux orta est eis* 3).

IV. Quamvis enim etiam prioribus saeculis ad illuminationem sanctorum Patrum et Prophetarum lumen veritatis emissum sit, dicente David: *Emitte lucem tuam et veritatem tuam* 4): et diversis modis

1) Joan. I, 1. — 2) Joan. XIV, 9. — 3) Isai. IX, 2. — 4) Ps. XLII, 3.

multisque signis opera praesentiae suae Deitas Filii declararit; omnes tamen illae significationes, cunctaque miracula, testimonia fuerunt istius missionis, de qua dicit Apostolus: *Cum ergo venit plenitudo temporis, misit Deus Filium suum, factum ex muliere, factum sub lege* 1). Quid vero hoc est? nisi Verbum carnem fieri, conditorem mundi per uterum virginis nasci, Dominum majestatis humanis se coaptare primordiis: et licet conceptui spiritali nulla sint terreni seminis mixta contagia, ad suscipiendam tamen verae carnis substantiam solam sumere de matre naturam. Hac missione, qua Deus unitus est homini, Filius impar est Patri, non in eo quod ex Patre, sed in eo quod est factus ex homine. Aequalitatem enim, quam inviolabilem habet Deitas, non corrupit humanitas; et creatoris ad creaturam descensio, credentium est ad aeterna provectio. *Nam quia*, sicut ait Apostolus, *in sapientia Dei non cognovit mundus per sapientiam Deum, placuit Deo per stultitiam praedicationis salvos facere credentes* 2). Mundo ergo, id est prudentibus mundi, sapientia sua caecitas facta est, nec potuerunt per illam cognoscere Deum, ad cujus notitiam non nisi in sapientia ejus acceditur. Et ideo quia mundus de vanitate suorum dogmatum superbiebat, in eo constituit Dominus salvandorum fidem, quod et indignum videretur et stultum, ut deficientibus omnibus opinionum praesumptionibus, sola Dei gratia revelaret, quod comprehendere humana intelligentia non valeret.

IV. Agnoscat igitur catholica fides in humilitate Domini gloriam suam, et de salutis suae sacramentis gaudeat Ecclesia, quae corpus est Christi: quia nisi

1) Galat. IV, 4. — 2) I. Cor. I, 21.

Verbum Dei caro fieret et habitaret in nobis, nisi in communionem creaturae creator ipse descenderet, et vetustatem humanam ad novum principium sua nativitate revocaret; regnaret mors ab Adam 1) usque in finem, et super omnes homines condemnatio insolubilis permaneret, cum de sola conditione nascendi, una cunctis esset caussa pereundi. Solus itaque inter filios hominum Dominus Jesus innocens natus est: quia solus sine carnalis concupiscentiae pollutione conceptus. Factus est homo nostri generis, ut nos divinae naturae possimus esse consortes. Originem, quam sumsit in utero virginis, posuit in fonte baptismatis: dedit aquae, quod dedit matri: virtus enim Altissimi et obumbratio Spiritus sancti 2), quae fecit ut Maria pareret Salvatorem, eadem facit ut regeneret unda credentem. Quid autem sanandis aegris, illuminandis caecis, vivificandis mortuis aptius fuit, quam ut superbiae vulnera humilitatis remediis curarentur? Adam praecepta Dei negligens peccati induxit damnationem; Jesus factus sub lege reddidit justitiae libertatem. Ille diabolo obtemperans usque ad praevaricationem, meruit ut in ipso omnes morerentur; hic Patri obediens usque ad crucem, fecit ut in ipso omnes vivificarentur. Ille cupidus honoris angelici, naturae suae perdidit dignitatem; hic infirmitatis nostrae suscipiens conditionem, propter quos ad inferna descendit, eosdem in caelestibus collocavit. Postremo, illi per elationem lapso dictum est: *Terra es, et in terram ibis* 3); huic per subjectionem extaltato dictum est: *Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum* 4).

1) Rom. V, 14. — 2) Luc. I, 35. — 3) Genes. III, 19. — 4) Ps. CIX, 1.

VI. Haec Domini nostri opera, Dilectissimi, non solum sacramento nobis utilia sunt, sed etiam imitationis exemplo, si in disciplinam ipsa remedia transferantur, quodque impensum est mysteriis, prosit et moribus: ut meminerimus, nobis in humilitate et mansuetudine Redemptoris nostri esse vivendum: quoniam, sicut ait Apostolus, *si compatimur, et conregnabimus* 1). Frustra enim appellamur christiani, si imitatores non simus Christi: qui ideo se viam dixit esse 2), ut conversatio magistri sit forma discipulis; et illam humilitatem eligat servus, quam sectatus est Dominus: qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXVI.

In Nativitate Domini VI.

I. *Nativitatis et infantiae Christi mysteria numquam non esse recolenda.*

II. *Ecclesiam, dum Christi ortum veneratur, suum celebrare.*

III. *Quae sit pax, quam Christus sine semine nascens largitur.*

IV. *Qui filius Dei est, Deum imitetur, Dei gratiae voluntatique serviat.*

V. *Natalis Domini, natalis est pacis. Pax mundi et electorum qualis?*

I. Omnibus quidem diebus, Dilectissimi, atque temporibus, animis fidelium divina meditantium Domini et Salvatoris nostri ex matre virgine ortus occurrit: ut mens ad confessionem sui auctoris erecta,

1) Rom. VIII, 17. — 2) Joan. XIV, 6.

sive in gemitu supplicationis, sive in exultatione laudis, sive in sacrificii oblatione versetur, nihil crebrius, nihilque fidentius spiritali attingat intuitu, quam quod Deus Dei filius, genitus de Patre coaeterno, idem etiam partu est natus humano. Sed hanc adorandam in caelo et in terra nativitatem nullus nobis dies magis quam hodiernus insinuat, et nova etiam in elementis luce radiante, coram sensibus nostris mirabilis sacramenti ingerit claritatem. Non solum enim in memoriam, sed in conspectum quodammodo redit Angeli Gabrielis cum Maria stupente colloquium, et conceptio de Spiritu sancto tam mire promissa quam credita. Hodie enim auctor mundi editus est utero virginali; et qui omnes naturas condidit, ejus est factus filius, quam creavit. Hodie Verbum Dei carne apparuit vestitum, et quod nunquam fuit humanis oculis visibile, coepit etiam manibus esse tractabile. Hodie genitum in nostrae carnis animaeque substantia Salvatorem angelicis vocibus didicere pastores; et apud dominicorum praesules gregum hodie evangelizandi forma praecondita est: ut nos quoque cum caelestis militiae dicamus exercitu: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* 1).

II. Quamvis igitur illa infantia, quam Filii Dei non est dedignata majestas, in virum perfectum aetatis adjectione provecta sit, et consummato passionis et resurrectionis triumpho, omnes susceptae pro nobis humilitatis transierint actiones; renovat tamen nobis hodierna Festivitas nati Jesu ex Maria virgine sacra primordia; et dum Salvatoris nostri adoramus ortum, invenimur nos nostrum celebrare principium. Generatio enim Christi, origo est populi christiani; et na-

1) Luc. II, 14.

talis capitis, natalis est corporis. Habeant licet singuli quique vocatorum ordinem suum, et omnes Ecclesiae filii temporum sint successione distincti; universa tamen summa fidelium, fonte orta baptismatis, sicut cum Christo in passione crucifixi, in resurrectione resuscitati, in ascensione ad dexteram patris collocati, ita cum ipso sunt in hac nativitate congeniti. Quisquis enim hominum in quacumque mundi parte credentium regeneratur in Christo, interciso originalis tramite vetustatis, transit in novum hominem renascendo; nec jam in propagine habetur carnalis patris, sed in germine Salvatoris, qui ideo filius hominis est factus, ut nos filii Dei esse possimus. Nisi enim ille ad nos hac humilitate descenderet, nemo ad illum ullis suis meritis perveniret. Nihil hic vocatorum cordibus caliginis inferat terrena sapientia, nec se contra altitudinem gratiae Dei, mox in ima rediturus, terrenarum cogitationum pulvis attollat. Impletum est in fine saeculorum, quod erat ante tempora aeterna dispositum: et sub praesentia rerum, signis cessantibus figurarum, lex et prophetia veritas facta est: ut Abraham fieret omnium gentium pater, et in semine ejus daretur mundo promissa benedictio; nec hi tantum essent Israelitae, quos sanguis et caro genuisset, sed in possessionem hereditatis fidei filiis praeparatae, universitas adoptionis intraret. Nec obstrepant ineptarum calumniae quaestionum, nec effectus divini operis ratiocinatio humana discutiat: nos cum Abraham credimus Deo, nec haesitamus diffidentia 1), sed plenissime scimus, quoniam quod promisit Dominus, potens est et facere.

III. Nascitur ergo, Dilectissimi, non de carnis se-

1) Rom. IV, 20.

mine, sed de Spiritu sancto Salvator, quem primae transgressionis condemnatio non teneret. Unde ipsa collati muneris magnitudo dignam a nobis exigit suo splendore reverentiam. Ideo enim, sicut beatus Apostolus docet: *Non spiritum hujus mundi accepimus, sed spiritum, qui ex Deo est, ut sciamus quae a Deo donata sunt nobis* 1): Qui non aliter pie colitur, nisi id ei, quod ipse tribuit, offeratur. Quid autem in thesauro dominicae largitatis ad honorem praesentis festi tam congruum possumus invenire, quam pacem, quae in nativitate Domini prima est angelico praedicata concentu? Ipsa enim est, quae parit filios Dei, nutrix dilectionis, et genitrix unitatis; requies beatorum, et aeternitatis habitaculum: cujus hoc opus proprium et speciale beneficium est, ut jungat Deo quos secernit de mundo. Unde Apostolus ad hoc bonum nos incitat, dicens: *Justificati ergo ex fide, pacem habeamus ad Deum* 2). Cujus sententiae brevitate omnium fere mandatorum continetur effectus: quia ubi fuerit veritas pacis, nihil ibi potest deesse virtutis. Quid est autem, Dilectissimi, pacem habere ad Deum, nisi velle quod jubet, et nolle quod prohibet? Si enim humanae amicitiae pares animos et similes expetunt voluntates, nec umquam diversitas morum ad firmam potest pervenire concordiam; quomodo divinae particeps erit pacis, cui ea placent, quae Deo displicent, et iis appetit delectari, quibus illum novit offendi? Non est iste animus filiorum Dei, nec talem sapientiam recipit adoptiva nobilitas. Genus electum et regium, regenerationis suae respondeat dignitati, diligat quod diligit pater, et in nullo ab auctore suo dissentiat, ne iterum dicat Dominus:

1) I. Cor. II, 12, — 2) Rom. V, 1

Filios genui et exaltavi, ipsi autem spreverunt me 1). *Agnovit bos possessorem suum, et asinus praesepe domini sui; Israel autem me non cognovit, et populus meus me non intellexit.*

IV. Magnum est, Dilectissimi, hujus muneris sacramentum, et omnia dona excedit hoc donum, ut Deus hominem vocet filium, et homo Deum nominet patrem: per has enim appellationes sentitur et discitur, quis ad tantam altitudinem ascendat affectus. Nam si in progenie carnali et stirpe terrena claris parentibus genitos vitia malae conversationis obscurant, et ipso majorum suorum lumine soboles indigna confunditur; in quem exitum venient, qui propter amorem mundi a generatione Christi non metuunt abdicari? Si autem ad humanam pertinet laudem, ut patrum decus in prole resplendeat; quanto magis gloriosum est ex Deo natis in auctoris sui imaginem refulgere; et illum in se, qui eos generavit, ostendere, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et magnificent Patrem vestrum, qui in caelis est* 2). Scimus quidem, quod, sicut Joannes Apostolus dicit, *totus mundus in maligno positus est* 3): et insidiante diabolo et angelis ejus, hoc innumeris tentationibus laboratur, ut hominem ad superna nitentem, aut adversa terreant, aut secunda corrumpant: sed major est qui in nobis est, quam qui adversum nos est: et pacem cum Deo habentibus, ac semper Patri toto corde dicentibus: *Fiat voluntas tua* 4), nulla praevalere certamina, nulli possunt nocere conflictus. Accusantes, enim nosmetipsos confessionibus nostris, et consensum animi carnis concupiscentiis denegantes, inimi-

1) Isai. I, 2. — 2) Matth. V, 16. — 3) Joan. V, 19. — 4) Matth. VI, 10.

citias quidem adversum nos ejus, qui peccati auctor est, commovemus, sed inexpugnabilem cum Deo pacem gratiae ipsius serviendo firmamus: ut Regi nostro non solum obedientia subjiciamur, sed etiam judicio copulemur. Quoniam si in eadem sententia sumus, si quod vult volumus, et quod improbat improbamus; ipse jam pro nobis omnia bella conficiet, ipse qui dedit velle, donabit et posse: ut simus cooperatores operum ejus, et propheticum illud cum fidei exultatione dicamus: *Dominus illuminatio mea et salus mea: quem timebo? Dominus defensor vitae meae: a quo trepidabo* 1)?

V. Qui ergo *non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* 2), offerant Patri pacificorum concordiam filiorum, et in primogenitum novae creaturae, qui venit non suam, sed mittentis facere voluntatem, universa adoptionis membra concurrant: quoniam gratia Patris non discordes, neque dissimiles, sed unum sentientes, unumque amantes adoptavit heredes. Ad unam reformatos imaginem oportet animam habere conformem. Natalis Domini, natalis est pacis: sic enim ait Apostolus: *Ipse est pax nostra, qui fecit utraque unum* 3): quoniam sive Judaeus, sive Gentilis, *per ipsum habemus accessum in uno Spiritu ad Patrem* 4): qui ante passionis diem voluntaria dispositione praeelectum, discipulos suos hac praecipue doctrina informavit, ut diceret: *Pacem meam do vobis, pacem meam relinquo vobis* 5). Et ne sub nomine generali pacis suae qualitas lateret, adjecit: *Non quemadmodum mundus dat, ego do vobis.* Habet, inquit, mundus amicitias suas, et multos facit per-

1) Ps. XXVI, 1. — 2) Joan. I, 13. — 3) Ephes. II, 14. — 4) Ib. v. 18. — 5) Joan. XIV, 17.

verso amore concordes. Sunt etiam in vitiis pares animi, et similitudo desideriorum aequalitatem gignit affectuum. Et si quidam forsitan reperiantur, quibus prava et inhonesta non placeant, quique illicitas consensiones a foedere suae caritatis excludant; tamen etiam tales, si vel Judaei sint, vel haeretici, vel pagani, non de amicitia Dei, sed de pace sunt mundi. Pax autem spiritalium et catholicorum, a supernis veniens, et ad superna perducens, cum amatoribus mundi nulla nos vult communione misceri, sed omnibus obstaculis resistere, et ad vera gaudia a perniciosis delectationibus evolare, dicente Domino: *Ubi fuerit thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum* 1): hoc est, si deorsum sunt quae amas, ad ima descendes; si sursum sunt quae diligis, ad summa pervenies: quo nos unum volentes, unum sentientes, et in fide ac spe et in caritate concordes, Spiritus pacis agat atque perducat: quoniam *quicumque Spiritu Dei aguntur, ii filii sunt Dei* 2), qui regnat cum Filio, et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXVII.

In Nativitate Domini VII.

I. *Aequalis esse periculi alterutram in Christo negare naturam.*

II. Verbum caro factum est, *quomodo intelligendum? Qui effectus?*

III. *Diabolum varie homines tentare pro variis eorum affectibus et studiis.*

IV. *Quod soli orienti quidam Christiani se inclinant, ex superstitione esse.*

1) Matth. VI, 21. — 2) Rom. VIII, 14.

V. *Caelestia corpora hominum utilitati servire.*
VI. *Quis rectus creaturarum usus. Homo ad praesentia natus, ad futura renatus.*

I. Festivitatis hodiernae, Dilectissimi, verus venerator est et pius cultor, qui nec de Incarnatione Domini aliquid falsum, nec de Deitate aliquid sentit indignum: paris enim periculi malum est, si illi aut naturae nostrae veritas, aut paternae gloriae negatur aequalitas. Cum ergo ad intelligendum sacramentum Nativitatis Christi, qua de matre virgine est ortus, accedimus, abigatur procul terrenarum caligo rationum, et ab illuminatae fidei oculis mundanae sapientiae fumus abscedat: divina est enim auctoritas cui credimus, divina est doctrina quam sequimur. Quoniam sive legis testificationi, sive oraculis Prophetarum, sive evangelicae tubae interiorem admoveamus auditum, verum est quod beatus Joannes plenus Spiritu sancto intonuit: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum* 1). *Hoc erat in principio apud Deum. Omnia per ipsum facta sunt, et sine ipso factum est nihil.* Et similiter verum est quod idem praedicator adjecit: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis: et vidimus gloriam ejus, gloriam quasi unigeniti a Patre* 2). In utraque ergo natura idem est Dei Filius nostra suscipiens, et propria non amittens; in homine hominem renovans, in se incommutabilis perseverans. Deitas enim, quae illi cum Patre communis est, nullum detrimentum omnipotentiae subiit, nec Dei formam servi forma violavit: quia summa et sempiterna essentia, quae se ad humani generis inclinavit salutem,

1) Joan. I, 1. — 2) Ibid. 14.

nos quidem in suam gloriam transtulit, sed quod erat, esse non destitit. Unde cum Unigenitus Dei minorem se Patre confitetur 1), cui se dicit aequalem 2), veritatem in se formae utriusque demonstrat: ut et humanam probet imparilitas, et divinam declaret aequalitas.

II. Majestati igitur Filii Dei corporea nativitas nihil abstulit, nihil contulit: quia substantia incommutabilis nec minui potuit, nec augeri. Quod enim *Verbum caro factum est*, non hoc significat, quod in carnem sit Dei natura mutata, sed quod a Verbo in unitatem personae sit caro suscepta: in cujus utique nomine homo totus accipitur, cum quo intra virginis viscera sancto Spiritu fecundata, et numquam virginitate caritura, tam inseparabiliter Dei Filius est unitus, ut qui erat intemporaliter de essentia Patris genitus, ipse sit temporaliter de utero virginis natus. Aliter enim ab aeternae mortis vinculis non possemus absolvi, nisi in nostris fieret humilis, qui omnipotens permanebat in suis. Nascens itaque Dominus noster Jesus Christus homo verus, qui numquam destitit esse Deus verus, novae creaturae in se fecit exordium, et in ortus sui forma dedit humano generi spiritale principium, ut ad carnalis generationis abolenda contagia, esset regenerandis origo sine semine criminis, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* 3). Quae hoc sacramentum mens comprehendere, quae hanc gratiam valeat lingua narrare? Redit in innocentiam iniquitas, et in novitatem vetustas: in adoptionem veniunt alieni, et in hereditatem ingrediuntur extranei. De impiis justi, de avaris benigni, de incontinentibus casti, de ter-

1) Joan. XIV, 28. — 2) Joan. X, 30. — 3) Joan. I, 13.

renis incipiunt esse caelestes. Quae autem est ista mutatio, nisi dexterae Excelsi? Quoniam venit Filius Dei dissolvere opera diaboli 1), et ita se nobis, nosque inseruit sibi, ut Dei ad humana descensio, fieret hominis ad divina provectio.

III. In hac autem, Dilectissimi, misericordia Dei, cujus erga nos magnitudinem explicare non possumus, multa sollicitudine praecavendum est Christianis, ne diabolicis iterum capiantur insidiis, et eisdem rursus, quibus renuntiaverunt, erroribus implicentur. Non enim desinit hostis antiquus, transfigurans se in angelum lucis 2), deceptionum laqueos ubique praetendere, et ut quoquo modo fidem credentium corrumpat, instare. Novit cui adhibeat aestus cupiditatis, cui illecebras gulae ingerat, cui apponat incitamenta luxuriae, cui infundat virus invidiae: novit quem moerore conturbet, quem gaudio fallat, quem metu opprimat, quem admiratione seducat: omnium discutit consuetudines, ventilat curas, scrutatur affectus; et ibi caussas quaerit nocendi, ubi quemque viderit studiosius occupari. Habet etenim multos ex eis, quos tenacius obligavit, aptos artibus suis, quorum ad alios decipiendos et ingeniis utatur et linguis. Per istos remedia aegritudinum, indicia futurorum, placationes daemonum, et depulsiones promittuntur umbrarum. Addunt se et illi, qui totam humanae vitae conditionem de stellarum pendere effectibus mentiuntur, et quod est aut divinae voluntatis, aut nostrae, indeclinabilium dicunt esse fatorum. Quae tamen, ut cumulatius noceant, spondent posse mutari, si illis, quae adversantur, sideribus supplicetur. Unde commentum impium sua ratione destruitur: quia si prae-

1) I. Joan. III, 8. — 2) 2. Cor. XI, 14.

dicta non permanent, non sunt fata metuenda; si permanent, non sunt astra veneranda.

IV. De talibus institutis etiam illa generatur impietas, ut sol in inchoatione diurnae lucis exurgens a quibusdam insipientioribus de locis eminentioribus adoretur: quod nonnulli etiam Christiani adeo se religiose facere putant, ut priusquam ad B. Petri Apostoli Basilicam, quae uni Deo vivo et vero est dedicata, perveniant, superatis gradibus, quibus ad suggestum areae superioris ascenditur, converso corpore ad nascentem se Solem reflectant, et curvatis cervicibus, in honorem se splendidi orbis inclinent 1). Quod fieri partim ignorantiae vitio, partim paganitatis spiritu, multum tabescimus et dolemus: quia etsi quidam forte creatorem potius pulchri luminis, quam ipsum lumen, quod est creatura, venerantur; abstinendum tamen est ab ipsa specie hujus officii, quam cum in nostris invenit, qui deorum cultum reliquit, nonne hanc secum partem opinionis vetustae tamquam probabilem retentabit, quam Christianis et impiis viderit esse communem?

V. Abjiciatur ergo a consuetudine fidelium damnanda perversitas, nec honor uni Deo debitus, eorum ritibus, qui creaturis deserviunt, misceatur. Dicit enim Scriptura divina: *Dominum Deum tuum adorabis, et illi soli servies* 2). Et beatus Job, *homo sine querela* 3), ut ait Dominus, *et continens se ab omni re mala, Numquid vidi*, inquit, *Solem cum fulgeret, et Lunam incedentem clare, et laetatum est cor meum in abscondito, et osculatus sum manum meam: quae est iniquitas maxima, et negatio contra Deum altissimum* 4)? Quid autem est Sol, vel quid est Luna,

1) *Abusus, cui forsan occasionem praebuit vetus consuetudo orandi facie ad Orientem conversa.* — 2) Matth. IV, 10. — 3) Job. I, 3. — 4) Ibid. c. XXXI, 26.

nisi visibilis creaturae et corporeae lucis elementa? quorum unum est majoris claritatis, et aliud minoris est luminis. Sicut enim alia diurna, alia nocturna sunt tempora; ita diversam in luminaribus qualitatem creator instituit, cum tamen priusquam haec fierent, et dies sine Solis officio, et noctes sine Lunae ministerio praecessissent. Sed condebantur ista ad faciendi hominis utilitatem, ut rationale animal nec in distinctione mensium, nec in recursu annorum, nec in dinumeratione temporum falleretur: cum per inaequalium horarum impares moras, et dissimilium ortuum signa manifesta, et annos Sol concluderet, et menses Luna renovaret. Quarto namque, ut legimus, die dixit Deus: *Fiant luminaria in firmamento caeli, et luceant super terram, et dividant inter diem et noctem, et sint in signa, et tempora, et dies, et annos, et sint in firmamento caeli, ut luceant super terram* 1).

VI. Expergiscere, o homo, et dignitatem tuae cognosce naturae. Recordare te factum ad imaginem Dei 2): quae etsi in Adam corrupta, in Christo tamen est reformata. Utere quomodo utendum est visibilibus creaturis, sicut uteris terra, mari, caelo, aere, fontibus, atque fluminibus: et quicquid in eis pulchrum atque mirabile est, refer ad laudem et gloriam conditoris. Noli esse deditus illi lumini, quo volucres et serpentes, quo bestiae et pecudes, quo muscae delectantur et vermes. Lucem corpoream sensu tange corporeo; et toto mentis affectu illud verum lumen amplectere, quod *illuminat omnem hominem venientem in hunc mundum* 3), et de quo dicit Propheta: *Accedite ad eum, et illuminamini, et vultus vestri*

1) Gen. I, 14. — 2) Ibid. I, 26. — 3) Joan. I, 9.

non erubescent 1). Si enim templum Dei sumus, et Spiritus Dei habitat in nobis 2); plus est, quod fidelis quisque in suo habet animo, quam quod miratur in caelo. Non itaque vobis, Dilectissimi, hoc aut indicimus, aut suademus, ut despiciatis opera Dei, aut contrarium aliquid fidei vestrae, in iis, quae Deus bonus bona condidit, aestimetis; sed ut omni creaturarum specie, et universo hujus mundi ornatu rationabiliter et temperanter utamini: *Quae enim videntur*, sicut ait Apostolus, *temporalia sunt; quae autem non videntur, aeterna sunt* 3). Unde quia ad praesentia sumus nati, ad futura autem renati, non temporalibus bonis dediti, sed aeternis simus intenti: et ut spem nostram possimus propius intueri, in ipso sacramento Natalis Domini cogitemus, quid naturae nostrae gratia divina contulerit. Audiamus Apostolum dicentem: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 4): qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXVIII.

In Nativitate Domini VIII.

I. *Quanta laetitia mysterium Christi nascentis sit excipiendum.*

II. *A carne animaque in Christo humana nullo momento Verbum abfuisse.*

III. *In delendo peccato Adae voluntario justitiam esse servatam.*

1) Psal. XXXIII, 6. — 2) I. Cor. III, 16. — 3) 2. Cor. IV, 18. — 4) Coloss. III, 3.

IV. *Varii errores circa Incarnationem Domini.*
V. *Nestorii et Eutychis impia dogmata.*
VI. *Veritatem utriusque naturae in Christo, in unitatem personae convenire.*
VII. *Quomodo plenitudo Divinitatis corporaliter in Christo inhabitat, et in Ecclesia.*

I. Cum semper nos, Dilectissimi, gaudere in Domino, omnia divina eloquia exhortentur, hodie procul dubio ad spiritalem laetitiam copiosius incitamur, Nativitatis dominicae sacramento nobis clarius coruscante: ut recurrentes ad illam divinae misericordiae ineffabilem inclinationem, qua Creator hominum homo fieri dignatus est, in ipsius nos inveniamur natura, quem adoramus in nostra. Deus enim Dei Filius, de sempiterno et ingenito Patre unigenitus, sempiternus manens in forma Dei, et incommutabiliter atque intemporaliter habens non aliud esse quam Pater est, formam servi sine suae detrimento majestatis accepit, ut in sua nos proveheret, non se in nostra dejiceret. Unde utrique naturae in suis proprietatibus permanenti, tanta est unitatis facta communio, ut quicquid ibi est Dei, non sit ab humanitate disjunctum; quicquid autem est hominis, non sit a Deitate divisum.

II. Celebrantes igitur, Dilectissimi, natalem diem Domini Salvatoris, partum beatae Virginis integre cogitemus, ut carni animaeque conceptae virtutem Verbi nullo temporis puncto defuisse credamus, nec prius formatum atque animatum templum corporis Christi, quod sibi superveniens vindicaret habitator, sed per ipsum et in ipso, novo homini datum esse principium: ut in uno Dei atque hominis filio, et sine matre Deitas, et sine patre esset humanitas. Simul

enim per Spiritum sanctum fecundata virginitas, sine corruptionis vestigio edidit et sui generis sobolem, et suae stirpis auctorem. Unde et idem Dominus, sicut Evangelista commemorat, quaesivit a Judaeis, cujus filium Christum Scripturarum auctoritate didicissent; et eisdem respondentibus, quod ex David venturus semine traderetur: *Quomodo*, inquit, *illum Dominum suum David in spiritu vocat* 1), *dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis, donec ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum* 2)? Nec potuerunt Judaei propositam solvere quaestionem: quia non intelligebant in uno Christo et progeniem Davidicam, et naturam prophetatam esse divinam.

III. Majestas autem Filii Dei aequalis Patri, vestiens se humilitate servili, nec metuebat minui, nec indigebat augeri: ipsumque effectum misericordiae suae, quem restitutioni impendebat humanae, sola exequi poterat virtute Deitatis: ut creaturam ad imaginem Dei 3) conditam a jugo diri dominatoris erueret. Sed quia non ita in primum hominem diabolus violentus extiterat, ut eum in partes suas sine liberi arbitrii consensione transferret; sic destruendum peccatum fuerat voluntarium, et hostile consilium, ut dono gratiae non obesset norma justitiae. In totius igitur humani generis strage communi, unum solum erat remedium sub divinae rationis occulto, quod posset subvenire prostratis, si aliquis filiorum Adam originalis praevaricationis alienus atque innocens nasceretur, qui ceteris et exemplo prodesset et merito. Sed quia hoc naturalis generatio non sinebat, nec poterat vitiatae radicis propago esse sine semine, de quo Scriptura

1) Matth. XXII, 43. — 2) Psal. CIX, 1. — 3) Genes. I, 26

dicit: *Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es* 1)? Dominus David, factus est filius David, et de promissi germinis fructu proles est orta sine vitio, in unam personam gemina conveniente natura: ut eodem conceptu eodemque partu gigneretur Dominus noster Jesus Christus, cui et vera inesset Deitas ad miracula operum, et vera humanitas ad tolerantiam passionum.

IV. Fides igitur catholica, Dilectissimi, oblatrantium haereticorum spernat errores, qui mundanae sapientiae vanitate decepti, a veritatis evangelio recesserunt, et Incarnationem Verbi intelligere non valentes, de caussa illuminationis fecerunt sibi materiam caecitatis. Nam omnium fere falsa credentium opinionibus, quae etiam in sancti Spiritus negationem proruunt, retractatis, neminem pene deviasse cognoscimus, nisi qui duarum in Christo naturarum veritatem sub unius personae confessione non credidit. Alii etenim Domino solam humanitatem, alii solam adscripsere Deitatem. Alii veram quidem in ipso Divinitatem, sed carnem dixerunt fuisse simulatam. Alii professi sunt veram eum suscepisse carnem, sed Dei Patris non habuisse naturam: et Deitati ejus, quae erant humanae substantiae, deputantes, majorem sibi Deum minoremque finxerunt, cum gradus in vera Divinitate esse non possit: quoniam quicquid Deo minus est, Deus non est. Alii cognoscentes Patris et Filii nullam esse distantiam, quia non poterant unitatem Deitatis intelligere nisi in unitate personae, eumdem asseruerunt esse Patrem, quem Filium; ut nasci et nutriri, pati et mori, sepeliri et resurgere, ad eumdem pertineret, qui per omnia et hominis per-

1) Iob. XIV, 4.

sonam impleret et Verbi. Quidam putaverunt Dominum Jesum Christum non nostrae substantiae corpus habuisse, sed ab elementis superioribus ac subtilioribus sumptum. Quidam autem aestimaverunt in carne Christi humanam animam non fuisse, sed partes animae ipsam Verbi implesse Deitatem. Quorum imprudentia in hoc transiit, ut animam quidem fuisse in Domino faterentur, sed eamdem dicerent mente caruisse, quia sufficeret homini sola Deitas ad omnia rationis officia. Postremo iidem asserere praesumpserunt, partem quamdam Verbi in carnem fuisse conversam, ut in unius dogmatis varietate multiplici, non carnis tantum animaeque natura, sed etiam ipsius Verbi solveretur essentia.

V. Multa sunt et alia prodigia falsitatum, quibus enumerandis caritatis vestrae non est fatigandus auditus. Sed post diversas impietates, quae sibi invicem sunt multiformium blasphemiarum cognatione connexae, de his potissimum erroribus declinandis observantiam vestrae devotionis admoneo: quorum unus dudum Nestorio auctore consurgere non impune tentavit, alius nuper pari execratione damnandus, Eutyche assertore, prorupit. Nam ille beatam Mariam virginem hominis tantummodo ausus est praedicare genitricem, ut in conceptu ejus et partu nulla Verbi et carnis facta unitio crederetur: quia Dei Filius non ipse factus sit hominis filius, sed creato homini sola se dignatione sociaverit. Quod catholicae aures nequaquam tolerare potuerunt, quae sic Evangelio veritatis imbutae sunt, ut firmissime noverint, nullam esse humano generi spem salutis, nisi ipse esset filius Virginis, qui creator est matris. Hic autem recentioris sacrilegii profanus assertor, unitionem quidem in Christo duarum confessus est naturarum, sed ipsa

unitione id dixit effectum, ut ex duabus una remaneret, nullatenus alterius existente substantia, quae utique finiri, nisi aut consumtione, aut separatione non posset. Haec vero tam inimica sunt sanae fidei, ut nequeant recipi sine excidio nominis christiani. Si enim Verbi Incarnatio unitio est divinae humanaeque naturae, sed hoc ipso concursu quod erat geminum, factum est singulare; sola Divinitas ex utero Virginis nata est, et per ludificatoriam speciem sola subiit nutrimenta et incrementa corporea: utque omnes mutabilitates humanae conditionis omittam, sola Divinitas crucifixa, sola Divinitas mortua, sola Divinitas est sepulta; ut jam secundum talia sentientes sperandae resurrectionis nulla sit ratio, nec sit *primogenitus ex mortuis* 1) Christus: quia non fuit qui deberet resuscitari, si non fuisset qui posset occidi.

VI. Absint a cordibus vestris, Dilectissimi, diabolicarum inspirationum virulenta mendacia; et scientes, quod sempiterna Filii Deitas nullo apud Patrem crevit augmento, prudenter advertite, quod cui naturae in Adam dictum est: *Terra es, et in terram ibis* 2); eidem in Christo dicitur: *Sede a dextris meis* 3). Secundum illam naturam, qua Christus aequalis est Patri, numquam inferior fuit Unigenitus sublimitate Genitoris, nec temporalis est ei cum Patre gloria, qui in ipsa Patris est dextera, de qua in Exodo dicitur: *Dextera tua, Domine, glorificata est in virtute* 4): et in Isaia: *Domine, quis credidit auditui nostro? et brachium Domini cui revelatum est* 5)? Assumptus igitur homo in Filium Dei, sic in unitatem personae Christi ab ipsis corporalibus est receptus exordiis, ut nec sine Deitate conceptus sit,

1) Coloss. I, 18. — 2) Genes. III, 19. — 3) Psal. CIX, 1. — 4) Exod. XV, 6. — 5) Isai. LIII, 1. Rom. X, 17.

nec sine Deitate editus, nec sine Deitate nutritus. Idem erat in miraculis, idem in contumeliis; per humanam infirmitatem crucifixus, mortuus et sepultus; per divinam virtutem die tertia resuscitatus, ascendit ad caelos, consedit ad dexteram Dei Patris, et in natura hominis accepit a Patre, quod in natura Deitatis etiam ipse donavit.

VII. Haec, Dilectissimi, pio corde meditantes, apostolici semper memores estote praecepti, qui universos admonet dicens: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam, secundum traditionem hominum, et non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, et estis repleti in illo* 1). Non dixit *spiritaliter*, sed *corporaliter*, ut veram intelligamus substantiam carnis, ubi est plenitudinis Divinitatis inhabitatio corporalis: qua utique tota etiam repletur Ecclesia, quae inhaerens capiti, corpus est Christi 2): qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXIX.

In Nativitate Domini IX.

I. *Quae pax ab Angelis nuntietur nascente Christo.*
II. *Mysteria quoad dispensationem solum corporalem transisse.* Dixit Dominus Domino meo *expenditur.*
III. *In adoptantis misericordia gloriandum. Infantiam Christi esse honorandam.*

I. Excedit quidem, Dilectissimi, multumque supereminet humani eloquii facultatem divini operis ma-

1) Colos. II, 8. — 2) Ephes. I, 23. Colos. I, 24.

gnitudo; et inde oritur difficultas fandi, unde adest ratio non tacendi: quia in Christo Jesu Filio Dei non solum ad divinam essentiam, sed etiam ad humanam spectat naturam, quod dictum est per Prophetam: *Generationem ejus quis enarrabit* 1)? Utramque enim substantiam in unam convenisse personam, nisi fides credat, sermo non explicat: et ideo numquam materia deficit laudis, quia numquam sufficit copia laudatoris. Gaudeamus igitur, quod ad eloquendum tantum misericordiae sacramentum impares sumus, et cum salutis nostrae altitudinem non valemus explicare, sentiamus nobis bonum esse, quod vincimur. Nemo enim ad cognitionem veritatis magis propinquat, quam qui intelligit in rebus divinis, etiamsi multum proficiat, semper sibi superesse quod quaerat. Nam qui se ad id, in quod tendit, pervenisse praesumit, non quaesita reperit, sed in inquisitione defecit. Ne autem infirmitatis nostrae perturbemur angustiis, evangelicae nos et propheticae adjuvant voces, quibus ita accendimur et docemur, ut nobis Nativitatem Domini qua *Verbum caro factum est* 2), non tam praeteritam recolere, quam praesentem videamur inspicere. Quod enim pastoribus pro gregum suorum custodia vigilantibus nuntiavit Angelus Domini, etiam nostrum implevit auditum: et ideo dominicis ovibus praesumus, quia verba divinitus edita cordis aure servamus, tamquam et in hodierna festivitate dicatur: *Ecce ego evangelizo vobis gaudium magnum, quod erit omni populo, quia natus est vobis hodie Salvator, qui est Christus Dominus, in civitate David* 3). Cujus praedicationis summitati exultatio innumerabilium jungitur Angelorum (ut excellentius

1) Isai. LIII, 8. — 2) Joan. I, 14. — 3) Lucae II, 10.

fieret testimonium, cui militiae caelestis multitudo concineret) in honorem Dei una benedictione dicentium: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* 1). Dei ergo gloria est ex matre virgine Christi nascentis infantia, et reparatio humani generis merito in laudem sui refertur auctoris: quia et ipsi beatae Mariae missus a Deo Gabriel Angelus dixerat: *Spiritus sanctus superveniet in te, et virtus Altissimi obumbrabit tibi: ideoque et quod nascetur ex te sanctum, vocabitur Filius Dei* 2). In terra autem illa pax conceditur, quae homines efficit bonae voluntatis. Quo enim spiritu de intemeratae matris visceribus nascitur Christus, hoc de sanctae Ecclesiae utero renascitur Christianus, cui vera pax est, a Dei voluntate non dividi, et in his solis, quae Deus diligit, delectari.

II. Natalem igitur, Dilectissimi, diem Domini celebrantes, qui ex omnibus praeteritorum temporum diebus electus est, licet dispensatio actionum corporalium, sicut aeterno consilio fuerat praeordinata, transierit, totaque Redemptoris humilitas in gloriam paternae majestatis evecta sit, *ut in nomine Jesu omne genu flectatur caelestium, terrestrium, et infernorum, et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus in gloria est Dei Patris* 3): indesinenter tamen ipsum partum salutiferae Virginis adoramus, et illam Verbi et carnis indissolubilem copulam non minus suspicimus in praesepe jacentem, quam in throno paternae altitudinis considentem. Immutabilis enim Deitas, quamvis intra semetipsam et claritatem suam et potentiam contineret, non ideo tamen non erat inserta nascenti, quia humano aspectui non pa-

1) Luc. II, 14. — 2) Ibid. I, 35. — 3) Philip. II, 10.

tebat: ut per veri hominis inusitata primordia ille agnosceretur genitus, qui regis David et Dominus esset et filius. Ipse enim prophetico spiritu cantat, dicens: *Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis* 1). Quo testimonio, sicut Evangelium refert, confutata est impietas Judaeorum. Nam cum Jesu interrogante Judaeos, cujus filium dicerent Christum? respondissent, *David;* confestim Dominus caecitatem illorum arguens ait: *Quomodo ergo David in spiritu vocat eum Dominum, dicens: Dixit Dominus Domino meo: Sede a dextris meis* 2)? Interclusistis vobis, o Judaei, intelligentiae viam, et dum solam naturam carnis aspicitis, tota vos veritatis luce privastis. Expectantes enim secundum vestrae persuasionis fabulosa figmenta, David filium de sola stirpe corporea dum spem vestram in homine tantum constituistis, Deum Dei Filium repulistis: ut quod nobis profiteri gloriosum est, vobis prodesse non possit. Nam et nos interrogati, cujus filius sit Christus, voce Apostoli confitemur, quod *factus est ex semine David secundum carnem* 3): et de ipso initio evangelicae praedicationis instruimur, legentes: *Liber generationis Jesu Christi filii David* 4). Sed ideo a vestra impietate discernimur, quia quem ex progenie David hominem novimus natum, eumdem, secundum quod *Verbum caro factum est* 5), Deum Deo Patri credimus coaeternum. Unde si teneres, o Israel, tui nominis dignitatem, et propheticas denuntiationes non obcaecato corde percurreres, Isaias tibi evangelicam panderet veritatem, et non surdus audires divina inspiratione dicentem: *Ecce Virgo accipiet in utero, et pariet filium, et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpre-*

1) Psal. CIX, 1. — 2) Matth. XXII, 43. — 3) Rom. I, 2. — 4) Matth. I, 1. — 5) Joan. I, 14.

tatum, nobiscum Deus 1). Quem si in tanta proprietate sacri nominis non videbas, in Davidica saltem voce didicisses, ne contra testificationem novi et veteris testamenti Jesum Christum David filium denegares, quem David Dominum non fateris.

III. Quapropter, Dilectissimi, quoniam per ineffabilem gratiam Dei Ecclesia fidelium gentium consecuta est, quod carnalium Judaeorum synagoga non meruit, dicente David: *Notum fecit Dominus salutare suum, in conspectu gentium revelavit justitiam suam* 2): et Isaia silimiter praedicante: *Populus qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: qui habitabant in regione umbrae mortis, lux orta est eis* 3): et iterum: *Gentes, quae te non noverunt, invocabunt te, et populi qui te nescierunt, ad te confugient* 4): exultemus in die salutis nostrae, et per novum Testamentum in consortium ejus assumpti, cui dicitur a Patre per Prophetam: *Filius meus es tu, ego hodie genui te. Postula a me, et dabo tibi gentes hereditatem tuam et possessionem tuam terminos terrae* 5): in adoptantis nos misericordia gloriemur: quia, sicut Apostolus ait, *non accepistis spiritum servitutis iterum in timore, sed accepistis spiritum adoptionis filiorum, in quo clamamus, Abba, Pater* 6). Dignum est enim atque conveniens, ut testantis Patris voluntas ab adoptionis filiis impleatur; et dicente Apostolo, *Si compatimur, et conglorificabimur* 7), sint humilitatis Christi comparticipes, qui sunt futuri gloriae coheredes. Honoretur in infantia sua Dominus, nec ad Deitatis referantur injuriam exordia et incrementa corporea: quoniam naturae incommutabili nec addidit aliquid nostra na-

1) Matth. I, 23. — 2) Psal. XCII, 2. — 3) Isai. IX, 2. — 4) Ibidem LV, 5. — 5) Psal. II, 7. — 6) Rom. VIII, 15. — 7) Ibidem 17.

tura, nec minuit; sed qui in similitudine carnis peccati 1) dignatus est hominibus esse conformis, in unitate Deitatis Patri permanet aequalis: cum quo et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXX.

In Nativitate Domini X.

I. *Utramque Christi generationem ineffabilem esse.*
II. *Diversi errores circa Incarnationem Verbi.*
III. *Divinitatis plenitudinem corporaliter Christum inhabitasse.*
IV. *Conceptionem Christi inter omnes esse singularem.*
V. *Utriusque in Christo naturae proprietates expenduntur.*
VI. *Christum Patri et matri consubstantialem, ex utroque nos salvare.*
VII. *Unam Christi fidem omnes omnium saeculorum fideles salvare. Genealogia Christi apud Matthaeum et Lucam, cur diversa.*

I. Saepe, ut nostis, Dilectissimi, de excellentia festivitatis hodiernae officium vobis sermonis salutaris impendimus; nec ambigimus ita cordibus vestris divinae pietatis resplenduisse virtutem, ut quod vobis fide est insitum, id sit etiam intelligentia comprehensum. Sed quia Domini Salvatorisque nostri nativitas non solum secundum Deitatem de Patre, sed etiam secundum carnem de matre, ita facultatem humani excedit eloquii, ut merito ad utrumque referatur, quod dictum est; *Generationem ejus quis*

1) Rom. VIII. 3.

enarrabit 1)? in eo ipso, quod digne non potest explicari, semper exuberat ratio disserendi: non quia liberum sit diversa sentire, sed quia dignitati materiae nulla potest lingua sufficere. Magnitudo igitur sacramenti, in salutem humani generis ante saecula aeterna dispositi, in saeculorum fine reserati, integritati suae nec auferri aliquid patitur, nec inferri; et sicut propria non amittit, ita aliena non recipit. Sed multi opinionum suarum sequaces, et quod nondum intellexerant, paratiores docere, quam discere, sicut ait Apostolus, *circa fidem naufragaverunt* 2): quorum pravas compugnantesque sententias brevi significatione perstringam: ut errorum tenebris a veritatis luce discretis, et religiose honorentur beneficia divina, et scienter caveantur humana mendacia.

II. Quidam enim ex documentis nativitatis Domini nostri Jesu Christi, quae eum verum hominis filium demonstrabant, nihil ipsum amplius quam hominis filium crediderunt, non putantes ipsi adscribendam esse Deitatem, quem et primordia infantiae, et incrementa corporea, et passionum usque ad crucem mortemque conditio, non dissimilem ceteris mortalibus approbassent. Alii vero virtutum admiratione permoti, et originis novitatem, et dictorum factorumque potentiam, ad divinam intelligentes pertinere naturam, nihil illi putaverunt nostrae inesse substantiae, totumque illud quod corporeae fuit actionis et formae, aut de sublimioris generis prodiisse materia, aut simulatam carnis speciem habuisse, ut videntium et tangentium sensus ludificatoria imagine fallerentur. Fuit autem in quibusdam errantibus etiam illa persuasio, qua conarentur asserere, ex ipsa Verbi

1) Isai. LIII, 8. — 2) I. Tim. I, 19.

substantia quiddam in carnem fuisse conversum, natumque Jesum ex Maria virgine, nihil maternae habuisse naturae: sed et quod erat Deus, et quod erat homo, utrumque ad id pertinuisse, quod Verbum est: ut scilicet in Christo et per diversitatem substantiae falsa fuerit humanitas, et per defectum mutabilitatis non vera Divinitas.

III. Has ergo, Dilectissimi, aliasque impietates diabolica inspiratione conceptas, et in multorum noxam per vasa perditionis effusas, olim catholica fides, cujus Deus et magister est et auxiliator, obtrivit, exhortante et instruente nos Spiritu sancto per legis testificationem, per vaticinia Prophetarum, et per evangelicam tubam, apostolicamque doctrinam, ut constanter intelligenterque credamus, quia, sicut ait beatus Joannes, *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* 1). In nobis utique, quos sibi Verbi Divinitas coaptavit, cujus caro de utero Virginis sumpta nos sumus. Quae si de nostra, id est vere humana, non esset, Verbum caro factum non habitasset in nobis. In nobis autem habitavit, quia naturam nostri corporis suam fecit, aedificante sibi Sapientia domum 2), non de quacumque materia, sed de substantia proprie nostra, cujus assumptio est manifestata, cum dictum est: *Verbum caro factum est, et habitavit in nobis* 3). Huic autem sacratissimae praedicationi etiam beati Pauli Apostoli doctrina concordat, dicentis: *Videte ne quis vos decipiat per philosophiam et inanem fallaciam secundum traditionem hominum, secundum elementa mundi, et non secundum Christum: quia in ipso inhabitat omnis plenitudo Divinitatis corporaliter, et estis repleti in illo* 4). Totum igitur

1) Joan. I, 14. — 2) Prov. IX, 1. — 3) Joan. I, 14. — 4) Colos. II, 8.

corpus implet tota Divinitas: et sicut nihil deest illius majestatis, cujus habitatione repletur habitaculum, sic nihil deest corporis, quod non suo habitatore sit plenum. Quod autem dictum est, *Et estis repleti in illo* 1), nostra utique est significata natura, ad quos illa repletio non pertineret, nisi Dei Verbum nostri sibi generis et animam et corpus unisset.

IV. Agnoscendum sane, Dilectissimi, et toto corde est confitendum, quod haec generatio, qua et Verbum et caro, id est Deus et homo, unus Dei Filius, unusque Christus efficitur, supra omnem originem humanae creationis excellit. Nec enim aut Adae de limo terrae formatio 2), aut Evae de viri carne plasmatio, aut ceterorum hominum de utriusque sexus permixtione conditio, Jesu Christi potest ortui comparari. Genuit Abraham senex divinae promissionis heredem, et transgressa fecunditatis annos sterilis Sara concepit 3). Jacob dilectus est a Deo, antequam natus, et praeveniente gratia voluntarias actiones ab hispida congeniti fratris asperitate discretus 4). Jeremiae dicitur: *Priusquam te formarem in utero, novi te; et antequam exires de vulva, sanctificavi te* 5). Anna diu fecunditatis aliena, Samuelem Prophetam, quem Deo offerret, enixa est, ut et partu clara esset et voto 6). Zacharias Sacerdos de Elizabeth sterili sanctam suscepit prolem, et praecursor Christi futurus Joannes, spiritum propheticum intra viscera matris accepit, et nondum editus puer, genitricem Domini signo clausae exultationis ostendit 7). Magna haec omnia, et divinorum operum sunt plena miraculis; sed hoc ipso moderatius stupenda, quo plura. Nativitas autem Domini

1) Coloss. II, 9. — 2) Gen. II, 27. — 3) Ibid. XXI, 2. — 4) Ibidem XXV, 23. Malach. I, 3. Rom. IX, 13. — 5) Jerem. I, 5. — 6) I. Reg. I, 20. — 7) Luc. I, 24.

nostri Jesu Christi omnem intelligentiam superat, et cuncta exempla transcendit: nec potest ulli esse comparabilis, quae est inter omnia singularis. Electae Virgini, olimque de semine Abrahae ac de radice Jesse per propheticas voces et per mystica signa promissae, denuntiatur ab Archangelo sine damno pudoris beata fecunditas, sacram virginitatem nec conceptu violatura nec partu. Superveniente quippe in eam Spiritu sancto, et Altissimi obumbrante virtute 1), incommutabile Dei Verbum de incontaminato corpore habitum sibi humanae carnis assumpsit: quae et nullum contagium de concupiscentia carnis traheret, et nihil eorum, quae ad animae corporisque naturam pertinent, non haberet.

IV. Recedant itaque procul, atque in tenebras suas eant haereticarum monstra opinionum, et insanarum sacrilegia falsitatum; nos exultans in laudem Dei caelestium multitudo, et instructi ab Angelis docuere pastores; ut cognitis naturae utriusque documentis, et Verbum in Christo homine, et Christum hominem adoremus in Verbo. Nam si, ut Apostolus ait, *qui adhaeret Domino, unus spiritus est* 2): quanto magis Verbum caro factum unus est Christus? ubi nihil est alterius naturae, quod non sit utriusque. Non ergo infirmemur in consilio misericordiae Dei, quae nos et innocentiae reformat et vitae; nec quia in Salvatore nostro manifesta cognoscimus geminae signa naturae, aut in gloria Dei de veritate carnis, aut in humilitate hominis de Deitatis majestate dubitemus. Idem est in forma Dei, qui formam suscepit servi. Idem est incorporeus manens, et corpus assumens. Idem in sua virtute inviolabilis, et in nostra infirmitate passibilis.

1) Luc. I, 35. — 2) I. Cor. VI, 17.

Idem est a paterno non divisus throno, et ab impiis crucifixus in ligno. Idem est super caelorum altitudines victor mortis ascendens, et usque ad consummationem saeculi universam Ecclesiam non relinquens 1). Idem postremo est, qui in eadem, qua ascendit, carne venturus, sicut judicium sustinuit impiorum, ita judicaturus est de omnium actione mortalium. Unde ne plurimis testimoniis immoremur, unum sufficit ex Evangelio beati Joannis adhiberi, quo ipse Dominus noster dicit: *Amen, amen dico vobis, quia venit hora, et nunc est: quando mortui audient vocem Filii Dei: et qui audierint, vivent. Sicut enim Pater habet vitam in semetipso, sic dedit et Filio vitam habere in semetipso: et potestatem dedit ei judicium facere, quia filius hominis est* 2). Ergo sub una sententia ostendit, quia idem Filius Dei atque filius hominis est. Unde apparet, quemadmodum Christum Dominum in unitate personae credere debeamus, qui cum sit Filius Dei, per quem facti sumus, etiam filius hominis per assumptionem carnis est factus, ut moreretur, sicut ait Apostolus, *propter delicta nostra*, et resurgeret *propter justificationem nostram* 3).

VI. Haec confessio, Dilectissimi, nullas metuit contradictiones, nullis cedit erroribus. Agnoscimus enim misericordiam Dei ab initio promissam, et ante saecula praeparatam, per quam solam resolvi captivitatis humanae vincula potuerunt, quibus primum hominem omnemque ejus posteritatem malesuadus peccati auctor obstrinxerat, et propaginem dedititiam originali sibi praejudicio vindicabat. Quia igitur justificandis hominibus hoc principaliter opitulatur,

1) Matth. XXVIII, 20. — 2) Joan. V, 25. — 3) Rom. IV, 25.

quod unigenitus Dei, etiam filius hominis esse dignatus est ut ὁμοούσιος Patri Deus, id est unius substantiae, idem homo verus et secundum carnem matri consubstantialis existeret; utroque gaudemus, quia non nisi utroque salvamur: in nullo dividentes visibilem ab invisibili, corporeum ab incorporeo, passibilem ab impassibili, palpabilem ab impalpabili, formam servi a forma Dei: quia etsi unum manet ab aeternitate, aliud coepit a tempore; quae tamen in unitatem convenerunt, nec separationem possunt habere, nec finem; dum exaltans et exaltatus, glorificans et glorificatus, ita sibimet inhaeserunt, ut sive in omnipotentia, sive in contumelia, nec divina in Christo careant humanis, nec humana divinis.

VII. Hoc credentes, Dilectissimi, veri Christiani sumus, veri Israelitae, et in consortium filiorum Dei veraciter adoptati: quia et omnes sancti, qui Salvatoris nostri tempora praecesserunt, per hanc fidem justificati, et per hoc sacramentum, Christi sunt corpus effecti, expectantes universalem credentium redemptionem in semine Abrahae, de quo dicit Apostolus: *Abrahae dictae sunt repromissiones, et semini ejus. Non dicit, et seminibus, quasi in multis, sed quasi in uno, et semini tuo, qui est Christus* 1). Propter quod Matthaeus Evangelista, ut promissionem ad Abraham factam ostenderet in Christo esse completam, generationum ordinem percurrit, et in quo omnibus gentibus disposita fuisset benedictio, demonstravit 2). Lucas quoque Evangelista ab ipso Domini ortu seriem generis sui sursum versus retexuit 3), ut etiam illa saecula, quae diluvium praevenerant, et huic sacramento doceret fuisse connexa, omnesque ab initio

1) Galat. III, 16. — 2) Matt. I, 1. — 3) Luc. III, 23.

successionum gradus, ad eum, in quo uno erat salus omnium, tetendisse. Non ergo dubitandum est, quia praeter Christum *non est aliud nomen sub caelo datum hominibus, in quo nos oporteat salvos fieri* 1): qui cum Patre et Spiritu sancto aequalis in Trinitate vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXI.

In solemnitate Epiphaniae Domini nostri Jesu Christi I.

I. *Christus natus ab omnibus vult agnosci, dat signum stellae, simulque donum intelligendi, et requirendi.*

II. *Frustra Herodes in Christum saevit. Magi fidem suam muneribus protestantur.*

III. *Malitiam Herodis in infantium bonum Christus ordinat. Quas in Deo infante virtutes imitari debeamus.*

I. Celebrato proxime die, quo intemerata virginitas humani generis edidit Salvatorem, Epiphaniae nobis, Dilectissimi, veneranda festivitas dat perseverantiam gaudiorum, ut inter cognatarum solemnitatum vicina sacramenta, exultationis vigor et fervor fidei non tepescat. Ad omnium enim hominum spectat salutem, quod infantia mediatoris Dei et hominum jam universo declarabatur mundo, cum adhuc exiguo detineretur oppidulo. Quamvis enim israeliticam gentem, et ipsius gentis unam familiam delegisset, de qua naturam universae humanitatis assumeret, noluit tamen intra maternae habitationis angustias ortus sui latere primordia; sed mox ab omnibus voluit agnosci, qui

1) Act. IV, 12.

dignatus est pro omnibus nasci. Tribus igitur Magis in regione Orientis stella novae claritatis apparuit, quae illustrior ceteris pulchriorque sideribus, facile in se intuentium oculos animosque converteret: ut confestim adverteretur non esse otiosum, quod tam insolitum videbatur. Dedit ergo aspicientibus intellectum, qui praestitit signum; et quod facit intelligi, fecit inquiri, et se inveniendum obtulit inquisitus.

II. Sequuntur tres viri superni luminis ductum, et praevii fulgoris indicium intenta contemplatione comitantes, ad agnitionem veritatis, gratiae splendore ducuntur, qui humano sensu significatum sibi regis ortum aestimaverunt in civitate regia esse quaerendum. Sed qui servi susceperat formam, et non judicare venerat, sed judicari, Bethleem praeelegit nativitati, Jerosolymam passioni. Herodes vero audiens Judaeorum principem natum, successorem suspicatus expavit; et molitus necem salutis auctori, falsum spopondit obsequium. Quam felix foret, si Magorum imitaretur fidem, et converteret ad religionem, quod disponebat ad fraudem. O caeca stultae aemulationis impietas, quae perturbandum putas divinum tuo furore consilium! Dominus mundi, temporale non quaerit regnum, qui praestat aeternum. Quid incommutabilem dispositarum rerum ordinem vertere, et aliorum facinus praeoccupare conaris? Mors Christi non est temporis tui. Ante condendum est Evangelium, ante praedicandum est Dei regnum, ante sanitates donandae, ante sunt facienda miracula. Cur, quod alieni futurum est operis, tui vis esse criminis? et non habiturus effectum sceleris, in solum te reatum praecipitas voluntatis? Nihil hac molitione proficis, nihil peragis. Qui voluntate natus est, sui arbitrii potestate morietur. Consummant ergo Magi desiderium suum,

et ad puerum Dominum Jesum Christum eadem stella praeeunte perveniunt. Adorant in carne Verbum, in infantia sapientiam, in infirmitate virtutem, et in hominis veritate Dominum majestatis: atque ut sacramentum fidei suae intelligentiaeque manifestent, quod cordibus credunt, muneribus protestantur. Tus Deo, myrrham homini, aurum offerunt regi: scienter divinam humanamque naturam in unitate 1) venerantes: quia quod erat in substantiis proprium, non erat in potestate diversum.

III. Reversis autem Magis in regionem suam, translatoque Jesu in Aegyptum ex admonitione divina, exardescit frustra in mèditationibus suis Herodis insania. Necari omnes in Bethleem parvulos jubet: et quoniam quem metuat, nescit infantem, generalem sententiam in suspectam sibi tendit aetatem. Sed quod rex impius eximit mundo, Christus inserit caelo: et quibus nondum sanguinis sui impendit redemptionem, jam martyrii tribuit dignitatem. Erigite igitur, Dilectissimi, fideles animos ad coruscantem gratiam luminis sempiterni, et impensa humanae salutis sacramenta venerantes, studium vestrum iis, quae pro vobis gesta sunt, subdite. Diligite castimoniae puritatem, quia Christus virginitatis est filius: *Abstinete vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam* 2), quemadmodum nos praesens B. Apostolus suis, ut legimus, verbis hortatur: *Malitia parvuli estote* 3), quia Dominus gloriae, mortalium se conformavit infantiae. Sectamini humilitatem, quam Dei filius discipulos suos docere dignatus est 4). Induite vos virtutem patientiae, in qua animas vestras possitis acquirere: quoniam qui cunctorum est redem-

1) *Nimirum potestas Christo uti Deo et uti homini competebat.* — 2) I. Petr. II, 11. — 3) Cor. XIV, 20. — 4) Matt. XI, 29.

ptio, ipse est omnium fortitudo. *Quae sursum sunt, sapite, non quae super terram* 1). Per viam veritatis et vitae constanter incedite: nec vos impediant terrena, quibus sunt parata caelestia: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXII.

In Epiphaniae solemnitate II.

I. *Herodes Christum natum mundo nuntiat, cum e mundo tentat auferre. Christus in Aegyptum exulans, saluti Aegyptum praeparat.*

II. *Quantum debeamus Deo, caecitas Judaeorum demonstrat, qui non agnoverunt, ut crucifigerent.*

III. *Felicior infantium ignorantia, quam Sacerdotum Judaeorum scientia. Christus infantiam parvulorum de sua consecrat infantia.*

IV. *Magorum vocatio, vocationis nostrae primordia. Eorum munera quisque debet aemulari, ut Christo salutem nostram operanti cooperemur.*

I. *Gaudete in Domino*, Dilectissimi, *iterum dico, gaudete* 2); quoniam brevi intervallo temporis post solemnitatem nativitatis Christi festivitas declarationis ejus illuxit: et quem in illo die virgo peperit, in hoc mundus agnovit. Verbum enim caro factum 3) sic susceptionis nostrae temperavit exordia, ut natus Jesus, et credentibus manifestus, et persequentibus esset occultus. Jam tunc ergo caeli enarraverunt gloriam Dei 4), et in omnem terram sonus veritatis exivit 5), quan-

1) Colos. III, 2. — 2) Philip. IV, 4. — 3) Joan. I, 14. — 4) Ps. XVIII, 1. — 5) Rom. X, 18.

do et pastoribus exercitus Angelorum 1) Salvatoris editi annuntiator apparuit, et Magos ad eum adorandum praevia stella perduxit 2): ut a Solis ortu usque ad occasum veri regis generatio coruscaret, cum rerum fidem et regna Orientis per Magos discerent, et Romanum imperium non lateret. Nam et saevitia Herodis, volens primordia suspecti sibi regis extinguere, huic dispensationi nesciens serviébat: ut dum atroci intentus facinori, ignotum sibi puerum indiscreta infantium caede persequitur, annuntiatum caelitus dominatoris ortum insignior ubique fama loqueretur, quam promptiorem ad narrandum diligentioremque faciebat et supernae significationis novitas, et cruentissimi persecutoris impietas. Tunc autem Aegypto Salvator illatus est, ut gens antiquis erroribus dedita, jam ad vicinam salutem per occultam gratiam vocaretur; et quae nondum ejecerat ab animo superstitionem, jam hospitio reciperet veritatem.

II. Merito igitur, Dilectissimi, dies iste manifestatione Domini consecratus, specialem in toto mundo obtinuit dignitatem, quae in cordibus nostris digno debet splendore clarescere, ut rerum gestarum ordinem non solum credendo, sed etiam intelligendo veneremur. Quantam enim gratiarum actionem debeamus Domino pro illuminatione gentium, probat obcaecatio Judaeorum. Quid enim tam caecum, quid tam lucis alienum, quam illi sacerdotes et scribae Israelitarum fuerunt? qui percontantibus Magis, et Herode quaerente, *ubi Christus* 3), secundum scripturarum testimonium, *nasceretur*, hoc responderunt de prophetico eloquio, quod indicabat stella de caelo. Quae utique poterat Magos Jerosolymis praetermissis usque ad cu-

1) Luc. II, 13. — 2) Matth. II, 2. — 3) Matth. II, 4.

nabula pueri, sicut postmodum fecit, sua significatione perducere; nisi ad confutandam Judaeorum duritiam pertinuisset, ut non solum ductu sideris, sed etiam ipsorum professione innotesceret nativitas Salvatoris. Jam ergo ad eruditionem gentium propheticus sermo transibat, et praenuntiatum antiquis oraculis Christum alienigenarum corda discebant: cum Judaeorum infidelitas veritatem ore proferret, et mendacium corde retineret. Noluerunt enim agnoscere oculis, quem de sacris indicaverant libris: ut quem non adorabant in infantiae infirmitate humilem, postea crucifigerent in virtutum sublimitate fulgentem.

III. Quae ista, Judaei, tam imperita in vobis scientia est, et tam indocta doctrina? Interrogati, *ubi Christus nasceretur* 1), veraciter et memoriter dicitis, quod legistis: *In Bethleem Judae* 2). Sic enim scriptum est per Prophetam: *Et tu Bethleem terra Juda, non es minima inter principes Juda. Ex te enim exiet Princeps, qui regat populum meum Israel* 3). Hunc Principem natum, et pastoribus Angeli 4), et vobis nuntiavere pastores. Hunc Principem natum longinquae Orientalium gentium nationes insolito novi sideris splendore didicerunt 5). Et ne de loco editi regis ambigerent, vestra eruditio prodidit, quod stella non docuit. Cur vobis viam, quam aliis aperitis, obstruitis? Cur in vestra infidelitate residet dubium, quod ex vestra fit responsione manifestum? Locum nativitatis de scripturarum testimonio demonstratis, praesentiam temporis de caeli et terrae attestatione cognoscitis: et tamen ubi ad persequendum animus Herodis exarsit, ibi ad non credendum vester sensus obduruit. Felicior ergo ignorantia infantium,

1) Matt. II, 4. — 2) Ibid. 5. — 3) Mich. V, 2. — 4) Luc. II, 13. — 5) Matt. II, 2.

quos persecutor occidit 1), quam vestra scientia, quam in sua perturbatione consuluit. Vos noluistis regnum ejus recipere, cujus oppidum potuistis ostendere. Illi potuerunt pro eo mori, quem nondum poterant confiteri. Ita Christus, ne ullum ei tempus esset absque miraculo, ante usum linguae potestatem Verbi tacitus exerebat; et quasi jam diceret: *Sinite parvulos venire ad me, talium est enim regnum caelorum* 2): nova gloria coronabat infantes, et de initiis suis parvulorum primordia consecrabat: ut disceretur neminem hominum divini incapacem esse sacramenti, quando etiam illa aetas gloriae esset apta martyrii.

IV. Agnoscamus ergo, Dilectissimi, in Magis adoratoribus Christi, vocationis nostrae fideique primitias, et exultantibus animis beatae spei initia celebremus. Exinde enim in aeternam hereditatem coepimus introire: exinde nobis Christum loquentia scripturarum arcana patuerunt: et veritas, quam Judaeorum obcaecatio non recipit, omnibus nationibus lumen suum invexit. Honoretur itaque a nobis sacratissimus dies, in quo salutis nostrae auctor apparuit: et quem Magi infantem venerati sunt in cunabulis, nos omnipotentem adoremus in caelis. Ac sicut ille de thesauris suis mysticas Domino munerum species obtulerunt; ita et nos de cordibus nostris, quae Deo sunt digna promamus. Quamvis enim omnium bonorum sit ipse largitor, etiam nostrae tamen fructum quaerit industriae: non enim dormientibus provenit regnum caelorum, sed in mandatis Dei laborantibus atque vigilantibus; ut si dona ipsius non irrita fecerimus, per ea quae dedit, mereamur accipere quod promisit. Unde cohortamur dilectionem vestram, ut abstinentes vos ab

1) Matth. II, 16 — 2) Matth. XIX, 14.

omni opere malo, quae sunt casta et justa sectemini. Filii enim lucis abjicere debent opera tenebrarum 1). Itaque odia declinate, mendacia abjicite, superbiam humilitate destruite, avaritiam projicite, largitatem diligite: decet enim ut capiti suo membra conveniant, ut promissarum beatitudinum mereamur esse consortes: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXIII.

In Epiphaniae solemnitate III.

I. *Tunc Christus mundum liberaturus venit cum omnes conclusi erant sub peccato, ut nemo de suis meritis gloriaretur.*

II. *Cur sub Herode natus, cur stella demonstratur? Gratia intus operabatur, ut signum intelligeretur, et Christus inquireretur.*

III. *Quanta Judaeorum caecitas Christo nascente. Implet gentium vocatio promissionem Abrahae factam.*

IV. *Cur Magi, adorato Christo, per aliam viam revertuntur. Cur Christus in Aegyptum transferri voluit.*

V. *Gratiarum actione celebranda haec festivitas, in qua vocationis gentium primitiae. Quomodo stellam imitabimur.*

I. Quamvis sciam, Dilectissimi, quod sanctitatem vestram hodiernae festivitatis caussa non lateat, eamque secundum consuetudinem evangelicus vobis sermo re-

1) Rom. XIII, 12.

seraverit; tamen ut nihil vobis nostri desit officii, loqui de eadem quod Dominus donaverit audebo: ut in communi gaudio tanto religiosior sit omnium pietas, quanto magis omnibus fuerit intellecta solemnitas. Providentia namque misericordiae Dei dispositum habens pereunti mundo in novissimis temporibus subvenire, salvationem omnium gentium praefinivit in Christo; ut quia et cunctas nationes a veri Dei cultu impius dudum error averterat, et ipse peculiaris Dei populus Israel ab institutis legalibus pene totus exciderat, conclusis omnibus sub peccato, omnium misereretur 1). Deficiente enim ubique justitia, et toto mundo in vana et maligna prolapso, nisi judicium suum divina potestas differret, universitas hominum sententiam damnationis exciperet. Sed in indulgentiam ira translata est, et ut clarior fieret exerendae gratiae magnitudo, tunc placuit abolendis peccatis hominum sacramentum remissionis afferri, quando nemo poterat de suis meritis gloriari.

II. Hujus autem, Dilectissimi, ineffabilis misericordiae manifestatio facta est Herode apud Judaeos jus regium tenente, ubi legitima regum successione cessante, et Pontificum potestate destructa, alienigena obtinuerat principatum: ut veri regis ortus, illius prophetiae probaretur voce, quae dixerat: *Non deficiet Princeps ex Juda, neque Dux de femoribus ejus, donec veniat, cui repositum est, et ipse erit expectatio gentium* 2). De quibus quondam beatissimo Patriarchae Abrahae innumerabilis fuerat promissa successio, non carnis semine, sed fidei fecunditate generanda 3): et ideo stellarum multitudini comparata, ut ab omnium gentium patre, non terrena, sed cae-

1) Rom. XI, 32. — 2) Gen. XLIX, 10. — 3) Ibid. XXII, 17.

lestis progenies speraretur. Ad creandam ergo promissam posteritatem, heredes in sideribus designati, ortu novi sideris excitantur, ut in quo caeli adhibitum fuerat testimonium, caeli famularetur obsequium. Commovet Magos remotioris Orientis habitatores stellis ceteris stella fulgentior, et de mirandi luminis claritate viri ad haec spectanda non inscii, magnitudinem significationis intelligunt: agente hoc sine dubio in eorum cordibus inspiratione divina, ut eos tantae visionis mysterium non lateret, et quod oculis ostendebatur insolitum, animis non esset obscurum. Denique officium suum cum religione disponunt, et his se instruunt donis, ut adoraturi unum, tria se simul credidisse demonstrent: auro honorantes personam regiam 1), myrra humanam, ture divinam.

III. Ingrediuntur itaque Judaici regni praecipuam civitatem, et in urbe regia ostendi sibi postulant, quem ad regnandum didicerant procreatum. Conturbatur Herodes, timet saluti suae, metuit potestati, requirit a sacerdotibus et doctoribus legis, quid de ortu Christi scriptura praedixerit, in notitiam venit quod fuerat prophetatum; veritas illuminat Magos, infidelitas obcaecat magistros; carnalis Israel non intelligit quod legit, non videt quod ostendit; utitur paginis, quarum non credit eloquiis. *Ubi est*, Judaee, *gloriatio tua* 2)? Ubi de Abraham patre ducta nobilitas? *Nonne circumcisio tua praeputium facta est* 3)? Ecce major servis minori 4), et alienigenis in sortem hereditatis tuae intrantibus, ejus testamenti, quod in sola littera tenes, recitatione famularis. Intret, intret in Patriarcharum familiam gentium pleni-

1) *Latiori sensu personae vocem usurpari, prout officiorum discrimen indicat, evidens est.* — 2) Rom. III, 27. — 3) Rom. II, 25. — 4) Malach. I, 3. Gen. XXV, 23.

tudo, et benedictionem in semine Abrahae, qua se filii carnis abdicant, filii promissionis accipiant. Adorent in tribus Magis omnes populi universitatis auctorem: et non in Judaea tantum Deus, sed in toto orbe sit notus, ut ubique *in Israel sit magnum nomen ejus* 1). Quoniam hanc electi generis dignitatem sicut infidelitas in suis posteris convincit esse degenerem, ita fides omnibus facit esse communem.

IV. Adorato autem Domino Magi, et omni devotione completa, secundum admonitionem somnii non eodem, quo venerant, itinere revertuntur. Oportebat enim ut jam in Christum credentes non per antiquae conversationis semitas ambularent; sed novam ingressi viam, a relictis erroribus abstinerent. Tum ut etiam Herodis vacuarentur insidiae, qui in puerum Jesum impietatem doli per simulationem disponebat officii. Unde quia spes istius erat soluta commenti, in majorem furorem iracundia regis ardescit. Nam recolens tempus, quod indicaverant Magi, in omnes Bethleem pueros rabiem crudelitatis effundit, et caede generali universae civitatis illius in aeternam gloriam transituram trucidat infantiam: aestimans fore ut, nullo illic parvulo non occiso, occideretur et Christus. At ille, qui sanguinem suum pro mundi redemptione fundendum in aliam differret aetatem, Aegypto se parentum ministerio subvectus intulerat, repetens scilicet Hebraeae gentis antiqua cunabula, et principatum veri Joseph majoris providentiae potestate disponens, ut illam diriorem omni inedia famem, qua Aegyptiorum mentes veritatis inopia laborabant, veniens de caelo panis vitae 2) et cibus rationis auferret; nec sine illa regione pararetur singularis hostiae sa-

1) Ps. LXXV, 2. — 2) Joan. VI, 59.

cramentum, in qua primum occisione agni, salutiferum Crucis signum et Pascha Domini fuerat praeformatum.

V. His igitur, Dilectissimi, divinae gratiae mysteriis eruditi, diem primitiarum nostrarum, et inchoationem vocationis gentium, rationabili gaudio celebremus: gratias agentes misericordi Deo, *qui dignos nos fecit*, sicut ait Apostolus, *in partem sortis sanctorum in lumine: qui eripuit nos de potestate tenebrarum, et transtulit in regnum filii dilectionis suae* 1): quoniam, sicut prophetavit Isaias, *Gentium populus, qui sedebat in tenebris, vidit lucem magnam: et qui habitabant in regione umbrae mortis, lux orta est eis* 2). De quibus idem dicit ad Dominum: *Gentes quae te non noverunt, invocabunt te: et populi qui te nescierunt, ad te confugient* 3). Hunc diem Abraham vidit, et gavisus est 4), cum benedicendos fidei suae filios in semine suo, quod est Christus, agnovit, et omnium se futurum gentium patrem credendo prospexit 5), *dans gloriam Deo, et plenissime sciens, quoniam quod promisit, potens est et facere* 6). Hunc diem David in Psalmis canebat, dicens: *Omnes gentes, quascumque fecisti, venient et adorabunt coram te Domine, et glorificabunt nomen tuum* 7): et illud: *Notum fecit Dominus salutare suum, ante conspectum gentium revelavit justitiam suam* 8). Quod utique exinde fieri novimus, ex quo tres Magos, de longinquitate suae regionis excitos, ad cognoscendum et adorandum regem caeli et terrae stella perduxit. Cujus utique famulatus ad formam nos sui hortatur obsequii: ut huic gratiae, quae

1) Coloss. I, 12. — 2) Isai. IX, 2. — 3) Isai. LV, 5. — 4) Joan. VIII, 56. — 5) Rom. IV, 18. — 6) Ibid. 21. — 7) Psal. LXXXV, 9. — 8) Psal. XCVII, 2.

omnes invitat ad Christum, quantum possumus, serviamus. Quicumque enim in Ecclesia pie vivit et caste, qui ea quae sursum sunt, sapit 1), non quae super terram, caelestis quodammodo instar est luminis: et dum ipse sanctae vitae nitorem servat, multis viam ad Dominum quasi stella demonstrat. In quo studio, Dilectissimi, omnes vobis invicem prodesse debetis, ut in regno Dei, ad quod recta fide et bonis operibus pervenitur, sicut lucis filii splendeatis. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Deo Patre et Spiritu sancto vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXIV.

In Epiphaniae solemnitate IV.

I. *Magi a longinqua regione vocati, ut Christiana fides roboraretur, quae Deum et hominem Christum credit.*
II. *Magi prophetia Balaam edocti, Judaeorum responso confirmati. Isti spe Ducis temporalis decepti: Herodes timore consortis turbatus.*
III. *Magorum iter, munerumque delectus gratiae intus docentis opus fuere. Eorum diligentia fidei nostrae serviebat.*
IV. *Manichaeorum impietas Incarnationis fidem ac veritatem evertit.*
V. *Manichaei vitandi: eorum sacrilegia detecta. Pro iisdem aliisque haereticis preces fundere, Ecclesiae institutum.*

I. Justum et rationabile, Dilectissimi, verae pie-

1) Colos. III, 1.

tatis obsequium est, in diebus, qui divinae misericordiae opera protestantur, toto corde gaudere, et honorifice ea, quae ad salutem nostram gesta sunt, celebrare: vocante nos ad hanc devotionem ipsa recurrentium temporum lege, quae nobis post diem, in quo coäeternus Patri Filius Dei natus ex Virgine est, brevi intervallo Epiphaniae intulit festum, ex apparitione Domini consecratum. In quo fidei nostrae magnum praesidium providentia divina constituit; ut dum solemni veneratione recolitur adorata in exordiis suis Salvatoris infantia, per ipsa originalia documenta probaretur veri in ipso hominis orta natura. Hoc enim est quod iustificat impios, hoc est quod ex peccatoribus facit sanctos, si in uno eodemque Domino nostro Jesu Christo et vera Deitas, et vera credatur humanitas: Deitas, qua ante omnia saecula in forma Dei aequalis est Patri; humanitas, qua novissimis diebus in forma servi unitus est homini. Ad roborandam ergo hanc fidem, quae contra omnes praemuniebatur errores, ex magna gestum est divini pietate consilii, ut gens in longinqua Orientalis plagae regione consistens, quae spectandorum siderum arte pollebat, signum nati pueri, qui supra omnem Israel esset regnaturus, acciperet. Nova etenim claritas apud Magos stellae illustrioris apparuit, et intuentium animos ita admiratione sui splendoris implevit, ut nequaquam sibi crederent negligendum, quod tanto nuntiabatur indicio. Praeerat autem, sicut res docuit, huic miraculo gratia Dei; et cum Christi nativitatem nec ipsa adhuc Bethleem tota didicisset, jam illam credituris gentibus inferebat: et quod nondum poterat humano eloquio disseri, caelo faciebat evangelizante cognosci.

II. Quamvis autem divinae dignationis esset hoc

munus, ut agnoscibilis gentibus fieret nativitas Salvatoris, ad intelligendum tamen miraculum signi potuerunt Magi etiam de antiquis Balaam praenuntiationibus commoneri, scientes olim esse praedictum, et celebri memoria diffamatum: *Orietur stella ex Jacob, et exurget homo ex Israel, et dominabitur gentium* 1). Tres itaque viri, fulgore insoliti sideris divinitus incitati, praevium micántis luminis cursum sequuntur, existimantes se significatum puerum Jerosolymis in civitate regia reperturos. Sed cum eos haec opinio fefellisset, per Judaeorum scribas atque doctores, quod sacra de ortu Christi praenuntiaverat scriptura, didicerunt: ut gemino testimonio confirmati, ardentiori fide expeterent, quem et stellae claritas, et prophetiae manifestabat auctoritas. Prolato autem divino oraculo per responsa Pontificum, et declarata spiritus voce, quae dicit: *Et tu Bethleem terra Juda non es minima inter principes Juda: Ex te enim exiet Dux, qui regat populum meum Israel* 2): quam facile et quam consequens fuit ut Hebraeorum proceres crederent quod docebant. Sed apparet illos carnaliter cum Herode sapuisse, et regnum Christi commune cum hujus mundi potestatibus aestimasse: ut et isti temporalem sperarent ducem, et terrenum metueret ille consortem. Superfluo, Herodes, timore turbaris, et frustra in suspectum tibi puerum saevire moliris. Non capit Christum regio tua, nec mundi Dominus potestatis tuae sceptri est contentus angustiis. Quem in Judaea regnare non vis, ubique regnat: et felicius ipse regnares, si ejus imperio ipse subdereris. Cur sincero officio non facis, quod subdola falsitate promittis? Perge cum Magis, et verum Re-

1) Num. XXIV, 17. — 2) Mich. V, 2. Matt. II, 6.

gem suppliciter adorando venerare. Sed tu Judaicae sequacior caecitatis, non imitaris gentium fidem, corque perversum ad crudeles convertis insidias, nec illum occisurus quem metuis, nec illis nociturus quos perimis.

III. Deducti igitur, Dilectissimi, in Bethleem Magi stellae praecedentis obsequio, *gavisi sunt gaudio magno valde* 1), sicut Evangelista narravit, *et intrantes domum, invenerunt puerum cum Maria matre ejus: et procidentes adoraverunt eum: et apertis thesauris suis, obtulerunt ei munera, aurum, tus, et myrrham.* O perfectae scientiae mirabilem fidem, quam non terrena sapientia erudivit, sed Spiritus sanctus instituit! Unde enim hi viri, cum proficiscerentur de patria, qui nondum viderant Jesum, nec aliquid contuitu ejus, quod tam ordinate venerarentur, adverterant, hanc deferendorum munerum servavere rationem? nisi quia praeter illam stellae speciem, quae corporeum incitavit obtutum, fulgentior veritatis radius eorum corda perdocuit; ut priusquam labores itineris inchoarent, eum sibi significari intelligerent, cui in auro regius honor, in ture divina veneratio, in myrrha mortalitatis confessio deberetur. Et haec quidem, quantum ad illuminationem fidei pertinebat, potuerunt illis credita et intellecta sufficere, ut corporali intuitu non inquirerent, quod plenissimo visu mentis inspexerant. Sed diligentia sagacis officii usque ad videndum puerum perseverans, futuri temporis populis et nostri saeculi hominibus serviebat: ut sicut omnibus nobis profuit, quod post resurrectionem Domini vestigia vulnerum in carne ejus Thomae Apostoli exploravit manus; ita ad nostram uti-

1) Matth. II, 10.

litatem proficeret, quod infantiam ipsius Magorum probavit aspectus. Viderunt itaque Magi, et adoraverunt puerum de tribu Juda, *de semine David secundum carnem* 1), *factum ex muliere, factum sub lege* 2), quam non solvere venerat, sed adimplere 3). Viderunt et adoraverunt puerum, quantitate parvulum, alienae opis indigum, fandi impotem, et in nullo ab humanae infantiae generalitate dissimilem. Quia sicut fidelia erant testimonia, quae in eo majestatem invisibilis Deitatis assererent, ita probatissimum esse debebat Verbum carnem factum, et sempiternam illam essentiam filii Dei, hominis veram suscepisse naturam: ne vel ineffabilium operum secutura miracula, vel suscipiendarum supplicia passionum, sacramentum fidei ex rerum diversitate turbarent: cum justificari omnino non possent, nisi qui Dominum Jesum et verum Deum, et verum hominem credidissent.

IV. Huic singulari fidei, Dilectissimi, et praedicatae per omnia saecula veritati diabolica Manichaeorum resistit impietas: qui sibi ad interficiendas deceptorum animas nefandi dogmatis ferale commentum de sacrilegis et fabulosis mendaciis texuerunt, et per has insanarum opinionum ruinas eo usque praecipites proruerunt, ut sibi falsi corporis fingerent Christum, qui nihil in se solidum, nihil verum oculis hominum actionibusque praebuerit; sed simulatae carnis vacuam imaginem demonstrarit. Indignum enim videri volunt, ut credatur Deus Dei filius femineis se inseruisse visceribus, et majestatem suam huic contumeliae subdidisse, ut naturae carnis immixtus 4), in vero humanae substantiae corpore nasceretur: cum totum hoc opus non injuria sit ipsius, sed potentia;

1) Rom. I, 3. — 2) Galat. IV, 4. — 3) Matth. V, 17. — 4) Vide inter observationes, notata ad Serm. XXIII.

nec credenda pollutio, sed gloriosa dignatio. Si enim lux ista visibilis nullis immunditiis, quibus superfusa fuerit, violatur, nec radiorum solis nitorem, quem corpoream esse creaturam non dubium est, loca ulla sordentia, vel coenosa, contaminant: quid illius sempiternae et incorporeae lucis essentiam potuit qualibet sui qualitate polluere? quae se ei, quam ad imaginem suam condidit, sociando creaturae purificationem praestitit, maculam non recepit: et sic sanavit vulnera infirmitatis, ut nulla pateretur damna virtutis. Quod divinae pietatis magnum et ineffabile sacramentum, quia omnibus sanctarum scripturarum testificationibus est nuntiatum; isti, de quibus loquimur, adversarii veritatis, legem per Mosen datam, et inspirata divinitus Prophetarum oracula respuerunt, ipsasque evangelicas et apostolicas paginas, quaedam auferendo, et quaedam inserendo violaverunt: confingentes sibi sub Apostolorum nominibus, et sub verbis ipsius Salvatoris, multa volumina falsitatis, quibus erroris sui commenta munirent, et decipiendorum mentibus mortiferum virus infunderent. Videbant enim sibi universa obsistere, omnia reclamare, et non solum novo, sed etiam veteri testamento sacrilegam impietatis suae dementiam confutari. Et tamen in furiosis mendaciis persistentes, Ecclesiam Dei deceptionibus suis perturbare non desinunt: hoc miseris, quos illaqueare potuerint, persuadentes, ut negent a Domino Jesu Christo humanam naturam vere esse susceptam; negent eum vere pro mundi salute crucifixum; negent de ejus latere lancea vulnerato sanguinem redemptionis et aquam fluxisse baptismatis; negent eum sepultum, ac die tertia suscitatum; negent eum in conspectu discipulorum ad considendum in dextra Patris super omnes caelorum altitudines elevatum; et ut tota apo-

stolici veritate Symboli sublata, nullus metus terreat impios, nulla spes incitet sanctos, negent a Christo vivos et mortuos judicandos: ut quos tantorum sacramentorum virtute privaverint, doceant in Sole et Luna colere Christum, et sub nomine Spiritus sancti ipsum talium impietatum magistrum adorare Manichaeum.

V. Ad confirmanda igitur, Dilectissimi, corda vestra in fide et veritate, prosit omnibus hodierna festivitas, et ex testimonio manifestatae Salvatoris infantiae confessio catholica muniatur, et naturae nostrae carnem in Christo negantium anathematizetur impietas: de qua nos beatus Joannes Apostolus non dubio sermone praemonuit, dicens: *Omnis spiritus, qui confitetur Christum* Jesum *in carne venisse, ex Deo est; et omnis spiritus, qui solvit* Jesum, *ex Deo non est; et hic est Antichristus* 1). Nihil ergo cum hujusmodi hominibus commune sit cuiquam Christiano, nulla cum talibus habeatur societas, nullumque consortium. Prosit universae Ecclesiae, quod multi ipsorum, Domino miserante, detecti sunt, et in quibus sacrilegiis viverent, eorumdem confessione patefactum est. Neminem fallant discretionibus ciborum, sordibus vestium, vultuumque palloribus. Non sunt casta jejunia, quae non de ratione veniunt continentiae, sed de arte fallaciae. Hactenus nocuerint incautis, hactenus illuserint imperitis; post haec nullius excusabilis erit lapsus: nec jam simplex habendus est, sed valde nequam atque perversus, qui deinceps repertus fuerit nefando obstrictus errore. Ecclesiasticum sane atque divinitus institutum non solum non inhibemus, sed etiam incitamus affectum, ut etiam

1) I. Joan. IV, 2.

pro talibus nobiscum Domino supplicetis: quoniam et nos deceptarum animarum ruinas cum fletu et moerore miseremur, exsequentes apostolicae pietatis exemplum, ut cum infirmantibus infirmemur 1), et cum flentibus defleamus 2). Speramus enim exorandam misericordiam Dei multis lacrymis et legitima satisfactione lapsorum: quia dum hoc in corpore vivitur, nullius desperanda reparatio, sed omnium est optanda correctio: auxiliante Domino, *qui erigit elisos, solvit compeditos, illuminat caecos* 3): cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXV.

In Epiphaniae solemnitate V.

I. *Stella, quae Magos efficaciter movit et perseveranter attraxit, quid significet.*

II. *Adhuc Herodes in diabolo saevit contra Ecclesiae filios, et Judaei Herodi serviunt obcaecati, et omnis religionis expertes facti: horum loco gentes succedunt.*

III. *Pro Judaeis orandum esse. Gratiae Dei strenue cooperandum. Gratia praestat auxilium: obedientia mollit imperium.*

IV. *Omnes Deus invitat beneficiis, cui si non obedit homo, sibi ipsa supplicium est mens dura et ingrata. Terrestria deserenda, caelestia appetenda sunt, ut sanctorum societati jungamur.*

I. Hodiernam festivitatem, Dilectissimi, apparitio Domini et Salvatoris nostri, sicut nostis, illustrat: et hic ille est dies, quo ad cognoscendum adoran-

1) 2. Cor. XI, 29. — 2) Rom. XII, 15 — 3) Ps. CXLV. 8.

dumque Dei Filium tres Magos praevia stella perduxit. Cujus facti memoriam merito placuit honore annuo celebrari; ut dum evangelica historia incessabiliter recensetur 1), semper se intelligentium sensibus inferat salutiferum mysterium per insigne miraculum. Praecesserant quidem multa documenta, quae corpoream nativitatem Domini manifestis indiciis declararent, sive cum beata Maria virgo fecundandam se Spiritu sancto, parituramque Dei Filium audivit et credidit, sive cum ad salutationem ipsius in utero Elisabeth nondum natus Joannes prophetica exultatione commotus est 2), quasi etiam intra matris viscera jam clamaret: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* 3), vel cum ortum Domini Angelo nuntiante pastores caelestis exercitus 4) sunt claritate circumdati, ut non ambigerent de majestate pueri, quem erant in praesepe visuri; nec putarent quod in sola natura hominis esset editus, cui supernae militiae famularetur occursus. Sed haec atque alia hujusmodi paucis tunc videntur innotuisse personis, quae vel ad cognationem Mariae virginis, vel ad sancti Joseph familiam pertinebant. Hoc autem signum, quod Magos in longinquo positos et efficaciter movit, et ad Dominum Jesum perseveranter attraxit, illius sine dubio gratiae sacramentum, et illius fuit vocationis exordium, qua nimirum non in Judaea tantum, sed etiam in toto mundo Christi erat Evangelium praedicandum; ut per illam stellam, quae Magorum visui splenduit, Israelitarum vero oculis non refulsit, et illuminatio significata sit gentium, et caecitas Judaeorum.

II. Permanet igitur, Dilectissimi, sicut evidenter apparet, mysticorum forma gestorum: et quod ima-

1) Matth. II, 1. — 2) Luc. I, 41. — 3) Joan. I, 29. — 4) Luc. II, 13.

gine inchoabatur, veritate completur. Radiante e caelo stella per gratiam, tres Magi coruscatione evangelici fulgoris acciti, in omnibus quotidie nationibus ad adorandam potentiam summi Regis accurrunt 1). Herodes quoque in diabolo fremit, et auferri sibi iniquitatis suae regnum in iis, qui ad Christum transeunt, ingemiscit. Unde si parvulos interficiat, Jesum sibi videtur occidere. Quod utique facere sine cessatione molitur, dum primordiis renatorum Spiritum sanctum eripere, et quamdam tenerae fidei velut infantiam tentat extinguere. Judaei vero, qui extra regnum Christi esse voluerunt, adhuc quodammodo sub Herodis sunt principatu, et dominante sibi Salvatoris inimico, alienigenae serviunt potestati, quasi nesciant prophetatum, dicente Jacob: *Non deficiet princeps ex Juda, et dux de femoribus ejus, donec veniat cui reposita sunt: et ipse est expectatio gentium* 2). Sed nondum intelligunt quod negare non possunt, et mente non capiunt quod scripturarum narratione noverunt: quoniam insanis magistris veritas scandalum est, et caecis doctoribus fit caligo, quod lumen est. Respondent itaque interrogati, quod in Bethleem nascitur Christus; et scientiam suam, qua alios instruunt, non sequuntur. Perdiderunt igitur successionem regum, placationem hostiarum, locum supplicationum, ordinem sacerdotum: et cum omnia sibi clausa, omnia experiantur sibi esse finita, non vident ea in Christum esse translata. Unde quod illi tres viri, universarum gentium personam gerentes, adorato Domino sunt adepti, hoc in populis suis per fidem, quae justificat impios, totus mundus assequitur; et hereditatem Domini ante saecula praeparatam accipiunt adoptivi, et

1) Matth. II, 1. — 2) Gen. XLIX, 10.

perdunt qui videbantur esse legitimi. Resipisce tandem, Judaee, resipisce; et ad Redemptorem etiam tuum deposita infidelitate convertere. Noli sceleris tui immanitate terreri: non justos Christus, sed peccatores vocat 1); nec impietatem tuam repellit, qui pro te cum crucifixus esset, oravit 2). Immitem crudelium patrum tuorum solve sententiam, neque te eorum maledicto patiaris obstringi, qui clamantes de Christo, *Sanguis ejus super nos et super filios nostros* 3), fa-
7 cinus in te sui criminis transfuderunt. Redite ad misericordem, utimini clementia remittentis. Saevitia enim vestrae iniquitatis conversa est in caussam salutis. Vivit, quem perire voluistis. Confitemini negatum, adorate venditum: ut vobis bonitas illius prosit, cui vestra malignitas nocere non potuit.

III. Quod ergo ad veram, Dilectissimi, pertinet caritatem, quam etiam inimicis nostris ex dominica oratione debemus 4), et optandum nobis est, et studendum; ut et hic populus, qui ab illa spiritali patrum nobilitate defecit, ramis suae arboris inseratur. Multum enim nos Deo benevolentia ista commendat: quia ideo delictum illorum nobis misericordiae locum fecit, ut eos ad aemulationem salutis recipiendae fides nostra revocaret. Nam vitam piorum non solum sibi, sed etiam aliis esse utilem decet: ut quod apud eos agi non potest verbis, obtineatur exemplis. Considerantes itaque, Dilectissimi, ineffabilem erga nos divinorum munerum largitatem, cooperatores simus gratiae Dei operantis in nobis. Non enim dormientibus provenit regnum caelorum, nec otio desidiaque torpentibus beatitudo aeternitatis ingeritur; sed quia, sicut Apostolus ait: *Si compatimur, et glorificabi-*

1) Matth. IX, 13. — 2) Luc. XXIII, 34. — 3) Matth. XXVII, 25. — 4) Matth. V, 44.

mur 1); illa nobis currenda est via, quam ipse Dominus se esse testatus est 2): qui nobis nullis operum meritis suffragantibus, et sacramento consuluit, et exemplo: ut in adoptionem vocatos per illud proveheret ad salutem, per hoc imbueret ad laborem. Hic autem labor, Dilectissimi, piis filiis et bonis servis non solum nec asper, nec onerosus, sed etiam suavis et levis est, dicente Domino: *Venite ad me omnes, qui laboratis et onerati estis, et ego reficiam vos* 3). *Tollite jugum meum super vos, et discite a me, quia mitis sum et humilis corde, et invenietis requiem animabus vestris. Jugum enim meum suave est, et onus meum leve.* Nihil ergo, Dilectissimi, arduum est humilibus, nihil asperum mitibus, et facile omnia praecepta veniunt in effectum, quando et gratia praetendit auxilium, et obedientia mollit imperium. Intonant enim quotidie auribus nostris eloquia Dei, et omnis homo, quid divinae justitiae placeat, scire convincitur. Sed quia judicium illud, quo *unusquisque recipiet prout gessit, sive bonum, sive malum* 4), judicaturi patientia et bonitate differtur: impunitatem sibi iniquitatis infidelium corda promittunt, et putant humanorum actuum qualitates ad divinae providentiae non pertinere censuram, quasi non evidentissimis plerumque suppliciis male gesta plectantur, ut non saepe caelestium comminationum terror ostendatur: quibus utique et fides monetur, et infidelitas increpatur.

IV. Inter haec autem permanet super omnes benignitas Dei, et nulli misericordiam suam denegat, cum indiscrete universis bona multa largiatur, eosque quos merito subderet poenis, mavult invitare bene-

1) Rom. VIII, 17. Tim. II, 12. — 2) Joan. IV, 6. — 3) Matth. XI, 28. — 4) I. Cor. V, 10.

ficiis. Dilatio enim vindictae, dat locum poenitentiae. Nec tamen dici potest nulla ibi esse ultio, ubi nulla conversio est: quia mens dura et ingrata jam sibi ipsa supplicium est, et in conscientia sua patitur quidquid Dei bonitate differtur. Non ita igitur delinquentes peccata delectent, ut illos in suis actibus vitae hujus finis inveniat: quoniam in inferno nulla est correctio, nec datur remedium satisfactionis, ubi jam non superest actio voluntatis, dicente Propheta David: *Quoniam non est in morte qui memor sit tui, in inferno autem quis confitebitur tibi* 1)? Fugiantur noxiae voluptates, inimica gaudia, et desideria jamjamque peritura. Quis fructus est, quaeve utilitas, ea indesinenter cupere, quae etiamsi non deserant, deserenda sunt? Amor rerum deficientium ad incorruptibilia transferatur, et ad sublimia vocatus animus caelestibus delectetur. Confirmate amicitias cum sanctis Angelis; intrate in civitatem Dei, cujus nobis spondetur inhabitatio, et Patriarchis, Prophetis, Apostolis, Martyribusque sociamini. Unde illi gaudent, inde gaudete. Horum divitias concupiscite, et per bonam aemulationem ipsorum ambite suffragia. Cum quibus enim nobis fuerit consortium devotionis, erit et communio dignitatis. Dum itaque tempus vobis ad mandata Dei exequenda conceditur, *glorificate Deum in corpore vestro* 2): *et lucete*, Dilectissimi, *sicut luminaria in hoc mundo* 3). Sint lucernae mentium vestrarum semper ardentes 4), et nihil resideat vestris in cordibus tenebrosum: quoniam, sicut ait Apostolus, *fuistis aliquando tenebrae, nunc autem lux in Domino, ut filii lucis ambulate* 5): impleanturque in vobis quae in trium Magorum imagine prae-

1) Ps. VI, 6. — 2) Cor. VI, 20. — 3) Philip. II, 15. — 4) Luc. XI, 35. — 5) Ephes. V, 8.

cesserunt: et *sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videntes opera vestra bona, magnificent Patrem vestrum qui in caelis est* 1). Sicut enim magnum peccatum est, cum inter gentes propter malos Christianos nomen Domini blasphematur; ita magnum pietatis est meritum, cum eidem in sancta servorum suorum conversatione benedicitur: cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVI.

In Epiphaniae solemnitate VI.

I. *Mysteria semper honoranda; quae et virtute remanent, et adhuc in Ecclesia adimplentur. Gratia intus operatur, quod exterius stella significat. Quomodo munera eadem offeruntur a fidelibus.*

II. *Adhuc diabolus Herodis personam gerit, in Judaeis invidiam, in haereticis fallaciam, in Paganis saevitiam exercens. Sed et Christus per charitatem triumphat in suis membris.*

III. *Persecutionibus crevit Ecclesia. Gloria principum Christo servire. Timenda in pace Ecclesiae cupiditatum persecutio, quibus daemon colitur, non minus quam sacrificiis.*

IV. *Poenitendum, dum poenitentiae locus est: nec difficultati cedendum, sed orandus Deus, qui dat unde petatur, et dat quod petitur.*

I. Dies, Dilectissimi, quo primum gentibus Salvator mundi Christus apparuit, sacro nobis honore venerandus est; et illa hodie cordibus nostris concipienda sunt gaudia, quae in trium Magorum fuere

1) Matth. V, 16.

pectoribus, quando regem caeli et terrae signo et ductu novi sideris incitati, quem crediderant promissum, adoravere conspicuum. Neqùe enim ita ille emensus est dies, ut virtus operis, quae tunc est revelata, transierit, nihilque ad nos nisi rei gestae fama pervenerit, quam fides susciperet, et memoria celebraret: cum multiplicato munere Dei, etiam quotidie nostra experiantur tempora, quidquid illa habuere primordia. Quamvis ergo narratio evangelicae lectionis illos proprie recenseat dies, in quibus tres viri, quos nec prophetica praedicatio docuerat, nec testificatio legis instruxerat, ad cognoscendum Deum a remotissima Orientis parte venerunt; hoc idem tamen et manifestius nunc et copiosius fieri in omnium vocatorum illuminatione perspicimus, quoniam impletur prophetia Isaiae dicentis: *Revelavit Dominus brachium sanctum suum in conspectu omnium gentium:* et *Viderunt omnes gentes terrae salutem, quae a Domino Deo nostro est* 1): et iterum: *Et quibus non est annuntiatum de eo, videbunt: et qui non audierunt, intelligent* 2). Unde cum homines mundanae sapientiae deditos, et a Jesu Christi confessione longinquos, de profundo erroris sui educi, et ad agnitionem veri luminis cernimus advocari, divinae procul dubio gratiae splendor operatur; et quidquid in cordibus tenebrosis novae lucis apparet, de ejusdem stellae radiis micat: ut mentes quas suo fulgore contigerit, et miraculo moveat, et ad Deum adorandum praeeundo perducat. Si autem solicito intellectu velimus aspicere, quomodo etiam triplex illa species munerum ab omnibus, qui ad Christum gressu fidei veniunt, offeratur, nonne in cordibus recte credentium

1) Isai. LII, 10. — 2) Ibid. 15.

eadem celebratur oblatio? Aurum etenim de thesauro animi sui promit, qui Christum regem universitatis agnoscit: myrrham offert, qui unigenitum Dei credit veram sibi hominis uniisse naturam: et quodam eum ture veneratur, qui in nullo ipsum paternae majestati imparem confitetur.

II. His comparationibus, Dilectissimi, prudenter inspectis, invenimus etiam Herodis non deesse personam, cujus ipse diabolus, sicut tunc fuit occultus incentor, ita nunc quoque indefessus est imitator. Cruciatur enim vocatione omnium gentium, et quotidiana potestatis suae destructione torquetur, dolens ubique se deseri, et verum regem in locis omnibus adorari. Parat fraudes, fingit consensiones, erumpit in caedes, et ut reliquiis eorum, quos adhuc fallit, utatur, invidia uritur in Judaeis, simulatione insidiatur in haereticis, saevitia accenditur in paganis. Videt enim insuperabilem esse potentiam regis aeterni, cujus mors ipsius vim mortis extinxerit; et ideo totam nocendi artem in eos qui vero regi famulantur, armavit: alios per inflationem scientiae legalis obdurans, alios per falsae fidei commenta depravans, alios vero in furorem persecutionis instigans. Sed hanc Herodis istius rabiem ille vincit et destruit, qui etiam parvulos martyrii gloria coronavit: et fidelibus suis tam invictam indidit caritatem, ut Apostoli verbis audeant dicere: *Quis nos separabit a caritate Christi? tribulatio? an angustia? an persecutio* 1)? *an fames? an nuditas? an periculum? an gladius? sicut scriptum est: Quia propter te mortificamur tota die, aestimati sumus sicut oves occisionis* 2). *Sed in his omnibus superamus propter eum, qui dilexit nos.*

1) Rom. VIII, 35. — 2) Ps. XLIII, 22.

III. Hanc fortitudinem, Dilectissimi, non illis tantum temporibus necessariam fuisse credimus, quibus reges mundi, et omnes saeculi potestates cruenta impietate in Dei populum saeviebant, cum ad maximam pertinere gloriam suam ducerent, si de terris nomen Christianum auferrent; nescientes Ecclesiam Dei per furorem suae crudelitatis augeri: quoniam in suppliciis et mortibus beatorum Martyrum, qui putabantur minui numero, multiplicabantur exemplo. Denique tantum contulit fidei nostrae impugnatio persequentium, ut nihil magis regium ornet principatum, quam quod domini mundi membra sunt Christi: nec tam gloriantur quod in imperio geniti, quam gaudent quod in baptismate sunt renati. Sed quia tempestas priorum turbinum conquievit, et dudum cessantibus praeliis quaedam videtur arridere tranquillitas; vigilanter cavenda sunt illa discrimina, quae de otio ipsius pacis oriuntur. Adversarius enim, qui in apertis inefficax persecutionibus fuit, tecta nocendi arte desaevit: ut quos non perculit ictu afflictionis, lapsu dejiciat voluptatis. Videns itaque sibi resistere principum fidem, et unius Deitatis inseparabilem Trinitatem non segnius in palatiis, quam in Ecclesiis adorari, interdictam dolet sanguinis christiani effusionem; et quorum obtinere non potest mortem, impetit mores. Terrorem proscriptionum in avaritiae mutat incendium, et quos damnis non fregit, cupiditate corrumpit. Malignitas enim longo usu propriae imbuta nequitiae, non deposuit odium, sed vertit ingenium, quo sibi mentes fidelium blanditiis subdat. Inflammat concupiscentiis, quos non potest vexare tormentis; serit discordias, accendit iras, incitat linguas, et ne ab illicitis dolis cautiora corda se revocent, consummandorum scelerum ingerit facultates: quia illi totius

fraudis hic fructus est, ut qui immolatione pecudum et arietum, et turis incensione non colitur, quibuslibet ei criminibus serviatur.

IV. Habet igitur, Dilectissimi, pax nostra pericula sua: et frustra de fidei libertate securi sunt, qui vitiorum desideriis non resistunt. Cor hominum de operum ostenditur qualitate, et formas mentium species detegit actionum. Nam sunt quidam, sicut ait Apostolus, *qui Deum profitentur se scire, factis autem negant* 1). Vere enim reatus negationis incurritur, quando bonum, quod in sono vocis auditur, in conscientia non habetur. Fragilitas quidem humanae conditionis facile in delicta prolabitur: et quia nullum sine delectatione peccatum est, cito acquiescitur deceptoriae voluptati. Sed a carnalibus desideriis recurratur ad spiritale praesidium; et mens habens notitiam Dei sui, a consiliis se male suadentis hostis avertat. Prosit illi patientia Dei, nec ideo delinquendi pertinacia nutriatur, quia vindicta differtur. Non sit peccator de impunitate securus: quia si tempus poenitentiae amiserit, locum indulgentiae non habebit, dicente Propheta: *Quia non est in morte qui memor sit tui; in inferno autem quis confitebitur tibi* 2)? Qui autem sibi correctionis reparationem experitur esse difficilem, confugiat ad auxiliantis Dei clementiam, et vincula malae consuetudinis ab illo poscat abrumpi, *qui allevat omnes qui corruunt, et erigit omnes elisos* 3). Non erit vacua confitentis oratio, quoniam misericors Deus *voluntatem timentium se faciet:* et dabit quod petitur, qui dedit unde peteretur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, viventem et regnantem cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

1) Ad Tit. I, 16. — 2) Psal. VI, 6. — 3) Ibid. CXLV, 8.

SERMO XXXVII.

In Epiphaniae solemnitate VII.

I. *Opere imitari necesse est, quod fide creditur. Mysteria Christi, et sacramenta sunt et exempla.*

II. *Infantia Christi, quae lex est vivendi, nihil nisi crucem et humilitatem praedicat.*

III. *Tota Christi fortitudo, humilitas: quae tota sapientiae christianae disciplina, et cujus infantia est magistra.*

IV. *In quo sita sit infantia christiana, ad quam nos Christi infantia invitat.*

I. Memoria rerum ab humani generis Salvatore gestarum, magnam nobis, Dilectissimi, confert utilitatem, si quae veneramur credita, suscipiamus imitanda. In dispensationibus enim sacramentorum Christi, et virtutes sunt gratiae, et incitamenta doctrinae: ut quem confitemur fidei spiritu, operum quoque sequamur exemplo. Nam etiam ipsa primordia, quae Dei Filius per matrem virginem nascendo suscepit, ad provectum nos pietatis instituunt. Simul enim apparet cordibus rectis in una eademque persona et humana humilitas, et divina majestas. Quem cunae testantur infantem, caelum et caelestia suum loquuntur auctorem. Puer corporis parvi, Dominus et Rector est mundi; et genitricis gremio continetur, qui nullo fine concluditur. Sed in his nostrorum vulnerum est curatio, et nostrae dejectionis erectio: quia nisi in unum tanta diversitas conveniret, reconciliari Deo humana natura non posset.

II. Legem ergo vivendi remedia nobis nostra san-

xerunt: et inde data est moribus forma, unde mortuis est impensa medicina. Nec immerito, cum tres Magos ad adorandum Jesum novi sideris claritas deduxisset, non eum imperantem daemonibus, non mortuos suscitantem, non caecis visum, aut claudis gressum, aut mutis eloquium reformantem, nec in aliqua divinarum virtutum actione viderunt; sed puerum silentem, quietum, et sub matris solicitudine constitutum: in quo nullum quidem appareret de potestate signum, sed magnum praeberetur de humilitate miraculum. Ipsa itaque species sacrae infantiae, cui se Deus Dei filius aptarat, praedicationem auribus intimandam, oculis ingerebat: ut quod adhuc vocis non proferebat sonus, visionis jam doceret effectus. Tota enim victoria Salvatoris, quae et diabolum superavit et mundum, humilitate coepta, humilitate confecta est. Dispositos dies sub persecutione inchoavit, et sub persecutione finivit: nec puero tolerantia passionis, nec passuro defuit mansuetudo puerilis: quia unigenitus Dei Filius sub una majestatis suae inclinatione suscepit, ut et homo vellet nasci, et ab hominibus posset occidi.

III. Si igitur omnipotens Deus caussam nostram nimis malam humilitatis privilegio bonam fecit, et ideo destruxit mortem et mortis auctorem, quia omnia, quae persecutores intulere, non renuit, sed obediens Patri crudelitates saevientium mitissima lenitate toleravit; quantum nos humiles, quantum oportet esse patientes, qui si quid laboris incidimus, numquam nisi nostro merito sustinemus? *Quis enim gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato* 1)? et dicente beato Joanne: *Si dixerimus*

1) Prov. XX, 9.

quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, et veritas in nobis non est 1): quis invenietur ita immunis a culpa, ut in eo non habeat vel justitia quod arguat, vel misericordia quod remittat? Unde tota, Dilectissimi, christianae sapientiae disciplina, non in abundantia verbi, non in astutia disputandi, neque in appetitu laudis et gloriae, sed in vera et voluntaria humilitate consistit, quam Dominus Jesus Christus ab utero matris usque ad supplicium crucis, pro omni fortitudine et elegit et docuit. Nam cum discipuli ejus inter se, ut ait Evangelista, disquirerent *quis eorum major esset in regno caelorum: vocavit parvulum, et statuit eum in medio eorum, et dixit: Amen dico vobis, nisi conversi fueritis, et efficiamini sicut parvuli, non intrabitis in regnum caelorum. Quicumque ergo humiliaverit se sicut puer iste, hic major erit in regno caelorum* 2). Amat Christus infantiam, quam primum et animo suscepit et corpore. Amat Christus infantiam, humilitatis magistram, innocentiae regulam, mansuetudinis formam. Amat Christus infantiam, ad quam majorum dirigit mores, ad quam senum reducit aetates; et eos ad suum inclinat exemplum, quos ad regnum sublimat aeternum.

IV. Ut autem plene valeamus agnoscere, quomodo apprehendi possit tam mira conversio, et in puerilem gradum qua nobis mutatione redeundum sit; doceat nos beatus Paulus, et dicat: *Nolite pueri effici sensibus, sed malitia parvuli estote* 3). Non ergo ad ludicra infantiae et imperfecta nobis primordia revertendum est; sed aliquid, quod etiam graves annos deceat, inde sumendum, ut velox sit commotionum

1) 1. Joan. I, 8. — 2) Lucae XX, 23. Matth. XVIII, 1. — 3) Cor. XIV, 20.

transitus, citus ad pacem recursus: nulla sit memoria offensionis, nulla cupiditas dignitatis: amor sociae communionis, aequalitas naturalis. Magnum enim bonum est, nocere non nosse, et maligna non sapere: quia inferre ac referre injuriam, mundi hujus prudentia est; nemini autem malum pro malo reddere, christianae est aequanimitatis infantia. Ad hanc vos, Dilectissimi, similitudinem parvulorum mysterium hodiernae festivitatis invitat: et hanc vobis humilitatis formam adoratus a Magis puer Salvator insinuat: qui ut imitatoribus suis quid gloriae pararet, ostenderet, ortus sui tempore editos martyrio consecravit: ut in Bethleem, ubi Christus natus est, geniti, per communionem aetatis consortes fierent passionis. Ametur igitur humilitas, et omnis a fidelibus vitetur elatio. Alter alterum sibi praeferat, et nemo quod suum est, quaerat, sed quod alterius: ut cum in omnibus abundaverit affectus benevolentiae, in nullo virus inveniatur invidiae: quoniam *qui se exaltat humiliabitur, et qui se humiliat exaltabitur* 1): eodem ipso testante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXVIII.

In Epiphaniae solemnitate VIII.

I. *Stella gratiam, Magi omnes gentes, Herodes paganos, infantes occisi Martyres figurant. Omnium est temporum praesens festivitas.*

II. *Sola fidei luce attingi posse Christi Dei hominisque mysterium, reparando homini necessarium.*

1) Luc. 14, 11.

III. *Gratiae necessitas. Homo bona agens, a Deo habet et effectum operis, et initium voluntatis. Sanctis timendum ne ipsis operibus pietatis elati, deserantur ope gratiae. Quibus signis quisque experiri potest, an in ipso Deus habitet?*

IV. *Ex caritate in primis habitatorem cordis Deum cognovimus. Caritati quantum laborandum.*

I. Caussam, Dilectissimi, et rationem solemnitatis hodiernae saepe vobis et evangelica narratio, et observantiae consuetudo patefecit: nec necesse est ita nunc, quae inter Salvatoris nostri humana primordia sunt gesta, replicari, ut de splendore novi sideris, de Magis Magorumque muneribus, de saevitia Herodis, et de interfectione infantium disseramus, cum, sicut nostis, et in stellae fulgore Dei gratia, et in tribus viris vocatio gentium, et in rege impio crudelitas paganorum, et in occisione infantium cunctorum Martyrum forma praecesserit. Sed quia in sacratissimo die reddendum expectationi vestrae est sacerdotalis sermonis officium, nitamur, ut possumus adjuvante Spiritu Dei, eo per intelligentiae semitas pervenire, ut cognoscamus sacramentum praesentis festi ad omnium fidelium tempora pertinere; nec ullo modo habeatur insolitum, quod in dispensationum ordine adoratur antiquum.

II. Quamvis ergo omnis anima christiana nihil indignum debeat de Filii Dei majestate sentire, et transcensis incipientis fidei rudimentis oporteat unumquemque ad sublimiora proficere; non necesse est tamen infirmitatem mentis humanae, dum verum hominem accepit Christus, de ipsa naturae nostrae communione trepidare, et per initia vel incrementa corporea ad agnitionem unius cum Patre Deitatis diffi-

culter accedere. Sed ubi inter caligantes cogitationes radius supernae lucis refulserit, cunctantes fidei moras splendor veritatis abrumpat: ut cor liberum, et a visibilibus absolutum, lumen intelligentiae tamquam ducem stellam sequatur: quia, sicut Apostolus ait, *Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* 1): ut quem venerabatur in cunis humiliter jacentem, ipsum sine diffidentia adoret cum Patre regnantem. Haec autem manifestatio, Dilectissimi, quae haesitantium nebulas dissolvit animarum, et ita facit innotescere Dei Filium, ut de hoc, quod idem est etiam hominis filius, nihil patiantur obstaculi, ad praesentis festi pertinet dignitatem: et vera est infantia Salvatoris, declaratio Deitatis, quando carnis sensus ab humanis ad divina transfertur; ut quos deprimunt experimenta infirmitatum, erigant signa virtutum: quia tali auxilio et natura nostra indigebat et caussa, ut reparare humanum genus nec sine majestate posset humilitas, nec sine humilitate majestas.

III. Jam vero cum in singulorum fidelium profectibus divinorum elucet custodia mandatorum, impleturque quod dictum est: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et magnificent Patrem vestrum qui in caelis est* 2): quis illic non praesentem intelligat Deitatem, ubi veram videt apparere virtutem? quae utique sine Deo nulla est, nec proprietatem obtinet Deitatis, nisi spiritu sui vegetetur auctoris. Dicente enim discipulis suis Domino, *Sine me nihil potestis facere* 3), dubium non est, hominem bona agentem ex Deo habere et effectum operis et initium voluntatis. Unde et Apostolus copiosissimus fidelium cohortator, *Cum timore,*

1) Philip. II, 11. — 2) Matth. V, 16. — 3) Joan. XV, 5.

inquit, *et tremore vestram salutem operamini: Deus est enim, qui operatur in vobis et velle et operari pro bona voluntate* 1). Et haec sanctis caussa est tremendi atque metuendi, ne ipsis operibus pietatis elati, deserantur ope gratiae, et remaneant in infirmitate naturae. Qui autem experiri cupit an in ipso Deus habitet, de quo dicitur: *Mirabilis Deus in sanctis suis* 2): sincero examine cordis sui interiora discutiat, et sagaciter quaerat, qua humilitate resistat superbiae, qua benevolentia obluctetur invidiae, quam non capiatur adulantium linguis, quamque bonis delectetur alienis: an pro malo non cupiat malum reddere, malitque inultas oblivisci injurias, quam imaginem et similitudinem sui conditoris amittere, qui omnes ad cognitionem sui generalibus incitans donis, *pluit super justos et injustos, et Solem suum oriri facit super bonos et malos* 3).

IV. Ac ne in multis laboret solicitae discretionis inspectio, ipsam matrem virtutum omnium caritatem in secretis suae mentis inquirat: et si eam dilectioni Dei et proximi toto corde intentam repererit, ita ut etiam inimicis suis eadem velit tribui, quae sibi optat impendi; quisquis hujusmodi est, Deum et rectorem et habitatorem sui esse non dubitet: quem tanto magnificentius recipit, quanto magis non in se, sed in Domino gloriatur 4): quoniam quibus dicitur: *Regnum Dei intra vos est* 5): nihil non illius agunt spiritu, cujus reguntur imperio. Scientes igitur, Dilectissimi, quoniam *caritas Deus est* 6), *qui operatur omnia in omnibus* 7), sectamini caritatem, ita ut in unum castae dilectionis affectum universorum fidelium corda

1) Philip. II, 12. — 2) Psal. LXVII, 36. — 3) Matth. V, 45. — 4) I. Cor. I, 31. — 5) Luc. XVII, 21. — 6) I. Joan. IV, 16. — 7) I. Cor. XII, 6.

concurrant. Transeuntia nos et vana non occupent: constanti desiderio ad ea quae sunt semper mansura tendamus. Sacramentum enim praesentis festi oportet in nobis esse perpetuum: quod utique sine fine celebrabitur, si in omnibus actibus nostris Dominus Jesus Christus appareat: qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XXXIX.

De Quadragesima I.

I. *Hebraeorum exemplo esse jejunandum maxime contra hostes invisibiles.*

II. *Quadragesimae praesertim tempore parari insidias a daemone.*

III. *Cur Christus tentari voluerit, et quantae sint hominis pugnae in hac vita.*

IV. *Quanta invidia daemonis. Quae Christianorum arma?*

V. *Quae potissimum virtutes jejunium comitari debeant?*

VI. *In misericordiae maxime operibus verum jejunium esse.*

I. Hebraeorum quondam populus et omnes Israeliticae tribus, cum propter peccatorum suorum offensiones gravi Philistinorum dominatione premerentur; ut superare hostes suos possent, sicut sacra manifestat historia, vires animi et corporis indicto sibi reparavere jejunio. Intellexerant enim duram et miseram illam subjectionem neglectu se mandatorum Dei et morum corruptione meruisse, frustraque se armis certare, nisi prius vitiis repugnassent. Abstinentes ergo a cibo et potu severae sibi castigationis

adhibuere censuram: et ut hostes suos vincerent, gulae illecebram in seipsis ante vicerunt. Factumque est hoc modo, ut saevi adversarii et graves domini esurientibus cederent, quos sibi saturos subjugarant. Et nos itaque, Dilectissimi, inter multas adversitates et praelia constituti, si similibus remediis uti cupimus, simili observatione curemur. Eadem enim propemodum caussa nostra est, quae illorum fuit: quoniam sicut illi a carnalibus adversariis, ita et nos a spiritalibus maxime impugnamur inimicis. Qui si donata nobis per Dei gratiam morum correctione vincantur, etiam corporeorum nobis hostium fortitudo succumbet; et emendatione nostra infirmabuntur, quos graves nobis, non ipsorum merita, sed nostra delicta fecerunt.

II. Quapropter, Dilectissimi, ut omnes hostes nostros superare valeamus, per observantiam caelestium mandatorum divinum quaeramus auxilium, scientes non aliter nos praevalere posse adversariis nostris, nisi praevaluerimus et nobis. Sunt enim intra nosmetipsos multa certamina, et aliud caro adversus spiritum, aliud adversus carnem spiritus concupiscit 1). In qua dissensione si cupiditates corporis fuerint fortiores, turpiter animus amittet propriam dignitatem, et perniciosissimum erit eum servire, quem decuerat imperare. Si autem mens rectori suo subdita, et supernis muneribus delectata, terrenae voluptatis incitamenta calcaverit, et in suo mortali corpore regnare peccatum non siverit, ordinatissimum tenebit ratio principatum, et munitiones ejus nulla spiritalium nequitiarum labefactabit illusio: quia tunc est vera pax homini et vera libertas, quando et caro animo judice

1) Galat. V, 17.

regitur, et animus Deo praeside gubernatur. Haec autem praeparatio, Dilectissimi, licet omni tempore salubriter assumatur, ut pervigiles hostes incessabili superentur industria; nunc tamen solicitius expetenda est, et studiosius instruenda, quando et ipsi subtilissimi adversarii acriori insidiantur astutia. Scientes enim adesse sacratissimos Quadragesimae dies, in quorum observantia omnes praeteritae desidiae castigantur, omnes negligentiae diluuntur, ad hoc utique totam vim suae malignitatis intendunt, ut celebraturi sanctum Pascha Domini, in aliquo inveniantur immundi; et unde eis obtinenda erat propitiatio, inde contrahatur offensio.

III. Accedentes ergo, Dilectissimi, ad Quadragesimae initium, id est ad diligentiorem Domini servitutem, quia quasi ad quemdam agonem sancti operis introimus, ad pugnas tentationum animas praeparemus; et intelligamus quanto studiosiores pro nostra salute fuerimus, tanto nos vehementius ab adversariis impetendos. Sed fortior est qui in nobis est, quam qui adversum nos est; et per ipsum validi sumus, in cujus virtute confidimus: quia ob hoc Dominus se tentari a tentatore permisit, ut cujus munimur auxilio, ejusdem erudiremur exemplo. Vicit enim adversarium, ut audistis, testimoniis legis, non potestate virtutis: ut hoc ipso et hominem plus honoraret, et adversarium plus puniret, cum hostis generis humani non quasi a Deo jam, sed quasi ab homine vinceretur. Pugnavit ergo ille tunc, ut et nos postea pugnaremus: vicit ille, ut et nos similiter vinceremus. Nulla sunt enim, Dilectissimi, sine tentationum experimentis opera virtutis, nulla sine probationibus fides, nullum sine hoste certamen, nulla sine congressione victoria. Vita haec nostra in medio

insidiarum, in medio praeliorum est. Si nolumus decipi, vigilandum est; si volumus superare, pugnandum est. Et ideo sapientissimus Salomon, *Fili*, inquit, *accedens ad servitutem Dei, praepara animam tuam ad tentationem* 1). Vir enim sapientia Dei plenus, sciens studium religionis laborem habere certaminis, cum praevideret pugnae periculum, ante admonuit pugnaturum: ne forte si ad ignorantem tentator accederet, imparatum citius vulneraret.

IV. Nos itaque, Dilectissimi, qui divinis eruditionibus instituti, ad agonem praesentis certaminis scienter accedimus, audiamus dicentem Apostolum: *Non est nobis colluctatio adversus carnem et sanguinem, sed adversus principes et potestates, adversus mundi rectores tenebrarum harum, contra spiritalia nequitiae, in caelestibus* 2): et non ignoremus, quod hi hostes nostri contra se geri omnia sentiunt, quaecumque nos pro nostra salute agere tentamus; et hoc ipso, quod boni aliquid appetimus, adversarios provocamus. Haec enim inter nos atque illos per diabolicae invidiae fomitem inveterata dissensio est, ut quia illi ab his bonis exciderunt, ad quae nos Deo auxiliante provehimur, nostris justificationibus torqueantur. Si ergo nos erigimur, illi corruunt: si nos convalescimus, illi infirmantur. Remedia nostra plagae ipsorum sunt, quia curatione nostrorum vulnerum vulnerantur. *State ergo*, Dilectissimi, ut Apostolus ait, *succincti lumbos mentis vestrae in veritate, et calceati pedes in praeparatione Evangelii pacis, in omnibus sumentes scutum fidei, in quo possitis omnia tela maligni ignea extinguere, et galeam salutis assumite, et gladium spiritus*,

1) Eccl. II, 1. — 2) Ephes. VI, 12.

quod est verbum Dei 1). Videte, Dilectissimi, quam potentibus nos telis, quam insuperabilibus munimentis dux multis insignis triumphis, et invictus christianae militiae magister armaverit. Succinxit lumbos baltheo castitatis, calceavit pedes vinculis pacis: quia et discinctus miles cito ab impudicitiae incentore vincitur, et non calceatus facile a serpente mordetur. Scutum fidei ad protectionem totius corporis dedit, capiti galeam salutis imposuit, dexteram gladio, id est verbo veritatis, instruxit: ut spiritalis praeliator non solum sit tutus a vulnere, sed et repugnantem valeat vulnerare.

V. His igitur, Dilectissimi, freti armis, impigre atque intrepide propositum nobis certamen ineamus: ut in isto jejuniorum stadio, non eo tantum simus fine contenti, ut solam ciborum abstinentiam putemus esse sectandam. Parum enim est, si carnis substantia tenuatur, et animae fortitudo non alitur. Afflicto paululum exteriore homine, reficiatur interior; et subtracta carni saturitate corporea, spiritalibus mens deliciis roboretur. Circumspiciat se omnis anima christiana, et severo examine cordis sui interna discutiat. Videat ne quid ibi discordiae inhaeserit, ne quid cupiditatis insederit. Castitas incontinentiam procul pellat, tenebras simulationis lux abigat veritatis. Detumescat superbia, resipiscat iracundia, comminuantur jacula noxarum; et obtrectatio linguae frenetur. Cessent vindictae, et oblivioni mandentur injuriae. *Omnis* postremo *plantatio, quam non plantavit Pater caelestis, radicitus auferatur* 2). Tunc enim in nobis bene virtutum semina nutriuntur, quando de agro cordis nostri omne germen externum evelli-

1) Ephes. VI, 14. — 2) Matth. XV, 13.

tur. Si quis ergo in quempiam ita cupiditate ultionis exarsit, ut eum aut carceri tradiderit, aut vinculis alligaverit, absolutionem non solum insontis, sed etiam ejus, qui poena dignus videtur, acceleret: ut illa dominicae orationis regula fidenter utatur, dicens: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 1). Quam partem petitionum ita Dominus speciali insinuatione commendat, quasi totius orationis effectus in hac conditione consistat: *Si enim*, inquit, *dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et Pater vester vobis, qui in caelis est. Si autem non dimiseritis hominibus, nec Pater vester dimittet vobis peccata vestra* 2).

VI. Proinde, Dilectissimi, memores infirmitatis nostrae, quia facile in quaelibet delicta prolabimur, hoc potissimum remedium, et istam efficacissimam vulnerum nostrorum curationem nullatenus negligamus. Remittamus, ut remittatur nobis; demus veniam, quam rogamus; et non studeamus vindicari, qui nobis precamur ignosci. Pauperum gemitus surdo non transeamus auditu, et misericordiam indigentibus prompta benignitate praestemus, ut misericordiam in judicio mereamur invenire. Ad quam perfectionem qui studium suum gratia Dei adjutus intenderit, hic sanctum jejunium fideliter peraget, hic a fermento malitiae veteris alienus, in azymis sinceritatis et veritatis 3) ad beatum Pascha perveniet, et per novitatem vitae digne laetabitur in sacramento reformationis humanae: per Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

1) Matth. VI, 12. — 2) Ibid. v. 14. — 3) I. Cor. V, 8.

SERMO XL.

De Quadragesima II.

I. *Semper in hac vita proficiendum esse.*
II. *In id maxime enitendum Quadragesimae tempore, quo magis saevit diabolus.*
III. *Cur Christus esuriens non mutavit lapides in panem?*
IV. *Non sterilem esse debere Quadragesimae inediam.*
V. *Miserationem et clementiam Principum imitandam esse Quadragesimae tempore.*

I. Licet nobis, Dilectissimi, appropinquante festivitate paschali jejunium quadragesimale ipse legitimi temporis recursus indicat; cohortatio tamen etiam nostri sermonis adhibenda est, quae auxiliante Domino, nec inutilis sit pigris, nec onerosa devotis. Nam cum omnem observantiam nostram ratio istorum dierum poscat augeri, nemo est (ut confido) de vobis, qui se ad opus bonum non gaudeat incitari. Natura enim nostra, manente adhuc mortalitate, mutabilis, etiamsi ad summa quaeque virtutum studia provehatur, semper tamen sicut potest habere quo recidat, ita potest habere quo crescat. Et haec est perfectorum vera justitia, ut numquam praesumant se esse perfectos, ne ab itineris nondum finiti intentione cessantes, ibi incidant deficiendi periculum, ubi proficiendi deposuerint appetitum. Quia ergo nemo nostrum, Dilectissimi, tam perfectus et sanctus est, ut perfectior sanctiorque esse non possit, omnes simul sine differentia graduum, sine discretione meritorum, ab iis in quae pervenimus, in ea quae nondum ap-

prehendimus, pia aviditate curramus, et ad mensuram consuetudinis nostrae necessariis aliquid addamus augmentis. Parum enim religiosus alio tempore demonstratur, qui in his diebus non religiosior invenitur.

II. Unde opportune auribus nostris lectio apostolicae praedicationis insonuit, dicens: *Ecce nunc tempus acceptum, ecce nunc dies salutis* 1). Quid enim acceptius hoc tempore, quid salubrius his diebus, in quibus vitiis bellum indicitur, et omnium virtutum profectus augetur? Semper quidem tibi, o anima christiana, vigilandum contra salutis tuae adversarium fuit, ne ullus pateret locus tentatoris insidiis; sed modo tibi major cautio et sollicitior est adhibenda prudentia, quando idem hostis tuus acriori saevit invidia. Nunc enim in toto mundo potestas ei antiquae dominationis aufertur, et innumera illi captivitatis vasa rapiuntur. Renuntiatur atrocissimo praedoni a populis omnium nationum, omniumque linguarum, et nullum jam genus hominum reperitur, quod non tyrannicis legibus reluctetur, dum per omnes fines terrarum regeneranda in Christo multorum millium millia praeparantur: et appropinquante novae creaturae ortu, spiritalis nequitia ab iis, quos possidebat, extruditur. Fremit ergo expoliati hostis impius furor, et novum quaerit lucrum, quia jus perdidit antiquum. Captat indefessus et pervigil, si quas reperiat oves a sacris gregibus negligentius evagantes, quas per proclīva voluptatum et per devexa luxuriae in diversoria mortis inducat. Inflammat itaque iras, nutrit odia, acuit cupiditates, irridet continentiam, incitat gulam.

III. Quem enim tentare non audeat, qui nec ab ipso Domino nostro Jesu Christo conatus suae fraudis

1) 2. Cor. VI, 2.

abstinuit? Nam, sicut evangelica patefecit historia, cum Salvator noster, qui erat verus Deus, ut verum se hominem etiam demonstraret, et impias opiniones totius erroris excluderet, post quadraginta dierum noctiumque jejunium, infirmitatis nostrae in se recepisset esuriem, gavisus diabolus signum se in eo passibilis atque mortalis invenisse naturae, ut exploraret potentiam, quam timebat: *Si filius Dei,* inquit, *es, dic ut lapides isti panes fiant* 1). Poterat utique istud omnipotens; et facile erat, ut ad creatoris imperium, in quam juberetur speciem cujuslibet generis creatura transiret; sicut, cum voluit, in convivio nuptiali aquam mutavit in vinum 2): sed hoc magis salutiferis dispositionibus congruebat, ut superbissimi hostis astutia, non potentia Deitatis a Domino, sed humilitatis mysterio vinceretur. Denique fugato diabolo, et in omnibus artibus suis tentatore frustrato, accesserunt ad Dominum Angeli, et ministrabant ei: ut veri hominis et veri Dei, et apud dolosas interrogationes inviolata esset humanitas, et apud sancta obsequia manifesta Divinitas. Confundantur itaque filii diaboli atque discipuli, qui repleti inspiratione viperea, simplices quosque decipiunt, negantes in Christo utramque veram esse naturam, dum aut Deitatem homine, aut hominem Deitate dispoliant, cum unius temporis gemino documento utraque falsitas sit perempta: quia et per famem corporis perfecta humanitas, et per famulantes Angelos demonstrata est perfecta Divinitas.

IV. Quia ergo, Dilectissimi, sicut Redemptoris nostri magisterio edocti sumus, *non in solo pane vivit homo, sed in omni verbo Dei* 3); dignumque est ut populus christianus in quantacumque abstinentia

1) Matth. IV, 2. — 2) Joan. II, 9. — 3) Matth. IV, 4. Deuter. VIII, 3.

constitutus, magisque desideret se Dei verbo, quam cibo satiare corporeo: prompta devotione et alacri fide suscipiamus solemne jejunium, non in sterili inedia, quam plerumque et imbecillitas corporis et avaritiae morbus indicit, sed in larga benevolentia celebrandum: ut scilicet simus de illis, de quibus ipsa Veritas dicit: *Beati qui esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur* 1). Deliciae igitur nostrae sint opera pietatis, et illis cibis, qui nos ad aeternitatem nutriunt, impleamur. Laetemur in refectionibus pauperum, quos impendia nostra satiaverint. Jucundemur in vestitu eorum, quorum nuditatem indumentis necessariis texerimus. Sentiant humanitatem nostram aegritudines decumbentium, imbecillitates debilium, labores exulum, destitutio pupillorum, et desolatarum moestitudo viduarum: in quibus juvandis nemo est, qui non aliquam possit exequi benevolentiae portionem. Nulli enim parvus est census, cui magnus est animus: nec de rei familiaris modo mensura miserationis pendet aut pietatis. Numquam merito caret, etiam in tenui facultate, bonae voluntatis opulentia. Majora quidem impendia sunt divitum, et minora mediocrum; sed non discrepat fructus operum, ubi idem est affectus operantium.

V. In ista autem, Dilectissimi, exercendarum opportunitate virtutum, sunt et aliarum insignia coronarum, quae nullo horreorum dispendio, nulla diminutione pecuniae capiantur; si repellatur lascivia, si abdicetur ebrietas, et carnalis concupiscentia castitatis legibus edometur; si odia transeant in dilectionem, si inimicitiae convertantur in pacem, si tranquillitas extinguat iram, si mansuetudo remittat

1) Matth. V, 6.

injuriam, si denique dominorum atque servorum tam ordinati sint mores, ut et illorum potestas mitior, et istorum sit disciplina devotior. Hac igitur observantia, Dilectissimi, obtinebitur misericordia Dei, et abolito peccatorum reatu, religiose venerandum Pascha celebrabitur. Quod et Romani Orbis piissimi Imperatores sancta dudum instituta observatione custodiunt, qui in honorem dominicae Passionis et Resurrectionis altitudinem suae potestatis inclinant, et constitutionum suarum severitate mollita, multarum culparum reos faciunt relaxari: ut in diebus, quibus mundus salvatur miseratione divina, etiam ipsorum supernae bonitatis imitatrix sit aemulanda clementia. Imitentur igitur christiani populi Principes suos, et ad domesticam indulgentiam regiis incitentur exemplis. Non enim privatas leges fas est austeriores esse, quam publicas. Remittantur culpae, vincula solvantur, deleantur offensae, pereant ultiones: ut sacra festivitas per divinam atque humanam gratiam, omnes laetantes, omnes habeat innocentes: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus per infinita saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLI.

De Quadragesima III.

I. *Quanta conscientiae puritate jejunium celebrari debeat? Quomodo se quisque examinare?*
II. *Audacia diaboli in tentatione Christi nos cautiores reddere debet, hoc praesertim tempore.*
III. *Miseratione jejunium sanctificari.*

I. Semper quidem nos, Dilectissimi, sapienter et

sancte vivere decet, et in id voluntates nostras actionesque dirigere, quod divinae novimus placere justitiae: sed cum ii appropinquant dies, quos illustriores nobis salutis nostrae sacramenta fecerunt, diligentiore sollicitudine corda nostra sunt mundanda, et studiosius exercenda est disciplina virtutum: ut sicut ipsa mysteria quadam sui parte majora sunt, ita et nostra observantia superet in aliquo consuetudinem suam; et cui festivitas est celebranda sublimior, ipse quoque in ea reperiatur ornatior. Si enim rationabile et quodammodo religiosum videtur, per diem festum in vestitu nitidiore prodire, et habitu corporis hilaritatem mentis ostendere; si ipsam quoque orationis Domum propensiore tunc cura et ampliore cultu, quantum possumus, adornamus: nonne dignum est ut anima christiana, quae verum vivumque Dei templum est, speciem suam prudenter exornet; et redemptionis suae celebratura sacramentum, omni circumspectione praecaveat ne ulla eam macula iniquitatis obfuscet, aut duplicis cordis ruga dedecoret? Nam quid prodest honestatis formam praeferens cultus exterior, si interiora hominis aliquorum sordeant contaminatione vitiorum? Omnia igitur, quae animi puritatem et speculum mentis obnubilant, abstergenda sedulo, et quadam elimatione reddenda sunt clariora. Scrutetur quisque conscientiam suam, seque ante se statuat proprii censura judicii. Videat, si in secreto cordis sui illam, quam Christus dat 1), invenit pacem, si desiderium spiritus nulla concupiscentia carnis impugnat, si humilia non spernit, si alta non appetit, si iniquo non delectatur lucro, si immoderato rerum suarum non gaudet augmento, si denique aliena felicitate

1) Joan. XIV, 27.

non uritur, aut inimici miseria non laetatur. Et cum harum perturbationum nihil in se forte repererit, sincero disquirat examine, qualium cogitationum specie frequentetur: et utrum nullis vanitatum imaginibus acquiescat, vel quam cito animum ab iis, quae noxie blandiuntur, abducat. Nam nullis illecebris commoveri, nullis cupiditatibus titillari, non est istius vitae, quae tota tentatio est 1), et qua nimirum vincitur, qui vinci ab eadem non veretur. Superbum est enim de non peccandi facilitate praesumere, cum hoc ipsum praesumpsisse peccatum sit, dicente beato Joanne Apostolo: *Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nosipsos seducimus, et veritas in nobis non est* 2).

II. Nemo igitur se fallat, Dilectissimi, nemo se decipiat: neque ita quisquam de cordis sui puritate confidat, ut putet se nullis tentationum periculis subjacere; cum pervigil ille tentator eos acrioribus pulset insidiis, quos maxime viderit abstinere a peccatis. Nam a quo dolos suos contineat, qui ipsum quoque Dominum majestatis ausus est calliditatis suae fraude tentare? Viderat superbiam suam baptizati Domini Jesu humilitate calcatam; intellexerat quadraginta dierum jejunio omnem cupiditatem carnis exclusam, et tamen non desperavit de artibus suae malitiae spiritalis improbitas; tantumque sibi de naturae nostrae mutabilitate promisit, ut quem verum experiebatur hominem, praesumeret posse fieri peccatorem. Si ergo ab ipso Domino et Salvatore nostro deceptionum suarum diabolus non revocavit insidias; quanto magis fragilitatem nostram impugnare praesumet, quos exinde vehementiore odio et invidia saeviore persequitur,

1) Job. VII, I. — 2) Joan. I, 8

ex quo ei in baptismo renuntiavimus, et ab illa cui dominabatur origine, in novam creaturam divina regeneratione transivimus? Unde quia dum mortali carne circumdamur, non desinit nobis hostis antiquus laqueos peccati ubique praetendere, et tunc maxime adversus Christi membra saevire, quando ab eis sunt sacratiora celebranda mysteria; merito doctrina Spiritus sancti hac eruditione imbuit populum christianum, ut ad paschale festum quadraginta dierum se continentia praepararet. Cujus purificationis ratio jam nos ad observantiam suae salubritatis invitat, et diligentiam nobis propositae castigationis indicit. Quanto enim sanctius quisque hos dies invenietur egisse, tanto probabitur Pascha Domini religiosius honorasse.

III. In diebus igitur sanctorum jejuniorum pietatis opera, quibus semper studendum est, abundantius exequamur: *Misericordes simus ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* 1): ut in ipsis quoque eleemosynarum distributionibus, bonitatem Patris caelestis imitemur, *qui Solem suum oriri facit super bonos et malos, et pluit super justos et injustos* 2). Quamvis ergo fidelium praecipue sit adjuvanda paupertas, etiam illi tamen, qui nondum Evangelium receperunt, in suo labore miserandi sunt: quia in omnibus hominibus naturae est diligenda communio, quae nos etiam iis benignos debet efficere, qui nobis quacumque sunt conditione subjecti, maxime si eadem gratia jam renati, et eodem sanguinis Christi pretio sunt redempti. Simul enim et cum istis habemus, quod ad imaginem Dei conditi sumus, nec carnali origine a nobis, nec spiritali nativitate divisi sunt. Eodem Spiritu sanctificamur, eadem fide vivi-

1) Galat. VI, 10. — 2) Matth. V, 45.

mus, ad eadem sacramenta concurrimus. Non spernatur haec unitas, nec vilis nobis sit tanta communio; sed hoc ipsum nos per omnia faciat mitiores, quod eorum utimur subjectione; cum quibus uni Domino eadem subjicimur servitute. Si qui ergo horum gravioribus dominos suos offendere delictis, indulgentiam nunc in diebus reconciliationis accipiant. Auferat miseratio severitatem, et venia deleat ultionem. Nullum custodia teneat, nullum carcer includat: quoniam Deus noster misericordiam suam hac conditione promisit, ut remittenda sibi is nosset peccata propria, qui remisisset aliena 1). Dissensionum materies, Dilectissimi, et inimicitiarum aculei conterantur. Cessent odia, deficiant simultates, in unitatem dilectionis omnia Christi membra conveniant: *Beati* enim *pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* 2): nec solum filii, sed etiam heredes, *coheredes autem Christi* 3), qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLII.

De Quadragesima IV.

I. *Quadragesimam purgandis animarum sordibus salubriter esse institutam.*

II. *Omnibus virtutibus studendum hoc tempore, quae ex voluntate pensantur.*

III. *Ex ipsa pietate insidiari diabolum: cujus tentationum erga Christum ordo et ratio explicantur.*

IV. *De perversa Manichaeorum abstinentia.*

V. *Eosdem in honorem Solis et Lunae die dominica et feria secunda jejunare, a participatione sanguinis Christi abstinere etc.*

1) Matth. XVIII, 33. — 2) Id. V, 9. — 3) Rom. VIII, 37.

VI. *Uti per opera virtutum sanctificetur Quadragesima.*

I. Praedicaturus vobis, Dilectissimi, sacratissimum maximumque jejunium, quo aptius utar exordio, quam ut verbis Apostoli, in quo Christus loquebatur, incipiam, dicamque, quod lectum est: *Ecce nunc tempus acceptabile, ecce nunc dies salutis* 1). Quamvis enim nulla sint tempora, quae divinis non sint plena muneribus, et semper nobis ad misericordiam Dei per ipsius gratiam praestetur accessus; nunc tamen omnium mentes majori studio ad spiritales profectus moveri, et ampliori fiducia oportet animari, quando ad universa pietatis officia, illius nos diei, in quo redempti sumus, recursus invitat: ut excellens super omnia Passionis dominicae sacramentum purificatis et corporibus et animis celebremus. Debebatur quidem tantis mysteriis ita incessabilis devotio et continuata reverentia, ut tales permaneremus in conspectu Dei, quales nos in ipso paschali festo dignum est inveniri. Sed quia haec fortitudo paucorum est, et dum carnis fragilitati austerior observantia relaxatur, dumque per varias actiones vitae hujus sollicitudo distenditur, necesse est de mundano pulvere etiam religiosa corda sordescere; magna divinae institutionis salubritate provisum est, ut ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierum exercitatio mederetur, in quibus aliorum temporum culpas et pia opera redimerent, et jejunia casta decoquerent.

II. Ingressuri igitur, Dilectissimi, dies mysticos, et jejuniorum remediis consecratos, praeceptis apostolicis obedire curemus, *emundantes nos ab omni inquinamento carnis ac spiritus* 2): ut castigatis col-

1) 2. Cor. VI, 2. — 2) Ibidem.

luctationibus, quae sunt inter utramque substantiam, animus, quem sub Dei gubernaculis constitutum, corporis sui decet esse rectorem, dominationis suae obtineat dignitatem: ut nemini dantes ullam offensionem, vituperationibus obloquentium non simus obnoxii. Digna enim ab infidelibus reprehensione carpemur, et nostro vitio linguae impiae in injuriam se religionis armabunt, si jejunantium mores a puritate perfectae continentiae discreparint. Non enim in sola abstinentia cibi stat nostri summa jejunii, aut fructuose corpori esca subtrahitur, nisi mens ab iniquitate revocetur, et ab obtrectationibus lingua cohibeatur. Sic ergo nobis edendi est castiganda libertas, ut etiam aliae cupiditates eadem lege frenentur. Mansuetudinis et patientiae, pacis et tranquillitatis hoc tempus est: in quo exclusa omnium contaminatione vitiorum, perpetuitas nobis est acquirenda virtutum. Nunc piarum mentium fortitudo donare culpas, negligere contumelias, et oblivisci assuescat injurias. Nunc fidelis animus per arma justitiae a dextris se exerceat et sinistris 1): ut per gloriam et ignobilitatem, per infamiam et bonam famam, securam conscientiam constantemque probitatem nec laudes inflent, nec opprobria defatigent. Religiosorum modestia non sit moesta, sed sancta: nec inveniantur in eis ullarum murmura querelarum, quibus numquam desunt sanctorum solatia gaudiorum. Non timeatur inter opera misericordiae terrenarum diminutio facultatum. Semper dives est christiana paupertas, quia plus est quod habet, quam quod non habet. Nec pavet in isto mundo indigentia laborare, cui donatum est in omnium rerum Domino omnia possidere. Operantibus ergo quae bona

1) I. Cor. VI, 8.

sunt, non est omnino metuendum ne eis desit facultas operandi: cum et in duobus nummis evangelicae illius viduae sit magnificata devotio 1), et pro calice aquae frigidae 2) praemium habeat gratuita largitio. Ex affectibus enim piorum benignitatis mensura taxatur; et numquam eum miserendi efficacia deserit, in quo misericordia ipsa non deficit 3). Experta est hoc vidua sancta de Sarepta, quae beato Heliae in tempore famis, unius diei cibum, quem solum habebat, apposuit, et Prophetae esuriem necessitati suae praeferens, exiguum farinae et pusillum olei incunctanter expendit. Sed non defuit ei, quod fideliter erogavit, et in vasis pia effusione vacuatis, fons novae facultatis exortus est: ut sanctis usibus non minueretur ejus substantiae plenitudo, cujus non fuerat formidata defectio.

III. His autem studiis, Dilectissimi, ad quae vos voluntarie confidimus praeparatos, non ambigatis diabolum, qui omnium virtutum est adversarius, invidere, et ad hoc vim suae malignitatis armare, ut pietati laqueos de ipsa pietate praetendat, et quos non potuerit dejicere per diffidentiam, conetur superare per gloriam. Vicinum est enim rectis actionibus superbiae malum, et de proximo semper virtutibus insidiatur elatio: quia difficile est ut laudabiliter viventem laus humana non capiat, nisi, ut scriptum est, *qui gloriatur, in Domino glorietur* 4). Cujus vero ille hostis nequissimus non audeat impugnare propositum? cujus non appetat violare jejunium? quando versutias suas, sicut evangelica lectione patefactum est, nec ab ipso mundi Salvatore continuit? Expavescens enim in illo quadraginta dierum noctiumque jejunium, explorare callidissime voluit, utrum hanc continentiam

1) Luc. XXI, 2. — 2) Matth. X, 42. — 3) 3. Reg. XVII, 9. — 4) 2. Cor. X, 17.

donatam haberet, an propriam: ut non metueret deceptionum suarum opera resolvenda, si Christus ejus esset conditionis, cujus est corporis. Primo itaque, dolo scrutatus est an ipse esset substantiarum creator, qui rerum corporearum posset in quas vellet mutare naturas. Secundo, an sub humanae carnis specie Divinitas obumbrata tegeretur, cui facile esset pervium sibi aerem facere, et terrena per vacuum membra librare. Sed cum illi Dominus justitiam maluisset opponere veri hominis, quam potentiam manifestare Deitatis, ad hoc convertit tertiae fraudis ingenium, ut eum, in quo divinae potestatis signa cessaverant, dominandi cupiditate tentaret, et ad venerationem sui regna mundi pollicendo traduceret. Sed prudentiam diaboli stultam fecit sapientia Dei: ut superbus hostis de eo quod quondam ligaverat, ligaretur, nec eum metueret persequi, quem pro mundo oportebat occidi.

IV. Hujus igitur adversarii dolos, non solum in illecebris gulae, sed etiam in proposito abstinentiae caveamus. Qui enim scivit humano generi mortem inferre per cibum, novit et per ipsum nocere jejunium: et ad contrariam fraudem, famulis utendo Manichaeis, sicut impulit interdicta praesumi, ita suadet concessa vitari. Utilis quidem est observantia, quae parco assueta victu, deliciarum cohibet appetitum; sed vae illorum dogmati, apud quos etiam jejunando peccatur. Damnant enim creaturarum naturas in Creatoris injuriam, et contaminari edentes asserunt iis, quorum non Deum, sed diabolum conditorem esse definiunt: cum prorsus nulla sit substantia mala, nec ipsius mali sit ulla natura. Omnia enim bona bonus auctor instituit, et unus est universarum rerum creator, *qui fecit caelum et terram, mare, et omnia quae in eis sunt.* Ex quibus quidquid homini ad ci-

bum potumque concessum est, sanctum et mundum est in sui generis qualitate. Quod si immoderata aviditate sumatur, nimietas edaces et bibaces dedecorat, non cibi neque poculi natura contaminat. *Omnia enim*, sicut Apostolus ait, *munda sunt mundis. Coinquinatis autem et infidelibus nihil est mundum, sed coinquinata sunt eorum mens et conscientia* 1).

V. Vos autem, Dilectissimi, catholicae matris sancta generatio, quos in schola veritatis Dei Spiritus erudivit, libertatem vestram congrua ratione moderamini, scientes quoniam bonum est etiam a licitis abstinere, et cum castigatius vivendum est, ita discernere cibos, ut usus eorum semoveatur, non natura damnetur. Nullo itaque vos contagio eorum error attingat, qui sua maxime observantia polluuntur, *servientes creaturae potius quam Creatori* 2), et luminaribus caeli stultam abstinentiam devoventes: siquidem in honorem Solis ac Lunae prima et secunda Sabbati jejunare delegerunt, uno perversitatis suae opere bis impii, bis profani, qui jejunium suum et ad siderum cultum, et ad resurrectionis dominicae instituere contemptum. Resiliunt enim a sacramento salutis humanae, et Christum Dominum nostrum, in vera naturae nostrae carne vere natum, vere passum, vere sepultum, et vere suscitatum esse non credunt. Et ob hoc diem nostrae laetitiae, jejunii sui moerore condemnant. Cumque ad tegendam infidelitatem suam nostris audeant interesse conventibus, ita in sacramentorum communione se temperant, ut interdum, ne penitus latere non possint, ore indigno Christi Corpus accipiant, Sanguinem autem redemptionis nostrae haurire omnino declinent. Quod ideo vestrae notum facimus

1) Ad Tit. I, 15. — 2) Rom. I, 25.

sanctitati, ut vobis hujuscemodi homines et his manifestentur indiciis, et quorum deprehensa fuerit sacrilega simulatio, a Sanctorum societate sacerdotali auctoritate pellantur. De talibus enim beatus Paulus Apostolus Ecclesiam Dei provide monet, dicens: *Rogamus autem vos, fratres, ut observetis eos, qui dissensiones et offendicula praeter doctrinam, quam didicistis, faciunt, et declinate ab illis. Hujuscemodi enim Christo Domino non serviunt, sed suo ventri; et per dulces sermones et benedictiones seducunt corda innocentium* 1).

VI. His ergo, Dilectissimi, admonitionibus nostris, quas auribus vestris contra execrandum errorem frequenter ingessimus, sufficienter instructi, sanctos Quadragesimae dies pia devotione suscipite, et ad promerendam misericordiam Dei per opera vos misericordiae praeparate. Iram extinguite, odia delete, unitatem diligite, et sincerae vos humilitatis officiis invicem praevenite. Servis, et his qui vobis subjecti sunt, cum aequitate dominamini: nullus eorum aut claustris crucietur, aut vinculis. Cessent vindictae, remittantur offensae; severitas lenitate, indignatio mansuetudine, discordia pace mutetur. Omnes nos modestos, omnes placidos, omnes experiantur benignos; ut jejunia nostra accepta sint Deo. Cui ita demum sacrificium verae abstinentiae et verae pietatis offerimus, si nos ab omni malitia contineamus: auxiliante nobis per omnia Deo omnipotente, cui cum Filio et Spiritu sancto una est Deitas, una majestas in saecula saeculorum. Amen.

1) Rom. XVI, 27

SERMO XLIII.

De Quadragesima V.

I. *Quomodo gratiae cooperetur homo, ut interius renovetur, quod nemini non est necessarium.*
II. *Paucos esse, quos vel adversa non turbent, vel prospera non inflent.*
III. *Omnibus necessitatem poenitendi incumbere.*
IV. *Maxime operibus misericordiae deleri peccata.*

I. Apostolica, Dilectissimi, doctrina nos admonet, ut *deponentes veterem hominem cum actibus suis* 1), de die in diem sancta conversatione renovemur. Si enim templum Dei sumus, et mentium nostrarum Spiritus sanctus habitator est, dicente Apostolo: *Vos estis templum Dei vivi* 2): multa nobis vigilantia laborandum est, ut cordis nostri receptaculum tanto hospite non sit indignum. Et sicut in domibus manufactis laudabili diligentia providetur, ut si quid aut infusione imbrium, aut turbine procellarum, vel ipsa fuerit antiquitate corruptum, cita in integrum cura restituat; ita jugi oportet solicitudine praecaveri, ne quid in nostris animis incompositum, ne quid inveniatur immundum. Quamvis enim aedificium nostrum sine ope sui non subsistat artificis, nec fabrica nostra possit esse incolumis, nisi ei protectio praefuerit conditoris; tamen quia rationabiles lapides sumus et viva materies, sic nos auctoris nostri extruxit manus, ut cum opifice suo etiam is qui reparatur operetur 3). Gratiae igitur Dei obedientia se humana non subtrahat, nec ab illo bono, sine quo non potest bona esse,

1) Ephes. IV, 22. Colos. III, 9. — 2) I. Cor. VI, 16. — 3) *Vide observationes.*

deficiat: ac si quid sibi impossibile, aut arduum in mandatorum effectibus experitur, non in se remaneat, sed ad jubentem recurrat: qui ideo dat praeceptum, ut excitet desiderium, et praestet auxilium, dicente Propheta: *Jacta in Deum cogitationem tuam, et ipse te enutriet* 1). An forte quisquam ita insolenter superbit, et ita se illaesum, ita immaculatum esse praesumit, ut nullius jam renovationis indigeat? Fallitur prorsus ista persuasio, et nimia vanitate veterascit quicumque inter tentationes hujus vitae ab omni se vulnere credit immunem. Plena omnia periculis, plena sunt laqueis. Incitant cupiditates, insidiantur illecebrae, blandiuntur lucra, damna deterrent, amarae sunt obloquentium linguae, nec semper veracia sunt ora laudantium. Inde saevit odium, hinc decipit mendax officium: ut facilius sit vitare discordem, quam declinare fallacem.

II. In ipsis autem virtutibus obtinendis tam dubius modus, et tam incerta discretio est, ut si quisquam inter bonorum malorumque confinia, subtilissimi discriminis potuerit servare mensuras, dificile sit ut bene sibi consciam probitatem obtrectantium lingua non mordeat, et iniquorum evadat opprobria, cui est amica justitia. Jam cum ad ipsas rerum temporalium varietates cogitatio humana convertitur, quantae se opponunt caligines, quanti pravarum opinionum oboriuntur errores, ut de objectu contrariorum sumatur materia querelarum. Nam licet omnium fidelium corda non dubitent, nullis hujus mundi partibus, nullisque temporibus providentiam abesse divinam; nec de stellarum potestate, quae nulla est, saecularium negotiorum pendere proventus, sed aequissimo et clemen-

1) Ps. LIV, 23.

tissimo summi Regis arbitrio cuncta disponi : quoniam, sicut scriptum est, *universae viae Domini misericordia et veritas* 1) : tamen cum quaedam non secundum desideria nostra procedunt, et sub humani judicii errore superior est plerumque iniqui caussa quam justi, vicinum nimis atque contiguum est, ut etiam magnos animos ista concutiant, et in aliquod illicitae caussationis murmur impellant. Siquidem istis varietatibus etiam excellentissimus propheta David usque ad periculum se turbatum profitetur, et dicit : *Mei autem pene moti sunt pedes, pene effusi sunt gressus mei, quia zelavi in peccatoribus, pacem peccatorum videns* 2). Unde quia paucorum est tam solida fortitudo, ut nulla inaequalitatum perturbatione quatiantur, et multos fidelium non adversa tantum, sed etiam secunda corrumpant : sanandis vulneribus, quibus humana infirmitas sauciatur, diligens est adhibenda curatio. Ideo enim de periculis, quibus mundus hic plenus est, quaedam breviter percurri, ut dicente Scriptura : *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato* 3)? omnes sibi intelligant, delictorum indulgentiam, et reparationis necessariam esse medicinam.

III. Quando autem opportunius, Dilectissimi, ad remedia divina decurrimus, quam cum ipsa nobis sacramenta redemptionis nostrae, temporum lege referuntur? Quae ut dignius celebremus, saluberrime nos quadraginta dierum jejunio praeparemus. Non enim ii tantum, qui per mortis Christi resurrectionisque mysterium in novam vitam baptismo sunt regenerante venturi, sed etiam omnes populi renatorum, utiliter sibi et necessarie praesidium hujus sanctificationis

1) Ps. XXIV, 10. — 2) Ps. LXXII, 2. — 3) Prov. XX, 9.

assumunt: illi, ut quae nondum habent, accipiant; isti, ut accepta custodiant. Dicente namque Apostolo: *Qui stat, videat ne cadat* 1): nemo est tanta firmitate suffultus, ut de stabilitate sua debeat esse securus. Utamur igitur, Dilectissimi, saluberrimi temporis venerabilibus institutis, et solicitiore cura cordis nostri specula tergamus. Quantumlibet enim caste et sobrie mortalis haec vita ducatur, quodam tamen pulvere terrenae conversationis aspergitur, et nitor mentium ad Dei imaginem conditarum, non ita a fumo totius vanitatis alienus est, ut nulla possit sorde fuscari, et non semper indigeat expoliri. Quod si etiam cautissimis animis necessarium est, quanto illis amplius est expetendum, qui tota fere anni spatia aut securius, aut forte negligentius transierunt? Quos caritate debita commonemus, ut non ideo sibimet blandiantur, quia nobis conscientiae singulorum patere non possunt; cum oculos Dei simul universa cernentis, non abdita locorum, non parietum septa secludant; nec solum ei acta et cogitata, verum et agenda et cogitanda sint cognita 2). Ista ergo scientia summi judicis, iste est tremendus aspectus, cui pervium est omne solidum, et apertum omne secretum: cui obscura clarent, muta respondent, silentium confitetur, et sine voce mens loquitur. Nemo patientiam bonitatis Dei 3) de peccatorum suorum impunitate contemnat: nec ideo illum aestimet non offensum, quia necdum est expertus iratum. Non sunt longae vitae mortalis induciae, nec diuturna est licentia insipientium voluntatum in aeternarum dolorem transitura poenarum, si dum justitiae sententia suspenditur, poenitentiae medicina non quaeritur.

1) I. Cor. X, 12. — 2) Heb. IV, 13. — 3) Rom. II, 4.

IV. Confugiamus igitur ad praesentem ubique misericordiam Dei, et ut sanctum Pascha Domini digna observantia celebretur, cunctorum se fidelium corda sanctificent. Mitescat saevitia, mansuescat iracundia, remittant sibi omnes culpas invicem suas, nec exactor sit vindictae, qui petitor est veniae. Dicentes enim: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 1): durissimis nos vinculis illigamus, nisi quod profitemur, impleamus. Unde si orationis hujus sacratissimum pactum non tota sui conditione servatum est, nunc saltem conscientiam suam unusquisque cognoscat, et alienis ignoscendo delictis, abolitionem suorum obtineat peccatorum. Dicente namque Domino: *Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet et vobis Pater vester, qui in caelis est, delicta vestra* 2): non longe est ab unoquoque quod poscit, cum de benignitate supplicis sententia pendeat judicantis 3): qui humanarum precum misericors et justus auditor, aequitati suae de nostra lenitate praescripsit, ut non haberet in eos jus severitatis, quos non invenisset cupidos ultionis. Clementes autem et mites animos etiam largitas decet. Nihil est enim dignius, quam ut homo sit sui auctoris imitator, et secundum modum propriae facultatis, divini sit operis executor. Nam cum aluntur esurientes, vestiuntur nudi, foventur infirmi, nonne auxilium Dei manus explet ministri, et benignitas servi munus est Domini? Qui cum ad effectus misericordiae suae adjutore non egeat, ita suam omnipotentiam temperavit, ut laboribus hominum per homines subveniret. Et merito Deo gratiae referuntur de pietatis officiis, cujus opera videntur in famulis. Propter quod

1) Matth. VI, 12. — 2) Matt. XVIII, 35. Matth. VI, 14. — 3) Luc. VI, 37

ipse Dominus discipulis ait: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et magnificent Patrem vestrum, qui est in caelis* 1): qui cum eodem Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLIV.

De Quadragesima VI.

I. *Quadragesimae maxime tempore purganda esse vetustatis vitia, a quibus nemo immunis.*

II. *Jeiuniis conjungi debere animi integritatem, pacis unitatem, et eleemosynae largitatem, a qua nemo excluditur.*

III. *Humilitatis et lenitatis spiritu, superbiae et vindictae studium pellendum.*

I. Semper quidem Dilectissimi, *mesericordia Domini plena est terra* 2); et unicuique fidelium ad colendum Deum ipsa rerum natura doctrina est, dum caelum et terra, mare et omnia quae in eis sunt, bonitatem et omnipotentiam sui protestantur auctoris, et famulantium elementorum mirabilis pulchritudo, justam ab intellectuali creatura gratiarum exigit actionem. Sed cum ad istos recurritur dies, quos specialius reparationis humanae sacramenta signarunt, et qui vicino ordine atque contiguo festum paschale praecedunt diligentius nobis praeparatio religiosae purificationis indicitur. Quamvis enim in quolibet tempore innocens vita sit multorum, et plurimos Deo bonorum actuum consuetudo commendet, non adeo tamen de conscientiae integritate fidendum est, ut humanam

1) Matth. V, 16. — 2) Ps. CXXXII, 5.

fragilitatem inter scandala tentationesque degentem nihil potuisse arbitremur, quod laederet eam, incidere; cum Propheta excellentissimus dicat: *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato* 1)? et iterum: *Ab occultis meis munda me, Domine, et ab alienis parce servo tuo* 2). Si autem, quod experimentis probatur, talis conditio est eorum qui concupiscentiis renituntur, qui iracundiae motibus reluctantur, et ipsarum quoque cogitationum arcana castigant, ut et numquam possint in cordibus suis non invenire quod reprobent, et saepe aut fallantur occultis, aut graventur alienis; considerandum est hoc in tempore attentius, quae vitia, quae aegritudines, quantaque sint vulnera, quibus austerior sit adhibenda medicina: ut illius sacramenti, per quod solvuntur opera diaboli, non inveniantur alieni. Paschalis quippe festivitatis hoc proprium est, ut tota Ecclesia remissione gaudeat peccatorum, quae non in eis tantum fiat, qui sacro baptismate renascuntur, sed etiam in eis, qui dudum in adoptivorum sorte numerantur. Quamvis enim principaliter novos homines faciat regenerationis ablutio, quia tamen superest omnibus contra rubiginem mortalitatis quotidiana renovatio, et inter profectuum gradus nullus est, qui non semper melior esse debeat 3); generaliter adnitendum est, ut in die redemptionis nemo inveniatur in vitiis vetustatis.

II. Quod ergo, Dilectissimi, in omni tempore unumquemque convenit facere Christianum, id nunc solicitius est et devotius exequendum: ut apostolica institutio quadraginta dierum jejuniis impleatur, non ciborum tantummodo parcitate, sed privatione maxime

1) Prov. XX, 9. — 2) Ps. XVIII, 13. — 3) *Vide observationes.*

vitiorum, Nam cum ob hoc castigatio ista sumatur, ut carnalium desideriorum fomites subtrahantur, nullum magis sectandum est continentiae genus, quam ut semper simus ab injusta voluntate sobrii, et ab inhonesta actione jejuni. Quae devotio non omittit aegros, non secernit invalidos: quia etiam in languido atque inutili corpore potest animi integritas reperiri, si ubi fuit sedes pravitatis, ibi confirmentur fundamenta virtutis. Et ideo infirmae carnis ista sufficit aegritudo, quae saepe mensuram voluntariae afflictionis excedit, tantum ut mens officii sui impleat partes, et quae corporea epulatione non utitur, nulla iniquitate pascatur. Rationabilibus autem sanctisque jejuniis nulla utilius quam eleemosynarum opera copulantur, quae uno misericordiae nomine multas laudabiles pietatis continent actiones, ut omnium fidelium pares animi esse possint etiam inter impares facultates. Dilectio enim, quae simul Deo hominique debetur, nullis umquam ita impeditur obstaculis, ut non ei semper bene velle sit liberum. Dicentibus quippe Angelis: *Gloria in excelsis Deo, et in terra pax hominibus bonae voluntatis* 1): non solum virtute benevolentiae, sed etiam pacis bono beatus efficitur, quicumque aliis quacumque miseria laborantibus caritate compatitur. Latissima enim sunt opera pietatis, quae ipsa sui varietate id veris conferunt Christianis, ut in distributione eleemosynarum non solum divites et abundantes, sed etiam mediocres et pauperes, suas habeant portiones; et qui largitatis sunt viribus inaequales, mentis tamen affectione sint similes. Nam cum sub oculis Domini multi in gazophylacio ex opulentia sua multa conferrent, vidua quaedam duos in-

1) Luc. II, 14.

tulit nummos, et tali Jesu Christi testimonio meruit coronari, ut in tam parvo muneris modo, omnium fuerit collationi digna praeferri: quia inter magna eorum dona, quibus multa residebant, illius quod fuit exiguum, fuit totum 1). Si vero aliquis tantae paupertatis coarctatur angustiis, ut nec ad duo aera inopi impartienda sufficiat, habet in praeceptis Domini unde impleat bonae voluntatis officium. Siquidem qui sitienti pauperi calicem aquae frigidae ministrarit, mercedem est sui operis adepturus 2): tanta servis suis Domino ad obtinendum regnum suum praeparante compendia, ut etiam praebitio aquae, cujus usus gratuitus atque communis est, praemio non careret. Quod ne ulla intercluderet difficultas, de aqua frigida forma est proposita pietatis: ne putaret se mercede cariturum, cui de calefactione potus lignorum impendium defuisset. De quo tamen calice non frustra admonet Dominus, ut in nomine ipsius praebeatur: quia haec, quae per se sunt vilia, fides efficit pretiosa; et quae ab infidelibus ministrantur, etsi fuerint sumptu magna, omni tamen justificatione sunt vacua.

III. Celebraturi igitur Pascha Domini, Dilectissimi, ita vos sanctis exercete jejuniis, ut ab omnibus perturbationibus liberi ad festa sacratissima veniatis. Superbiae spiritus, de quo sunt omnia orta peccata, humilitatis amore pellatur; et qui elatione tumuerant, mansuetudine mitigentur. Quorum vero animos aliqua exasperavit offensio, reconciliati sibimet in unitatem studeant redire concordiae. *Nemini malum pro malo reddentes, et donantes invicem vobis, sicut Christus donavit nobis* 3), humanas inimicitias pace delete:

1) Luc. XXI, 1. Math. XII, 41. — 2) Matth.X,42. — 3) Rom. XII, 17.

et si qui de subditis vestris aut claustra custodiae, aut vincula meruerunt, misericorditer relaxentur: ut qui quotidianae indulgentiae remediis indigemus, non difficulter peccatis ignoscamus alienis. Dicentes enim ad Dominum Patrem nostrum: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 1): certissimum est, quod cum aliorum delictis veniam tribuimus, nobis divinam clementiam praeparamus. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLV.

De Quadragesima VII.

I. *Omnes, sive justos, sive peccatores, sive catechumenos, parare Domino vitam debere per Quadragesimam.*
II. *Misericordiae et veritati ad imitationem Dei, fidei et caritati instandum Quadragesimae tempore.*
III. *Christo impendi, quod pro Christo praebetur.*
IV. *Omnium virtutum exercitio incumbendum hoc tempore.*

I. Virtus, Dilectissimi, et sapientia fidei christianae, amor Dei est, et amor proximi; neque ullo caret pietatis officio, cui studium est colere Dominum, et juvare conservum. Harum autem affectionum duplex unitas omni quidem est tempore exercenda, et proficienter augenda, sed nunc incrementis amplioribus dilatanda, ut quadraginta dierum jejunium,

1) Matth. VI, 12.

quod festi paschalis est praevium, interiorem cordis auditum illius vocis instar moveat, qua verbis Isaiae prophetae Joannes Baptista dicebat: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus* 1). Sive enim illam partem populi cogitemus, quae dudum certamina evangelici agonis ingressa, per spiritalis stadii cursum indesinenter tendit ad palmam; sive illam, quae letalium conscia peccatorum, per reconciliationis auxilium festinat ad veniam; sive illam, quae sancti Spiritus regeneranda baptismate, vetustate Adam exui, et Christi cupit novitate vestiri, apte et utiliter omnibus dicitur: *Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus.* Quae autem viae Domini, quaeve sint semitae, ejusdem praedicatoris cohortatione discamus, qui divinae gratiae opera et dona promittens, futurarum commutationum reserabat effectus, addens sententiam prophetici sermonis, et dicens: *Omnis vallis implebitur, et omnis mons et collis humiliabitur; et erunt prava in directa, et aspera in vias planas* 2). Vallis itaque mansuetudinem humilium, mons et collis elationem indicat superborum. Sed quia, sicut veritas dicit, *qui se humiliat, exaltabitur, et qui se exaltat, humiliabitur* 3): merito et vallibus adimpletio, et montibus est annuntiata depressio: ut et plana nihil offensionis, et directa nihil habeant pravitatis. Quamvis enim *angusta et ardua sit via, quae ducit ad vitam* 4); non tamen in ea difficulter incedit, quem veritas confirmat et pietas: nec caret delectatione gradiendi, cujus iter efficit virtutum petra solidum, non vitiorum arena succiduum.

II. Verum ut plenius noverimus per cujusmodi vias nobis sit ad Dei promissa tendendum, audiamus Da-

1) Isai. XL, 3. Matth. III, 3. — 2) Isai. XL, 4. — 3) Luc. XIV, 11, et XVIII, 14. — 4) Matth. VII, 14.

vid prophetam quid doceat : *Universae viae Domini, misericordia et veritas* 1). Forma igitur conversationis fidelium, ab exemplo venit operum divinorum : et merito Deus imitationem sui ab eis exigit, quos ad imaginem et similitudinem suam fecit. Cujus utique gloriae dignitate non aliter potiemur, quam si in nobis et misericordia inveniatur et veritas. Per quae enim ad salvandos Salvator advenit, per haec ad salvantem debent properare salvati : ut nos et misericordia Dei misericordes, et veritas faciat esse veraces. Sicut itaque per viam veritatis mens justa, ita per viam misericordiae ambulat mens benigna. Nec tamen umquam itinera ista divisa sunt, quasi horum bonorum singula diversis tramitibus expetantur, et aliud sit misericordia crescere, aliud veritate proficere. Non est misericors, veritatis alienus; nec justitiae capax est, pietatis extraneus. Neutra virtute utitur, qui non utraque ditatur. Caritas robur fidei, fides fortitudo est caritatis. Et tunc verum nomen ac verus est fructus ambarum, cum insolubilis manet utriusque connexio. Ubi enim non simul fuerint, simul desunt : quia invicem sibi et juvamen et lumen sunt; donec desiderium credulitatis impleat remuneratio visionis, et incommutabiliter videatur et ametur, quod nunc et sine fide non diligitur, et sine dilectione non creditur 2). Quia ergo, sicut Apostolus ait, *in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed fides, quae per dilectionem operatur* 3) : simul atque conjunctim et caritati studeamus et fidei. Hic est enim quidam efficacissimus geminarum alarum volatus, quo ad promerendum et videndum Deum puritas mentis attollitur, ne onere curarum carnalium

1) Ps. XXIV, 10. — 2) *Vide observationes* — 3) Galat. V, 6

deprimatur. Nam qui ait: *Sine fide impossibile est placere Deo* 1): idem dicit: *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habeam, nihil sum* 2). Unde ut sacramentorum paschalium divina mysteria digno suscipiantur officio, duo haec, in quibus omnium praeceptorum doctrina concurrit, studiosius appetantur, quibus singuli quique fidelium et sacrificium Deo efficiantur et templum. Instet fides sperare quod credit; instet caritas propitiare quod diligit: utrumque amantis est, utrumque credentis. Et cui intelligentiae concessione subjicimur, eidem pietatis imitatione jungamur. Vox Dei est: *Sancti estote, quia ego sanctus sum* 3): et vox Domini est: *Estote misericordes, sicut et Pater vester misericors est* 4).

III. Ac ne dubitemus Deo tribui, quod impenditur indigenti, dispensatores eleemosynarum quae commercia ineant, audiamus, Domino dicente, quae futura sit judicii sui forma, cum dicet ad dexteram collocatis: *Venite benedicti Patris mei, possidete paratum vobis regnum a constitutione mundi. Esurivi enim, et dedistis mihi manducare. Sitivi, et dedistis mihi bibere. Peregrinus eram, et collegistis me. Nudus eram, et cooperuistis me. Infirmus, et visitastis me. In carcere eram, et venistis ad me* 5). Quaerentibus autem justis, quando aut qualiter potuerint ista dependere, respondens Rex dicet illis: *Amen, amen dico vobis, quamdiu fecistis haec uni ex minimis fratribus meis, mihi fecistis.* Quid hoc opere fructuosius? quid hac humanitate felicius? quae utique laude sua fraudanda non esset, si propter ipsam naturae communionem juvando homini ab homine

1) Heb. XI, 6. — 2) I. Cor. XIII, 2. — 3) Lev. XIX, 2. et XX, 7. — 4) Luc. VI, 36. — 5) Matth. XXV, 34.

praestaretur. Sed quia quod non ex fidei procedit fonte, ad praemia aeterna non pervenit; alia est conditio operum caelestium, alia terrenorum. Mundana benevolentia in iis quos adjuvat, habet finem; christiana pietas in suum transit auctorem; dum in ipsum dicimur benigni, quem in nobis confitemur operari, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et magnificent Patrem vestrum qui in coelis est* 1).

IV. Gaude igitur, mens fidelium, et gloriam tuam in ejus gloria, qui in te operatur, agnoscens, de ipsa paschali festivitate fervesce. Debiti enim tui est, ut ei, qui pro omnibus passus est, parata sis compati: quoniam pia vita sanctorum numquam aliena est Crucis Christi, dum continentiae clavis desideria carnis configit, et corporeas cupiditates virtute Spiritus in se habitantis interficit. Difficile est quemquam in se non habere quod perimat. Extinguenda est iracundia, mortificanda est superbia, destruenda luxuria, radix quoque avaritiae altius persequenda est: ut omnium malorum germen excidi valeat, si eorum potuerit fomes evelli. Cum autem hac diligentia indesinenter sit animus excolendus, et utendum ita sit corpore, ut rectori suo necessarium praebeat natura inferior famulatum; nunc maxime frenis continentiae caro moderanda est, et quidquid sublimibus desideriis obviat, amputandum. Dum enim congruis purificationibus ad celebrandum Pascha Domini utraque substantia praeparatur, profutura omni tempore consuetudo nutritur. Severa in subditos imperia detumescant, cesset vindicta peccati, et rei criminum ad hos dies pervenisse se gaudeant, in quibus sub sanctis piisque Principi-

1) Matth. V, 16.

bus etiam publicarum austeritas remittitur ultionum 1). Aboleantur odia, deficiant simultates, pacis et benevolentiae multiplicetur affectus; et qui potuit malitia pollui, studeat benignitate purgari. Quoniam judicium Dei, sicut immitibus vehemens, ita erit misericordibus clemens; et detrusis in ignem gehennae propter inhumanitatem sinistris, dextros eleemosynarum pietate laudatos, aeterna caelestis regni beatitudo suscipiet 2). Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit, et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVI.

De Quadragesima VIII.

I. *Non solum vitia, sed et errores esse repellendos; geminamque agnoscendam in Christo naturam.*
II. *In omnibus actionibus Christi varia elucere utriusque naturae testimonia.*
III. *Quae de Christo incarnato sint credenda.*
IV. *Non solum eleemosynis, sed et offensarum remissione jejunium et orationem fructuosa reddi.*

I. Devotionis quidem vestrae, Dilectissimi, novimus hunc esse fervorem, ut in jejuniis, quae Domini Pascha praecurrunt, multi nostros praeveniatis hortatus. Sed quia utilitas continentiae non solum carnis castigationi, verum etiam mentis necessaria est puritati, observantiam vestram sic cupimus esse perfectam, ut sicut a desideriis carnis reciditis voluptates, ita ab animi sensibus excludatis errores. Nam paschali festo, in quo omnia religionis nostrae sacra-

1) *Consule pariter observationes.* — 2) Matth. XXV, 34. et 42.

menta concurrunt, is vera et rationabili purificatione se praeparat, cujus cor nulla infidelitate polluitur. Dicente enim Apostolo: *Omne quod non est ex fide, peccatum est* 1): inutilia erunt et vana eorum jejunia, quos illusionibus suis mendacii pater 2) decipit, et vera Christi caro non pascit. Sicut ergo divinis mandatis sanaeque doctrinae toto corde famulandum est, ita omni prudentia ab impiis est sensibus abstinendum. Tunc enim mens sanctum agit atque spiritale jejunium, cum erroris cibos atque venena abjicit falsitatis: quae dolosus ac versutus inimicus nunc insidiosius ingerit, quando ipso venerandae festivitatis recursu omnis Ecclesia ad intelligenda salutis suae mysteria generaliter commonetur. Is enim resurrectionis Christi verus confessor et cultor est, qui et de passione ejus non confunditur, et de corporea nativitate non fallitur. Nam quidam erubescentes Evangelium Crucis Christi, ut audentius evacuarent susceptum pro mundi redemptione supplicium, ipsam verae carnis in Domino negavere naturam, non intelligentes impassibilem Dei Verbi atque incommutabilem Deitatem, ita inclinatam ad humanam salutem, ut et potenter propria non amitteret, et misericorditer nostra susciperet. Duplicis itaque in Christo formae una persona est, et filius Dei, idemque filius hominis, unus est Dominus, conditionem servilem consilio pietatis recipiens, non lege necessitatis incurrens: quia potestate factus est humilis, potestate passibilis, potestate mortalis; ut ad destruendum peccati mortisque dominatum, et poenae capax esset substantia infirmitatis, et nihil gloriae suae perderet natura virtutis.

1) Rom. XIV, 23. — 2) Joan. VIII, 44.

II. Cum itaque, Dilectissimi, legentes vel audientes Evangelium, quaedam in Domino nostro Jesu Christo cognoscitis subjecta injuriis, quaedam illustrata miraculis, ita ut in eodem nunc humana appareant, nunc divina resplendeant; nolite quidquam horum adscribere falsitati, tamquam in Christo aut sola sit humanitas, aut sola Divinitas; sed utrumque fideliter credite, utrumque humiliter adorate: ut in unitate Verbi et carnis non sit ulla divisio, nec quia manifesta fuerunt in Jesu signa divina, falsa videantur documenta corporea. Vera et copiosa sunt in ipso utriusque testimonia naturae, ad hoc ex divini consilii altitudine concurrentia, ut Verbo inviolabili non separato a carne passibili particeps per omnia intelligatur et Deitas carnis, et caro Deitatis. Mens igitur christiana, fugax mendacii, discipula veritatis, evangelica utere fidenter historia, et quae visibiliter sunt gesta per Dominum, tamquam ipsa cum Apostolis aggregata, nunc spiritali intellectu, nunc corporeo discerne conspectu. Da homini, quod de muliere puer nascitur; da Deo, quod nec conceptu laeditur virginitas materna, nec partu. Formam servi obvolutam pannis, jacentem in praesepio cognosce; sed annuntiatam in Angelis, declaratam ab elementis, adoratam a Magis formam Domini confitere. Humanum intellige, quod non declinavit nuptiale convivium 1); divinum approba, quod aquam convertit in vinum. Nostra tibi innotescat affectio, cum mortuo amico fletus impenditur; divina potentia sentiatur, cum idem post quatriduanam jam foetidus sepulturam 2), solo vocis imperio vivificatus erigitur. Lutum de sputo et terra fieri 3), corporei fuit operis; sed illinc superlitos caeci oculos

1) Joan. II, 1. — 2) Joan. XI, 39. — 3) Joan. IX, 6.

illuminari, non dubium est illius fuisse virtutis, quae quod principiis naturae non dederat, ad manifestationem suae gloriae reservarat. Veri est hominis fatigationem corpoream somni quiete relevare 1); sed veri Dei est, vim saevientium procellarum praecepti increpatione compescere. Cibos esurientibus apponere, humanae benignitatis est, et socialis est animi; sed quinque panibus et duobus piscibus quinque millia virorum, exceptis mulieribus et parvulis, satiare 2), quis negare audeat opus esse Deitatis? quae cooperantibus secum verae carnis officiis, et se homini, et hominem sibi inesse monstrabat: quia non aliter in humana natura sanari poterant originalis vulnera vetustatis, nisi de utero virginis carnem sibi assumente Dei Verbo, in una eademque persona simul et caro nasceretur et Verbum.

III. Hanc, Dilectissimi, incarnationis dominicae fidem, per quam tota Ecclesia corpus est Christi, inconcusso corde servantes ab omnibus haereticorum jejunate mendaciis, et ita vobis misericordiae opera credite profutura, ita fructuose habendam continentiae puritatem, si mentes vestrae nulla pravarum opinionum contaminatione sorduerint. Abjicite exosa Domino sapientiae mundanae argumenta, per quam nemo ad cognitionem veritatis potuit pervenire; et hoc fixum habete in animo, quod dicitis in Symbolo. Credite consempiternum Patri Filium Dei, per quem facta sunt omnia, et sine quo factum est nihil 3), secundum carnem quoque in fine temporum generatum. Credite hunc corporaliter crucifixum, mortuum, suscitatum, et super altitudines caelestium dominationum elevatum, in Patris dextera constitutum, ad judicandum

1) Marc. IV, 38 — 2) Joan. VI, 38. — 3) Joan. I, 3.

vivos et mortuos in eadem carne, qua ascendit, venturum. Hoc enim universis fidelibus Apostolus praedicat, dicens: *Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens, quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 1).

IV. Habentes ergo, Dilectissimi, tantae promissionis fiduciam, estote non solum spe, sed etiam conversatione caelestes. Et quamvis omni tempore studendum sit sanctificationi et mentis et corporis, nunc tamen in istis quadraginta dierum jejuniis, solicitioribus vos pietatis operibus expolite, non solum in distribuendis eleemosynis, quae magnum habent emendationis effectum, sed etiam in remittendis offensionibus, et peccatorum reatibus relaxandis: ut conditio, quam inter se et hominem Deus posuit, non resistat orantibus. Dicentes enim secundum doctrinam Domini: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 2); debemus toto corde implere quod dicimus. Tunc enim fiet omnino quod in consequentibus postulamus, ut et in tentationem non inducamur, et a malis omnibus liberemur: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

1) Coloss. III, 1. — 2) Matth. VI, 12.

SERMO XLVII.

De Quadragesima IX.

I. *Majorum, id est quadragesimalium jejuniorum tempore per crucis tolerantiam ad paschale festum Christianos praeparari.*
II. *Non solam probitatem servandam, sed et fidem; maxime vero Divinitatis et humanitatis in Christo.*
III. *Misericordia et offensarum maxime remissione Deum placari.*

I. In omnibus, Dilectissimi, solemnitatibus christianis non ignoramus paschale sacramentum esse praecipuum, cui condigne et congrue suscipiendo totius quidem nos temporis instituta praeformant; sed devotionem nostram praesentes vel maxime dies exigunt, quos illi sublimissimo divinae misericordiae sacramento scimus esse contiguos. In quibus merito a sanctis Apostolis per doctrinam Spiritus sancti majora sunt ordinata jejunia, ut per commune consortium Crucis Christi etiam nos aliquid in eo, quod propter nos gessit, ageremus, sicut Apostolus ait: *Si compatimur, et conglorificabimur* 1). Certa atque secura est expectatio promissae beatitudinis, ubi est participatio dominicae passionis. Nemo non est, Dilectissimi, cui per conditionem temporis societas hujus gloriae denegetur, tamquam tranquillitas pacis vacua sit occasione virtutis. Apostolus enim praedicat, dicens: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patientur* 2): et ideo numquam deest tribulatio persecutionis, si numquam desit observantia

1) Rom. VIII, 17. 2. Tim. II, 12. — 2) 2. Tim. III, 12.

pietatis. Dominus ipse in exhortationibus suis dicit : *Qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus* 1) : nec dubitare debemus hanc vocem non solum ad discipulos Christi, sed ad cunctos fideles, totamque Ecclesiam pertinere, quae salutare suum in his, qui aderant, universaliter audiebat. Sicut ergo totius est temporis pie vivere, ita totius est temporis crucem ferre : quae merito unicuique sua dicitur, quia propriis modis atque mensuris ab unoquoque toleratur. Unum nomen est persecutionis, sed non una est caussa certaminis : et plus plerumque periculi est in insidiatore occulto, quam in hoste manifesto. Beatus Job, alternantibus bonis ac malis mundi hujus, eruditus pie veraciterque dicebat : *Nonne tentatio est vita hominis super terram* 2)? quoniam non solis doloribus corporis atque suppliciis anima fidelis impetitur, verum etiam salva incolumitate membrorum, gravi morbo urgetur, si carnis voluptate mollitur. Sed cum caro concupiscit adversus spiritum, spiritus autem adversus carnem ; praesidio Crucis Christi mens rationalis instruitur : nec cupiditatibus noxiis illecta consentit, quoniam continentiae clavis et Dei timore transfigitur. In bono ergo proposito constitutis inimicitiae dissimilium 3) diabolo instigante non desunt, et facile in odia prorumpunt, quorum improbi mores detestabiliores fiunt comparatione rectorum. Iniquitas cum justitia non habet pacem, temperantiam odit ebrietas, falsitati nulla est cum veritate concordia : non amat superbia mansuetudinem, petulantia verecundiam, avaritia largitatem : et tam pertinaces habet diversitas ista conflictus, ut etiam si exterius conquiescat, ipsa tamen piorum cordium

1) Matth. X, 38. — 2) Job. VII, 1. — 3) *Eorum scilicet, qui sunt dissimiles moribus.*

penetralia inquietare non desinat: ut verum sit, quod *qui voluerint in Christo pie vivere, persecutionem patientur* 1): et verum sit, quod omnis haec vita tentatio est 2). Ipsis experimentis suis unusquisque fidelis edoctus, Christi Cruce armetur, ut Christo dignus habeatur.

II. Per istum vero agonem, Dilectissimi, ad praemia aeterna tendentibus, in eo maxime diaboli insidiatur astutia, ut quorum pervertere non potest probitatem, subruat fidem. In aliam enim transfertur viam, quisquis a confessione veritatis abducitur, totusque ejus cursus abscessio est; et tanto erit morti vicinior, quanto fuerit a catholica luce longinquior. Quod etiam in diebus nostris per suam patiuntur incuriam, qui de spiritu olim destructi erroris olimque damnati veterem insaniam conceperunt, qui geminam in Christo audent negare naturam, aut non suscepta carnis scilicet veritate, aut in carnem Deitate conversa; ut aut secundum Manichaeum nulla ejus sit resurrectio, cujus nulla est passio, aut secundum Apollinarem ipsa Deitas Verbi mutabilis, ipsa sit facta passibilis. Hoc autem sentire, hoc auribus christianae plebis ingerere, quid aliud est, quam ipsa religionis nostrae fundamenta convellere, et quod verus Filius Dei, verus sit filius hominis, denegare? In quo solo est humani generis restitutio testificata per legem, promissa per Prophetas, et omnibus veteris testamenti significationibus nuntiata: ut magnum illud et saeculis omnibus profuturum divinae misericordiae sacramentum, quod saepe et diu fuerat significatum, in praestituto tempore non dubitaretur impletum. Unde licet, ex quo *Verbum caro factum*

1) 2. Tim III, 12. — 2) Job VII, 1.

est 1), ita in Christo Dei atque hominis una persona sit, ut in nullis actionibus fiat naturae utriusque divisio; studet tamen evangelica veritas ipsum, quem Dei Filium praedicat, saepissime filium hominis profiteri: ut quamvis ea, quae disseruntur, alia sint humanitatis, alia Deitatis, sub nomine tamen filii hominis utraque memorentur: ne fides Dominum Jesum Christum natum ex Maria Virgine, Deum simul atque hominem creditura, cunctetur fateri aut in Deo humanitatem, aut in homine Deitatem; ut et in Verbo suscepti hominis vera sit humilitas, et in carne suscipientis Dei vera majestas.

III. Haec, Dilectissimi, per occasionem paschalis festi, cui puritatem cordium praeparare debemus, de incarnatione Verbi perstrinxisse sufficiat, quoniam aliquoties hinc instructos vos esse meministis. Nunc devotionem vestram de eo, quod tempus poscit, admoneo, ut sanctum ac salubre jejunium operibus pietatis ornetis. Et quia pro indulgentia maxime laborandum est delictorum, indubitabilem vobis divinam misericordiam promittatis, si ipsi quoque circa subditos vestros omnem offensam transtuleritis ad veniam. Placidos enim atque concordes ad tantam festivitatem decet Dei populos convenire: ut severitas ultionum, quae nunc etiam in publicis judiciis relaxatur, multo magis in Christianorum cordibus mitigetur: quia ad hoc potius intenta debet esse cura sanctorum, ne ullus algeat, ne ullus esuriat, ne quis inopia deficiat, ne quis moerore tabescat, ne aliquem vincula obstrictum, ne aliquem habeat carcer inclusum. Quantaelibet enim existant caussae offensionis, ab homine tamen in hominem, non tam de-

1) Joan. I, 14.

jicti magnitudo, quam naturae est cogitanda communio: ut de judicio, quo alterum judicat, misericordiam Dei judicantis obtineat. *Beati enim misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 1): qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLVIII.

De Quadragesima X.

I. *Ad paschale sacramentum, quod alia omnia consecrat, omnes per quadraginta dierum jejunium praeparare se debere. Gratiae operatio, et humana cooperatio.*

II. *Invidiam de bono proximi, quae diaboli propria est, maxime esse cavendam.*

III. *Sine caritate nudas esse et infructuosas virtutes: nullum debere illius virtutis esse terminum.*

IV. *Misericordia quemque debere misericordiam promereri.*

V. *Eleemosynas abunde esse erogandas hoc tempore.*

I. Inter omnes, Dilectissimi, dies, quos multis modis honorabiles habet christiana devotio, nullus est excellentior festivitate paschali, per quam in Ecclesia Dei universarum solemnitatum dignitas consecratur. Siquidem etiam ipsa Domini ex matre generatio huic est impensa sacramento; nec alia fuit Dei Filio caussa nascendi, quam ut Cruci posset affigi. In utero enim virginis suscepta est caro mortalis; in carne mortali completa est dispositio passionis: effectumque est ineffabili consilio misericordiae Dei, ut esset nobis sacrificium redemptionis, abolitio peccati, et ad ae-

1) Matth. V, 7.

ternam vitam initium resurgendi. Considerantes autem quid per Crucem Domini adepta est universitas mundi, cognoscimus ad celebrandum Paschae diem, merito nos quadraginta dierum jejunio praeparari, ut digni possimus divinis interesse mysteriis. Non enim summos tantum Antistites, aut secundi ordinis Sacerdotes, nec solos sacramentorum ministros, sed omne corpus Ecclesiae, universumque fidelium numerum, ab omnibus contaminationibus oportet esse purgatum: ut templum Dei, cui fundamentum est ipse fundator, in omnibus lapidibus speciosum, et in tota sui parte sit lucidum. Nam si regum aedes, et sublimiorum praetoria potestatum, omni ornatu rationabiliter excoluntur, ut excellentiora sint eorum domicilia, quorum ampliora sunt merita: quanto opere aedificandum, quanto est honore decorandum Deitatis ipsius habitaculum? Quod licet inchoari et perfici sine suo auctore non possit, habet tamen ab aedificante donatum, ut etiam labore proprio quaerat augmentum. Viva enim rationabilisque materies ad extructionem templi hujus assumitur; et per spiritum gratiae, ut voluntarie in unam compagem congruat, incitatur. Quae ideo dilecta, ideo quaesita est, ut et ipsa ex non quaerente quaerens, et ex non diligente sit diligens, dicente beato Joanne Apostolo: *Nos ergo diligamus invicem, quia Deus prior dilexit nos* 1). Cum igitur et omnes simul, et singuli quique fidelium, unum idemque Dei templum sint, sicut perfectum hoc in universis, ita perfectum debet esse in singulis: quia etsi non eadem est membrorum omnium pulchritudo, nec in tanta varietate partium meritorum potest esse parilitas; communionem tamen

1) 1. Joan. IV, 19.

obtinet decoris, connexio caritatis. In sancto enim amore consortes, etiamsi non iisdem utuntur gratiae beneficiis, gaudent tamen invicem bonis suis: et non potest ab eis extraneum esse quod diligunt, quia incremento ditescunt proprio, qui profectu laetantur alieno.

II. In hac, Dilectissimi, unitate sanctorum, ubi idem amatur, idem diligitur, idemque sentitur, nec superbis locus est, nec invidis, nec avaris: et quicquid est illud, quo aut vanitas gloriatur, aut ira saevit, aut luxuria lascivit, non in Christi foedere, sed in diaboli parte censetur, longeque a sedibus pietatis excluditur. Fremit itaque innocentiae adversarius, et pacis inimicus, et quia ipse *in veritate non stetit* 1), totamque naturae suae gloriam, dum superbit, amisit, dolet hominem Dei misericordia reparari, et in ea bona quae ipse perdidit, introduci. Nec mirum, si peccati auctor probitate recte agentium cruciatur, et eorum, quos dejicere non potest, stabilitate torquetur: quandoquidem etiam inter homines reperiuntur, qui opera hujus malignitatis imitentur. Multi enim, quod dolendum est, profectibus uruntur alienis: et quia virtutibus vitia displicere noverunt, armantur in eorum odium, quorum non sequuntur exemplum. Servi autem Dei et discipuli veritatis, etiam dissimiles sui diligunt, et bellum vitiis potius quam hominibus indicunt, *nulli malum pro malo reddentes* 2), sed correctionem peccantium semper optantes. Pulchrum enim valde est, et divinae benevolentiae comparandum, sui quemque in altero meminisse, et amare propriam etiam in hoste naturam. Siquidem plurimos novimus in optimos mores

1) Joan. VIII, 44. — 2) Rom. XII, 17

transiisse de pessimis, ex ebriosis sobrios, ex crudelibus misericordes, ex rapacibus largos, ex incontinentibus castos, ex ferocibus factos esse tranquillos. Dicente autem Domino: *Non veni vocare justos, sed peccatores* 1); nulli Christiano quemquam odisse permittitur: quia nemo nisi in remissione peccatorum salvatur; et quos viles fecit carnalis sapientia, nescimus quam pretiosos spiritalis factura sit gratia.

III. Sit ergo sanctus Dei populus, sit benignus: sanctus, ut declinet prohibita; benignus, ut faciat imperata. Quamvis enim magnum sit habere fidem rectam, sanamque doctrinam, et multa laude digna sit circumcisio gulae, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis; nudae sunt tamen omnes sine caritate virtutes, nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit. Unde in Joannis Evangelio Dominus dicit: *In hoc cognoscent omnes, quia mei discipuli estis, si dilectionem habueritis ad invicem* 2): et in ejusdem Apostoli epistola legitur: *Carissimi, diligamus invicem, quoniam caritas ex Deo est, et omnis qui diligit, ex Deo natus est, et cognoscit Deum: et qui non diligit, non novit Deum, quoniam Deus caritas est* 3). Discutiant ergo se fidelium mentes, et intimos sui cordis affectus vera examinatione dijudicent; ac si repositum aliquid in conscientiis suis de fructibus caritatis invenerint, Deum sibi inesse non dubitent: et ut magis magisque tanti hospitis sint capaces, fiant perseverantis misericordiae operibus ampliores. Si enim dilectio Deus est, nullum habere debet terminum caritas, quia nullo potest claudi fine Divinitas.

IV. Ad exercendum igitur, Dilectissimi caritatis

1) Matth. IX, 13. — 2) Joan. XIII, 35. — 3) I. Joan. IV, 7.

bonum, quamvis tempus omne sit congruum, praesentes tamen dies specialius cohortantur: ut qui Pascha Domini cupiunt cum animi et corporis sanctificatione suscipere, hanc maxime gratiam conentur acquirere, qua et omnium continetur summa virtutum, et multitudo tegitur peccatorum. Et ideo celebraturi illud eminens super omnia sacramentum, quo iniquitates nostras Jesu Christi sanguis abolevit, misericordiae primitus hostias praeparemus; ut quod nobis bonitas Dei contulit, nos quoque eis, qui in nos peccavere, praestemus. In oblivionem mittantur injuriae, supplicium jam nesciant culpae, et a vindictae metu omnes subditorum absolvantur offensae. Neminem teneant claustra poenalia, nec in custodiis tenebrosis tristes reorum gemitus perseverent. Si quisquam tales pro aliquo delicto obnoxios tenet, peccatorem se esse non dubitet: et ut indulgentiam ipse accipiat, gaudeat se invenisse cui parcat, ut cum secundum doctrinam Dei dicimus: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 1); non ambigamus per nostrae orationis formam, divinam nos obtinere clementiam.

V. In pauperes quoque et diversis debilitatibus impeditos benignior nunc largitas exeratur, ut gratiae Deo multorum voce referantur, et jejuniis nostris egentium refectio suffragetur. Nulla enim devotione fidelium magis Dominus delectatur, quam ista quae pauperibus ejus impenditur: et ubi curam misericordiae invenit, ibi imaginem suae pietatis agnoscit. Non timeatur in iis expensis defectio facultatum, quoniam ipsa benignitas, magna substantia est; nec potest largitatis deesse materies, ubi Christus pascit et

1) Matth. VI, 12.

pascitur. In omni hoc opere illa intervenit manus, quae panem frangendo auget, et erogando multiplicat. Securus et hilaris sit eleemosynae distributor: quia tunc maximum lucrum habebit, quando sibi minimum reservaverit, dicente B. Apostolo Paulo: *Qui autem administrat semen seminanti, et panem ad manducandum praestabit, et multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiae vestrae* 1): in Christo Jesu Domino nostro, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XLIX.

De Quadragesima XI.

I. *Jejunium Quadragesimae maximum et sacratissimum omnibus sine exceptione indictum esse, quia omnibus necessarium, cum nemo sit immunis a culpa.*

II. *Quam pauci viam salutis intrant, quam multi temporalibus occupantur.*

III. *Sicut magis insidiatur et saevit diabolus Quadragesimae tempore, ita magis Deo salutique suae vacare Christianos debere.*

IV. *Ut paschali festo nos praeparemus, exequenda esse Dei mandata, quae ideo dantur, ut et gratia Dei quaeratur, et propria vita velut in speculo conspiciatur.*

V. *Primum misericordiae effecium, quod est oblivio delictorum, et optandum a Deo, et praestandum esse proximo.*

VI. *Eum, qui filius haberi cupit, debere fratris*

1) 2. Cor. IX, 10.

habere caritatem, et eleemosynam largiri, ut misericordiae divinae ministrum.

I. In omnibus quidem, Dilectissimi, diebus atque temporibus quaedam nobis divinae bonitatis signa praefixa sunt, et nulla pars anni a sacris est aliena mysteriis, ut dum nobis ubique praesidia nostrae salutis occurrunt, invitantem nos semper misericordiam Dei avidius expetamus. Sed quicquid illud est, quod in diversis gratiae operibus et donis reparationi humanarum confertur animarum, totum id nobis nunc evidentius et copiosius praesentatur, quando non particulatim quaedam agenda, sed simul sunt omnia celebranda. Appropinquante enim festivitate paschali adest maximum sacratissimumque jejunium, quod observantiam sui universis fidelibus sine exceptione denuntiat: quia nemo tam sanctus est, ut non sanctior, nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior. Quis enim in hujus vitae constitutus incerto, aut immunis a tentatione, aut liber inveniatur a culpa? Quis est, qui nihil virtutis sibi adjici, aut qui nihil vitii sibi optet auferri? cum et adversa noceant, et secunda corrumpant, nec minoris sit periculi carere desideratis, quam abundare concessis. Insidiae sunt in divitiarum amplitudine, insidiae in paupertatis angustiis. Illae elevant ad superbiam, hae incitant ad querelam. Tentat sanitas, tentat infirmitas: dum et illa materia est negligentiae, et haec caussa tristitiae. Laqueus est in securitate, laqueus est in timore: nec interest utrum animus, qui terreno tenetur affectu, gaudiis occupetur, an curis; cum par morbus sit vel sub vana delectatione languescere, vel sub anxia sollicitudine laborare.

II. Impletur itaque per omnia sententia Veritatis,

qua discimus angustam esse et arduam viam, quae ducit ad vitam 1): et cum latitudo itineris ad mortem trahentis multis frequentetur agminibus, in salutis semitis paucorum intrantium sunt rara vestigia. Unde autem populosior est via leva, quam dextera, nisi quia ad mundana gaudia et corporalia bona multitudo proclivis est? Et quamvis caducum incertumque sit quod cupitur, libentius tamen suscipitur labor pro desiderio voluptatis, quam pro amore virtutis. Ita cum innumeri sint qui visibilia concupiscant, vix inveniuntur qui temporalibus aeterna praeponant. Et ideo, dicente beato Apostolo Paulo: *Quae videntur, temporalia sunt; quae autem non videntur, aeterna sunt* 2): latet quodammodo et in abscondito est virtutum via, quoniam *spe salvi facti sumus* 3), et fides vera id super omnia diligit, quod nullo sensu carnis attingit. Magni est ergo operis et laboris, mobilitatem cordis ab omnibus continere peccatis, et cum undique innumerae voluptatum illecebrae blandiantur, ad nulla contagia vigorem animi relaxare. Quis picem tangit, et non inquinatur ab ea 4)? quis non infirmatur in carne? quis non sordescit in pulvere? quis postremo est tantae puritatis, ut iis non polluatur, sine quibus vita non ducitur? Jubet enim per Apostolum doctrina divina, ut *qui habent uxores, tamquam non habentes sint; et qui flent, tamquam non flentes; et qui gaudent, tamquam non gaudentes; et qui emunt, tamquam non possidentes; et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur: peaeterit enim figura mundi hujus* 5). Beata igitur mens, quae peregrinationis suae tempora casta sobrietate transcurrit, et in iis, per quae necesse est eam ambulare, non remanet, ut

1) Matth. VII, 14. — 2) 2. Cor. IV, 18. — 3) Rom. VIII, 24. — 4) Eccl. XIII, 1. — 5) I. Cor. VII, 29.

hospita magis quam domina terrenorum, nec affectibus desit humanis, et promissionibus sit innixa divinis.

III. Hanc autem fortitudinem, Dilectissimi, nulli magis quam praesentes et exigunt et conferunt dies: quibus dum observantia specialis impenditur, consuetudo, in qua perseveretur, acquiritur. Notum enim vobis est hoc esse tempus, quo per totum mundum saeviente diabolo, acies debet christiana confligere: et si quos aut desidia tepidos, aut sollicitudo habuit occupatos, nunc oportet armis spiritalibus instrui, et caelesti tuba ad ineundum certamen accendi: quoniam ille cujus invidia mors introivit in orbem terrarum 1), modo praecipuo livore uritur, modo maximo dolore cruciatur. Videt enim de omnium hominum genere in adoptionem filiorum Dei novos populos introduci, et per virgineam Ecclesiae fecunditatem, partus regenerationis augeri. Videt se dominationis suae jure privatum, a cordibus eorum, quos possidebat, expelli; eripi sibi in utroque sexu millia senum, millia juvenum, millia parvulorum: nec obesse cuiquam vel proprium, vel originale peccatum, ubi justificatio non meritis retribuitur, sed sola gratiae largitate donatur. Lapsos quoque et insidiarum suarum fraude deceptos poenitentiae lacrymis ablui, et portas misericordiae apostolica clave reserante, ad remedia reconciliationis admitti. Sentit insuper diem dominicae passionis instare, et se illius Crucis potestate conteri, quae in Christo ab omni debito mortis alieno, redemptio fuit mundi, non poena peccati.

IV. Ut itaque malignitas frementis inimici nullos habeat sui livoris effectus, ad exequenda Domini man-

1) Sap. II, 24.

data diligentior est assumenda devotio: ut tempus, in quo omnia divinae misericordiae sacramenta concurrunt, cum praeparatione et animorum suscipiamus et corporum, implorantes regimen et adjutorium Dei, ut sine quo nihil possumus facere, per ipsum omnia valeamus implere. Ideo enim datur praeceptum, ut praecipientis quaeratur auxilium. Nec se quisquam per occasionem infirmitatis excuset; cum qui praestitit velle, donet et posse, dicente beato Apostolo Jacobo: *Si quis vestrum indiget sapientia, postulet a Deo, qui dat omnibus affluenter, et non improperat, et dabitur ei* 1). Quis fidelium nesciat, quibus virtutibus studere, et quibus debeat vitiis repugnare? Quis conscientiae suae aut tam gratiosus, aut tam imperitus est arbiter, qui ignoret quid a se auferri, aut quid in se oporteat augeri? Nemo quippe ita rationis est alienus, qui aut conversationis suae non intelligat qualitatem, aut cordis sui secreta non noverit. Non ergo per omnia sibi placeat, nec se secundum carnis oblectamenta dijudicet; sed omnem consuetudinem suam in divinorum praeceptorum lance constituat: ubi cum alia jubeantur ut fiant, alia interdicantur ut non fiant, justo se trutinabit examine, qui vitae suae mores ex utriusque ponderis comparatione pensaverit. Artifex enim misericordia Dei, splendidissimum in mandatis suis condidit speculum, in quo homo faciem suae mentis inspiceret, et quam conformis imagini Dei, aut quam dissimilis esset, agnosceret: praecipue ut rejectis paullulum carnalibus curis et occupationibus inquietis, saltem in diebus redemptionis et reparationis nostrae, a terrenis nos ad caelestia conferamus.

1) Jacob. I, 5.

V. Quia vero, sicut scriptum est, *in multis offendimus omnes* 1), misericordiae primus concipiatur affectus, et alienorum in nos delictorum fiat oblivio: ut illud piissimum pactum, cui nos in dominica oratione devinximus, nullo vindictae amore violemus: et dicentes: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 2): non simus in remissione difficiles: quia ad nos recurrit sive cupiditas ultionis, sive indulgentia lenitatis; magisque optandum est homini tentationum periculis semper exposito, ut suas culpas habeat impunitas, quam ut plectat alienas. Quid autem convenientius fidei christianae, quam ut non solum in Ecclesia, sed etiam in omnium domibus fiat remissio peccatorum? Deponantur minae; vincula relaxentur, quibus se multo perniciosius, qui ea non solverit, religabit. Quod enim quisque in alterum statuit, hoc in semetipso sua lege decernit. *Beati* vero *misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 3): qui in judiciis suis et justus est et benignus; ad hoc quosdam sub aliorum esse potestate permittens, ut sub aequa moderatione servetur et utilitas disciplinae, et mansuetudo clementiae: et nemo audeat alterius delictis veniam denegare, quam pro suis optat accipere.

VI. Dicente autem Domino, *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* 4), deponantur omnium discordiarum odiorumque certamina: nec putet se quisquam in paschali festo habiturum esse consortium, qui fraternam pacem redintegrare neglexerit. Apud summum enim Patrem, qui non fuerit in caritate fratrum, non habebitur in numero filiorum. In distributione quoque eleemosynarum, et pauperum cura,

1) Jacob. III, 2. — 2) Matth. VI, 12. — 3) Matth. V, 7. — 4) Ibid. V, 9.

pinguescant christiana jejunia: et quod suis quisque deliciis subtrahit, debilibus impendat et egenis. Detur opera ut omnes Deo uno ore benedicant, et qui aliquam dat portionem substantiae suae, intelligat se ministrum esse misericordiae divinae, qui partem pauperis in manu posuit largientis: ut peccata quae aut baptismi aquis, aut poenitentiae lacrymis abluuntur, etiam eleemosynis deleantur, dicente Scriptura: *Sicut aqua extinguit ignem, ita eleemosyna extinguit peccatum* 1). Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO L.

De Quadragesima XII.

I. *Ad paschale convivium debere quemque se praeparare per discussionem conscientiae, et emendationem vitae.*

II. *Misericordiam exercendam, a vitiis jejunandum, rebus caelestibus esse inhaerendum.*

III. *Ad paschale sacramentum, quod in remissionem peccatorum conditum est, quemque praeparari, cum illud remissione offensarum imitatur.*

I. Appropinquante, Dilectissimi, solemnitate paschali, adest praecurrentis consuetudo jejunii, quod nos quadraginta dierum numero ad sanctificationem corporis et mentis exerceat. Suscepturi enim festorum omnium maximum festum, ea nos debemus observantia praeparare, ut in cujus sumus resurrectione conresuscitati, in ipsius inveniamur passione com-

1) Eccl. III, 33.

mortui, dicente beato Paulo Apostolo: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 1). Quae vero nobis est mortis cum Christo participatio, nisi ut desinamus esse quod fuimus, aut quae similitudo resurrectionis, nisi depositio vetustatis? Unde qui sacramentum suae reparationis intelligit, carnis se vitiis debet exuere, et omnes sordes abjicere peccatorum: ut intraturus nuptiale convivium, splendeat veste virtutum. Quamvis enim benignitas sponsi cunctos ad communionem regiarum invitet epularum 2), studendum est tamen universis vocatis, ut sacrorum ciborum munere non inveniantur indigni. Abutuntur autem quidam patientia Dei, et qui non sunt in conscientia liberi, fiunt de longa impunitate securi: cum ideo differatur ultio, ut tempus possit habere correctio. Misericordiam igitur Dei nostri, quae *non vult mortem peccatoris, sed tantum ut convertatur et vivat* 3), non ideo quisquam tardet amplecti, quia quod meruit, non recepit. Neque enim quicquid differtur, aufertur; aut condemnationem evasit, qui indulgentiam non quaesivit. Cujus quidem implorandae non una omnibus caussa est: quia multis modis multisque mensuris et peccatum a peccato, et crimen distat a crimine. Sed quia universitas fidelium ad perfectam innocentiam, et ad plenam debet tendere puritatem, ut eorum consortio mereatur adscribi, de quibus dicitur: *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* 4): omni instantia et virtute nitendum est, ut quicquid secretum conscientiae maculat, quicquid aciem mentis obscurat, diligentissimis emundationibus deleatur. Quam-

1) Coloss. III, 3. — 2) Matth. XXII, 11. — 3) Ezech. XVIII. 32. et XXXIII, 11. — 4) Matth. V, 8.

vis enim scriptum sit: *Quis gloriabitur castum se habere cor, aut mundum se esse a peccato* 1)? non tamen desperanda est apprehensio puritatis, quae dum semper petitur, semper accipitur, nec remanet judicio condemnandum, quod fuerit confessione purgatum.

II. Hoc illud est, Dilectissimi, quod orantes omnes filii Ecclesiae ex doctrina Domini uniformiter dicunt: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris* 2): quia nemo tam sanctus, nemo tam justus est, qui in tempore hujus vitae, quae tota tentatio est 3), cujuscumque peccati remissione non egeat. Circumstant undique pericula innumerabilium delictorum, et per licitos usus ad immoderatos transitur excessus, dum per curam salutis irrepit delectatio voluptatis, et non sufficit concupiscentiae quod potest satis esse naturae. Hinc habendi amor numquam satiandus exoritur; hinc cupiditas eminendi, quae vel stirpi suae innixa, vel soboli, nunc prolem habet superbiam, nunc parentem. His autem et aliis tentationibus, quarum multiplex est et infinita connexio, quae rectius virtus quam continentia opponitur, quae nutriendis atque servandis animi et corporis bonis, et incrementa praebet et roborat? Unde in caelestibus Ecclesiae disciplinis multum utilitatis afferunt divinitus instituta jejunia: ut dum continentiae legibus carnalis subjicitur appetitus, motus quoque interior temperetur, ac sicut corpus a cibis, ita mens ab iniquitate jejunet. Dominus enim dicit: *Beati qui esuriunt, et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur* 4). Habet ergo populus Dei spiritales epulas castasque delicias, quas salubriter expetit, et laudabiliter concupiscit, quoniam laudante

1) Prov. XX, 9. — 2) Matth. VI, 12. — 3) Job. VII, 1. — 4) Matth. V, 6

et dicente Propheta: *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus* 1): quisquis dulcedinem justitiae et misericordiae Dei, quibus omnis providentia ejus dispensatur, gustu cordis attigerit, et nullo umquam minuenda fastidio experimenta supernorum hauserit gaudiorum, corruptibilia et temporalia bona aeternorum admiratione despiciet: et in illo igne, quem Dei accendit caritas, concalescet: ut algore in fervorem converso, et in lucem nocte mutata, uno opere in animis fidelium Spiritus sanctus et tenebras abigat, et peccata consumat.

III. Unde quia tales fructus mater virtutum continentia parit, et jejunantes a vitiis ad ineffabilia oblectamenta perducit; studiosiori nunc opere, Dilectissimi, exequamur praecepta caelestia: et quia totum paschale sacramentum, in remissionem est conditum peccatorum; quod celebrare optamus, imitemur. Misericors enim et justus Dominus ita promittit indulgentiam suam, ut eam etiam quibus parcit, indicat. Exponens enim, qua regula Deo Patri nos voluerit supplicare, *Si dimiseritis*, inquit, *hominibus peccata eorum, dimittet vobis et Pater vester, qui in caelis est, peccata vestra. Si autem non remiseritis hominibus, nec Pater vester remittet vobis peccata vestra* 2). Justa prorsus et benigna conditio, qua divinae potentiae fit particeps homo, ut sententiam Dei ex suo libret arbitrio, et eo sibi judicio obstringat Dominum, quo judicaverit ipse conservum. Sive itaque circa subjectos, sive circa aequales, naturae parilitas diligatur: et quia nemo non peccat, nemo non parcat; difficulter praestemus, quod gratulanter accepimus: ut sive largitate eleemosyna-

1) Psal. XXXIII, 9. — 2) Matth. VI, 14.

rum, sive indulgentia peccatorum, quanto magis fuerimus misericordes, tanto simus perfectius innocentes. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LI.

Sive homilia habita sabbato 1) ante secundam Dominicam Quadragesimae, de Evangelio secundum Matthaeum:

In illo tempore: Assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem ejus, et duxit eos in montem excelsum seorsum 2), *et reliqua.*

I. *Fidem veram Christum et Deum confiteri et hominem: quae in Petro magna potestate remunerata est.*

II. *Christum ob id maxime esse transfiguratum, ut veritatem et virtutem suae carnis comprobaret.*

III. *Ut etiam crucis scandalum tolleret, spemque Ecclesiae suae confirmaret.*

IV. *Veteris et novi testamenti de Christo concordiam per Moysis et Eliae apparitionem significari.*

V. *Petri desiderium non improbum fuisse, sed inordinatum.*

VI. Hic est filius meus etc. *explicatur.*

VII. Ipsum audite *expenditur.*

1) *Sermonem hunc habitum fuisse sabbato ante secundam Dominicam Quadragesimae non solum indicat inscriptio eidem pluribus in exemplaribus praefixa; verum etiam Capitularia Evangeliorum ostendunt, in quibus Evangelium de Transfiguratione Domini eo tantum sabbato lectum proditur.* — 2) Matth. XVII, 1.

VIII. *Hoc testimonio Patris omnium infirmitatem roborari.*

I. Evangelica lectio, Dilectissimi, quae per aures corporis interiorem mentium nostrarum pulsavit auditum, ad magni sacramenti nos intelligentiam vocat: quam aspirante gratia Dei facilius assequemur, si considerationem nostram ad ea, quae paullo superius sunt narrata, referamus. Salvator enim humani generis Jesus Christus condens eam fidem, quae et impios ad justitiam et mortuos revocat ad vitam, ad hoc discipulos suos doctrinae monitis et operum miraculis imbuebat, ut idem Christus et unigenitus Dei et hominis filius crederetur. Nam unum horum sine altero non proderat ad salutem, et aequalis erat periculi, Dominum Jesum Christum, aut Deum tantummodo sine homine, aut sine Deo solum hominem credidisse, cum utrumque esset pariter confitendum: quia sicut Deo vera humanitas, ita homini inerat vera Divinitas. Ad confirmandam ergo hujus fidei saluberrimam cognitionem interrogaverat discipulos suos Dominus, inter diversas aliorum opiniones quid ipsi de eo crederent, quidve sentirent: ubi Petrus Apostolus per revelationem summi Patris, corporea superans et humana transcendens, vidit mentis oculis Filium Dei vivi, et confessus est gloriam Deitatis: quia non ad solam respexit substantiam carnis et sanguinis. Tantumque in hac fidei sublimitate complacuit, ut beatitudinis felicitate donatus, sacram inviolabilis petrae acciperet firmitatem, super quam fundata Ecclesia, portis inferi et mortis legibus praevaleret, nec in solvendis aut ligandis quorumcumque caussis, aliud ratum esset in caelis, quam quod Petri sedisset arbitrio.

II. Haec autem, Dilectissimi, laudatae intelligentiae celsitudo instruenda erat de inferioris substantiae sacramento, ne apostolica fides ad gloriam confitendae in Christo Deitatis evecta, infirmitatis nostrae receptionem indignam impassibili Deo atque incongruam judicaret, et ita jam in ipso humanam crederet glorificatam esse naturam, ut nec supplicio posset affici, nec morte dissolvi. Et ideo dicente Domino 1), quod oporteret eum ire Jerosolymam, et multa pati a senioribus et scribis ac principibus sacerdotum, et occidi, et tertia die resurgere, cum beatus Petrus, qui superno illustratus lumine, de ardentissima Filii Dei confessione fervebat, contumelias illusionum et crudelissimae mortis opprobrium religioso, ut putabat, et libero fastidio respuisset, benigna a Jesu increpatione correptus, et ad cupiditatem participandae cum eo passionis animatus est. Subsequens enim exhortatio Salvatoris hoc inspiravit, hoc docuit, ut volentes eum sequi, negarent se sibi, et pro spe aeternorum levissimum ducerent temporalium detrimentum: quia is demum animam suam salvam faceret, qui eam pro Christo perdere non timeret 2). Ut ergo istam felicis constantiae fortitudinem toto Apostoli corde conciperent, et nihil de suscipiendae crucis asperitate trepidarent; ut de supplicio Christi non erubescerent, nec pudendam sibi eam patientiam crederent, quae sic subitura erat saevitiam passionis, ut non amitteret gloriam potestatis: *assumpsit Jesus Petrum, et Jacobum, et fratrem ejus Joannem* 3), et conscenso cum eis seorsum monte praecelso, claritatem illis suae gloriae demonstravit: quia licet intellexissent in eo majestatem Dei, ipsius tamen corporis,

1) Matth. XVI, 21. et XX, 17. — 2) Ibid. XVI, 25. — 3) Ibidem XVII, 1.

quo Divinitas tegebatur, potentiam nesciebant. Et ideo proprie signanterque promiserat quosdam de astantibus discipulis non prius gustare mortem, quam viderent filium hominis venientem in regno suo 1), id est in regia claritate, quam specialiter ad naturam suscepti hominis pertinentem, his tribus viris voluit esse conspicuam. Nam illam ipsius Deitatis ineffabilem et inaccessibilem visionem, quae in aeternam vitam mundis corde servatur, nullo modo mortali adhuc carne circumdati intueri poterant et videre.

III. Aperit ergo Dominus coram electis testibus gloriam suam, et communem illam cum ceteris corporis formam tanto splendore clarificat, ut et facies ejus Solis fulgori similis, et vestitus candori nivium esset aequalis 2). In qua transfiguratione illud quidem principaliter agebatur, ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur; nec conturbaret eorum fidem voluntariae humilitas passionis, quibus revelata esset absconditae excellentia dignitatis. Sed non minore providentia spes sanctae Ecclesiae fundabatur, ut totum corpus Christi agnosceret quali esset commutatione donandum, et ejus sibi honoris consortium membra promitterent, qui in capite praefulsisset. De quo idem Dominus dixerat, cum de adventus sui majestate loqueretur: *Tunc justi fulgebunt sicut Sol in regno Patris sui* 3): protestante hoc ipsum beato Paullo Apostolo, et dicente: *Existimo enim, quod non sunt condignae passiones hujus temporis ad futuram gloriam, quae revelabitur in nobis* 4): et iterum: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo* 5). *Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria.*

1) Matth. XVI, 28. — 2) Ibid. XVII, 2. — 3) Ibid. XIII, 43. — 4) Rom. VIII, 18. — 5) Coloss. III, 3.

IV. Confirmandis vero Apostolis, et ad omnem scientiam provehendis, alia quoque in illo miraculo accessit instructio. Moyses enim et Elias, lex scilicet et Prophetae, apparuerunt cum Domino loquentes: ut verissime in illa quinque virorum praesentia compleretur, quod dictum est: *In duobus vel tribus testibus stat omne verbum* 1). Quid hoc stabilius, quid firmius verbo, in cujus praedicatione veteris et novi testamenti concinit tuba, et cum evangelica doctrina, antiquarum protestationum instrumenta concurrunt? Adstipulantur enim sibi invicem utriusque foederis paginae; et quem sub velamine mysteriorum praecedentia signa promiserant, manifestum atque perspicuum praesentis gloriae splendor ostendit. Quia, sicut ait beatus Joannes, *Lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est* 2): in quo et propheticarum promissio impleta est figurarum, et legalium ratio praeceptorum, dum et veram docet prophetiam per sui praesentiam, et possibilia facit mandata per gratiam.

V. His ergo sacramentorum revelationibus Petrus Apostolus incitatus, mundana spernens, et terrena fastidiens, in aeternorum desiderium quodam mentis rapiebatur excessu: et gaudio totius visionis impletus, ibi cum Jesu optabat habitare, ubi manifestata ejus gloria laetabatur: unde et ait: *Domine, bonum est nos hic esse: si vis faciamus hic tria tabernacula, tibi unum, Moysi unum, et Eliae unum* 3). Sed huic suggestioni Dominus non respondit, significans non quidem improbum, sed inordinatum esse, quod cuperet; cum salvari mundus nisi Christi morte non posset, et exemplo Domini in hoc vocaretur creden-

1) Deut. XIX, 15. Matth. XVIII, 16. Joan. XVIII, 17. 2. Cor. XIII, 1. Hebr. X, 28. — 2) Joan. I, 17. — 3) Matth. XVII.

tium fides, ut licet non oporteret de beatitudinis promissionibus dubitari, intelligeremus tamen inter tentationes hujus vitae prius nobis tolerantiam postulandam esse, quam gloriam: quia tempora patiendi non potest felicitas praevenire regnandi.

VI. Adhuc itaque eo loquente, ecce nubes lucida obumbravit eos, et ecce vox de nube dicens: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, ipsum audite* 1), Praesens quidem erat in Filio Pater, et in illa Domini claritate, quam ad discipulorum temperarat aspectum, non separabatur ab Unigenito Genitoris essentia; sed ad commendandam proprietatem utriusque personae, sicut visui significavit Filium splendor ex corpore, sic auditui Patrem vox nuntiavit ex nube. Qua voce accepta, discipuli quod in faciem ceciderunt, et timuerunt valde, non de Patris tantum, sed et de Filii majestate tremuerunt: altiori enim sensu unam utriusque intellexerunt Deitatem; et quia in fide non erat haesitatio, non fuit in timore discretio. Latum ergo illud et multiplex testimonium fuit, et plus in verborum virtute, quam in sono vocis auditum est. Dicente enim Patre: *Hic est Filius meus dilectus in quo mihi bene complacui, ipsum audite:* nonne evidenter auditum est: *Hic est Filius meus*, cui ex me et mecum esse, sine tempore est? Quia nec Genitor Genito prior, nec Genitus est Genitore posterior. *Hic est Filius meus*, quem a me non separat Deitas, non dividit potestas, non discernit aeternitas. *Hic est Filius meus*, non adoptivus, sed proprius; non aliunde creatus, sed ex me genitus; nec de alia natura mihi factus comparabilis, sed de mea essentia mihi natus aequalis.

1) Matth. XVII, 5.

Hic est Filius meus, per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil 1): quia omnia quae facio, similiter facit 2), et quicquid operor, inseparabiliter mecum atque indifferenter operatur. In Patre enim est Filius, et in Filio Pater, nec umquam unitas nostra dividitur. Et cum alius ego sim qui genui, alius ille quem genui; non aliud tamen de illo vobis cogitare fas est, quam de me sentire possibile est. *Hic est Filius meus*, qui eam, quam mecum habet aequalitatem, non rapina appetiit 3), nec usurpatione praesumpsit; sed manens in forma gloriae meae, ut ad reparandum genus humanum exequeretur commune consilium, usque ad formam servilem inclinavit incommutabilem Deitatem.

VII. Hunc ergo, in quo mihi per omnia bene complaceo, et cujus praedicatione manifestor, cujus humilitate clarificor, incunctanter audite: quia ipse est veritas et vita, ipse virtus mea atque sapientia. *Ipsum audite*, quem legis mysteria praenuntiaverunt, quem Prophetarum ora cecinerunt. *Ipsum audite*, qui sanguine suo mundum redimit, qui diabolum ligat, et vasa ejus rapit, qui peccati chirographum et praevaricationis pacta dirumpit. *Ipsum audite*, qui viam aperit ad caelum, et per Crucis supplicium gradus vobis ascensionis parat ad regnum. Quid trepidatis redimi? quid pavetis saucii liberari? Fiat quod me volente vult Christus. Abjicite carnalem formidinem, et fideli vos armate constantia: indignum est enim, ut in Salvatoris passione timeatis, quod ipsius munere nec in vestro fine metuetis.

VIII. Haec, Dilectissimi, non ad illorum tantum utilitatem dicta sunt, qui ea propriis auribus audie-

1) Joan. I, 3. — 2) Ibid. V, 19. — 3) Philip. II, 6.

runt, sed in illis tribus Apostolis universa Ecclesia didicit quicquid eorum et aspectus vidit et auditus accepit. Confirmetur ergo secundum praedicationem sacratissimi Evangelii omnium fides, et nemo de Christi Cruce, per quam mundus redemptus est, erubescat. Nec ideo quisquam aut pati pro justitia timeat, aut de promissorum retributione diffidat, quia per laborem ad requiem, et per mortem transitur ad vitam: cum omnem humilitatis nostrae infirmitatem ille susceperit, in quo si in confessione et in dilectione ipsius permaneamus, et quod vicit vincimus, et quod promisit accipimus. Quia sive ad facienda mandata, sive ad toleranda adversa, praemissa Patris vox debet semper auribus nostris insonare dicentis: *Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite:* qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LII.

De Passione Domini I. Habitus dominico die.

I. *Per solam Verbi Incarnationem salutem homini contingere, cujus fides etiam in veteri testamento, et ante legem necessaria.*
II. *Per Verbi potentiam et carnis humilitatem, salutem pari.*
III. *Non spernendam ejus Crucem et abjectionem, qui unico verbo in Passione prostravit satellites.*
IV. *Ultro se Christum tradidisse morti, qui et Petri zelum repressit, et servi aurem restituit.*
V. *Morte Christi nos liberari, Judaeos et Judam accusari; qui tamen etiam potuissent illa redimi.*

I. Sacramentum, Dilectissimi, dominicae passio-

nis, quam Dominus Jesus, Dei Filius, pro humani generis salute suscepit, et sicut promisit, omnia ad se exaltatus attraxit, tam plane ac lucide evangelicus sermo reseravit, ut religiosis et piis cordibus non aliud sit audisse quae lecta sunt, quam vidisse quae gesta sunt. Unde cum indubitabilem obtineat auctoritatem sacra narratio; annitendum nobis est, auxiliante Domino, ut perspicuum habeat intelligentia, quod notum fecit historia. Post illam namque humanae praevaricationis primam et universalem ruinam, ex qua *per unum hominem peccatum introivit in hunc mundum, et per peccatum mors, et ita in omnes homines pertransiit, in quo omnes peccaverunt* 1); nemo tetram diaboli dominationem, nemo vincula dirae captivitatis evaderet; nec cuiquam aut reconciliatio ad veniam, aut reditus pateret ad vitam, nisi coaeternus et coaequalis Patri Deo Filius Dei, etiam hominis filius esse dignaretur, veniens *quaerere et salvare quod perierat* 2): ut sicut per Adam mors, ita per Dominum nostrum Jesum Christum esset resurrectio mortuorum 3). Non enim quia secundum inscrutabile propositum sapientiae Dei novissimis diebus *Verbum caro factum est* 4), ideo salutiferae Virginis partus, extremi tantum temporis generationibus profuit, et non se etiam in praeteritas refudit aetates. Omnis prorsus antiquitas colentium Deum verum, omnis numerus apud saecula priora sanctorum, in hac fide vixit et placuit; et neque Patriarchis, neque Prophetis, neque cuiquam omnino sanctorum, nisi in redemptione Domini nostri Jesu Christi salus et justificatio fuit: quae sicut expectabatur multis Pro-

1) Rom. V, 12. — 2) Luc. XIX, 10. — 3) I. Cor. XV, 22. — 4) Joan. I, 14.

phetarum oraculis signisque promissa, ita est etiam ipso munere atque opere praesentata.

II. Unde nunc, Dilectissimi, in toto ordine dominicae passionis, non ita infirmitatem consideremus humanam, ut arbitremur illic potentiam defuisse divinam: neque illam ita coaeternam et aequalem Patri formam Unigeniti cogitemus, ut putemus non fuisse vera, quae Deo videntur indigna. Prorsus utraque natura, unus est Christus; nec Verbum ibi ab homine disjunctum, nec homo est dissociatus a Verbo. Non est fastidita humilitas, quia nec imminuta majestas. Nihil nocuit naturae inviolabili, quod passibili oportebat inferri: totumque illud sacramentum, quod simul et humanitas consummavit et Deitas, dispensatio fuit misericordiae, et actio pietatis. Talibus enim vinculis tenebamur obstricti, ut nisi per hanc opem non possemus absolvi. Humilitas igitur Divinitatis, nostra provectio est. Nos tanto redimimur pretio, nos tanto curamur impendio. Quis enim ab impietate ad justitiam, a miseria ad beatitudinem esset recursus, nisi et justus ad impios, et beatus inclinaretur ad miseros?

III. Non est ergo nobis, Dilectissimi, erubescenda Crux Christi, quae de virtute est divini consilii, non de conditione peccati. Quamvis enim ex infirmitate nostra vere passus Dominus Jesus, vereque sit mortuus, non tamen ita se abstinuit a gloria sua, ut inter contumelias passionis nihil divinae operationis exerceret. Nam cum impius Judas, non jam ovina pelle velatus, sed lupino furore manifestus, vim sceleris per speciem pacis incipiens, signum traditionis saeviore omnibus telis osculo praebuisset; et multitudo furibunda, quae ad comprehendendum Dominum cum armata militum cohorte confluxerat, inter faces

atque laternas, lumen verum tenebris suis obcaecata non cerneret, Dominus qui expectare potius turbas, quam declinare delegerat, sicut Joannes Evangelista testatur, quem quaerant necdum inventus interrogat 1) : illisque dicentibus, quod Jesum quaererent, *Ego sum*, inquit 2). Quod verbum ita illam manum ex ferocissimis congregatam, quasi quodnam fulmineo ictu stravit et perculit, ut omnes illi atroces, minaces, atque terribiles, retroacti corruerent. Ubi fuit saevitiae conspiratio? ubi ardor irarum? ubi instructus armorum? Dominus dicit, *Ego sum*: et ad vocem ejus turba prosternitur impiorum. Quid jam poterit majestas ejus judicatura, cujus hoc potuit humilitas judicanda?

IV. Verumtamen Dominus sciens quid magis mysterio suscepto conveniret, in hac potestate non perstitit; sed persecutores suos in facultatem dispositi sceleris redire permisit. Nam si teneri nollet, non utique teneretur. Sed quis hominum posset salvari, si ille se non sineret comprehendi? Nam et beatus Petrus, qui animosiore constantia Domino cohaerebat, et contra violentorum impetus, fervore sanctae caritatis exarserat, in servum principis sacerdotum usus est gladio, et aurem viri ferocius instantis abscidit 3). Sed hunc zelantis Apostoli pium motum progredi Dominus ultra non patitur: recondi gladium jubet, nec sinit se adversus impios manu ferroque defendi. Contra sacramentum enim erat redemptionis nostrae, ut qui mori pro omnibus venerat, capi nollet: ne dilato gloriosae Crucis triumpho et dominatio diabolica fieret longior, et captivitas humana diuturnior. Dat ergo in se furentibus licentiam saeviendi, nec tamen etiam

1) Joan. XVIII, 4. — 2) Ibid. XVIII, 5. — 3) Matth. XXVI, 51. Marc. XIV, 47. Luc. XXII, 50. Joan. XVIII, 10.

talibus dedignatur se indicare Divinitas. Aurem servi jam ipsa sectione demortuam, et a compage viventis corporis alienam, in sedem dehonestati capitis revocat manus Christi. Reformat quod ipse formaverat: nec tarde caro sequitur ejus imperium, cujus erat ipsa figmentum.

V. Habent ergo divinam haec opera virtutem. Sed quod Dominus majestatis suae potentiam comprimit, et vim in se persecutoris admittit, ex illa est voluntate qua *dilexit nos, et tradidit semetipsum pro nobis* 1): cooperante in hoc ipsum Patre, *qui Filio proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum* 2). Una est enim Patris et Filii voluntas, ut est una Divinitas: de cujus dispositionis effectu, nihil vobis gratiae, Judaei, nihil tibi, Juda, debemus. Salvationi quidem nostrae, non hoc vobis volentibus, impietas vestra servivit, et per vos factum est quidquid *manus Dei et consilium decreverunt fieri* 3). Mors igitur Christi nos liberat, vos accusat. Merito soli non habetis quod omnibus perire voluistis. Et tamen tanta est nostri bonitas Redemptoris, ut etiam vos possitis consequi veniam, si Christum Dei Filium confitendo, illam parricidalem malitiam relinquatis. Non enim Dominus in Cruce frustra oravit, dicens: *Pater, dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt* 4). Quod remedium nec te, Juda, transiret, si ad eam poenitentiam confugisses, quae te revocaret ad Christum, non quae instigaret ad laqueum. Dicendo enim: *Peccavi, tradens sanguinem justum* 5): in impietatis tuae perfidia perstitisti: quia Jesum non Deum Dei filium, sed nostrae tantummodo conditionis hominem inter extrema mortis tuae pericula credidisti: cujus fle-

1) Ephes. V, 25. — 2) Rom. VIII, 32. — 3) Act. IV, 28. — 4) Luc. XXIII, 34. — 5) Matth. XXVII, 4.

xisses misericordiam, si ejus non negasses omnipotentiam. Haec hodie, Dilectissimi, piis auribus vestris insinuata sufficiant, ne fastidium de prolixitate subrepat. Quae autem desunt plenitudini, quarta feria auxiliante Domino reddenda promittimus: quoniam qui dedit quod locuti sumus, dabit, sicut credimus, quod loquamur: per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LIII.

De Passione Domini II. Habitus feria quarta.

I. *Conversionem latronis, qui ad crucem usque reus, repente confessor Christi factus est, gratiae opus esse.*

II. *Omnes creaturas, cum testimonium Christo in Cruce reddiderunt, sententiam in Judaeos protulisse.*

III. *Christianos humilitati et patientiae Christi conformes fieri debere; nec aliam esse viam ad aeterna.*

I. Exigit fides Dilectissimi, ut partem sermonis, quam de Domini Passione promisimus, eodem nobis auxiliante reddamus: in quo nos orationibus vestris non ambigimus adjuvari. Ad commune enim pertinet lucrum, si potueritis me habere devotum: quia vestrae impenditur aedificationi quidquid nostrae tribuitur facultati. Post illud ergo impium Judae detestandumque commercium, quo ab eo, Judaeis persequentibus, mundi Redemptor est traditus, post illas sacrilegas illusiones, inter quas usque ad locum poenae ejus mansuetudo perducta est, crucifixi cum eo sunt, statutis utrimque patibulis, latrones duo: quorum

unus ad id usque temporis par similisque consorti, insidiator viarum et saluti hominum semper infestus, usque ad crucem reus, fit Christi repente confessor: et inter illos acerrimos corporis animique cruciatus, quos simul et instantia et difficultas mortis augebat, mira conversione mutatus, *Memento*, inquit, *mei, Domine, dum veneris in regnum tuum.* Quae istam fidem exhortatio persuasit? quae doctrina imbuit? quis praedicator accendit? Non viderat prius acta miracula, cessaverat tunc languentium curatio, caecorum illuminatio, vivificatio mortuorum, ea ipsa quae mox erant gerenda, non aderant: et tamen Dominum confitetur et Regem, quem videt supplicii sui esse consortem. Inde ergo oriebatur hoc donum, unde accepit fides ipsa responsum: ait enim ei Jesus: *Amen dico tibi, hodie mecum eris in paradiso* 1). Excedit humanam conditionem ista promissio; nec tam de ligno Crucis, quam de throno editur potestatis. Ab illa altitudine praemium fidei datur, in qua chirographum humanae transgressionis aboletur: quia se a forma servi Dei forma non dirimit, dum etiam inter ipsa supplicia proprietatem unitatemque suam servavit et Deitas inviolabilis, et natura passibilis.

II. Adjicitur ad confirmationem spei nostrae, totius attestatio creaturae. Emittente spiritum Christo omnia elementa tremuerunt, densis tenebris splendor Solis obductus, extraordinarie nocti subdidit diem; stabilitatem suam terra profundis concussionibus labefactata non tenuit, et petrarum firmitas, confracta soliditate, dissiluit. Velum templi, quo priorum mysteria ulterius non erant obumbranda, discissum est: et multorum Sanctorum corporibus excitatis, ad praemuniendam resurrectionis fidem, monumenta patue-

1) Luc. XXIII. 43.

runt. In vos ergo, Judaei, caelum et terra sententiam tulit, vobis Sol servitutem suam diemque subraxit, vobis famulatum suum elementorum ordines denegarunt: et recedente a legibus suis ministerio creaturae, vestra obcaecatio, vestra est significata confusio. Vobis enim dicentibus: *Sanguis ejus super nos et super filios nostros* 1): merito hoc retributum est, ut quod vestri generis impia perdidit portio, assequatur hoc fidelis gentium plenitudo.

III. Nos ergo, Dilectissimi, quibus Dominus noster Jesus Christus crucifixus, non scandalum, neque stultitia, sed Dei virtus Deique sapientia est 2): nos, inquam, spiritale semen Abrahae, non in prole servitutis geniti, sed in familia libertatis renati; pro quibus in manu forti et brachio extento de oppressione Aegyptiae dominationis eductis, verus et immaculatus agnus immolatus est Christus 3); amplectamur salutaris Paschae mirabile sacramentum, et ad ejus imaginem, qui deformitati nostrae conformis factus est, reformemur. Erigamur ad eum qui pulveram abjectionis nostrae, corpus fecit gloriae suae: et ut resurrectionis ejus mereamur esse consortes, humilitati et patientiae ipsius per omnia congruamus. Magni nominis militiam, magnae professionis suscepimus disciplinam. Sectatores Christi discedere a regia non licet via, sed dignum est temporalibus non occupari, ad aeterna tendentes. Et quia pretioso sanguine Christi redempti sumus, glorificemus et portemus Deum in corpore nostro 4): ut ad ea, quae fidelibus praeparata sunt, pervenire mereamur, per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

1) Matth. XXVII, 25. — 2) I. Cor. I, 23. — 3) I. Cor. V, 7. — 4) I. Cor. VI, 20.

SERMO LIV.

De Passione Domini III. Habitus dominico die.

I. *Crucis et redemptionis mysterium antiquitus praefiguratum, duas in Christo naturas exigere.*
II. *Distinctas esse utriusque proprietates, voluntariasque humanae passiones.*
III. *Quam inique de bonitate Domini diffidit Judas, quem a corporis et sanguinis sui communione non repulerat.*
IV. *Tristitiam et formidinem nostram voluntarie a Christo fuisse susceptas.*
V. *Petri conversionem interioris Christi intuitus opus fuisse.*
VI. *Quantorum malorum Judaeis origo fuere clamores, quibus Christum morti addixerunt.*

I. Inter omnia Dilectissimi, opera misericordiae Dei, quae ab initio saluti sunt impensa mortalium, nihil est mirabilius, nihilque sublimius, quam quod pro mundo crucifixus est Christus. Huic enim sacramento universa praecedentium saeculorum mysteria servierunt, et quidquid in hostiarum differentiis, in propheticis signis et legalibus institutis sacra dispensatione variatum est, hoc praenuntiavit dispositum, hoc promisit implendum: ut nunc imaginibus figurisque cessantibus hoc prosit credere jam effectum, quod antea profuit credidisse faciendum. In omnibus igitur, Dilectissimi, quae ad Domini nostri Jesu Christi pertinent passionem, hoc catholica fides tradit, hoc exigit, ut in Redemptorem nostrum duas noverimus convenisse naturas; et manentibus proprietatibus suis, tantam factam unitatem utriusque sub-

stantiae, ut ab illo tempore, quo sicut humani generis caussa poscebat, in beatae Virginis utero *Verbum caro factum est* 1), nec Deum illum sine hoc quod homo est, nec hominem sine hoc liceat cogitare quod Deus est. Exprimet quidem sub distinctis actionibus veritatem suam utraque natura, sed neutra se ab alterius connexione disjungit. Nihil ibi ad invicem vacat, tota est in majestate humilitas, tota in humilitate majestas: nec infert unitas confusionem, nec dirimit proprietas unitatem. Aliud est passibile, aliud inviolabile; et tamen ejusdem est contumelia, cujus et gloria. Ipse est in infirmitate, qui et in virtute: idem mortis capax, et idem victor est mortis. Suscepit ergo totum hominem Deus, et ita se illi, atque illum sibi misericordiae et potestatis ratione conseruit, ut utraque alteri natura inesset, et neutra in alteram a sua proprietate transiret.

III. Sed quia dispensatio sacramenti, ad reparationem nostram ante saecula aeterna dispositi, nec sine humana infirmitate, nec sine divina erat consummanda virtute: agit utraque forma cum alterius communione, quod proprium est, Verbo scilicet operante quod Verbi est, et carne exequente quod carnis est. Unum horum coruscat miraculis, aliud succumbit injuriis. Illud ab aequalitate paternae gloriae non recedit, hoc naturam nostri generis non relinquit. Verumtamen etiam ipsa receptio passionum, non ita est affectioni nostrae humilitatis exposita, ut a potentia sit divinitatis abjuncta. Quidquid Domino illusionis et contumeliae, quidquid vexationis et poenae furor intulit impiorum, non de necessitate toleratum, sed de voluntate susceptum est: *Venit enim filius hominis quaerere, et salvare quod perierat* 2): et sic ad

1) Joan. I, 14. — 2) Luc. XIX. 10.

omnium redemptionem utebatur malitia persequentium, ut in mortis ejus resurrectionisque sacramento, etiam interfectores sui possent salvi esse, si crederent.

III. Unde scelestior omnibus, Juda, et infelicior extitisti: quem non poenitentia revocavit ad Dominum, sed desperatio traxit ad laqueum. Expectasses consummationem criminis tui, et donec sanguis Christi pro omnibus peccatoribus funderetur, informis leti suspendium distulisses. Cumque conscientiam tuam tot Domini miracula, tot dona torquerent, illa saltem te a praecipitio tuo sacramenta revocassent, quae in paschali coena jam de perfidia tua signo divinae scientiae detectus, acceperas. Cur de ejus bonitate diffidis, qui te a corporis et sanguinis sui communione non repulit? qui tibi ad comprehendendum se cum turbis et armatorum cohorte venienti 1), pacis osculum non negavit? Sed homo inconvertibilis, *spiritus vadens et non revertens* 2), cordis tui secutus es rabiem, et stante diabolo a dextris tuis 3), iniquitatem, quam in sanctorum omnium armaveras caput, in tuum verticem retorsisti: ut quia facinus tuum omnem mensuram ultionis excesserat, te haberet impietas tua judicem, te pateretur tua poena carnificem.

IV. Cum igitur esset *Deus in Christo mundum reconcilians sibi* 4), et creaturam ad conditionis sui imaginem reformandam, Creator ipse gestaret; peractis miraculis operum divinorum, quae propheticus olim spiritus gerenda praedixerat: *Tunc aperientur oculi caecorum, et aures surdorum audient; tunc saliet claudus ut cervus, et plana erit lingua mutorum* 5):

1) Joan. XVIII, 5. — 2) Ps. LXXVII, 39. — 3) Ps. CVIII, 6. — 4) I. Cor. V, 19. — 5) Isai. XXXV, 5. *Hoc Isaiae loco utrumque* clara *vel* plana *apud Patres invenitur, ut ostendit P. Sabbatier.*

sciens Jesus adesse jam tempus gloriosae passionis implendae, *Tristis est*, inquit, *anima mea usque ad mortem* 1): et iterum: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste* 2). Quibus verbis quamdam formidinem profitentibus, nostrae infirmitatis affectus participando curabat, et poenalis experientiae metum subeundo pollebat. In nobis ergo Dominus nostro pavore trepidabat, ut susceptionem nostrae infirmitatis indueret, et nostram inconstantiam suae virtutis soliditate vestiret. Venerat enim in hunc mundum dives atque misericors negotiatore caelis, et commutatione mirabili inierat commercium salutare, nostra accipiens, et sua tribuens, pro contumeliis honorem, pro doloribus salutem, pro morte dans vitam; et cui ad exterminationem persequentium poterant plusquam duodecim millia angelicarum servire legionum 3), malebat nostram recipere formidinem, quam suam exercere potestatem.

V. Quantum autem universis fidelibus hac humilitate collatum sit, primus beatissimus Apostolus Petrus expertus est 4): qui, cum illum instantis saevitiae vehementior procella turbasset, ad reparationem vigoris celeri mutatione conversus est, sumens de exemplo remedium, ut tremefactum repente membrum rediret ad sui capitis firmitatem. Non enim posset domino servus, et magistro major esse discipulus 5): qui humanae fragilitatis trepidationem non vinceret, nisi victor mortis ante timuisset. Respexit ergo Dominus Petrum 6), et inter calumnias sacerdotum, inter falsitates testium,

1) Matth. XXVI, 38. — 2) Ib. v. 39. — 3) *Respicitur locus apud* Matth. XXVI, 53. *in quo licet nunc non legatur* millia, *sic tamen olim in nonnullis exemplaribus legebatur, uti videre est in antiquissimis Evangeliariis Veronensi, Brixiano, et Forojuliensi a P. Blanchinio editis.* — 4) Ibid. — 5) Matth. X, 24. Joan. XV, 20. — 6) Luc. XXII, 61.

inter caedentium et conspuentium injurias constitutus, illis turbatum discipulum convenit oculis, quibus eum praeviderat esse turbandum: et in illum ingressa est veritatis inspectio, ubi erat cordis facienda correctio; quasi quaedam illic vox Domini insonaret, ac diceret: Quo abis, Petre? quid in tua recedis? ad me convertere, in me confide, me sequere: meae passionis hoc tempus est, nondum tui venit hora supplicii. Quid metuis, quod etiam ipse superabis? Non te confundat infirmitas, quam recepi. Ego de tuo fui trepidus, tu de meo esto securus.

VI. *Mane autem facto, consilium inierunt omnes principes sacerdotum et seniores populi adversum* Jesum, *ut eum morti traderent* 1). Hoc mane, Judaei, non ortus vobis lucis contigit, sed occasus, nec vestris oculis solitus dies prodiit, sed impiis mentibus nox tetrae caecitatis incubuit. Hoc mane vobis templum et altaria diruit, legem et Prophetas ademit, regnum, et sacerdotium sustulit, in luctum aeternum omnia vobis festa convertit. Inistis enim insanum cruentumque consilium; tauri pingues, vituli multi, frementes bestiae, canes rabidi, ut morti auctorem vitae et Dominum gloriae traderetis: et tamquam extenuanda esset furoris vestri immanitas, si ejus sententia, qui provinciae vestrae praesidebat, uteremini, vinctum Jesum ad Pilati judicium deduxistis: ut clamoribus improbis trepido cognitore superato, interfectorem hominum eligeretis ad veniam, et Salvatorem mundi peteretis ad poenam 2). Post hanc damnationem Christi, quam executa est Pilati praesidis magis ignavia quam potestas, qui lotis manibus et ore polluto, iisdem labiis Jesum misit ad Crucem, quibus eum pronuntia-

1) Matth. XXVII, 1. — 2) Matth. XXVII, 24.

verat innocentem: multas illusiones Domino, sacerdotalibus serviens oculis, licentia popularis ingessit: et in mansuetudinem ejus, qui haec sponte tolerabat, furens turba saevivit. Sed quia multum est, Dilectissimi, ut omnia hodiernus sermo percurrat; in quartam feriam, qua lectio dominicae Passionis iterabitur, residua differantur. Praestabit enim Dominus orantibus vobis, ut ipsius dono, quod promittimus, impleamus: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LV.

De Passione Domini IV. Feria quarta.

I. *De crucifixione Christi, in qua per latrones electorum et reproborum discretio figuratur.*

II. *Imperitas esse Judaeorum in Christum blasphemias, cum praedictum esset, non eum descensurum, sed regnaturum a ligno.*

III. *In cruce, quae veri altaris sacramentum est, sanguine Christi chirographum peccati esse deletum, et latronem mirabiliter conversum.*

IV. *De aceto degustato, verbo* Consummatum est, *inclinatione capitis, et morte Christi.*

V. *Caritate et puritate parari corda ad paschale festum celebrandum.*

I. Expectationi vestrae, Dilectissimi, quod debetur, Domino largiente reddendum est, promerentibus orationibus vestris: ut nos ad solvendum faciat idoneos, qui vos ad exigendum fecit intentos. Loquentes enim proxime de Domini Passione usque ad evangelicae historiae venimus locum, in quo Pilatus impiis Judaeorum clamoribus, ut Jesus crucifigeretur, cessisse nar-

ratur. Peractis itaque omnibus, quae Divinitas fieri carnis velamine temperata permisit, Jesus Christus filius Dei Cruci, quam etiam ipse gestarat, affixus est, duobus latronibus, uno ad dexteram ipsius, alio ad sinistram, similiter crucifixis: ut etiam in ipsa patibuli specie, monstraretur illa, quae in judicio ipsius omnium hominum est facienda discretio: cum et salvandorum figuram fides credentis latronis exprimeret, et damnandorum formam blasphemantis impietas praenotaret. Passio igitur Christi, salutis nostrae continet sacramentum, et de instrumento, quod iniquitas Judaeorum paravit ad poenam, potentia Redemptoris gradum nobis fecit ad gloriam: quam Dominus Jesus ita ad omnium hominum suscepit salutem, ut inter claves, quibus ligno tenebatur affixus, pro interfectoribus suis paternae clementiae supplicaret, et diceret: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* 1).

II. Principes autem sacerdotum, quibus indulgentiam Salvator petebat, supplicium Crucis, irrisionum aculeis exasperabant; et in quem manibus amplius saevire non poterant, linguarum tela jaciebant, dicentes: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei* 2). De quo erroris 3) fonte, Judaei, de quo invidiae lacu, talium blasphemiarum venena potastis? Quis vobis magister tradidit, quae doctrina persuasit, quod illum regem Israel, illum Dei Filium credere deberetis, qui se aut crucifigi non sineret, aut a confixione clavorum liberum excuteret? Non hoc vobis legis mysteria, non paschalis observantiae sacramenta, nec ulla unquam Prophetarum

1) Luc. XXIII, 34. — 2) Matth. XXVII, 42. — 3) *Forte* furoris *ut Latinus Latinius in Bibliotheca conjecit.*

ora cecinerunt; sed illud vere abundeque legistis, quod ad detestabilem vestri sceleris impietatem, et ad voluntariam Domini pertinet passionem. Ipse enim per Isaiam loquitur: *Dorsum meum dedi ad flagella, maxillas meas ad palmas, faciem autem meam non averti a confusione sputorum* 1). Ipse per David, *Dederunt*, inquit, *in escam meam fel, et in siti mea potaverunt me aceto* 2). Et iterum: *Circumdederunt me canes multi, concilium malignantium obsedit me. Foderunt manus meas et pedes meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Ipsi vero consideraverunt, et conspexerunt me, diviserunt sibi vestimenta mea, et super vestem meam miserunt sortem* 3). Et ne sceleris tantum vestri videatur ordo praedictus, nulla autem potentia praenuntiata crucifixi, non quidem legistis, Dominus descendit de cruce; sed legistis: *Dominus regnavit a ligno* 4).

III. Crux ergo Christi sacramentum veri et praenuntiati habet altaris, ubi per hostiam salutarem, naturae humanae celebraretur oblatio. Ibi sanguis immaculati agni antiquae praevaricationis pacta delebat: ibi tota diabolicae dominationis conterebatur adversitas, et de elatione superbiae victrix humilitas triumphabat: cum tam velox fidei esset effectus, ut de crucifixis cum Christo latronibus, qui in Christum Filium Dei credidit, paradisum justificatus intraverit. Quis tanti muneris explicet sacramentum? quis potentiam tam mirae commutationis enarret? Exiguo temporis puncto, longorum scelerum reatus aboletur; inter luctantis animae dura tormenta, haerens patibulo transit ad Christum; et cui propria impietas intulit poenam, Christi gratia dat coronam.

1) Isai. L, 6. — 2) Ps. LXVIII, 22. — 3) Ps. XXI, 17. — 4) Ps. XCV, 10.

IV. Hinc jam degustato aceto Dominus, quod illa dabat vinea 1), quae ab auctoris sui plantatione degenerans, conversa fuerat in amaritudinem vitis alienae, *Consummatum est* 2), ait; hoc est, completae sunt scripturae: non est amplius quod de insania populi furentis expectem; nihil minus pertuli, quam me passurum esse praedixi. Peracta sunt mysteria infirmitatis, promantur documenta virtutis. *Inclinato* itaque *capite emisit spiritum*, et in corpus die tertio suscitandum, quietem placidi soporis admisit. Cui sacramento cum se vitae auctor impenderet, et ad tantam divinae majestatis inclinationem totius mundi compago quateretur, cum facinus impium omnis sui confusione creatura damnaret, et manifestam in reos sententiam ipsa mundi elementa proferrent: qui vobis animus, Judaei, quae conscientia fuit; quando et vos judicium universitatis urgebat, et revocari ad se consummato scelere impietas vestra non poterat? Qualis confusio vos operuit? quae cor vestrum poena suscepit?

V. Cum igitur, Dilectissimi, tanta sit misericordia Dei, ut etiam de tali populo multos per fidem justificare dignatus sit, nosque sub veteris quondam ignorantiae profunda nocte pereuntes, in Patriarcharum societatem, et in sortem electi generis adoptarit: ad altitudinem spei nostrae non segniter, neque cum torpore curramus; sed prudenter ac fideliter cogitantes, de quali captivitate et quam misera servitute, quo pretio redemti, et quo brachio sumus educti, glorificemus Deum in corpore nostro: ut habitare eum in nobis, ex ipsa conversationis nostrae probitate monstremus. Et quia nihil est in omnium virtutum dignitate praestantius, quam pietas misericordiae, et

1) Matth. XXI, 38. — 2) Joan. XIX, 30.

puritas castitatis: his nos praesidiis specialius instruamus, ut caritatis opere, ac nitore pudicitiae, tamquam duabus elevati alis, de terrenis mereamur esse caelestes. Quo desiderio quisquis gratia Dei adjutus impletur, et de profectu suo non in se, sed in Domino gloriatur, hic legitime honorat paschale sacramentum. Hujus limina vastator Angelus sanguine agni et signo Crucis praenotata non intrat. Is plagas Aegyptias non pavescit, et iisdem aquis hostes suos relinquit extinctos, quibus est ipse salvatus. Amplectamur itaque, Dilectissimi, purificatis mentibus atque corporibus, salutis nostrae mirabile sacramentum: et ab omni fermento malitiae veteris emundati 1), Pascha Domini cum digna observantia celebremus: ut regente nos Spiritu sancto, a caritate Christi nullis tentationibus separemur, qui in sanguine suo pacificans omnia, et in altitudinem paternae gloriae se recepit, et humilitatem sibi servientium non reliquit, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LVI.

De Passione Domini V. Die dominica habitus.

I. *Salutem nostram esse in Cruce positam: in qua aequitate et potentia, divinitate et humanitate certavit Christus.*

II. *De oratione Christi, et duplicis voluntatis conflictu, qui ad nostram eruditionem ordinatus est.*

III. *De Christi erga Judam lenitate, scelerata Judae poenitentia, et hominis per Christum redemptione.*

I. Creator et Dominus omnium rerum Christus

1) Cor. VI, 7.

post inusitatum sacrae Virginis partum, post adorata Magorum confessione cunabula, et post multiplicem doctrinam caelestis eloquii, et variarum curationum medelas imperio verbi potentis effectas, dispensationem omnium sacramentorum omniumque virtutum, salutifera passione consummat. Christianae igitur spei, Dilectissimi, vera ratio et principalis caussa Crux Christi est: quae licet: *Judaeis* sit *scandalum, gentibus autem stultitia* 1); nobis tamen *Dei virtus est, Deique sapientia.* Unde summum hoc et potentissimum divinae misericordiae sacramentum, semper quidem in cordibus nostris cum tota sui dignitate retinendum est; sed nunc vivaciorem animi sensum, et puriorem exigit mentis intuitum, quando nobis non solum recursu temporis, sed etiam textu evangelicae lectionis omne opus nostrae salutis ingeritur. Nihil ergo apud nos loci cogitationes habeant impiorum, nec integritatem sanae intelligentiae, aut Judaica offensio, aut gentilis corrumpat irrisio: ut quod pro nobis non solum humiliter, sed etiam sublimiter gestum est, aut secundum hominem impossibile, aut secundum Deum videatur indignum. Utrumque autem recipi, utrumque convenit credi: quia nemo hominum potest, nisi in utroque salvari. Justus enim et misericors Deus, non sic jure suae voluntatis est usus, ut ad reparationem nostram, solam potentiam benignitatis exereret: sed quia consequens fuerat ut homo faciens peccatum, servus esset peccati 2); sic medicina aegris, sic reconciliatio reis, sic redemptio est impensa captivis, ut condemnationis justa sententia, justo liberatoris opere solveretur. Nam si pro peccatoribus sola se opponeret Deitas, non tam ratio diabolum vinceret, quam po-

1) 1. Cor. I, 23. — 2) Joan. VIII, 34.

testas. Et rursum, si caussam lapsorum sola ageret natura mortalium, non exueretur a conditione 1), quae libera non esset a genere. Unde oportuit in unum Dominum nostrum Jesum Christum et divinam et humanam convenire substantiam; ut mortalitati nostrae per Verbum carnem factum et origo novi hominis subveniret et passio.

II. Cum igitur in Christo Jesu Judaeorum caecitas, quae sunt divina, non videat; gentilium sapientia, quae sunt humana, contemnat: illis adversus gloriam Domini calumniantibus, istis contra humilitatem superbientibus: nos Dei Filium, et in suis virtutibus, et in nostris infirmitatibus adoramus; nec erubescimus Crucem Christi, et inter contradicentium linguas nec de morte ipsius, nec de resurrectione dubitamus. Quoniam quod superbos ad infidelitatem trahit, hoc nos ad fidem dirigit; et quod apud illos est materia confusionis, hoc apud nos est caussa pietatis. Admonitis igitur discipulis Dominus, ut contra vim tentationis instantis vigilanti oratione certarent, ipse Patri supplicans, ait: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste. Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu* 2). Prima petitio infirmitatis est, secunda virtutis; illud optavit ex nostro, hoc elegit ex proprio: nec enim aequalis Patri Filius omnia esse Deo possibilia nesciebat, aut ad suscipiendam crucem sine sua in hunc mundum voluntate descenderat, ut hanc diversarum affectionum compugnantiam perturbata quodammodo ratione pateretur. Sed ut suscipientis susceptaeque naturae esset manifesta distinctio, quod erat hominis, divinam desideravit potentiam; quod erat Dei, ad caussam respexit humanam. Superiori

1) Exui a conditione *dicebatur pro* liberari a servitute. — 2) Matth. XXVI, 39.

igitur voluntati voluntas cessit inferior, et cito demonstratum est, quid possit a trepidante orari, et quid non debeat a medente concedi. Quia enim nos *quid oremus, sicut oportet, nescimus* 1); et utile nobis est ne fiat plerumque quod volumus; Deus justus et bonus, quando ea quae nocitura sunt, petuntur, negando miseretur. Voluntatis ergo nostrae correctionem Dominus cum trina oratione firmasset, gravatis adhuc moerore discipulis, *Dormite jam*, inquit, *et requiescite. Ecce appropinquavit hora, et filius hominis tradetur in manus peccatorum. Surgite, eamus. Ecce appropinquavit qui me tradet* 2).

III. Inter ipsa autem verba Domini, qui praedicti fuerant, irruerunt, et cum gladiis et fustibus comprehensura Christum turba confluxit, ducem sequens Judam Ischariot, qui privilegio perfidiae obtinuerat in facinore principatum. Huic ne criminis caussam aliqua praeberet offensio, nulla est negata dignatio; sed illius spiritu inflammatus exarsit, cui ministerium sponte praebuit; et qualem habuit mentem, talem invenit et praesidem. Merito, sicut et Propheta praedixerat, *oratio ejus facta est in peccatum* 3): quoniam consummato scelere, tam perversa ipsius conversio fuit, ut etiam poenitendo peccaret. Admittit ergo in se Filius Dei impias manus, et quod saevientium furore agitur, patientis potestate completur. Hoc enim erat illud magnae pietatis sacramentum, quod Christus consectabatur injuriis: quas si aperta potentia et manifesta virtute propelleret, divina tantum exerceret, non humana curaret. In omnibus autem, quae illi popularis et sacerdotalis insania contumeliose et procaciter inferebat, nostrae diluebantur ma-

1) Rom. VIII, 26. — 2) Matth. XXVI, 45. — 3) Ps. CVIII, 7.

culae, nostrae expiabantur offensae: quia natura, quae in nobis rea semper fuerat atque captiva, in illo innocens patiebatur et libera: ut ad auferendum peccatum mundi, ille hostiam se agnus offerret, quem et omnibus corporalis substantia jungeret, et ab omnibus spiritalis origo discerneret. Haec hodie, Dilectissimi, auribus vestris insinuata sufficiant. Cetera in quartam feriam differantur, auxiliante Domino orationibus vestris, qui praestare dignabitur, ut quod promittimus, impleamus: per eumdem Dominum nostrum, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LVII.

De Passione Domini VI. Feria quarta.

I. *Christum voluntarie comprehensum noluisse defendi.*

II. *Christum iisdem verbis infidelium conscientias caedere fidelium corda firmare: Caipham, dum vestem suam scidit, sacerdotali se honore spoliasse.*

III. *Quae caecitas sacerdotum, qui linguis crucifigunt Christum, et manus retrahere a caede videri volunt Eorumdem circa pecuniam Judae caeca superstitio.*

IV. *Christum in Cruce exaltatum omnes creaturas in suae passionis communionem traxisse.*

V. *Christianos tanto pretio redemptos a diaboli laqueis carere debere, qui vana astrorum scientia homines deludit.*

I. Sponsionis nostrae memores, Dilectissimi, sanctitati vestrae reddimus quod debemus, affuturam sperantes gratiam Dei, ut inde nobis proveniat dovotio,

unde est incitata promissio. Comprehensus Christus Dominus a turbis, quas principes sacerdotum et doctores legis armaverant, ut impleret dispensationem, cohibuit potestatem; et beatum Apostolum Petrum humana adversum irruentes animositate commotum, gladio abstinere praecepit. Superfluum enim erat ut qui nolebat praesidio angelicarum legionum juvari 1), vellet se unius discipuli oppositione defendi. Perpetraverit licet ferox turba quod voluit, et de sceleris sui exultarit effectu; major tamen comprehensi virtus, quam comprehendentium fuit. Judaeorum enim caecitas nihil obtinuit, nisi ut sua impietate se perderet: Christi vero patientia hoc egit, ut omnes sua passione salvaret.

II. Perducto autem Jesu ad Caipham principem sacerdotum, quo scribae et omnis sacerdotalis ordo convenerat 2), falsa adversum Dominum testimonia quaerebantur; sed inter inconditas et dissonas voces hoc Jesus mirabiliter elegerat, ut taceret. Caiphae tamen dicenti: *Adjuro te per Deum vivum, ut dicas nobis, si tu es Christus Filius Dei* 3): ita veraci ac provida auctoritate respondit, ut iisdem verbis et infidelium conscientias caecaret, et credentium corda firmaret, ad omnem interrogationem ejus referens, *Tu dixisti;* addensque quod sequitur: *Verumtamen dico vobis, amodo videbitis filium hominis sedentem a dextris virtutis Dei, et venientem in nubibus caeli* 4). Caiphas autem ad exaggerandam auditi sermonis invidiam, *scidit vestimenta sua:* et nesciens quid hac significaret insania, sacerdotali se honore privavit. Ubi est, Caipha, rationale pectoris tui? ubi continentiae cingulum? ubi superhumerale virtutum? Mystico illo sa-

1) Matth. XXVI, 53. — 2) Matth. XXVI, 57. — 3) Ibid. 63. — 4) Ibid. 64.

cratoque amictu ipse te spolias, et propriis manibus pontificalia indumenta discerpis, oblitus praecepti illius, quod legeras de principe sacerdotum: *De capite suo cidarim non deponet, et vestimenta sua non disrumpet* 1). Tu vero, a quo jam alienabatur haec dignitas, ipse tibi es executor opprobrii; et ad manifestandum finem veteris instituti, eadem disruptio sacerdotalem aufert ornatum, quae mox et templi discidit velum.

III. Hinc jam, Dilectissimi, inter multiplicatas illusiones nocte transacta, vinctum Jesum Pilato praesidi tradiderunt. Principes enim sacerdotum et seniores populi hoc consilio rem gerebant, ut ab actione sceleris sui viderentur immunes, subtrahentes opera manuum, et exerentes, tela linguarum, nolentes interficere, et clamantes, *Crucifige, crucifige.* Quid hac specie religionis injustius? quid hac clementiae simulatione crudelius? Qua lege, Judaei, quod vobis non licet facere, licet velle? qua ratione, quod corpora polluit, corda non laedit? Contaminari 2) occisione ejus metuitis, cujus super vos et super filios vestros fundi sanguinem postulastis. Si non tantum facinus vestra impietas peragit, permittite Praesidem judicare quod sentit. Sed vos etiam in ipsum graves atque violenti, in id eum declinare non sinitis, a quo ipsi mendaciter abstinetis. Peccaverit Pilatus faciendo quod noluit, in vestram tamen conscientiam confluit quidquid furor vester extorsit. Talis etiam illic vestra observantia fuit, ubi pretium, quod vobis Christi venditor reportavit, mitti in gazophylacium noluistis, caventes scilicet ne sacros loculos pecunia cruenta pollueret 3). Cujus cordis est ista simulatio? Sacerdotum con-

1) Lev. XXI, 10. — 2) Joan. XVIII, 28. — 3) Matth. XVII, 6.

scientia capit quod templi arca non recipit. Refutatur illius sanguinis taxatio, cujus non timetur effusio. Quantislibet ita vos fallaciae circumtegatis umbraculis, initum est cum traditore commercium, quo justum sanguinem, sicut non licuit comparari, sic non licuisset effundi.

IV. Seditiosis igitur clamoribus Judaeorum cedente Pilato 1), in loco, cui nomen est Golgotha, crucifigitur Christus. Per lignum erigitur lapsus in ligno, et gustu fellis et aceti diluitur esca peccati. Merito priusquam traderetur, dixerat Dominus: *Cum exaltatus fuero, omnia ad me traham* 2): id est, totam caussam humani generis agam, et olim perditam in integrum revocabo naturam. In me omnis infirmitas abolebitur, in me omnis plaga sanabitur. Exaltatum autem Jesum ad se traxisse omnia, non solum nostrae substantiae passione, sed etiam totius mundi commotione monstratum est. Pendente enim in patibulo creatore, universa creatura congemuit, et Crucis clavos omnia simul elementa senserunt. Nihil ab illo supplicio liberum fuit. Hoc in communionem sui et terram traxit et caelum, hoc petras rupit, monumenta aperuit, inferna reseravit, et densarum horrore tenebrarum radios Solis abscondit. Debebat enim hoc testimonium suo mundus auctori, ut in occasu conditoris sui vellent universa finiri. Sed sapientia Dei servat rebus atque temporibus ordinem suum, nosque in illum potius invitat affectum, ut eorum salutem petamus, quorum crimen horremus.

V. Tanto igitur pretio, tantoque sacramento eruti de potestate tenebrarum, et ab antiquae captivitatis vinculis absoluti, date operam, Dilectissimi, ut in-

1) Matth. XXVII, 24. — 2) Joan. XII, 32.

tegritatem mentium vestrarum nulla diabolus arte corrumpat. Quidquid vobis contra christianam fidem ingeritur, quidquid contra mandata Dei suadetur, de illius deceptionibus venit, qui vos innumeris dolis ab aeterna vita conatur avertere, captando quasdam occasiones infirmitatis humanae, per quas incautas negligentesque animas in laqueos iterum suae mortis inducat. Omnes ergo per aquam et Spiritum sanctum renati, recolant cui renuntiaverint, et qua professione jugum a se tyrannicae dominationis excusserint: nec in secundis quisquam, nec in adversis, ad mortiferum diaboli currat auxilium. Ille enim mendax est ab initio 1), et in sola viget arte fallendi: ut humanam ignorantiam falsae scientiae ostentatione decipiat, sitque eorum nunc malignus impulsor, quorum post futurus est improbus accusator. Anni vitae nostrae et actionum temporalium qualitates nec in natura elementorum, nec in stellarum effectibus, sed in summi et veri Dei potestate consistunt, cujus auxilium et misericordiam in omnibus quae recte cupimus, implorare debemus. Sicut enim illo, quod absit, offenso, nihil est praeter ipsum, quod nobis valeat suffragari; ita eodem propitio, nulla nobis nocebit adversitas. *Quoniam si Deus pro nobis, quis contra nos? qui filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum, quomodo non etiam cum illo omnia nobis donabit* 2)? Qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

1) Joan. VIII, 44. — 2) Rom. VIII, 31.

SERMO LVIII.

De Passione Domini VII. Habitus die dominico.

I. *Cur in solemnitate paschali pati Christus elegerit.*
II. *Judaeos crimini intentos, ea quae legis erant, omisisse.*
III. *Christum eo tempore corporis et sanguinis sacramentum condidisse, quo consilium de morte ejus habebatur: ejusdem in Judam benignitas, et Judae pervicacia.*
IV. *Judam corpore coenae adfuisse, mente sceleri intentum. Christi sermo post caenam, oratio in horto, commune cum Patre de morte sua consilium.*
V. *Christi oratione et trepidatione nostram formidinem pelli.*

I. Scio quidem, Dilectissimi, paschale festum tam sublimis esse mysterii, ut non solum humilitatis meae tenuissimum sensum, sed etiam magnorum ingeniorum superet facultatem. Sed non ita mihi divini operis consideranda est magnitudo, ut vel diffidam, vel erubescam de servitute quam debeo; cum sacramentum salutis humanae non liceat taceri, etiamsi nequeat explicari. Auxiliantibus autem orationibus vestris, adfuturam credimus gratiam Dei, quae inspirationis suae rore sterilitatem nostri cordis aspergat: ut linguae pastoralis officio, quae sancti gregis auribus sint utilia, proferantur. Dicente enim Domino bonorum omnium largitore: *Aperi os tuum, et ego adimplebo illud* 1): audemus eidem verbis propheticis dicere: *Domine la-*

1) Ps. LXXX 11.

bia mea aperies, et os meum annuntiabit laudem tuam 1). Incipientes igitur, Dilectissimi, evangelicam de passione Domini historiam retractare, divino intelligimus dispositum fuisse consilio, ut sacrilegi Judaeorum principes, et impii sacerdotes, qui saeviendi in Christum occasiones saepe quaesiverant, non nisi in solemnitate paschali exercendi furoris sui acciperent potestatem. Oportebat enim ut manifesto implerentur effectu, quae diu fuerant figurato promissa mysterio: ut ovem significativam ovis vera removeret, et ut uno expleretur sacrificio variarum differentia victimarum. Nam omnia illa, quae de immolatione agni divinitus per Moysen fuerant praestituta, Christum prophetaverant, et Christi occisionem proprie nuntiaverant. Ut ergo umbrae cederent corpori, et cessarent imagines sub praesentia veritatis, antiqua observantia novo tollitur sacramento, hostia in hostiam transit, sanguine sanguis aufertur, et legalis festivitas dum mutatur, impletur.

II. Unde cum scribas et seniores populi ad impium consilium Pontifices congregarent, omniumque animos sacerdotum cura admittendi in Jesum sceleris occupasset, ipsi se doctores legis lege privarunt, et spontaneo defectu ritus sibi patrios sustulerunt. Incipiente enim festivitate paschali, qui ornare templum, mundare vasa, victimas providere, et legitimis purificationibus sacratiorem diligentiam adhibere debuerant, parricidalis odii furore concepto, ad unum opus vacant, et unum facinus simili crudelitate conjurant, nil assecuturi supplicio innocentiae, et condemnatione justitiae, nisi ut et nova mysteria non apprehenderent, et antiqua violarent. Providentibus ergo principibus,

1) Ps. L, 17.

ne in die sancto tumultus oriretur, non festivitati, sed facinori studebatur; nec religioni serviebat haec cura, sed crimini, Diligentes enim Pontifices et solliciti sacerdotes, seditiones turbarum fieri in praecipua solemnitate metuebant, non ut populus non peccaret, sed ne Christus evaderet.

III. At Jesus consilii sui certus, et in opere paternae dispositionis intrepidus, vetus testamentum consummabat, et novum Pascha condebat. Discumbentibus enim secum discipulis ad edendam mysticam coenam, cum in Caiphae atrio tractaretur quomodo Christus posset occidi, ille corporis et sanguinis sui ordinans sacramentum, docebat qualis Deo hostia deberet offerri, ne ab hoc quidem mysterio traditore submoto; ut ostenderetur nulla injuria exasperatus, qui in voluntaria erat impietate praescitus. Ipse enim sibi fuit materia ruinae, et caussa perfidiae, sequens diabolum ducem, et nolens Christum habere rectorem. Dicens itaque Dominus: *Amen dico vobis, quod unus vestrum me traditurus est* 1): notam sibi proditoris sui conscientiam demonstravit: non aspera nec aperta impium increpatione confundens, sed leni ac tacita admonitione conveniens: ut facilius corrigeret poenitudo, quem nulla deformasset abjectio. Cur, infelix Juda, tanta benignitate non uteris? Ecce parcit ausibus tuis Dominus, et nulli te, nisi tibi, indicat Christus: nec nomen tuum, nec persona detegitur, sed veritatis et misericordiae verbo, cordis tantum tui arcana tanguntur. Non apostolici ordinis honor, non sacramentorum tibi communio denegatur. Redi in integrum, et deposito furore resipisce. Clementia invitat, salus pulsat, ad vitam vita te revocat. Ecce imma-

1) Matth. XXVI, 21.

culati et innocentes condiscipuli tui ad significationem facinoris expavescunt, et omnes sibi, non edito impietatis auctore, formidant. Contristati enim sunt, non de conscientiae reatu, sed de humanae mutabilitatis incerto, timentes ne minus verum esset quod in se quisque noverat, quam quod ipsa Veritas praevidebat. Tu autem in hac trepidatione sanctorum, abuteris Domini patientia, et abscondi te tua credis audacia. Addis impudentiam sceleri, nec signo evidentiore terreris. Cumque se a cibo alii, in quo indicium Dominus posuerat 1), continerent; tu manum non retrahis a paropside, quia animum non avertis a crimine.

IV. Secutum est itaque, Dilectissimi, sicut Joannes Evangelista narravit 2), ut cum traditori suo Dominus manifestius designando panem porrexisset intinctum, totum Judam diabolus occuparet: et quem malignis cogitationibus obligarat, jam ipso impietatis opere possideret. Corpore enim tantum cum coenantibus recumbebat, mente autem sacerdotum invidiam, testium falsitatem, et furorem imperitae plebis armabat. Denique videns Dominus, cui flagitio Judas esset intentus, *Quod facis*, inquit, *fac citius* 3). Vox haec, non jubentis est, sed sinentis; nec trepidi, sed parati: qui habens omnium temporum potestatem, ostendit se et moram non facere traditori, et sic ad redemptionem mundi paternam exequi voluntatem, ut facinus, quod a persequentibus parabatur, nec impelleret, nec timeret. Postquam igitur Judas persuasus a diabolo, discessit a Christo, seque a corpore apostolicae unitatis abscidit, nullo Dominus pavore turbatus, sed de sola redimendorum salute sollicitus,

1) Matth. XXVI, 23. — 2) Joan. XIII, 26. — 3) Ibid. 27.

omne temporis spatium quod a persequentium vacabat incursu, mysticis sermonibus sacrataeque doctrinae, sicut Joannis Evangelio declaratur, impendit 1): elevans ad caelum oculos, et pro universa Ecclesia supplicans Patri, ut omnes quos dedisset, daturusque esset Filio Pater, unum fierent, et in gloria Redemptoris individui permanerent; adjiciens postremo illam orationem, qua ait: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste* 2). Ubi non existimandum est, quod Dominus Jesus passionem et mortem, cujus jam discipulis sacramenta tradiderat, voluerit declinare; cum ipse beatum Apostolum Petrum devota fide et caritate ferventem, uti adversum persecutores gladio vetet, dicens: *Calicem quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum* 3)? certumque sit et quod secundum Evangelium Joannis Dominus ait: *Sic enim Deus dilexit mundum, ut Filium suum unigenitum daret: ut omnis qui credit in eum, non pereat, sed habeat vitam aeternam* 4): et quod de ipso ait Apostolus Paulus: *Christus nos dilexit, et tradidit semetipsum pro nobis hostiam Deo in odorem suavitatis* 5). In salvandis enim omnibus per Crucem Christi communis erat voluntas Patris et Filii, commune consilium; nec ulla poterat ratione turbari quod ante aeterna saecula et misericorditer erat dispositum, et incommutabiliter praefinitum. Qui ergo verum, Dilectissimi, totumque hominem assumpsit, veros et corporis sensus, et animi suscepit affectus. Nec quia omnia in illo plena erant sacramentis, plena miraculis, ideo aut falsis lacrymis flevit, aut mendaci esurie cibum sumpsit, aut simulato sopore dormivit In nostra humilitate contemptus, in nostra moestitu-

1) Joan. XVII, 1. — 2) Matth. XXVII, 39 — 3) Joan. XVIII, 11. — 4) Ibid. III, 16. — 5) Ephes. V, 2.

dine contristatus, in nostro est dolore crucifixus. Passiones enim mortalitatis nostrae ob hoc misericordia subiit, ut sanaret, ob hoc virtus recepit, ut vinceret. Quod Isaias apertissime prophetavit, dicens: *Hic peccata nostra portat, et pro nobis dolet: et nos putavimus illum esse in dolore, et in plaga, et in vexatione. Ipse autem vulneratus est propter peccata nostra, et infirmatus est propter facinora nostra, et livore ejus sanati sumus* 1).

V. Cum itaque, Dilectissimi, Dei Filius dicit: *Pater, si fieri potest, transeat a me calix iste:* nostrae utitur voce naturae, et caussam agit fragilitatis et trepidationis humanae: ut in iis quae toleranda sunt, et patientia roboretur, et formido pellatur. Denique cessans hoc ipsum petere, excusato quodammodo nostrae infirmitatis metu, in quo nobis remanere non expedit, in alium affectum transit, et dicit: *Verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu:* et iterum: *Si non potest*, inquit, *calix iste transire a me, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Haec vox capitis, salus est totius corporis: haec vox omnes fideles instruxit, omnes Confessores accendit, omnes Martyres coronavit. Nam quis mundi odia, quis tentationum turbines, quis posset persecutorum superare terrores, nisi Christus in omnibus et pro omnibus diceret Patri: *Fiat voluntas tua?* Discant igitur hanc vocem omnes Ecclesiae filii magno pretio redempti, gratis justificati; et cum adversitas violentae alicujus tentationis incubuerit, praesidio potentissimae orationis utantur: ut superato tremore formidinis, accipiant tolerantiam passionis. Hinc jam, Dilectissimi, ad perstringendum ordinem dominicae Passionis

1) Is. LIII. IV.

sermo est dirigendus, quem ne vos cumulo prolixitatis oneremus, in quartam Sabbati, diviso communi labore, differamus. Aderit precantibus vobis gratia Dei, quae mihi solvendi debiti tribuat facultatem. Per Dominum nostrum Jesum Christum, viventem et regnantem cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LIX.

De Passione Domini VIII. Feria quarta.

I. *Christum depulsa trepidatione infirmitatis, se volentem trahi passum esse pro omnibus.*

II. *Quot praejudiciis Pilatum Judaei ad damnandum Christum impulerint: quanta ille ignavia cesserit clamantibus.*

III. *Pilati crudelitatem in Christum ex nonnulla clementia descendere: Judaeos toto scelere gravari.*

IV. *Christum, dum lignum supplicii gestavit, in sceptrum convertisse.*

V. *Per Simonem Cyrenaeum figuratas esse gentes ad fidem Crucis Christi vocandas, et novo sacrificio sanctificandas.*

VI. *Interiori praesertim intuitu Crucem Christi aspiciendam esse.*

VII. *Quomodo Christus exaltatus omnia trahat ad se? Quae excellentia Christianae Religionis? Quanta Crucis virtus?*

VIII. *Non nobis esse vivendum, sed Christo pro nobis mortuo.*

1. Decursis, Dilectissimi, sermone proximo iis, quae comprehensionem Domini praecesserunt, superest nunc ut auxiliante Dei gratia, de ipso jam pas-

sionis ordine, sicut promisimus, disseramus. Nam cum verbis sacrae orationis suae Dominus declarasset, verissime sibi atque plenissime et humanam et divinam inesse naturam, ostendens unde esset quod pati nollet, et unde quod vellet, depulsa trepidatione infirmitatis, et confirmata magnanimitate virtutis, rediit in sententiam suae dispositionis aeternae, et saevienti diabolo per ministeria Judaeorum, formam servi nihil peccati habentis objecit: ut per eum ageretur omnium caussa, in quo solo erat omnium natura sine culpa. Irruerunt ergo in lumen verum filii tenebrarum, et utentes faculis atque laternis non evaserunt infidelitatis suae noctem, quia non intellexerunt lucis auctorem. Occupant paratum teneri, et trahunt volentem trahi: qui si vellet obniti, nihil quidem in injuriam ejus impiae manus possent, sed mundi redemptio tardaretur, et nullum salvaret illaesus, qui pro omnium salute erat moriturus.

II. Sinens igitur inferri sibi quicquid sacerdotum incitamentis furor popularis audebat, ad Annam Caiphae socerum, ac deinde ad Caipham ex Annae transmissione perducitur: et post insanas calumniantium objectiones, post commentitias subornatorum testium falsitates, ad audientiam Pilati Pontificum delegatione transfertur. Qui, divino jure neglecto, clamantes *se regem non habere nisi Caesarem* 1), tamquam Romanis devoti legibus, omne judicium potestati Praesidis reservassent, expetierunt executorem magis saevitiae, quam arbitrium caussae. Offerebant enim Jesum duris nexibus vinctum, colaphis et alapis frequentibus caesum, sputis oblitum, clamoribus praedamnatum, ut inter tot praejudicia, quem omnes

1) Joan. XIX, 15.

vellent perire, non auderet Pilatus absolvere. Denique nec in accusato eum reperisse culpam, nec in sententia sua tenuisse constantiam, docet ipsa cognitio: in qua judex, quem innocentem pronuntiat, damnat, addicens iniquo populo sanguinem justi, a quo abstinendum sibi, et intellectu proprio senserat, et somnio uxoris noverat. Non purgant contaminatum animum manus lotae, nec in aspersis aqua digitis expiatur quod famulante impia mente committitur. Excessit quidem Pilati culpam facinus Judaeorum, qui illum nomine Caesaris territum, et invidiosis vocibus increpatum, ad effectum sui sceleris impulerunt. Sed nec ipse evasit reatum, qui cooperatus seditiosis, reliquit judicium proprium, et in crimen transivit alienum.

III. Quod ergo Pilatus, Dilectissimi, implacabilis populi victus insania, multis Jesum dehonestari ludibriis, et immodicis vexari permisit injuriis, quodque eum flagellis caesum, spinis coronatum, et amictu irrisoriae vestis indutum, Scribarum, et Sacerdotum ostentavit aspectui, mitigandos proculdubio inimicorum animos existimavit: ut exsaturatis invidiae odiis, non ultra jam crederent persequendum, quem tot modis intuebantur afflictum. Sed cum inardesceret ira clamantium, ut Barabbam indulgentia relaxaret, et Jesum crucis poena susciperet; cum consono fremitu diceretur a turbis: *Sanguis ejus super nos et super filios nostros* 1): obtinuerunt iniqui in damnationem suam quod pertinaciter exigebant: quorum *dentes*, sicut Propheta testatus est, *arma erant et sagittae, et lingua eorum gladius acutus* 2). Frustra enim a crucifigendo majestatis Domino manus proprias continebant, in quem letalia vocum spicula, et ve-

1) Matth. XXVII, 25. — 2) Ps. LVI, 5.

nenata verborum tela jaciebant. Vobis, vobis, falsi Judaei, et sacrilegi principes populi, totum facinoris istius pondus incumbit: et licet immanitas sceleris et Praesidem obligarit, et milites; omnis tamen facti summa vos arguit. Et quicquid in supplicio Christi, vel Pilati peccavit judicium, vel cohortis obsequium, hoc vos facit humani generis odio digniores: quia vestri furoris impulsu nec illis innocentes esse licuit, quibus iniquitas vestra non placuit.

IV. Traditus itaque Dominus saevientium voluntati, ad irrisionem regiae dignitatis, supplicii sui jussus est esse gestator; ut impleretur quod Isaias Propheta praeviderat, dicens: *Ecce natus est puer, et datus est nobis filius, cujus imperium super humeros ejus* 1). Cum ergo Dominus lignum portaret crucis, quod in sceptrum sibi converteret potestatis, erat quidem hoc apud impiorum oculos grande ludibrium, sed manifestabatur fidelibus grande mysterium: quia gloriosissimus diaboli victor, et inimicarum virtutum potentissimus debellator, pulchra specie triumphi sui portabat trophaeum; et invictae patientiae humeris, signum salutis, adorandum regnis omnibus inferebat; tamquam et tunc ipsa operis sui imagine omnes imitatores suos confirmaret, et diceret: *Qui non accipit crucem suam, et sequitur me, non est me dignus* 2).

V. Euntibus autem cum Jesu turbis ad locum poenae, Simon quidam Cyrenaeus inventus est, in quem lignum crucis transferretur a Domino 3): ut etiam tali facto praesignaretur gentium fides, quibus Christi non confusio erat futura, sed gloria. Non Crux ergo fortuitum, sed figuratum et mysticum fuit, ut Judaeis in Christum saevientibus, ad compatiendum

1) Is. IX, 66. — 2) Matth. X, 38. — 3) Ibid. XXVII, 32.

ei peregrinus occurreret, dicente Apostolo: *Si compatimur, et conregnabimus* 1): ut sacratissimo Salvatoris opprobrio, non Hebraeus quisquam, nec Israelita, sed alienigena subderetur. Per hanc enim translationem, a circumcisione ad praeputium, a filiis carnalibus ad filios spiritales, immaculati agni propitiatio, et omnium sacramentorum plenitudo transibat. Siquidem *Pascha nostrum*, ut ait Apostolus, *immolatus est Christus* 2): qui se novum et verum reconciliationis sacrificium offerens Patri, non in templo, cujus jam erat finita reverentia, nec intra septa civitatis ob meritum sui sceleris diruendae, sed foris et extra castra crucifixus est 3), ut veterum victimarum cessante mysterio, nova hostia, novo imponeretur altari, et Crux Christi, non templi esset ara, sed mundi.

VI. Exaltato igitur, Dilectissimi, per Crucem Christo, non illa tantum species aspectui mentis occurrat, quae fuit in oculis impiorum, quibus per Moysen dictum est: *Et erit pendens vita tua ante oculos tuos, et timebis die ac nocte, et non credes vitae tuae* 4). Isti enim nihil in crucifixo Domino praeter facinus suum cogitare potuerunt, habentes timorem, non quo fides vera justificatur, sed quo conscientia iniqua torquetur. Noster vero intellectus, quem Spiritus veritatis illuminat, gloriam Crucis caelo terraque radiantem puro ac libero corde suscipiat, et interiore acie videat, quale sit, quod Dominus cum de passionis suae loqueretur instantia, dixit: *Venit hora, ut clarificetur filius hominis* 5): et infra: *Nunc*, inquit, *turbata est anima mea, et quid dicam? Pater, salva me ex hac hora. Sed propterea veni in hanc horam. Pater, clarifica filium tuum* 6): Et

1) Rom. VIII, 17. — 2) I. Cor. V, 7. — 3) Hebr. XIII, 11. — 4) Deut. XXVIII, 66. — 5) Joan XII, 23. — 6) Ibid 27.

cum vox Patris venisset e caelo dicens: *Et clarificavi, et iterum clarificabo* 1): respondens Jesus circumstantibus dixit: *Non propter me vox haec facta est, sed propter vos. Nunc judicium mundi est, nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero a terra, omnia traham ad me ipsum* 2).

VII. O admirabilis potentia Crucis! o ineffabilis gloria Passionis! in qua et tribunal Domini, et judicium mundi, et potestas est crucifixi. Traxisti enim, Domine, omnia ad te, et cum expandisses tota die manus tuas ad populum non credentem et contradicentem tibi 3), confitendae majestatis tuae sensum totus mundus accepit. Traxisti, Domine, omnia ad te, cum in execrationem Judaici sceleris, unam protulerunt omnia elementa sententiam, cum obscuratis luminaribus caeli, et converso in noctem die, terra quoque motibus quateretur insolitis, universaque creatura impiorum usui se negaret. Traxisti, Domine, omnia ad te, quoniam scisso Templi velo, sancta sanctorum ab indignis Pontificibus recesserunt: ut figura in veritatem, prophetia in manifestationem, et lex in Evangelium verteretur. Traxisti, Domine, omnia ad te, ut quod in uno Judaeae Templo obumbratis significationibus agebatur, pleno apertoque sacramento, universarum ubique nationum devotio celebraret. Nunc etenim et ordo clarior Levitarum, et dignitas amplior Seniorum, et sacratior est unctio Sacerdotum: quia Crux tua omnium fons benedictionum, omnium est caussa gratiarum: per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Nunc etiam carnalium sacrificio-

1) Joan. XII, 28. — 2) Ibidem v. 30 — 3) Is. LXV, 2. Rom. X, 21.

rum varietate cessante, omnes differentias hostiarum, una corporis et sanguinis tui implet oblatio: quoniam tu es verus *Agnus Dei, qui tollis peccata mundi* 1): et ita in te universa perficis mysteria, ut sicut unum est pro omni victima sacrificium, ita unum de omni gente sit regnum.

VIII. Confiteamur igitur, Dilectissimi, quod beatus magister Gentium Paullus Apostolus gloriosa voce confessus est, dicens: *Fidelis sermo et omni acceptione dignus, quia Christus Jesus venit in hunc mundum peccatores salvos facere* 2). Hinc enim mirabilior est erga nos misericordia Dei, quod non pro justis, neque pro sanctis, sed pro iniquis et impiis Christus est mortuus 3): et cum mortis aculeum recipere non posset natura Deitatis, suscepit tamen, nascendo ex nobis, quod posset offerre pro nobis. Olim enim morti nostrae mortis suae potentia minabatur, dicens per Oseam Prophetam: *O mors, ero mors tua, et ero morsus tuus, inferne* 4). Leges enim inferni moriendo subiit, sed resurgendo dissolvit: et ita perpetuitatem mortis incidit, ut eam de aeterna faceret temporalem. *Sicut enim omnes in Adam moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* 5). Fiat itaque, Dilectissimi, quod Apostolus Paullus ait: *Ut qui vivunt, jam non sibi vivant, sed ei qui pro omnibus mortuus est et resurrexit* 6): et quia vetera transierunt, et facta sunt omnia nova, nemo in carnalis vitae vetustate remaneat, sed omnes de die in diem proficiendo, per pietatis augmenta renovemur. Quantumlibet enim quisque justificatus sit, habet tamen, dum in hac vita est, quo probatior esse possit et melior. Qui autem non proficit, deficit: et qui nihil

1) Joan. I, 29. — 2) 1. Timot. I, 15 — 3) Roman. V, 6 — 4) Oseae XIII, 14. — 5) 1. Cor. XV, 22. — 6) 2. Cor. V, 15

acquirit, nonnihil perdit. Currendum ergo nobis est fidei gressibus, misericordiae operibus, amore justitiae: ut diem redemptionis nostrae spiritaliter celebrantes, *non in fermento veteri malitiae et nequitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis* 1) resurrectionis Christi mereamur esse participes, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LX.

De Passione Domini IX.

I. *Mysteria legis novae in antiqua praenuntiata esse, et in Evangelio narrata.*
II. *Non moeste celebranda esse festa paschalia, quae veram nobis redemptionem pepererunt.*
III. *Figuras impletas apparere in morte Christi, in qua diabolus sua fraude captus est.*
IV. *Quantopere cavenda avaritia ex lapsu Judae: Petrum ex timore titubantem, ex caritate per interiorem Christi aspectum surrexisse.*

I. Sacramentum, Dilectissimi, dominicae Passionis in salutem humani generis ante tempora aeterna dispositum, et per multas significationes omnibus retro saeculis nuntiatum, non adhuc expectamus manifestandum, sed jam adoramus impletum. Concurrentibus igitur ad eruditionem nostram et novis testimoniis et antiquis, dum quod prophetica cecinit tuba, evangelica pandit historia, et sicut scriptum est; *Abyssus abyssum invocat in voce cataractarum tuarum* 2): quoniam ad enarrandam gloriam gratiae Dei

1) I. Cor. V, 8. — 2) Ps. XLII,

paribus sibi vocibus, utriusque Testamenti altitudo respondet; et quod erat sub velamine figurarum profundum, fit revelata luce perspicuum. Si tamen inter illa miracula Salvatoris, quae sub populorum gerebantur aspectu, pauci Veritatis praesentiam sentiebant, ipsique discipuli voluntaria Domini passione turbati, non evaserunt scandalum Crucis sine tentatione formidinis: unde fides nostra intelligentiam sumeret, unde conscientia robur acciperet, nisi quae facta cognoscimus, praedicta legeremus?

II. Peracto igitur, Dilectissimi, Salvatoris triumpho, et consummatis dispensationibus, quas omnia veteris Testamenti eloquia nuntiarunt, lugeat carnalis Judaeus, sed spiritalis gaudeat Christianus: et festivitas, quae illis conversa est in noctem, nobis coruscet in lucem: quoniam Crux Christi eadem est et credentium gloria, et non credentium poena. Quamvis enim persequentium furor nihil aliud in Dominum majestatis operatus sit, quam atrocem crudelitatem et immite supplicium; redemptis tamen hac Domini passione verior justiorque laetandi est ratio quam dolendi. Fuerit tunc discipulorum excusabilis pavor, nec diffidentiae culpam apostolicus moeror inciderit, quando concurrentibus ad unum scelus Judaeis Judaeorumque principibus, superbus taurorum pinguium tumor, et proterva vitulorum petulantia saeviebat; quando sub oculis ovium, pastoris justi sanguinem frementium bestiarum rabies expetebat, quando denique etiam ipse, qui pati venerat, de nostrae naturae communione dicebat: *Tristis est anima mea usque ad mortem* 1). Nunc autem postquam per susceptionem infirmitatis potentia est clarificata virtutis,

1) Matth. XXVI, 38.

nulla fidelium moestitudine paschalis est obscuranda solemnitas; nec cum tristitia nobis gestorum ordo recolendus est, cum ita Dominus usus sit malitia Judaeorum, ut de intentione facinoris, voluntas sit impleta miserentis. Si autem in exitu Israel de Aegypto agni sanguis fuit restitutio libertatis, et sacratissima est facta festivitas, quae per hostiam pecudis iram averteret vastatoris; quanta populis christianis concipienda sunt gaudia, pro quibus omnipotens Pater *Filio suo unigenito non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum* 1): ut in occisione Christi, Pascha esset verum, et singulare sacrificium, quo non ex dominatione Pharaonis unus populus, sed ex diaboli captivitate totus mundus eruitur.

III. Hoc igitur illud est, Dilectissimi, sacramentum, cui ab initio omnia sunt famulata mysteria. Nunc sanguis justi Abel mortem summi Pastoris eloquitur, et in parricidio Judaeorum Cain interfector fratris agnoscitur 2). Nunc diluvium et Noe arca manifestat, quid sit renovationis in Baptismo, et quid salutis in ligno 3). Nunc Abraham gentium pater promissos acquirit heredes; et in semine ejus, non germen carnis, sed fidei propago benedicitur 4). Nunc ad praenuntiatum festis omnibus festum sacer novorum mensis enituit, ut in quo accepit mundus exordium, in eodem haberet christiana creatura principium. Quamvis igitur furentes Judaei fecerunt in Dominum Jesum quaecumque voluerunt, et suscepti hominis veritatem nullis eorum ausibus potestas divina subtraxerit; patientia tamen Domini consilii sui munus implevit, et pertinacia sacrilegae crudelitatis profecit operi Salvatoris: quod non Scribae, non Pharisaei, nec summi

1) Rom. VIII, 32. — 2) Gen. IV, 8. — 3) Ibid. VII, 17. — 4) Gen. XXII, 18. Rom. IV, 11.

intellexere Pontifices: *Si enim cognovissent, numquam Dominum majestatis crucifixissent* 1). Nec ipse itaque diabolus intellexit, quod saeviendo in Christum, suum destrueret principatum: quia antiquae fraudis jura non perderet, si se a Domini Jesu sanguine contineret. Sed malitia nocendi avida, dum irruit, ruit; dum capit, capta est; dum persequitur mortalem, incidit in Salvatorem. Invenit sane in illo molimine, imprudentis audaciae dignum cooperatorem, dignumque consortem, cum impius Judas maluit minister esse diaboli quam Apostolus Christi, quem non timoris perturbatione deseruit, sed pecuniae cupiditate distraxit.

IV. Videte, Dilectissimi, et prudenter inspicite, quae germina, et quales fructus de avaritiae stirpe nascantur, quam merito Apostolus radicem omnium malorum 2) esse definivit: quia nullum peccatum sine cupiditate committitur, et omnis illicitus appetitus, istius aviditatis est morbus, Amori pecuniae vilis est omnis affectio, et anima lucri cupida etiam pro exiguo perire non metuit; nullumque est in illo corde justitiae vestigium, in quo sibi avaritia fecit habitaculum. Hoc perfidus Judas inebriatus veneno, dum sitit lucrum, pervenit ad laqueum: et tam stulte impius fuit, ut triginta argenteis et Dominum venderet et Magistrum. Cum autem se ad excipiendum iniquitatis judicium Dei Filius praebuisset, beatus Apostolus Petrus, cujus fides ea devotione fervebat, ut Domino et compati paratus esset et commori, ancilla sacerdotis calumniante perterritus, ex infirmitate periculum negationis incurrit: ob hoc, sicut apparet, haesitare permissus, ut in Ecclesiae Principe remedium poenitentiae con-

1) I. Cor. II, 8. — 2) I. Tim. VI, 10.

deretur; et nemo auderet de sua virtute confidere, quando mutabilitatis periculum nec beatus Petrus potuisset evadere. Dominus autem Jesus, qui intra pontificale concilium solo corpore tenebatur, trepidationem discipuli foris positi divino vidit intuitu; et paventis animum, mox ut respexit, erexit, et in fletus poenitudinis incitavit. Felices, sancte Apostole, lacrymae tuae, quae ad diluendam culpam negationis, virtutem sacri habuere baptismatis. Affuit enim dextera Domini Jesu Christi, quae labentem te, priusquam dejicereris, exciperet, et firmitatem standi in ipso cadendi periculo recepisti. Vidit in te Dominus non fidem victam, non dilectionem aversam, sed constantiam fuisse turbatam. Abundavit fletus, ubi non defecit affectus, et fons caritatis lavit verba formidinis: nec tardatum est remedium abolitionis, ubi non fuit judicium voluntatis. Cito itaque in soliditatem suam rediit petra, tantam recipiens fortitudinem, ut quod tunc in Christi expaverat passione, in suo post supplicio non timeret. Per Jesum Christum Dominum nostrum, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXI.

De Passione Domini X.

I. *Quam vane de affectato regno accusatus est Christus.*

II. *Quidquid egit Christus, divinae potestatis fuisse, non terreni regis.*

III. *Cur Christus mulierum lacrymas compescuerit.*

IV *Quomodo Christus supplicia in hostem suum retorserit.*

V. *Blasphemantes in Christum Judaeos omnes crea-*

turae condemnant; et eos omnibus religionis sacramentis privatos velum scissum demonstrat.

I. Cum multis modis, Dilectissimi, Judaica impietas laboraret, ut caussam aliquam perpetrandi in Dominum Jesum sceleris inveniret, et mendacia, quae falsi testes injustis sacerdotibus famulando protulerant, nihil quod morte dignum esset afferrent; hoc quasi insuperabile repererunt, ut Dominum mundi, affectati regni invidia perurgerent. Cumque Pilatus Jesum, quem frustra videbat argui, vellet absolvi, calumniose et minaciter conclamarunt: *Si hunc dimittis, non es amicus Caesaris: omnis enim qui se regem facit, contradicit Caesari* 1). Stultam insimulationem imprudenter, Pilate, timuisti. Sed formidabile fuerit nomen regium, ut pro imperio Caesaris opprimi debuerit novae molitio potestatis, si dominandi consilium tyrannicus tibi prodidit apparatus, si provisio armorum, si congregatio divitiarum, si praesidia detecta sunt militum. Quid eum gravari sinis de affectata potentia, cujus specialis fuit de humilitate doctrina 2)? Romanis legibus non contradixit, censum subiit, didragma solvit 3), vectigalia non inhibuit, quae Dei sunt Deo, et quae sunt Caesaris Caesari reddenda 4) constituit; paupertatem elegit, obedientiam suasit, mansuetudinem praedicavit: hoc est vere, non Caesarem impugnare, sed juvare.

II. Verumtamen ne in totum inanis videatur Judaeorum objectio, discute diligentius, Praeses, quid de Domini Jesu operibus notum sit, quid de potestate compertum. Caecis visum, surdis auditum, claudis gressum, mutis donavit eloquium, febres abegit, do-

1) Joan. XIX, 12. — 2) Luc. II, 4. — Matth. XVII, 26. — 4) Ibid. XII, 20.

lores resolvit, daemonia ejecit, mortuos vivificavit, mari et ventis, ut quiescerent, imperavit 1). Magnum prorsus regem ista demonstrant, qui non humana excellit potentia, sed virtute divina. Hanc ergo Judaei objiciant potestatem, commutent actionem suam 2), et hoc proferant ore, quod tenent corde. Quare de terrenis calumniantur, qui caelestia persequuntur? Quamvis ergo Pilatus onerosum sibi invidiosumque sentiret, quod eum Judaei de neglectu amicitiae Caesaris impetebant, aliquandiu tamen furorem ipsorum mitigare conatus est: et ideo Dominum Jesum diversis contumeliis affici aut permisit, aut jussit, ut satiata iniquitas de innocentis injuriis, ulterius non saeviret. Sed pertinax malitia propriis crescebat augmentis, et in quem obtinuerat jus illusionis, exigebat et mortis. Unde cum et summi sacerdotes, et principes Judaeorum, omnisque multitudo crebris vocibus acclamarent: *Crucifige, crucifige:* tradidit Jesum persequentium voluntati, Barabba illis latrone dimisso, ut qui in die festo auctorem interficiebant vitae, impunitas eis praestaretur homicidae.

III. Eunte itaque, Dilectissimi, ad locum clarificationis suae Domino, et misericordia ab impiorum tabernaculis exeunte, ut adimpleretur quod scriptum est: *Longe a peccatoribus salus* 3): sequebatur eum multitudo populi, et mulierum plangentium et lamentantium eum 4). Solet enim sexus infirmior, etiam pro iis qui morte sunt digni, in lacrymas commoveri, et damnatorum exitus, pro naturae communis consideratione misereri. Sed istum sibi planctum Dominus Jesus dedignatur impendi, quia non decebat luctus triumphum, nec lamenta victoriam. Denique con-

1) Matth. VIII, 27. — 2) *Idest accusationem suam voce* actionem *ex foro translata.* — 3) Ps. CXVIII, 155. — 4) Luc. XXIII, 27.

versus ad eas, *Filiae*, inquit, *Jerusalem*, *nolite flere super me*, *sed super vosmetipsas*, *et super filios vestros flete. Quia venient dies*, *in quibus dicent: Beatae steriles*, *et ventres qui non genuerunt*, *et ubera quae non nutrierunt.* Ubi est tristitia crucifigendi? Ubi formido morituri? Non terret passuri animum hora supplicii, et docens nullam pro se flendi esse rationem, indicit poenitentiam, denuntiando vindictam. Non est, inquit, quod dolere in me, Jerusalem filiae, debeatis; pro vobis plangite, et pro vestris filiis ejulate. Super illos fundatur iste ploratus, quos tales viscera vestra pepererunt. Lugendum plane vobis est, non de Salvatore credentium, sed de impietate pereuntium. Ego crucem volens patior, et mortem in me, quam sum perempturus, admitto. Nolite flere pro mundi redemptione morientem, quem in majestate Patris videbitis judicantem.

IV. Exaltatus ergo Christus Jesus in ligno, retorsit mortem in mortis auctorem, et omnes principatus, adversasque virtutes, per obiectionem passibilis carnis elisit, admittens in se antiqui hostis audaciam, qui in obnoxiam sibi saeviendo naturam, etiam ibi exactor ausus est esse debiti, ubi nullum potuit vestigium invenire peccati. Evacuatum est igitur generale illud venditionis nostrae et letale chirographum, et pactum captivitatis in jus transiit redemptoris. Clavi illi, qui manus Domini pedesque transfoderant, perpetuis diabolum fixere vulneribus, et sanctorum poena membrorum inimicarum fuit interfectio potestatum: sic suam Christo consummante victoriam, ut in ipso et cum ipso omnes, qui in eum crederent, triumpharent.

V. Cum ergo Dominus crucifixi corporis elevatione sublimis, reconciliationem mundi exequeretur in quadam arce supplicii, latronemque conversum ad para-

disi vocaret habitaculum; vos, principes Judaeorum, legisque doctores, nec conscientiae impietate compuncti, nec effectu sceleris mitigati, fixuris clavorum addebatis tela linguarum, dicentes: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de Cruce, et credimus ei* 1). Sed his vocibus vestris stultis atque blasphemis reddunt omnia elementa responsum, et unam simul in vos sententiam ferunt caelum, terra, sol, sidera, quae indignos vos suo ministerio protestantur terribili motu, insolitoque defectu tenebras mundo vestrae caecitatis ostentant. Quod si ad arguendum vos nec caelestia, nec inferna sufficiunt, et Crucem Christi magis potuerunt petrae atque monumenta, quam corda vestra sentire 2); saltem quod in templo actum est, scienter advertite. Velum, cujus objectu intercludebantur sancta sanctorum, a summo usque ad ima diruptum est, et sacrum illud mysticumque secretum, quo solus summus Pontifex jussus fuerat intrare, reseratum est, ut nihil jam esset discretionis, ubi nihil resederat sanctitatis. Repudiatos itaque vos debuistis agnoscere, et omne jus sacerdotii perdidisse, quia verum erat quod Veritas vobis dixerat: *Si crederetis Mosi, crederetis et mihi* 3). Merito ergo vos Testamentum utrumque condemnat, et gratia vacuatos, et lege privatos, qui ideo resistitis novis, quia non credidistis antiquis. Nos autem, Dilectissimi, qui ab ignorantiae tenebris liberati, fidei lumen accepimus, et in novi Testamenti hereditatem per electionem adoptionis intravimus, in festivitate, quam carnalis Israel perdidit, gaudeamus: quoniam *Pascha nostrum immolatus est Christus* 4): per cujus ineffabilem gratiam omnium charismatum benedi-

1) Matth. XXVII, 42. — 2) Ibidem. — 3) Joan. V, 46. — 4) 2. Cor. V. 7.

etione ditamur, et ita in novitatem a vetustate transferimur, ut non solum paradisi restituamur habitaculo, sed etiam regni caelestis gloriae praeparemur, adjuvante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXII.

De Passione Domini XI. Dominico die habitus.

I. *Quanta sit humani intellectus hebetudo ad mysteria contemplanda.*

II. *Fidem Incarnationis per symbolum edoceri. Soliditas fidei Petri, ob quam Petra Ecclesiae fundamentum constitutus est.*

III. *Diabolum malignitate sua esse deceptum. Orationem Christi pro inimicis eos ad fidem, praedicante Petro, adduxisse.*

IV. *Christo pro omnibus impiis mortuo, Judas etiam potuisset consequi remedium, si non festinasset ad laqueum.*

V. *Mortem Christi in Judaeorum mente crudelem, in morientis virtute esse mirabilem.*

I. Desiderata nobis, Dilectissimi, et universo optabilis mundo adest festivitas dominicae Passionis, quae nos inter exultationes spiritualium gaudiorum silere non patitur: quia etsi difficile est de eadem re saepius digne apteque disserere, non est tamen liberum sacerdoti, in tanto divinae misericordiae sacramento, fidelis populi auribus subtrahere sermonis officium: cum ipsa materia, ex eo quod est ineffabilis, fandi tribuat facultatem; nec possit deficere quod dicatur, de qua numquam potest satis esse quod dicitur. Suc-

cumbat ergo humana infirmitas gloriae Dei, et in explicandis operibus misericordiae ejus, imparem se semper inveniat. Laboremus sensu, haereamus ingenio, deficiamus eloquio: bonum est, ut nobis parum sit quod etiam recte de Domini majestate sentimus. Dicente enim Propheta: *Quaerite Dominum, et confirmamini, quaerite faciem ejus semper* 1): nemini praesumendum est, quod totum quod quaerit, invenerit: ne desinat propinquare, qui cessarit accedere. Quid autem inter omnia opera Dei, in quibus humanae admirationis fatigatur intentio, ita contemplationem mentis nostrae et oblectat et superat, sicut passio Salvatoris? De cujus omnipotentia, quae ei cum Patre unius et aequalis essentiae est, quoties, ut possumus, cogitamus, mirabilior nobis fit in Deo humilitas, quam potestas: et difficilius capitur divinae majestatis exinanitio, quam servilis formae in summa provectio. Sed multum nos ad intellectum juvat, quod licet aliud sit creator, aliud creatura, aliud Deitas inviolabilis, aliud caro passibilis; in unam tamen personam concurrat proprietas utriusque substantiae, ut sive in infirmitatibus, sive in virtutibus, ejusdem sit contumelia, cujus et gloria.

II. Hac fidei regula, Dilectissimi, quam in ipso exordio Symboli per auctoritatem apostolicae institutionis accepimus, Dominum nostrum Jesum Christum, quem Filium Dei Patris omnipotentis unicum dicimus, eumdem quoque de Spiritu sancto natum ex Maria virgine confitemur: nec ab ejusdem majestate discedimus, cum ipsum crucifixum et mortuum, et die tertia credimus suscitatum. Omnia enim quae Dei sunt, et quae hominis, simul et humanitas explevit

1) Ps. CIV, 4.

et Deitas: ut dum passibili impassibilis inest, nec virtus in infirmitate affici, nec infirmitas possit in virtute superari. Merito beatus Petrus Apostolus in hujus unitatis confessione laudatus est: qui, cum Dominus quid de ipso intelligerent discipuli, scrutaretur, omnium celerrime ora praeveniens, *Tu es*, inquit, *Christus Filius Dei vivi*. Quod utique non revelante vidit carne, nec sanguine, quorum objectu interiores oculi poterant impediri, sed ipso Spiritu Patris in corde operante credentis, ut ad regimen totius Ecclesiae praeparatus, primum disceret quod doceret, et pro soliditate fidei 1), quam erat praedicaturus, audiret: *Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam* 2). Christianae igitur fidei fortitudo, quae portas mortis super inexpugnabilem petram aedificata non metuit, unum Dominum Jesum Christum, et verum Deum, et verum hominem confitetur; eumdem credens filium Virginis, qui auctor est matris; eumdem natum in fine saeculorum, qui creator est temporum; eumdem Dominum omnium virtutum, et unum de stirpe mortalium; eumdem peccati nescium, et in similitudine carnis peccati pro peccatoribus immolatum.

III. Qui ut humanum genus vinculis mortiferae praevaricationis absolveret, et saevienti diabolo potentiam suae majestatis occuluit, et infirmitatem nostrae humilitatis objecit. Si enim crudelis et superbus inimicus consilium misericordiae Dei nosse potuisset, Judaeorum animos mansuetudine potius temperare, quam injustis odiis studuisset accendere: ne omnium captivorum amitteret servitutem, dum nihil sibi de-

1) *Vide adnotata ad serm. III. in Observationibus.*
2) Matth. XVI, 16.

bentis persequitur libertatem. Fefellit ergo illum malignitas sua: intulit supplicium Filio Dei, quod cunctis filiis hominum in remedium verteretur. Fudit sanguinem justum, qui reconciliando mundo et pretium esset et poculum. Suscepit Dominus, quod secundum propositum suae voluntatis elegit. Admisit in se impias manus furentium, quae dum proprio incumbunt sceleri, famulatae sunt Redemptori. Cujus etiam circa interfectores suos tanta erat pietatis affectio, ut de Cruce supplicans Patri, non se vindicari; sed illis postularet ignosci, dicens: *Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt* 1). De cujus utique orationis potentia fuit, ut praedicatio Petri Apostoli, ex iis qui dixerunt: *Sanguis illius super nos et super filios nostros* 2): multorum ad poenitentiam corda converteret, et uno die baptizarentur tria fere millia Judaeorum 3); fieretque omnium cor unum et anima una 4), paratorum jam pro eo mori, quem poposcerant crucifigi.

IV. Ad hanc indulgentiam traditor Judas pervenire non potuit: quoniam perditionis filius, cui diabolus stabat a dextris 5), prius in desperationem transiit, quam sacramentum generalis redemptionis Christus impleret. Nam mortuo pro omnibus impiis Domino, potuisset etiam forte hic consequi remedium, si non festinasset ad laqueum. Sed maligno cordi, et nunc furti fraudibus dedito, nunc parricidalibus commerciis occupato, nihil umquam documentorum misericordiae Salvatoris insederat. Impiis acceptaverat auribus Domini verba dicentis: *Non veni vocare justos, sed peccatores* 6): et *Filius hominis venit quaerere et salvare quod perierat* 7): nec intellexerat clementiam

1) Luc. XXIII, 34. — 2) Matth. XXVII, 25. — 3) Act. II, 41. — 4) Ibid. IV, 32. — 5) Ps. CVIII. — 6) Matth. IX, 13. — 7) Luc. V, 32.

Christi, qui non solum corporeis infirmitatibus medebatur, sed etiam vulnera debilium curabat animarum, dicens paralytico: *Constans esto, fili, remissa sunt tibi peccata tua* 1): dicens et oblatae sibi adulterae: *Nec ego te condemnabo, vade et amplius noli peccare* 2): ut per omnia opera sua ostenderet, in illo adventu suo Salvatorem mundi se venisse, non Judicem. A quo intellectu alienatus impius traditor, insurrexit in semetipsum, non judicio poenitentis, sed furore pereuntis: ut qui vitae auctorem interfectoribus vendidisset, in augmentum damnationis suae etiam moriendo peccaret.

V. Quod ergo falsi testes, quod cruenti principes, quod impii sacerdotes in Dominum Jesum Christum ministerio ignavi praesidis, et famulatu imperitae cohortis egerunt, et detestandum universis saeculis, et amplectendum fuit. Crux enim Domini, sicut in Judaeorum erat mente crudelis, ita est in Crucifixi virtute mirabilis. Furit in unum populus, et miseretur omnium Christus. Quod saevitia infertur, voluntate suscipitur: ut licentia facinoris, aeternae opus impleat voluntatis. Unde omnis ordo rerum gestarum, quem plenissime evangelica narratio percurrit, ita fidelium est accipiendus auditu, ut salva fide actionum, quae tempore dominicae passionis impletae sunt, intelligamus non solum remissionem peccatorum in Christo completam, sed etiam formam justitiae esse propositam. Verum ut hoc diligentius, juvante Domino, disseratur, haec sermonis portio in quartam sabbati reservetur. Aderit, ut speramus, gratia Dei, quae nos orantibus vobis faciat promissa complere: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum

1) Matth. IX, 3. — 2) Joan. VIII, 11.

Patre et Spiritu sancto regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXIII.

De Passione Domini XII. Habitus feria quarta.

I. *Non sola sua potentia pugnatum esse a Christo, sed ex humilitate nostra, ut justitia servaretur.*

II. *Quicquid habemus adimpletum, id antiquos habuisse obumbratum; unamque fidem ac spem esse omnium.*

III. *Inseparabilem esse unionem Christi cum utroque corpore suo, naturali et mystico.*

IV. *Hoc maxime Christiano enitendum, ut caput suum imitetur.*

V. *Sola praecepta ceremonialia esse mutata; gratiam autem datam ad moralia.*

VI. *Christum innumeros sibi filios baptismo parere, in quo mortis et resurrectionis imago elucet.*

VII. *Omne Christiani meritum, gloriam esse Christi: qui quos carne sua pascit, spiritu etiam agit et regit.*

I. Gloria, Dilectissimi, dominicae passionis, de qua nos etiam hodie locuturos esse promisimus, humilitatis maxime est miranda mysterio; quae omnes nos et redemit et docuit: ut unde datum est pretium, inde et justitia sumeretur. Omnipotentia enim Filii Dei, qua per eamdem essentiam aequalis est Patri, potuisset humanum genus a dominatu diaboli solo imperio suae voluntatis eruere, nisi divinis operibus maxime congruisset, ut nequitiae hostilis adversitas, de eo quod vicerat, vinceretur, et per ipsam natu-

ralis repararetur libertas, per quam generalis fuerat illata captivitas. Dicente autem Evangelista, quod *Verbum caro factum est; et habitavit in nobis* 1); et dicente Apostolo, quod *Deus erat in Christo mundum reconcilians sibi* 2): ostensum est, quia Unigenitus summi Patris tale iniit cum humana humilitate consortium, ut suscepta nostrae carnis animaeque substantia, unus atque idem Dei Filius permaneret, nostra augendo, non propria: quia infirmitas erat provehenda, non virtus: ut cum suo Creatori creatura esset unita, nihil assumpto divinum, nihil assumenti deesset humanum.

II. Hoc consilium misericordiae et justitiae Dei, licet in praeteritis saeculis quibusdam velaminibus fuerit obumbratum, non tamen ita obtectum est, ut sanctorum, qui ab initio usque ad adventum Domini laudabiles extiterunt, intellectui negaretur: cum et propheticis verbis, et rerum gestarum significationibus, salus quae in Christo erat ventura, promissa sit: quam non solum qui praedicabant, adepti sunt, sed omnes etiam qui praedicantibus crediderunt. Una enim fides justificat universorum temporum sanctos, et ad eamdem spem fidelium pertinet, quicquid per mediatorem Dei et hominum Jesum Christum 3), vel nos confitemur factum, vel patres nostri adoravere faciendum. Nec inter Judaeos atque Gentiles ulla distinctio est. Siquidem, sicut ait Apostolus, *circumcisio nihil est, et praeputium nihil est, sed observatio mandatorum Dei* 4): quae si cum integritate fidei serventur, veros Abrahae filios, id est perfectos faciunt Christianos, dicente eodem Apostolo: *Quicumque enim in Christo Jesu baptizati estis, Christum*

1) Joan. I, 14. — 2) 2. Cor. V, 19. — 3) 1. Timot. II, 5 — 4) Rom. II, 25. 1. Cor. VII, 49.

induistis. Non est Judaeus, neque Graecus; non est servus, neque liber; non est masculus, neque femina. Omnes enim unum estis in Christo. Si autem vos Christi: ergo Abrahae semen estis, secundum promissionem heredes 1).

III. Non ergo est dubium, Dilectissimi, naturam humanam in tantam connexionem a Filio Dei esse susceptam; ut non solum in illo homine, qui est primogenitus totius creaturae, sed etiam in omnibus sanctis suis unus idemque sit Christus: et sicut a membris caput, ita a capite membra dividi non possint. Quamvis enim non istius vitae sit, sed aeternae, ut sit Deus omnia in omnibus 2); tamen etiam modo templi sui, quod est Ecclesia 3), indivisus habitator est, secundum quod ipse promisit, dicens: *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* 4). Quibus Apostolus consonans ait: *Ipse est caput corporis Ecclesiae, qui est principium, primogenitus ex mortuis: ut sit in omnibus ipse primatum tenens, quia in ipso complacuit omnem plenitudinem habitare, et per eum reconciliari omnia in ipso* 5).

IV. His autem et aliis pluribus testimoniis quid insinuatur cordibus nostris, nisi ut per omnia ad imaginem ejus renovemur, qui permanens in forma Dei 6), carnis peccati forma esse dignatus est? Omnes enim infirmitates nostras, quae veniunt de peccato, absque peccati communione suscepit, ut famis et sitis, somni et lassitudinis, moeroris ac fletus affectionibus non careret, doloresque saevissimos usque ad mortis extrema pateretur: quia nemo posset laqueis mortalitatis absolvi, nisi ille, in quo solo innocens erat natura

1) Galat. III, 27. — 2) I. Cor. XV, 28. — 3) Coloss. I, 18. — 4) Matth. XXVIII, 20. — 5) Coloss. I, 18. — 6) Philip. II, 6.

omnium, sineret se interfici manibus impiorum. Unde Salvator noster Dei Filius, universis in se credentibus et sacramentum condidit, et exemplum: ut unum apprehenderent renascendo, alterum sequerentur imitando. Hoc enim, docet beatus Petrus Apostolus dicens: *Christus passus est pro nobis, vobis relinquens exemplum, ut sequamini vestigia ejus. Qui peccatum non fecit, nec inventus est dolus in ore ejus. Qui cum malediceretur, non maledicebat; cum pateretur, non comminabatur: tradebat autem judicanti se injuste. Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui, justitiae vivamus* 1).

V. Sicut ergo nemo est credentium, Dilectissimi, cui dona neganda sint gratiae; ita nemo est, qui non sit christianae debitor disciplinae: quia etsi remota est mysticae legis asperitas, voluntariae tamen observantiae crevit utilitas, dicente Evangelista Joanne: *Quia lex per Mosen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est* 2). Omnia enim quae secundum legem, sive in circumcisione carnis, sive in diversitatibus hostiarum, sive in sabbati observantia praecesserunt, Christum testificata, Christi sunt gratiam praelocuta. Et ipse est finis legis 3), non evacuando significationes ipsius, sed implendo. Qui licet idem sit auctor veterum, qui novorum, figuratarum tamen promissionum sacramenta mutavit, quia promissa perfecit; et denuntiationibus cessationem imposuit, quoniam denuntiatus advenit. In praeceptis autem moralibus nulla prioris testamenti decreta reprobata, sed evangelico magisterio multa sunt aucta: ut perfectiora et lucidiora essent dantia salutem, quam promittentia Salvatorem.

1) 1. Pet. II, 21. — 2) Joan. I, 17. — 3) Rom. X, 4

VI. Omnia igitur, quae Dei Filius ad reconciliationem mundi et fecit, et docuit, non in historia tantum praeteritarum actionum novimus, sed etiam in praesentium operum virtute sentimus. Ipse est, qui de Spiritu sancto ex matre editus virgine incontaminatam Ecclesiam suam eadem inspiratione fecundat: ut per baptismatis partum innumerabilis filiorum Dei multitudo gignatur, de quibus dicitur: *Qui non ex sanguinibus, neque ex voluntate carnis, neque ex voluntate viri, sed ex Deo nati sunt* 1). Ipse est, in quo semen Abrahae, totius mundi adoptione benedicitur 2): et fit Patriarcha gentium pater, dum promissionis filii, fide, non carne nascuntur. Ipse est, qui nullius gentis exceptionem faciens, de omni natione, quae sub caelo est, unum sanctarum ovium efficit gregem, et quotidie implet, quod promiserat, dicens: *Habeo et alias oves, quae non sunt ex hoc ovili, et illas oportet me adducere, et vocem meam audient; et erit unus grex, et unus pastor* 3). Quamvis enim beato Petro principaliter dicat, *Pasce oves meas* 4); ab uno tamen Domino, ipsa omnium regitur cura pastorum: et venientes ad petram tam laetis tamque irriguis pascuis alit, ut innumerae oves dilectionis pinguedine roboratae, sicut bonus pastor dignatus est pro ovibus suis animam suam ponere 5), ita et ipsae non dubitent pro nomine pastoris occumbere. Ipse est, cui non solum gloriosa Martyrum fortitudo, sed etiam omnium renascentium fides in ipsa regeneratione compatitur. Dum enim renuntiatur diabolo, et creditur Deo, dum in novitatem a vetustate transitur, dum terreni hominis imago deponitur, et caelestis forma suscipitur: quaedam species

1) Joan. I, 13. — 2) Gen. XXII. — 3) Joan. X, 16. — 4) Ibidem XXI, 17. — 5) Ibid. X, 15.

mortis et quaedam similitudo resurrectionis intervenit, ut susceptus a Christo, Christumque suscipiens, non idem sit post lavacrum, qui ante baptismum fuit, sed corpus regenerati fiat caro Crucifixi.

VII. Haec commutatio, Dilectissimi, dextrae est Excelsi 1), *qui operatur omnia in omnibus* 2): ut in singulis fidelibus per bonae conversationis qualitatem, ipsum piorum operum intelligamus auctorem; gratias agentes misericordiae Dei qui innumeris charismatum donis ita universum Ecclesiae corpus exornat, ut per multos unius luminis radios idem ubique splendor appareat, nec possit nisi gloria esse Christi, cujuslibet meritum Christiani. Hoc est illud verum lumen, quod omnem hominem justificat et illustrat. Hoc est, quod eruit de potestate tenebrarum, et transfert in regnum Filii Dei 3). Hoc est, quod per novitatem vitae desideria animae provehit, et concupiscentias carnis extinguit. Hoc est, quo Pascha Domini in azymis sinceritatis et veritatis 4) legitime celebratur: dum fermento veteris malitiae abjecto, nova creatura de ipso Domino inebriatur et pascitur. Non enim aliud agit participatio corporis et sanguinis Christi, quam ut in id quod sumimus, transeamus: et in quo commortui, et consepulti, et conresuscitati sumus, ipsum per omnia et spiritu et carne gestemus, dicente Apostolo: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 5): qui cum Patre et sancto Spiritu vivit et regnat in saecula saeculorum.

1) Ps. LXVIII, 21. — 2) I. Cor. XII, 6. — 3) Colos. I, 13. — 4) I. Cor. V, 8. — 5) Coloss. III, 3.

SERMO LXIV.

De Passione Domini XIII. Habitus die dominico.

I. *Attente contemplandam esse Domini Passionem, cujus fides ex fide pendet Incarnationis.*
II. *Cur Filius, qui aequalis est Patri, et solus sine peccato, sit incarnatus, et non alia persona?*
III. *Quanti sint pretii mors et sacrificium Christi in Cruce.*
IV. *Utramque naturam suas in Christo proprietates servantem, suas partes habere in mysteriis diversas.*

I. Omnia quidem tempora, Dilectissimi, Christianorum animos sacramento dominicae passionis et resurrectionis exercent, neque ullum nostrae religionis officium est, quo non tam mundi reconciliatio, quam humanae in Christo naturae assumptio celebretur. Sed nunc universam Ecclesiam majori intelligentia instrui, et spe ferventiore oportet accendi, quando ipsa rerum dignitas, ita sacratorum dierum recursu, et paginis evangelicae veritatis exprimitur, ut Pascha Domini non tam praeteritum recoli, quam praesens debeat honorari. In nullo igitur ab iis, quae ad Crucem Jesu Christi pertinent, fidei nostrae peregrinetur intuitus, et nihil eorum quae narratione Evangelii retexuntur, otioso accipiamus auditu: ut quia non defuerunt, nec adhuc desunt, qui veritatem dominicae Incarnationis impugnent; et quod in utero virginis matris Mariae *Verbum caro factum est* 1), quod infans editus, per incrementa corporea ad perfectae virilitatis profecit

1) Joan. I, 14.

aetatem, quodque crucifixus, mortuus, ac sepultus die tertia resurrexit in nostrae quidem imaginis forma, sed non in nostrae carnis asserant gestum esse natura: nos ab evangelicis et apostolicis testimoniis nullatenus recedentes, eorum intelligentia roboremur, quorum nos certissima experimenta docuerunt: ut pie atque constanter possimus dicere, quoniam in illis et nos eruditi sumus, et quod viderunt, vidimus, et quod didicerunt, didicimus, et quod contrectaverunt, palpavimus 1): et ideo in passione Domini non conturbamur, quia in generatione non fallimur.

II. Scimus etenim, Dilectissimi, et toto corde profitemur, Patris, et Filii, et Spiritus sancti unam esse Deitatem, et consubstantialem sempiternae Trinitatis essentiam, in nullo a se divisam, in nullo esse diversam, quia simul est intemporalis simul est incommutabilis, simul quod est, esse non desinens. In hac autem ineffabili unitate Trinitatis, cujus in omnibus communia sunt opera atque judicia, reparationem humani generis proprie Filii persona suscepit: ut quoniam ipse est, *per quem omnia facta sunt, et sine quo factum est nihil* 2), quique plasmatum de limo terrae hominem flatu vitae rationalis animavit, idem naturam nostram ab aeternitatis arce dejectam, amissae restitueret dignitati, et cujus erat conditor, esset etiam reformator: sic consilium suum dirigens in effectum, ut ad dominationem diaboli destruendam magis uteretur justitia rationis, quam potestate virtutis. Quia ergo primi hominis universa posteritas uno simul vulnere sauciata corruerat, nec ulla sanctorum merita conditionem poterant illatae mortis evincere, venit e caelo medicus singularis, multis saepe signi-

1) I. Joan. I, 1. — 2) Joan. I, 3.

ficationibus nuntiatus, et prophetica diu pollicitatione promissus, qui manens in forma Dei, et nihil propriae majestatis amittens, in carnis nostrae animaeque natura, sine contagione antiquae praevaricationis oriretur. Solus enim beatae Virginis natus est filius absque delicto, non extraneus ab hominum genere, sed alienus a crimine, (in quo illius ad imaginem et similitudinem Dei conditi, et perfecta esset innocentia, et vera natura) cum de Adae propagine unus exsisteret, in quo diabolus quod suum diceret, non haberet. Qui dum in eum saevit, quem sub peccati lege non tenuit, jus impiae dominationis amisit.

III. Effusio enim pro injustis sanguinis justi tam potens fuit ad privilegium, tam dives ad pretium, ut si universitas captivorum in Redemptorem suum crederet, nullum tyrannica vincula retinerent. *Quoniam*, sicut Apostolus ait, *ubi abundavit peccatum, superabundavit et gratia* 1). Et cum sub peccati praejudicio nati potestatem acceperint ad justitiam renascendi, validius donum factum est libertatis, quam debitum servitutis. Quam itaque sibi in hujus sacramenti praesidio spem relinquunt, qui in Salvatoris nostri corpore negant humanae substantiae veritatem? Dicant, quo sacrificio reconciliati, quo sanguine sint redempti. Quis est, *qui tradidit semetipsum pro nobis oblationem et hostiam Deo in odorem suavitatis* 2). Aut quod umquam sacrificium sacratius fuit, quam quod verus Pontifex altari Crucis per immolationem suae carnis imposuit? Quamvis enim in conspectu Domini multorum sanctorum pretiosa mors fuerit 3), nullius tamen insontis occisio, propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas; et de fide-

1) Rom. XV, 20. — 2) Ephes. V, 2. — 3) Ps. CXV, 15.

lium fortitudine exempla nata sunt patientiae, non dona justitiae. Singulares quippe in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit, cum inter filios hominum unus solus Dominus noster Jesus extiterit, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes etiam sint suscitati; de quibus ipse dicebat: *Cum exaltatus fuero omnia traham ad meipsum* 1). Fides enim vera justificans impios, et creans justos ad naturae suae tracta participem, in illo acquirit salutem, in quo solo homo se invenit innocentem: et quia unus est mediator Dei et hominum homo Christus Jesus 2), per communionem sui generis ad pacem pervenit Deitatis, liberum habens de ejus potentia gloriari, qui contra hostem superbum in carnis nostrae infirmitate congressus, iis victoriam suam tribuit, in quorum corpore triumphavit.

IV. Cum ergo in uno Domino nostro Jesu Christo vero Dei atque hominis filio, confitemur divinam de Patre naturam, humanam de matre substantiam, licet Dei Verbi et carnis una persona sit, et utraque essentia communes habeat actiones; intelligendae tamen sunt ipsorum operum qualitates, et sincerae fidei contemplatione cernendum est, ad quae provehatur humilitas infirmitatis, et ad quae inclinetur altitudo virtutis; quid sit, quod caro sine Verbo non agit; et quid sit, quod Verbum sine carne non efficit. Sine Verbi enim potentia nec conciperet virgo, nec pareret; et sine veritate carnis, obvoluta pannis infantia non jaceret. Sine Verbi potentia non adorarent Magi puerum novo sidere declaratum 3); et sine veritate carnis non juberetur puer in Aegyptum transferri, quem

1) Joan. XII, 32. — 2) I. Tim. II, 5. — 3) Matth. II, 20.

Herodes cupiebat occidi 1). Sine Verbi potentia non diceret vox Patris missa de caelo: *Hic est filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui* 2): et sine veritate carnis non protestaretur Joannes: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* 3). Sine Verbi potentia non fieret redintegratio debilium, et vivificatio mortuorum; et sine veritate carnis nec cibus jejuno, nec somnus esset necessarius fatigato. Postremo sine Verbi potentia non se Dominus Patri profiteretur aequalem 4); et sine veritate carnis non idem diceret, Patrem se esse majorem 5): cum catholica fides utrumque suscipiat, utrumque defendat, quae secundum proprietatem divinae humanaeque substantiae, unum Dei Filium et hominem credit et Verbum. Multa sunt, Dilectissimi, quae ad expositionem hujus, quam praedicamus, fidei, de toto scripturarum corpore possemus assumere, quia nihil saepius divinis commendatur eloquiis, quam Dei filius secundum Deitatem sempiternus ex Patre, et idem secundum carnem temporalis ex matre. Sed ne caritatis vestrae fatigetur auditus, hodierno sermoni adhibendus est modus: ut quarta sabbati, quae sunt adjicienda, servemus, auxiliante Domino nostro Jesu Christo, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXV.

De Passione Domini XIV. Habitus feria quarta.

I. *Eutychianos, cum veram carnem in Christo non agnoscunt, aut falsum in eo hominem credere, aut Deum passibilem.*

1) Matth. II, 20. — 2) Ibid. III. 17. Luc. III, 22. — 3) Joan. I, 29 — 4) Joan. X, 30. — 5) Joan. XIV, 28.

II. *Christum potentiam Deitatis continuisse, ut et salvaret et roboraret patiendo.*

III. *Veram fuisse Christi passionem; quem Deum negant Judaei, hominem Eutychiani.*

IV. *Omnia Christi mysteria veram in Christo carnem probant, sine qua non est primitiae dormientium.*

V. *Nisi vera sit caro Christi, in eo Divinitatem inhabitare corporaliter non posse.*

I. Sermonem, Dilectissimi, de gloriosa Domini nostri Jesu Christi Passione promissum, ita expectationi vestrae intelligo esse reddendum, ut officium disserendi et festo paschali serviat, et ausibus impii erroris occurrat. Qui enim Dei filium veram nostrae carnis negant suscepisse naturam, inimici sunt fidei christianae, et evangelicam praedicationem nimis impudenter impugnant: ut secundum ipsos Crux Christi aut simulatio fuerit phantasmatis, aut supplicium Deitatis. Quod a cordibus piorum longe est repellendum: quia catholica integritas nec maculam perfidiae, nec rugam potest habere mendacii; quae unum Christum, sicut Deum, sic hominem confitetur: ut nec falsum hominem, nec Deum dicat fuisse passibilem. Quamvis ergo ab illo initio, quo in utero virginis *Verbum caro factum est* 1), nihil umquam inter divinam humanamque substantiam divisionis extiterit: et per omnia incrementa corporea unius personae fuerint totius temporis actiones; ea ipsa tamen quae inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus; sed quid cujus naturae sit, ex operum qualitate sentimus: nec divina enim humanis praejudicant, nec

1) Joan. I, 14.

humana divinis; cum ita in idipsum utraque concurrant, ut in eis nec proprietas absumatur, nec persona geminetur.

II. Transcursis igitur iis, quae Passionem Domini praecesserunt, quid documentorum habeat sacramentum paschale, tractemus. Nam exardescente ad effectum sui sceleris saevitia Judaeorum, cum *Deus esset in Christo mundum reconcilians sibi* 1), nulla vis templo corporis ejus, nisi ipse permitteret, potuisset inferri. Siquidem terribilis illa militum cohors 2), et a principibus et Pharisaeis missa cum gladiis et fustibus multitudo, ita una Domini voce perculsa fuit, ut cum turbae dixissent Jesum se quaerere Nazarenum, et ipse respondisset, *Ego sum;* nemo eorum subsisteret, sed omnes simul amisso membrorum officio retrorsum acti elisique corruerent. In quo utique divinae erat potestatis indicium, quae impiorum conatus, non armis contrariis, neque ullius creaturae potentis auxilio, sed sola verbi virtute prosterneret. Quia vero salvando humano generi alterius operis ratio congruebat, nec posset sanguis Christi pretium credentium fieri, si redemptor se non sineret comprehendi; admisit in se impias manus, et cohibita est potentia Deitatis, ut perveniretur ad gloriam Passionis. Cujus utique inanis fuisset species, et nulli profutura imago tolerantiae, nisi vera Divinitas veris se humanae carnis sensibus induisset: ut unus Dei atque hominis filius, aliunde intemerabilis, aliunde passibilis, mortale nostrum per suum immortale renovaret. Et ideo moestitudine, ideo formidine non carebat, ut ad evincendas hujusmodi perturbationes, non solum nos sacramento susceptionis, sed etiam exemplo fortitudinis

1) 2. Cor. V, 19. — 2) Joan. XVIII, 3.

roboraret. Nam injusta videretur ejus ad patientiam cohortatio, cui nulla esset in nostra infirmitate communio.

III. Veras autem Domini passiones Isaias Propheta ipsius voce praenuntiat, dicens: *Dorsum meum dedi in flagella; et maxillas meas in palmas: vultum autem meum non averti a confusione sputorum* 1). Quod itaque Verbum caro patiebatur, non Verbi poena erat, sed carnis: cujus injuriae atque supplicia etiam ad impassibilem redundabant, ut merito ei dicantur illata, quae in ipsius sunt corpus admissa, dicente Apostolo: *Si enim cognovissent, numquam Dominum majestatis crucifixissent* 2). Obcaecati enim Judaei malitia sua, in quod prorupissent facinus nesciebant. Unde misericors Dominus Jesus, qui etiam interfectores suos vellet sua morte salvare, pro ignorantia saevientium de Crucis altitudine supplicabat, dicens: *Pater ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt* 3). Nec intellectu enim cordis, nec auditu auris, nec oculorum intuitu sentiebant, quem falsis testimoniis appetissent, quem affigi patibulo coegissent, dum in corpore hominis non agnoscunt substantiam Deitatis. Viderunt humilem, et non adoraverunt universitatis auctorem, nec intellexerunt potestatem judicaturi, despicientes mansuetudinem judicati: ut et persecutores veri Dei, et negatores veri hominis, una impietas sociaret: dum servi formam in Christo et Judaei aestimant solam, et haeretici asserunt falsam.

IV. Dicant ergo isti phantasmatici Christiani, quae substantia Salvatoris affixa sit ligno, quae jacuerit in sepulcro, et revoluto monumenti lapide, quae tertia die caro resurrexerit, vel quale corpus Jesus discipu-

1) Isai. L, 6. — 2) I. Cor. II, 8. — 3) Luc. XXIII, 34.

lorum visui, clausis ad eos ostiis ingressus 1), intulerit, cum ad abigendum cernentium diffidentiam, inspici oculis, digitisque tractari patentes adhuc fixuras clavorum, et recens compuncti lateris vulnus exigeret 2). Ac si tanta in luce veritatis tenebras suas haeretica obduratio non relinquit, ostendant unde sibi spem vitae polliceantur aeternae, unde resurrectionis Christi se credant esse consortes. Non enim possunt cum Apostolo dicere: *Christus resurrexit a mortuis, primitiae dormientium* 3): quia non sunt primitiae hominum, si non sunt de humanae stirpe naturae. Qui enim primus hominum resurrexit, ejus plenitudinis est portio, quam praecessit: et pie creditur, hoc quod est in capite inchoatum, in membris quoque esse complendum: *Quia sicut in Adam omnes moriuntur, ita et in Christo omnes vivificabuntur* 4).

V. Amplectentes igitur, Dilectissimi, christianae spei unicum pignus 5), non divellamur a compage corporis Christi: *in quo habitat,* sicut Apostolus ait, *omnis plenitudo Divinitatis corporaliter: et estis in illo repleti* 6). Nam cum incorporea sit substantia Dei, quomodo corporaliter in Christo habitat, nisi quia caro nostri generis, facta est caro Deitatatis; et in illo sumus Deo repleti, in quo crucifixi, in quo sepulti, in quo sumus etiam suscitati: ut possimus cum Apostolo dicere: *Nostra autem conversatio in caelis est: unde etiam Salvatorem expectamus Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus humilitatis nostrae conforme fieri corpori gloriae suae* 7). Vivens et regnans cum Patre et cum Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

1) Joan. XX, 19. — 2) Luc. XXIV, 39. — 3) I. Cor. XV, 20. — 4) Ibid. v. 22. — 5) I. Cor. XV. — 6) Colos. II, 10. — 7) Philipp. III, 20.

SERMO LXVI.

De Passione Domini XV.

I. *Gratuitam esse reparationis gratiam: a nullo expectandam fuisse nisi a Christo, qui solus innocens solos in se credentes etiam in veteri testamento justificavit.*

II. *Eadem mysteria in utroque testamento; in uno velata, in altero revelata.*

III. *Pascha non rite celebrari nisi a credentibus. Miraculis, quae Christo moriente facta sunt, quemque erudiri. Mirabiles mortis Christi effectus.*

IV. *Quicquid factum est a Christo, nostri caussa factum esse: a quo nos infidelitas exortes facit.*

V. *Christi inimicos per ejus gratiam esse destructos.*

I. Evangelica lectio, Dilectissimi, quae sacratissimam dominicae Passionis reseravit historiam, ita universae Ecclesiae nota est de communi frequenter auditu, ut rerum gestarum ordinem, tamquam sub vestris habitum oculis, singuli quique recolatis. Nec parum aestimandi sunt profecisse, qui de iis, quae audiere, non dubitant, ut etiamsi nondum liquide aliquod valeant scripturarum capere sacramentum, firmissime tamen credant, in divinis libris nullum esse mendacium. Quia ergo sincerae fidei promissa est intelligentiae plenitudo, erigat se ad promerendam sancti Spiritus eruditionem, illuminatarum mentium vigor: et non contentus sit facti ordinem nosse, nisi etiam ipsam rationem impensae sibi pietatis inspiciat: ut auctorem suum humana natura, sciendo quantum ab eo sit dilecta, plus diligat. Miserendi enim nostri caussam Deus nisi in sua bonitate non habuit: et

mirabilior est secunda hominum generatio quam prima conditio: quia plus est in novissimis saeculis reparasse Deum quod perierat, quam a principio fecisse quod non erat. Libertatem itaque innocentiae naturalis, quam primorum parentum praevaricatione perdidimus, nulla per se sanctorum praecedentium merita receperunt: quia lata in transgressores sententia, omnem progeniem captivae posteritatis obstrinxit, et nemo extitit exors a damnatione, quia nullus fuit liber a crimine. Sed redemptio Salvatoris destruens opus diaboli, et rumpens vincula peccati, ita magnae pietatis suae disposuit sacramentum, ut usque ad consummationem quidem mundi, praefinita generationum plenitudo decurreret, sed renovatio originis, per justificationem indiscretae fidei ad omnia retro saecula pertineret. Incarnatio quippe Verbi, et occisio ac resurrectio Christi universorum fidelium salus facta est, et sanguis unius justi hoc nobis donavit, qui eum pro reconciliatione mundi credimus fusum, quod contulit patribus, qui similiter credidere fundendum.

II. Nihil ergo, Dilectissimi, ab antiquis significationibus in christiana religione diversum est, nec umquam a praecedentibus justis, nisi in Domino Jesu Christo salvatio sperata est, dispensationibus quidem pro divinae voluntatis ratione variatis, sed in idipsum coruscantibus et legis testimoniis, et prophetiae oraculis, et oblationibus hostiarum: quia sic congruebat illos populos erudiri, ut quae revelata non caperent, obumbrata susciperent: et major Evangelii esset auctoritas, cui tot signis totque mysteriis, veteris testamenti paginae deservissent: de quibus Dominus profitebatur, quod non venerat legem solvere, sed adimplere 1). Ne itaque aestimet sibi prodesse Judaeus,

1) Matth. V, 17,

quod in litterae carnaliter superficie demoratur, et iis scripturis convincitur repugnare, quae apud nos veram sui obtinent dignitatem, dum et erudimur praedictis, et ditamur impletis. Dicente enim Domino: *Cum exaltatus fuero, omnia traham ad me* 1): nihil legalium institutionum, nihil propheticarum resedit figurarum, quod non totum in Christi sacramenta transierit. Nobiscum est signaculum circumcisionis, sanctificatio chrismatum, consecratio sacerdotum; nobiscum puritas sacrificii, baptismi veritas, honor templi, ut merito cessarint nuntii, postquam nuntiata venerunt; nec vacuatur reverentia promissionum, quia plenitudo manifestata est gratiarum. Verum quia, sicut ait Apostolus, *caecitas ex parte in Israel facta est* 2), *nec qui filii carnis, ii filii sunt promissionis* 3); ineffabilis misericordia Dei Israeliticum sibi populum de omnibus nationibus fecit, et saxeo illo gentilium cordium rigore mollito, veros Abrahae filios de lapidibus excitavit 4): ut conclusis omnibus sub peccato 5), qui carne nati sunt, spiritu renascantur, nec intersit quo patre sit quisque genitus, cum per indiscretam unius fidei confessionem et fons baptismatis faciat innocentes, et electio adoptonis confirmet heredes.

III. Quid enim aliud egit agitque Crux Christi, quam ut destructis inimicitiis, et reconcilietur mundus Deo: et per sacrificium immolati agni veram in pacem cuncta revocentur? Non autem concordat Deo, qui ab ea, quam in regeneratione sua edidit, professione dissentit; et divini immemor pacti, inhaerere ostenditur renuntiatis, dum resilire invenitur a creditis. Frustra enim christianum sibi nomen usurpat,

1) Joan. XII, 32. — 2) Rom. XI, 25. — 3) Rom. IX, 36. — 4) Matth. III, 9. — 5) Rom XI, 32.

et nequaquam aestimet se Pascha Domini celebrare, qui Jesum Christum in ea, qua natus, et passus, et mortuus, ac sepultus est carne, resurrexisse non credit, et nostrae in illo naturae resuscitatas primitias non fatetur. Verus itaque venerator dominicae passionis sic crucifixum Jesum oculis cordis aspiciat, ut illius carnem suam esse cognoscat. Contremiscat in Redemptoris sui supplicio terrena substantia, rumpantur infidelium mentium petrae, et qui mortalitatis gravabantur sepulcris, discussa obstaculorum mole prosiliant. Appareant nunc quoque in civitate sancta, id est in Ecclesia Dei, futurae resurrectionis indicia: et quod gerendum est in corporibus, fiat in cordibus. Nulli infirmorum Crucis est negata victoria: nec quisquam est, cui non Christi auxilietur oratio. Quae si multis in ipsum saevientibus profuit, quanto magis eos, qui ad ipsum convertuntur, adjuvat? Sublata est ignorantia, temperata est difficultas, et igneam illam, qua vitae regio erat inclusa, romphaeam, sacer Christi sanguis extinxit. Verae luci, antiquae noctis cessit obscuritas. Invitatur ad paradisi divitias populus chistianus, et cunctis regeneratis ad amissam patriam patefactus est reditus, si nemo sibi illam viam facit claudi, quae fidei latronis potuit aperiri.

IV. Celebrantes igitur, Dilectissimi, paschalis festi ineffabile sacramentum, agnoscamus docente Spiritu Dei, ad cujus gloriae participationem vocati, et ad quam spem simus ingressi. Nec ita nos nunc anxie, nunc superbe praesentis vitae occupent actiones, ut non toto cordis affectu conformari Redemptori nostro per illius exempla nitamur. Nihil enim non ad nostram salutem; aut egit, aut pertulit; ut virtus, quae inerat capiti, inesset etiam et corpori. Nam primum ipsa illa substantiae nostrae in Deitate susceptio, qua *Verbum*

caro factum est, et habitavit in nobis 1), quem hominum misericordiae suae, nisi infidelem, reliquit exortem 2)? Et cui non communis natura cum Christo est, si assumentem recepit, et eo spiritu est regeneratus, quo ille progenitus? Deinde quis in illo suas non agnoscat infirmitates? Quis perceptionem cibi, requietionem somni, sollicitudinem moestitudinis, lacrymas pietatis, non videat formae fuisse servilis? Quae quoniam ab antiquis sananda vulneribus, et a colluvione erat purganda peccati, ita Unigenitus Dei, etiam hominis factus est filius, ut et omni humanitatis veritate, et Divinitatis plenitudine non careret. Sicut itaque nostrum est, quod cum unione Deitatis peperit materna virginitas; ita nostrum est, quod Judaica crucifixit impietas. Nostrum est, quod exanime in sepulcro jacuit, et quod die tertia resurrexit, quodque super omnes altitudines caelorum, ad dexteram paternae majestatis ascendit: ut si per viam mandatorum ejus incedimus, et si quae in humilitate corporea nostrae impendit saluti, non erubescimus confiteri, nos quoque in gloriae ejus consortium provehamur: quoniam manifeste, quod denuntiavit, implebitur: *Omnis qui confitebitur me coram hominibus, et ego confitebor eum coram Patre meo, qui in caelis est* 3).

V. Huic autem cohortationi nostrae adest atque auxiliatur gratia Dei, quae incarnationis Christi et mortis ac resurrectionis ejus inimicos, revelata per omnes Ecclesias veritate, destruxit: ut totius mundi fideles, cum apostolicae fidei auctoritate concordes, una nobiscum exultatione gauderent, dicente beato Paullo Apostolo: *An ignoratis, quia quicumque ba-*

1) Ioan. I, 14. — 2) *Vide observationes.* — 3) Matth. X, 32.

ptizati sumus in Christo Jesu, in morte ipsius baptizati sumus 1)? *Consepulti enim sumus cum illo per baptismum in morte, ut quomodo surrexit Christus a mortuis per gloriam Patris, ita et nos in novitate vitae ambulemus. Si enim complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul et resurrectionis erimus. Hoc scientes, quia vetus homo noster simul crucifixus est, ut destruatur corpus peccati, ut ultra non serviamus peccato. Qui enim mortuus est, justificatus est a peccato. Si autem mortui sumus cum Christo, credimus quia simul etiam vivemus cum illo* 2): qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXVII.

De Passione Domini XVI. Die dominica habitus.

I. *Quantum prosit beneficiorum Dei contemplatio, quorum praedictio fidem astruit.*

II. *Sic passionem Christi Dei consilio decretam esse, ut nec ipse sceleris auctor, nec Judaei excusabiles sint.*

III. *Nec ipsos interfectores Christi a redemptionis munere esse repulsos.*

IV. *Quam detestandum sit Judae crimen: quanta criminis poena.*

V. *Christum per voluntariam mortem, et remedium dedisse et exemplum.*

VI. *Mortem Christi, omnem et superbiae et desidiae locum auferre: nec praecepta adimpleri, nisi per ipsum.*

1) Rom. VI, 3. — 2) Colos. I, 18.

VII. *Christum in membrorum suorum persona dixisse :* Quare me dereliquisti?

I. Semper quidem, Dilectissimi, fidelium mentes in divinorum operum decet admiratione versari, et rationales animos iis maxime cogitationibus inhaerere, per quas incrementum fidei consequantur. Cum enim pii cordis intentio, vel ad generalia beneficia, vel ad specialia ipsius gratiae dona dirigitur, multas a se vanitates abigit, et a corporalibus curis in quoddam secretum spiritale secedit. Sed hoc in tempore dominicae passionis multo avidius excellentiusque faciendum est; ut ea quae sacris sunt lectionibus recensita, sanae intelligentiae suscipiantur auditu, et quae magna sunt verbis, appareant majora mysteriis. Prima namque erigendi sursum nostri cordis est ratio, quod ea quae etiam evangelica veritas enarravit, voces propheticae non tamquam gerenda, sed tamquam gesta cecinerunt: et quod humanae aures nondum cognoverant faciendum, jam Spiritus sanctus praedicabat impletum. Nam rex David, cujus secundum hominem semen est Christus 1), diem Crucis Domini mille et plus quam centum annorum aetate praecessit 2); et nihil eorum suppliciorum, quae sibi memorat illata, perpessus est. Sed quia per os ejus ille loquebatur, qui carnem passibilem ex ipsius erat stirpe sumpturus, merito sub ipsius persona praemittitur historia Crucis, qui in se gerebat corpoream originem Salvatoris. Vere

1) Rom. I, 3. Matth. I, 1. — 2) *Juxta recentiores Chronologos a morte David ad mortem Christi anni tantum numerantur* 1050: *ab initio autem regni Davidis* 1090. *Leo Prosperi Chronico usus est, ut patebit ex observationibus ad sermonem* 76. *Prosper vero in re praesenti Eusebium expresse laudat et sequitur.*

enim David in Christo est passus, quia vere Jesus in David est carne crucifixus.

II. Cum ergo omnia, quae in Dominum majestatis Judaica admisit impietas, tanto ante praedicta sint, et non tam de futuris, quam de praeteritis propheticus sit sermo contextus; quid aliud nobis, quam sempiternarum dispositionum Dei incommutabilis ordo reseratur, apud quem et discernenda jam dijudicata et futura jam facta sunt? Cum enim et qualitates actionum nostrarum, et effectus omnium voluntatum scientia divina praeveniat; quanto magis nota Deo sunt opera sua? Et recte placuit quasi facta recoli, quae non poterant omnino non fieri. Unde et Apostoli spiritu Dei pleni, cum inimicorum Christi minas saevitiamque paterentur, concordi ad Deum voce dixerunt: *Convenerunt enim vere in civitate ista adversus sanctum puerum tuum Jesum, quem unxisti, Herodes et Pontius Pilatus cum gentibus et populis Israel facere, quae manus tua et consilium tuum decreverunt fieri* 1). Numquid iniquitas persequentium Christum ex Dei est orta consilio; et illud facinus, quod omni majus est crimine, manus divinae praeparationis armavit? Non hoc plane de summa justitia sentiendum est: quia multum diversum multumque contrarium est, id quod in malignitate Judaeorum est praecognitum, et quod in Christi est passione dispositum. Non inde processit voluntas interficiendi, unde moriendi: nec de uno extitit spiritu atrocitas sceleris, et tolerantia Redemptoris. Impias furentium manus non immisit in se Dominus, sed admisit; nec praesciendo quod faciendum esset, coegit ut fieret; cum tamen ad hoc carnem suscepisset, ut fieret.

1) Act. IV, 27.

III. Denique inter crucifixum et crucifigentes tam dispares caussae sunt, ut quod a Christo susceptum est, non possit resolvi; quod ab illis commissum, possit aboleri. Qui enim venit peccatores salvos facere 1), nec ipsis quidem interfectoribus suis misericordiam denegavit, sed impiorum malum in bonum credentium commutavit: ut mirabilior fieret gratia Dei, non secundum merita hominum, sed secundum multitudinem divitiarum sapientiae et scientiae Dei misericorditer praeparata, quando et ipsos qui fuderant sanguinem Salvatoris, reciperet unda baptismatis. Nam, sicut Scriptura, quae Apostolorum Actus continet, loquitur, cum praedicatio beati Petri Apostoli Judaeorum corda compungeret, et agnita impietate sui sceleris dicerent: *Quid faciemus, viri fratres* 2) idem Apostolus ait: *Poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Jesu Christi, in remissionem peccatorum vestrorum; et accipietis donum Spiritus sancti. Vobis est enim repromissio, et filiis vestris, et omnibus qui longe sunt, quoscumque advocaverit Dominus Deus noster:* moxque addidit Scriptura, et dixit: *Qui ergo receperunt sermonem ejus, baptizati sunt, et appositae sunt in illo die animae circiter tria millia* 3). Quod itaque Dominus Jesus Christus furorem frementium pati voluit, in nullo auctor eorum criminum fuit: nec egit ut haec vellent, sed cessit ut possent: et sic usus est obcaecatae plebis insania, quomodo et perfidia traditoris, quem ab immanitate concepti sceleris, et beneficiis revocare est dignatus et verbis, assumendo in discipulum, provehendo in Apostolum, monendo signis, consecrando mysteriis, ut cui nihil benevo-

1) Matth. IX, 13. — 2) Act. II, 37 — 3) Ibid. v. 41

lentiae deesset ad correctionem, nihil occasionis superesset ad crimen.

IV. Sed tu, impiissime homo, semen Chanaan, et non Juda 1), nec jam vas electionis, sed filius perditionis et mortis, utiliora tibi diaboli incitamenta credebas: ut facibus inflammatus avaritiae, ad triginta argenteorum lucrum inardesceres, et quid divitiarum amitteres, non videres. Nam etsi non putabas credendum esse promissis, quae fuit ratio, ut tantillus pecuniae modus praeponeretur acceptis? Imperabas daemoniis, medebaris infirmis, honorabaris cum Apostolis, et ut famem tuae cupiditatis expleres, patebant tibi furta de loculis. Sed animum interdictorum avidum, quod minus licuit, amplius incitavit; nec tam placuit quantitas pretii, quam magnitudo peccati. Unde facinus commercii tui non ideo detestandum est, quia Dominum viliter aestimasti, sed quia Redemptorem etiam tuum, ne tibi parceres, vendidisti. Et merito tibi tua poena commissa est, quia in supplicium tuum nemo te saevior potuit inveniri.

V. Quod igitur in tempore praestituto, secundum propositum voluntatis suae Jesus Christus crucifixus et mortuus et sepultus est, non propriae conditionis necessitas, sed nostrae captivitatis redemptio fuit. Ideo enim *Verbum caro factum est*, ut de utero virginis sumeretur natura passibilis, et quod in Filium Dei non poterat perpetrari, in filium hominis posset admitti. Nam licet in ipso ortu coruscarent in eo signa Deitatis, et omnia incrementa corporalium provectuum divinis essent plena miraculis, infirmitatum tamen nostrarum susceperat veritatem, et excepta communione peccati, nihil a se humanae infirmitatis

1) Dan. XIII, 56.

excluserat, ut et sua nobis inferret, et in se nostra curaret. Ab omnipotenti enim medico duplex nobis miseris remedium praeparatum est, cujus aliud est in sacramento, aliud in exemplo; ut per unum conferantur divina, per aliud exigantur humana. Quia sicut Deus justificationis est auctor, ita homo devotionis est debitor.

VI. Per hanc ergo, Dilectissimi, salutis nostrae ineffabilem reparationem, nec superbiae nobis, nec desidiae locus relinquitur: quia et nihil habemus, nisi quod accepimus 1), et jugiter admonemur, ut dona gratiae Dei non negligenter habeamus. Juste enim nobis instat praecepto, qui praecurrit auxilio; et benigne incitat ad obedientiam, qui ducit ad gloriam. Unde merito Dominus ipse nobis factus est via 2), quia nisi per Christum non itur ad Christum. Per ipsum autem ad ipsum tendit, qui per semitam patientiae et humilitatis ejus incedit: in quo plane itinere nec aestus deest laboris, nec nubes tristitiae, nec procella formidinis. Ibi sunt insidiae iniquorum, persecutiones infidelium, minae potentium, contumeliae superborum: quae Dominus virtutum et Rex gloriae 3) ideo omnia in infirmitatis nostrae forma, et in carnis peccati similitudine 4) percurrit, ut inter praesentis vitae pericula, non tam optandum sit nobis declinando ista effugere, quam tolerando superare.

VII. Inde est, quod caput nostrum Dominus Jesus Christus, omnia in se corporis sui membra transformans, quod olim in Psalmo eructaverat, id in supplicio Crucis sub redemptorum suorum voce clamabat: *Deus, Deus meus, respice in me: quare me dereliquisti* 5)? Vox ista, Dilectissimi, doctrina est,

1) I. Cor. IV, 7. — 2) Joan. XIV. 6. — 3) Ps. XXIII, 10. — 4) Rom. VIII, 4. — 5) Ps. XXI, 1.

non querela. Nam cum in Christo Dei et hominis una persona sit, nec ab eo potuerit relinqui a quo non poterat separari; pro nobis trepidis et infirmis interrogat, cur caro pati metuens exaudita non fuerit. Instante enim passione ad sanandum et corrigendum nostrae fragilitatis metum dixerat: *Pater, si possibile est, transeat a me calix iste; verumtamen non sicut ego volo, sed sicut tu* 1): et iterum: *Pater, si non potest hic calix transire, nisi bibam illum, fiat voluntas tua.* Qui ergo trepidatione carnis evicta, jam in paternam transierat voluntatem, et toto mortis terrore calcato, opus suae constitutionis implebat, cur in ipso tantae victoriae exaltatus triumpho, caussam et rationem, qua sit relictus, id est non exauditus, inquirit, nisi ut ostendat alium esse illum affectum, quem ad humanae formidinis excusationem recepit, alium illum, quem ex aeterno placito Patris pro mundi reconciliatione praeelegit? Unde ipsa vox non exauditi, magni est expositio sacramenti, quod nihil humano generi conferret Redemptoris potestas, si quod petebat, nostra obtineret infirmitas. Haec hodie, Dilectissimi, ne vos prolixitate sermonis oneremus, dicta sufficiant: cetera in quartam sabbati differamus. Aderit Dominus orantibus vobis, ut quae solvenda promittimus, ipso largiente reddamus, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXVIII.

De Passione Domini XVII. Feria quarta.

1. *Inseparabilem a Christo Divinitatem eum derelinquere non potuisse.*

1) Matth. XXVI, 39.

II. *Voluntariam Christi mortem pro salute mundi clamore demonstrari: nec blasphemantium vocibus potuisse impediri.*
III. *Spretis blasphemiis sacrificium suum a Christo oblatum esse; veli etiam scissione significatum.*
IV. *Diabolum numquam non insidiari. Quae utilitas jejunii quadragesimalis.*

I. Sermo proximus, Dilectissimi, cujus vobis promissam restituere cupimus portionem, in id disserendi ratione processerat, ut de illa clamantis ad Patrem crucifixi Domini voce loqueremur: ne simplex et incuriosus auditor ita acciperet verba dicentis: *Deus meus, Deus meus quare me dereliquisti* 1)? tamquam fixo Jesu in Crucis ligno, paternae ab eo Deitatis omnipotentia recessisset; cum in tantam unitatem Dei et hominis natura convenerit, ut nec supplicio potuerit dirimi, nec morte disjungi. Manente enim in sua proprietate utraque substantia, nec Deus dereliquit sui corporis passionem, nec Deum fecit caro passibilem: quia Divinitas, quae erat in dolente, non erat in dolore. Unde secundum Verbi hominisque personam, idem est qui factus est inter omnia, et per quem facta sunt omnia. Idem est qui impiorum manibus comprehenditur, et qui nullo fine concluditur. Idem est qui clavis transfigitur, et qui nullo vulnere sauciatur. Idem postremo est qui mortem subiit, et sempiternus esse non desiit: ut utrumque signis non dubiis manifestetur, quod vera sit in Christo humilitas, et vera majestas: quia ideo se humanae infirmitati virtus divina conseruit, ut dum Deus sua facit esse quae nostra sunt, nostra faceret esse quae

1) Ps. XXI, 1.

sua sunt. Non ergo aberat a Patre Filius, nec a Filio Pater: et illa Deitas incommutabilis, et inseparabilis Trinitas nihil sui poterat a se habere discretum. Quamvis enim susceptae incarnationis dispensatio ad unigenitum Dei Filium proprie pertineret, sic tamen Pater non abjungebatur a Filio, quemadmodum caro non dividebatur a Verbo.

II. Ideo ergo Jesus voce magna clamabat, dicens: *Quare me dereliquisti?* ut notum omnibus faceret, quam oportuerit eum non erui, non defendi, sed saevientium manibus derelinqui, hoc est Salvatorem mundi fieri, et omnium hominum Redemptorem; non per miseriam, sed per misericordiam; nec amissione auxilii, sed definitione moriendi. Quae vero illic vitae intercessio sentienda est, ubi anima et potestate est emissa, et potestate revocata? Dicit enim beatus Apostolus, quod *Pater Filio suo proprio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit eum* 1): et iterum dicit: *Quoniam Christus dilexit Ecclesiam, et semetipsum tradidit pro ea, ut eam sanctificaret* 2). Unde tradi Dominum passioni, tam fuit paternae, quam ipsius voluntatis: ut eum non solum Pater relinqueret, sed etiam ipse se quadam ratione desereret, non trepida discessione, sed voluntaria cessione. Continuit enim se ab impiis crucifixi potestas; et ut dispositione uteretur occulta, uti noluit virtute manifesta. Nam qui mortem et mortis auctorem sua venerat passione destruere, quomodo peccatores salvos faceret, si persecutoribus repugnaret? Judaeorum igitur hoc fuerat, Dilectissimi, ut Jesum a Deo crederent relictum, in quem tanto scelere saevire potuissent: quia sacramentum mirabilis patientiae nescientes, sa-

1) Rom. VIII, 32. — 2) Ephes. V, 2. et 36.

crilega illusione dicebant: *Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Si rex Israel est, descendat nunc de cruce, et credimus ei* 1). Non vestrae caecitatis arbitrio, o stulti scribae, et impii sacerdotes, ostendenda erat potentia Salvatoris, nec secundum pravas blasphemantium linguas humani generis redemptio debebat intermitti: cum si Deitatem Filii Dei voluissetis agnoscere, innumera opera ejus videretis, quae vos ad eam, quam fallaciter promittitis fidem, confirmare debuerint. Si autem, ut ipsi profitemini, verum est quod alios salvos fecit, cur illa tot et tanta miracula, quae sub publico facta sunt conspectu, in nullo cordis vestri duritiam mollierunt, nisi quia ita semper sancto Spiritui restitistis, ut omnia vobis beneficia Dei in perniciem verteretis? Nam etiamsi descenderet Christus de Cruce, vos tamen haereretis in crimine.

III. Spreta ergo sunt vanae insultationis opprobria, et misericordiam Domini perdita et collapsa reparantem nullae contumeliae, nulla convicia a sui via propositi removerunt. Offerebatur enim Deo pro salute mundi ostia singularis, et occisio Christi veri agni per tot saecula praedicata promissionis filios in libertatem fidei transferebat. Confirmabatur quoque testamentum novum 2), et Christi sanguine aeterni regni scribebantur heredes. Ingrediebatur summus Pontifex Sancta sanctorum, et ad exorandum Deum immaculatus sacerdos per velum suae carnis intrabat. Denique adeo tunc a lege ad Evangelium, a synagoga ad Ecclesiam, a multis sacrificiis ad unam hostiam evidens est facta translatio, ut emittente spiritum Domino, velum illud mysticum, quod templi penetralia

1) Matth. XXVII, 42. — 2) Hebr. IX, 16, et seq.

sanctumque secretum suo intercludebat objectu, a summo usque ad imum vi subita scinderetur: quoniam figuras veritas auferebat, et superflui erant nuntii sub praesentia nuntiati. Adjiciebatur iis elementorum omnium tremenda commotio 1), et auctoribus Crucis Christi ipsa se naturae officia subtrahebant. Cumque custos supplicii Centurio, territus iis quae viderat, diceret: *Vere Filius Dei erat homo iste:* impietatem tamen Judaicam, monumentis et petris omnibus duriorem, nulla proditur mitigasse compunctio; ut appareat paratiores ad intelligendum Filium Dei tunc fuisse Romanos milites, quam Israeliticos sacerdotes.

IV. Quia ergo Judaei omnium sacramentorum sanficatione privati, lucem sibi in tenebras, et in luctum festa verterunt; nos, Dilectissimi, effusam super omnes gentes gratiam Dei prociduis corporibus atque animis adoremus: obsecrantes misericordem Patrem et divitem Redemptorem, ut de die in diem, auxilio ejus adjuti, omnia vitae huius pericula possimus effugere. Adest enim callidus ubique tentator, et nihil vacuum a suis relinquit insidiis. Cui, auxiliante misericordia Dei, quae nobis inter omnia adversa praetenditur, fideli semper est constantia resistendum: ut quamvis impugnare non desinat, neminem tamen, quem expugnet, inveniat. Prosint omnibus, Dilectissimi, religiose celebrata jejunia; et continentiae utilitas, quam ex animis et corporibus probavimus congruentem, nullis corrumpatur excessibus. Quae enim ad sobrietatem et parsimoniam pertinent, ideo diligentius in his sunt celebrata diebus, ut de brevi studio in longam consuetudinem mitterentur; et sive

1) Matth. XXVII, 51.

in operibus misericordiae, sive in studio parsimoniae, nullum a fidelibus vacuum tempus habeatur: quoniam utique in accessu dierum et cursu temporum, lucra debemus facere operum, non damna meritorum. Piis autem studiis et religiosis animis aderit misericordia Dei, ut quod fecit concupisci, faciat obtineri: qui vivit et regnat cum Domino nostro Jesu Christo Filio suo, et cum sancto Spiritu in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXIX.

De Passione Domini XVIII.

I. *Ineffabilem esse mysterii Crucis altitudinem. Fidem ejus tam unam esse, quam infidelitas est varia et incerta.*

II. *Cessasse figuras, quia veritas illuxit, cujus fides eadem semper fuit.*

III. *Christum Deum et hominem voluntarie mortuum: diabolum in astutia sua deceptum fuisse.*

IV. *Diabolum, dum Christum occidit, liberandis hominibus locum dedisse, et plenae de morte et peccato victoriae.*

V. *Sedulo insidias diaboli esse vitandas, ut cum Christo crucifixi per mortificationem in ipso conoremur.*

I. Magnitudo quidem, Dilectissimi, ineffabilis sacramenti, ita humanae intelligentiae altitudinem, et totius vincit eloquii facultatem, ut et excellentissimis ingeniis, et facundissimis linguis sublimior sit triumphus dominicae passionis. Sed gaudendum nobis potius, quam erubescendum est, quod tantae superamur materiae dignitate: de qua nemo humilius sensit,

quam qui putavit suffecisse quae dixit. Non ergo superfluo quae praedicavimus, praedicamus, nec de rebus divinis loquenti carnalium aurium sunt timenda fastidia, tamquam despectui sint futura, quia crebro cognoscuntur iterata: cum hoc maxime ad christianae fidei pertineat soliditatem, ut secundum apostolicam doctrinam, *idipsum dicamus omnes, et simus perfecti in eodem sensu, et in eadem scientia* 1). Infidelitas quippe, quae omnium est mater errorum, in multas opiniones, quas arte dicendi necesse habeat colorare, distrahitur. Veritatis autem testificatio numquam a sua luce discedit, et quod aliis minus, aliis amplius micat, non varietas facit luminis, sed infirmitas contemplationis. Cui secundum supernae illuminationis auxilium, etiam meo sermone famulandum est: ut quoniam *Dei agricultura, Dei aedificatio estis* 2), ipse dispensanti et accipienti tribuat sufficientiam, qui largitionum suarum justam exigere novit usuram.

II. Decurso igitur, Dilectissimi, textu evangelicae lectionis, quam de gloria Crucis Christi intento accepistis auditu, omnia vobis divinorum eloquiorum mysteria patefacta sentite: et quicquid sub propheticis testificationibus umbra veteris testamenti velabat, in sacramento passionis dominicae manifestum esse gaudete. Ideo enim sacrificiorum varietates, et purificationum differentiae destiterunt; ideo mandatum circumcisionis, ciborum discretio, otium sabbati, et paschalis agni cessavit occisio, quia *lex per Moysen data est, gratia autem et veritas per Jesum Christum facta est* 3). Praecesserunt figurae, ut sequerentur effectus; et adventu rerum nuntiatarum, finita

1) I Cor. I, 10. — 2) Ibid. III, 9. — 3) Joan. I, 17.

sunt officia nuntiorum, sic reconciliatione humani generis temperata, ut salus quae in Christo est, nullis saeculis sub eadem justificatione defuerit; et ad hoc dilationum profecerit ratio, ut quae diu credita sunt antequam fierent, incunctanter honorarentur. Nam cum virtus fidei in iis quae visui non subjacent constituta sit 1), indulgentius nobiscum egit doctrina caelestis, quos in haec mundi tempora distulit, ut ad intelligentiae facilitatem, multo pluribus quam priores et vatibus uteremur et testibus.

III. Quod ergo nobis de Passione Domini Jesu Christi sacra et digito Dei scripta Evangelia protestantur, sine nubilo haesitationis accipite: et rerum gestarum ordinem tam habetote manifestum quam si omnia corporeo et visu attingeretis et tactu. Vera in Christo Deitas, et vera credatur humanitas. Ipse est caro, qui Verbum; et sicut unius cum Patre substantiae, ita unius cum matre naturae. Non geminatus persona, non confusus essentia; potestate impassibilis, humilitate mortalis; sed utraque sic utens, ut et virtus glorificare posset infirmitatem, et infirmitas non valeret obscurare virtutem. Comprehendi se a persecutoribus patitur, qui continet mundum; et eorum manibus nectitur, quorum corde non capitur. Justitia non resistit injustis, et cedit veritas testimoniis falsitatis: ut manens in forma Dei, formam impleret servi, et veritatem corporeae nativitatis confirmaret saevitia corporeae passionis. Sed hanc unigenito Dei subire et perpeti, non conditio necessitatis, sed misericordiae fuit ratio: *ut de peccato damnaret peccatum* 2), et diaboli opus de opere diaboli solveretur. Inimicus enim humani generis mortificandae in ipsa

1) Heb. XI, 1. — 2) Rom. VIII, 3.

origine universitati letale vulnus intulerat, nec poterat declinare jus ferreum dedititii seminis captiva progenies. Unde cum in tot generationibus mortali sibi lege subjectis, unum videret inter hominum filios, cujus virtutes super omnes totius temporis sanctos miraretur excellere; securum se fore credidit de perpetuitate sui juris, si nulla justitiae merita, mortis jura superare potuissent. Famulis itaque suis et stipendiariis vehementius incitatis, in praejudicium suum saevit: et dum putat aliquid sibi debere, quem potuisset occidere, non vidit libertatem singularis innocentiae, similitudinem persequendo naturae. Non autem errabat in genere, sed fallebatur in crimine. Adam enim primus, et Adam secundus 1), unum erant carne, non opere: et in illo omnes moriuntur, in isto omnes vivificabuntur. Ille per superbiae cupiditatem iter fecit ad miseriam; hic per humilitatis fortitudinem viam paravit ad gloriam. Unde ipse dicit: *Ego sum via, et veritas, et vita* 2). Via scilicet, in forma conversationis justae; veritas, in expectatione rei certae; vita, in perceptione felicitatis aeternae.

IV. Hoc magnae pietatis sacramentum, Dilectissimi, sicut Judaica impietas, ita diabolica superbia nesciebat. *Si enim cognovissent, numquam Dominum majestatis crucifixissent* 3). Sed quia hostem generis humani latebat consilium misericordiae Dei, et opposito carnis velamine *Deus in Christo mundum sibi reconcilians* 4) tegebatur; perstitit in eum furere, in quo nihil suum poterat invenire. Nam et malignitati ejus hoc magis potuisset prodesse, si parceret, et se ab effusione ejus sanguinis abstineret, per quem omnium erat solvenda captivitas, et reparanda libertas.

1) I. Cor. XV, 47. — 2) Joan. XIV, 6. — 3) I. Cor. II, 8. — 4) 2. Cor. V, 19.

Sed lucem tenebrae non comprehenderunt 1), nec mendax caecitas sapientiam potuit veritatis inspicere. Tenuit itaque dispositam mansuetudo patientiam, et cohibita famulantium sibi Angelicarum virtute legionum, hausit calicem doloris et mortis, totumque supplicium transtulit in triumphum. Victi sunt errores, subactae sunt potestates, accepit novum mundus exordium: ut damnata generatio non obesset, quibus salvandis regeneratio subveniret. Transierunt vetera, et ecce facta sunt omnia nova 2), universorum enim in Christo credentium et in sancto Spiritu renatorum, per ipsum et cum ipso una est et passionis societas et resurrectionis aeternitas, dicente Apostolo: *Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum autem Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 3).

V. In hac igitur spe, Dilectissimi, constituti, omnes diaboli cavete versutias, qui non solum per carnis concupiscentias, nec per corporeas tantum insidiatur illecebras; sed inter ipsa quoque semina fidei spargens zizania falsitatum, veritatis studet violare culturam, ut quos non potuerit corrumpere malis actibus, impiis subvertat erroribus. Fugite ergo mundanae augmenta doctrinae, et viperea haereticorum vitate colloquia. Nihil vobis commune sit cum eis, qui catholicae adversantes fidei solo sunt nomine Christiani. Non enim templum Spiritus Dei, nec membra sunt Christi; sed falsis opinionibus implicati, tot species habent diaboli, quot simulacra mendacii. A quibus malis per Dominum Jesum Christum, qui et via, et veritas, et vita est 4), liberati, omnes vitae istius tentationes et omnia praelia cum fidei exultatione tole-

1) Joan. I, 5. — 2) 2. Cor. V, 7. — 3) Colos. III, 3. — 4) Joan. XIV, 6.

remus. *Si enim compatimur, et conregnabimus* 1). Quod praemium non eis tantum paratum est, qui pro nomine Domini impiorum saevitia sunt perempti, quoniam universitas Deo servientium Deoque viventium, sicut in Christo est crucifixa, ita est in Christo coronanda: illis quidem in omni gloria praecellentibus, qui terribiles mortes et saeva tormenta usque ad exhalationem spiritus tolerando superaverunt, sed etiam iis subsequentibus qui avaritiae cupiditatem, superbiae elationem, desideriaque luxuriae, carnis suae mortificatione vicerunt. Unde merito Apostolus ait, quod *omnes, qui pie volunt vivere in Christo, persecutionem patiuntur* 2). Cujus utique non est extraneus, qui non est pietatis alienus: paschalem enim festivitatem solemniter agit, qui *non in fermento veteris malitiae, sed in azymis sinceritatis et veritatis* 3) operatur; nec jam in Adam primo, sed in Adam vivit secundo, membrum scilicet factus corporis Christi: qui cum esset in forma Dei 4), forma servi dignatus est fieri, ut in uno mediatore Dei et hominum, homine Jesu Christo 5), et plenitudo majestatis divinae, et veritas naturae esset humanae. Quam nisi Verbi Deitas in suae personae assumpsisset unitatem, nec regeneratio esset in aqua baptismatis, nec redemptio in sanguine passionis. Sed quia in sacramento incarnationis Christi nihil falsum, nihil accepimus figuratum, non frustra nos et cum moriente mortuos, et cum resurgente credimus suscitatos: manente ipso in nobis *qui operatur omnia in omnibus* 6), vivens et regnans cum Patre et Spiritu sancto Deus in saecula saeculorum. Amen.

1) Rom. VIII, 17. 2. Tim. II, 12. — 2) 2. Tim. III, 12. — 3) 1. Corint. V, 8. — 4) Philip. II, 6. — 5) 1, Tim. II, 5. — 6) 1. Corint. XII, 6.

SERMO LXX.

De Passione Domini XIX.

I. *Quam praesentem nobis faciat fides vera Christi passionem, quae longe diversa est in crucifixi mente et in crucifigentium opere.*

II. *Malitia Judaeorum usum esse Christum, ut morte sua verum Pascha immolaret, quo et ipsi occisores possent salvari.*

III. *Sapientiam mundi in mysterio Crucis confundi, in qua et potentia, et infirmitas Christi nos salvat.*

IV. *Crucem jugiter ferendam, ut quod mysterio actum est in baptismate, opere compleatur.*

V. *Passionem Domini usque ad finem mundi perfici mortificatione ejus membrorum. Diaboli inimicitiam amicitiae ejus praeferendam.*

VI. *Vitiorum nostrorum mortificationem, Christi virtutem esse et victoriam.*

I. Sacram, Dilectissimi, dominicae Passionis historiam, evangelica, ut moris est, narratione decursam, ita omnium vestrum arbitror inhaesisse pectoribus, ut unicuique audientium, ipsa lectio, quaedam facta sit visio. Habet enim hanc potentiam fides vera, ut ab iis mente non desit 1), quibus corporalis praesentia interesse non potuit: et sive in praeteritum redeat, sive in futurum se cor credentis extendat, nullas sentiat moras temporis cognitio veritatis. Adest ergo sensibus nostris imago rerum pro nostra salute gestarum; et quicquid tunc discipulorum perstrinxit animos, nostros quoque tangit affectus; non quod

1) *Per fidem scilicet mente praesentes sumus iis in Christi passione gestis, quibus corporali praesentia non interfuimus.*

aut tristitia deprimamur, aut saevitia furentium Judaeorum terreamur, cum etiam eos, quos illius tempestatis magnitudo concussit, ad invictam constantiam resurrectio Domini ascensioque provexerit; sed quia cum in cogitationem venit, quales tunc Jerusalem populi, et quales fuerint sacerdotes, magno accipiamus cum tremore mentium tantum facinus impiorum. Quamvis enim ad salutem humani generis pertineret passio Salvatoris, et aeternae mortis vincula temporali sint Domini morte dirupta; aliud tamen crucifixi patientia, aliud crucifigentium egit insania, nec ad eosdem rerum exitus misericordia et ira tendebat: cum per ejusdem sanguinis effusionem Christus solveret mundi captivitatem, Judaei interficerent omnium Redemptorem.

II. Obduravit ergo carnalem Israel malignitas sua et nihil ei legis testificatio, nihil mysteriorum imagines, nihil Prophetarum oracula profuerunt, cum Pascha Domini tot saeculis celebratum, in eo Joannes doceret impletum, de quo publica protestatione dicebat: *Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi* 1). Repugnat iniquitas justitiae, caecitas luci, mendacium veritati; sed de saevitia obluctantium, de scelere crudelium obtinuit Iesus aeternae dispositionis effectum; et ita humano generi sua morte consuluit, ut sacramentum salutis, etiam ipsis persecutoribus non negaret. Qui enim venerat universis credentibus omnia peccata dimittere, a generali indulgentia nec Judaicum voluit crimen excludere. Quorum itaque perfidiam detestamur, eorumdem fidem, si convertantur, amplectimur: et imitantes misericordiam Domini, qui pro eis, a quibus erat crucifixus,

1) Joan. I, 29.

orabat, nos quoque cum beato Paullo Apostolo nostras jungimus preces, et ut ille populus misericordiam consequatur, optamus, ob cujus offensionem gratiam reconciliationis accepimus: quoniam, sicut ait idem Magister gentium, *conclusit Deus omnia in incredulitate, ut omnium misereatur* 1).

III. Quid autem illud fuit, quod et Judaeis intellectum abstulit, et sapientium mundi corda turbavit, nisi Crux Filii Dei, quae et philosophicam evanescere prudentiam, et Israeliticam fecit caligare doctrinam? Omnem namque sensum humanae mentis excessit divini altitudo consilii, cum *placuit Deo per stultitiam praedicationis, salvos facere credentes* 2), ut mirabilior fieret constantia fidei ex difficultate credendi. Inconsequens enim et irrationabile videbatur, recipere animo, quod creatorem omnium naturarum in substantia veri hominis virgo intemerata peperisset; quod aequalis Patri Filius Dei, qui impleret omnia et contineret universa, furentium manibus comprehendi, iniquorum judicio condemnari, et post dedecora illusionum, cruci se permisisset affigi. Sed in iis omnibus simul sunt et humilitas hominis, et celsitudo Deitatis; nec misericordiae ratio majestatem miserentis obscurat, quia de ineffabili potentia factum est, ut dum homo verus est in Deo inviolabili, et Deus verus est in carne passibili, conferretur homini gloria per contumeliam, incorruptio per supplicium, vita per mortem. Nisi enim Verbum caro fieret, et tam solida consisteret unitas in utraque natura, ut a suscipiente susceptam, nec ipsum breve mortis tempus abjungeret, numquam valeret ad aeternitatem redire mortalitas. Sed adfuit nobis in Christo singulare

1) Rom. XI, 32. — 2) I. Cor XII, 21.

praesidium, ut in natura passibili mortis conditio non maneret, quam impassibilis essentia recepisset, et per id quod non poterat mori, posset id quod erat mortuum suscitari.

IV. Huic sacramento, Dilectissimi, ut inseparabiliter congruamus, magna nobis et animi et corporis intentione nitendum est, ut cum gravissimi sit piaculi festum paschale negligere, periculosius sit ecclesiasticis quidem conventibus jungi, sed in dominicae passionis consortio non haberi. Nam dicente Domino: *Qui non accipit crucem suam, et non sequitur me, non est me dignus* 1): et dicente Apostolo: *Si compatimur, et conregnabimus* 2): quis vere Christum passum, mortuum, et resuscitatum colit, nisi qui cum ipso et patitur, et moritur, et resurgit? Et haec quidem in omnibus Ecclesiae filiis, ipso jam regenerationis sunt inchoata mysterio, ubi peccati interitus, vita est renascentis, et triduanam Domini mortem imitatur trina demersio; ut dimoto quodam aggere sepulturae, quos veteres suscepit sinus fontis, eosdem novos edat unda baptismatis; sed implendum est nihilominus opere, quod celebratum est sacramento, et natis de Spiritu sancto quantumcumque superest mundani corporis, non sine crucis susceptione ducendum est. Quamvis enim forti et crudeli tyranno per potentiam Crucis Christi vasa antiquae depraedationis erepta sint, et dominatio principis mundi a redemptorum sit ejecta corporibus; insidiari tamen etiam justificatis eadem malignitas perseverat, et multis modis eos, in quibus non regnat, impugnat: ut si quas animas negligentes imprudentesque repererit, saevioribus eas laqueis rursum innectat, et a paradiso

1) Matth. X, 38. — 2) Rom. VIII, 17. 2. Tim. II, 12.

Ecclesiae raptas, in consortium suae damnationis inducat. Unde cum quispiam observantiae christianae se limites sentit excedere, et in id cupiditates suas tendere, quod eum a recto itinere faciat deviare, recurrat ad Crucem Domini, et ligno vitae motus noxiae voluntatis affigat; ac voce prophetica ad Dominum clamet, et dicat: *Confige clavis a timore tuo carnes meas, a judiciis enim tuis timui* 1).

V. Quid autem est, clavis timoris Dei carnes habere confixas, nisi corporeos sensus ab illecebra illiciti desiderii sub metu divini continere judicii? ut qui resistit peccato, et concupiscentias suas, ne quid morte dignum operetur interficit, audeat cum Apostolo dicere: *Mihi autem absit gloriari, nisi in Cruce Domini nostri Jesu Christi, per quem mihi mundus crucifixus est, et ego mundo* 2). Ibi ergo se constituat Christianus, quo eum secum sustulit Christus; et ad id dirigat omnem viam suam, ubi scit humanam salvatam esse naturam. Passio enim Domini usque ad finem producitur mundi: et sicut in sanctis suis ipse honoratur, ipse diligitur, et in pauperibus ipse pascitur, ipse vestitur; ita in omnibus, qui pro justitia adversa tolerant, ipse compatitur: nisi forte aestimandum est, multiplicata per orbem fide, et rarescente impiorum numero, omnes persecutiones, et omnia quae adversus beatos Martyres saevierunt, finita esse certamina, tamquam suscipiendae crucis illis tantum necessitas incubuerit, quibus ad expugnandam Christi dilectionem atrocissima sunt illata supplicia. Sed aliud servientium Deo pietas experitur, aliud etiam Apostoli praedicatio protestatur, qui dicit: *Omnes qui pie volunt vivere in Christo Jesu,*

1) Ps. CXVIII, 120. — 2) Galat. VI, 14.

persecutionem patiuntur 1). Qua sententia nimis tepidus et segnis ostenditur, qui nulla persecutione pulsatur. Pacem enim cum hoc mundo nisi amatores mundi habere non possunt, ut nulla umquam iniquitati cum aequitate communio, nulla mendacio cum veritate concordia, nullus est tenebris cum luce consensus 2). Quia etiam si pietas bonorum cupiat malos corrigi, conversionemque multorum per gratiam Dei miserentis obtineat; malignorum tamen sprituum adversus sanctos insidiae non quiescunt, et sive occulto dolo, sive aperto praelio, in omnibus fidelibus propositum bonae voluntatis infestant. Inimicum namque est illis omne quod rectum, omne quod sanctum est: et cum eis nihil in quemquam amplius liceat, quam justitia divina permiserit, quae dignatur suos aut corripere disciplina, aut exercere patientia, agunt tamen versutissima arte fallaciae, ut ex arbitrio propriae potestatis, aut laedere videantur, aut parcere: et multis, quod dolendum est, ita per nequitiam simulationis illudunt, ut quidam illos et timeant pati infensos, et velint habere placatos: cum beneficia daemonum omnibus sint nocentiora vulneribus, quia tutius est homini inimicitiam diaboli meruisse, quam pacem. Sapientes itaque animae, quae unum timere, unum diligere, et in unum Dominum sperare didicerunt, mortificatis cupiditatibus et crucifixis corporis sensibus, ad nullum hostium metum, ad nullum inclinantur obsequium. Voluntatem enim Dei etiam sibi praeferunt; et tanto amplius se amant, quanto amplius pro Dei amore se non amant. Cumque audiunt sibi divinitus dici: *Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere* 3): dividunt affectus

1) 2. Tim. III, 12. — 2) 2. Cor. VI, 14. — 3) Eccl. XVIII, 38.

suos, et legem mentis a corporis lege discernunt: ut ex quadam se parte sibi denegent, perdentes se in iis, quae carnaliter cupiunt, et invenientes se in iis, quae spiritaliter concupiscunt.

VI. Sanctum igitur Pascha, Dilectissimi, in talibus membris corporis Christi legitime celebratur, et nihil illis deest triumphis, quos passio Salvatoris obtinuit. Quoniam in iis, qui apostolico exemplo castigant corpus suum, et servituti subjiciunt 1) iidem hostes eadem fortitudine conteruntur, et nunc a Christo vincitur mundus. Cum enim a servis suis quorumcumque vitiorum incentiva superantur, ipsius virtus est, ipsiusque victoria. Haec, Dilectissimi, quae ad participationem Crucis pertinent, sufficienter, ut arbitror, vestris sunt hodie auribus intimata, ut paschale sacramentum etiam in membris corporis Christi legitime celebretur. Superest, ut de obtinendo resurrectionis consortio disseramus. Quod ne, continuato sermone, et mihi et vobis fiat onerosum, in diem sabbati promissa differemus. Aderit, ut credimus, gratia Dei, ut debitum nostrum ipsius auxilio compleatur, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXI.

De Resurrectione Domini I. Habitus Sabbato sancto in pervigiliis Paschae.

I. *Curandum esse, ne jejunii fructus evacuetur, ut qui mortui sunt cum Christo, etiam cum ipso resurgant.*

II. *Sepulturae dies propter discipulos esse abbreviatos.*

1) I. Cor. IX, 27.

III. *Multis suam resurrectionem Christum probasse argumentis.*

IV. *Quae commutatio in carne Christi per resurrectionem facta fuerit.*

V. *Christianum, spretis terrenis, caelestibus mente inhaerere debere.*

VI. *Cavendum, ne ad peccati voluptatem quis redeat post festum paschale.*

1. Sermone proximo, Dilectissimi, non incongrue vobis, quantum arbitror, participationem Crucis Christi insinuavimus, ut paschale sacramentum ipsa in se habeat vita credentium, et quod festo honoratur, moribus celebretur. Quam autem hoc utile sit, ipsi probastis: et ex vestra devotione didicistis, quantum prosint animis atque corporibus prolixiora jejunia, frequentiores preces, et eleemosynae largiores. Nemo enim fere est, qui non hac exercitatione profecerit, et in abdito conscientiae suae aliquid, quo recte possit gaudere, condiderit. Sed haec lucra perseveranti sunt servanda custodia: ne in desidiam resoluto labore, quod donavit Dei gratia, diaboli furetur invidia. Cum igitur quadraginta dierum observantia hoc voluerimus operari, ut aliquid sentiremus Crucis in tempore dominicae passionis: adnitendum nobis est, ut etiam resurrectionis Christi inveniamur esse consortes, et de morte ad vitam, dum in isto sumus corpore, transeamus. Unicuique enim homini, qui ex alio in aliud aliqua conversione mutatur, finis est, non esse quod fuit, et ortus, esse quod non fuit. Sed interest cui quis aut moriatur, aut vivat: quia est mors quae caussa est vivendi, et est vita quae caussa est moriendi. Nec alibi quam in hoc transitorio saeculo utrumque conquiritur; et ex qualitate temporalium

actionum differentiae retributionum pendent aeternarum. Moriendum ergo est diabolo, et vivendum Deo: deficiendum iniquitati, ut justitiae resurgatur. Occumbant vetera, ut oriantur nova. Et quoniam, sicut ait Veritas, *nemo potest duobus dominis servire* 1); Dominus sit non ille qui stantes impulit in ruinam, sed ille qui dejectos erexit in gloriam.

II. Dicente ergo Apostolo: *Primus homo de terra terrenus, secundus homo de caelo caelestis. Qualis terrenus, tales et terreni; et qualis caelestis, tales et caelestes. Sicut portavimus imaginem terreni, portemus et imaginem ejus qui est de caelo* 2): multum nobis de hac commutatione gaudendum est, qua de ignobilitate terrena ad caelestem transferimur dignitatem per illius ineffabilem misericordiam, qui ut nos in sua proveheret, in nostra descendit: ut non solum substantiam, sed etiam conditionem naturae peccatricis assumeret, et ea sibi pateretur inferri divina inpassibilitas, quae miserrime experitur humana mortalitas. Unde, ne turbatos discipulorum animos longa moestitudo cruciaret, denuntiatam tridui moram tam mira celeritate breviavit, ut dum ad integrum secundum diem pars primi novissima, et pars tertii prima concurrit, et aliquantum temporis spatio decideret et nihil dierum numero deperiret. Resurrectio igitur Salvatoris nec animam in inferno, nec carnem diu morata est in sepulcro: et tam velox incorruptae carnis vivificatio fuit, ut major ibi esset soporis similitudo quam mortis: quoniam Deitas, quae ab utraque suscepti hominis substantia non recessit, quod potestate divisit, potestate conjunxit.

III. Subsecuta sunt itaque multa documenta, qui-

1) Matth. VI, 24. Luc. XVI, 13. — 2) I. Cor. XV, 47.

bus praedicandae per universum mundum fidei auctoritas conderetur. Et licet revolutio lapidis, evacuatio monumenti, depositio linteorum, et totius facti Angeli narratores copiose veritatem dominicae resurrectionis adstruerent; et mulierum tamen visui, et Apostolorum frequenter oculis manifestus apparuit 1): non solum loquens cum eis, sed etiam habitans atque convescens, et pertractari se diligenti curiosoque contactu ab eis, quos dubitatio perstringebat, admittens. Ideo enim et clausis ad discipulos ostiis introibat 2), et flatu suo dabat Spiritum sanctum, et dato intelligentiae lumine, sanctarum scripturarum occulta pandebat 3), et rursus idem vulnus lateris, fixuras clavorum 4), et omnia recentissimae passionis signa monstrabat, ut agnosceretur in eo proprietas divinae humanaeque naturae individua permanere, et ita sciremus Verbum non hoc esse quod carnem, ut unum Dei Filium, et Verbum confiteremur et carnem.

IV. Non dissonat, Dilectissimi, ab hac fide Magister gentium Apostolus Paullus, cum dicit: *Etsi cognovimus secundum carnem Christum, sed nunc jam non novimus* 5). Resurrectio enim Domini non finis carnis, sed commutatio fuit, nec virtutis augmento consumpta substantia est. Qualitas transiit, non natura defecit: et factum est corpus impassibile, quod potuit crucifigi; factum est immortale, quod potuit occidi; factum est incorruptibile, quod potuit vulnerari. Et merito dicitur caro Christi in eo statu, quo fuerat nota, nesciri; quia nihil in ea passibile, nihil remansit infirmum, ut et ipsa sit per essentiam, et non sit ipsa per gloriam. Quid autem mirum, si hoc de corpore Christi profitetur, qui de omnibus

1) Act. I, 3. — 2) Joan. XX, 19. — 3) Luc. XXIV, 27. — 4) Joan. XX, 27. — 5) 2. Cor. V, 16.

Christianis spiritalibus dicit: *Itaque nos ex hoc neminem novimus secundum carnem* 1)? Ex hoc, inquit, initium nobis factum est resurrectionis in Christo, ex quo in eo, qui pro omnibus mortuus est, totius spei nostrae forma praecessit. Non haesitamus diffidentia, nec incerta expectatione suspendimur, sed accepto promissionis exordio, fidei oculis quae sunt futura, jam cernimus: et naturae provectione gaudentes, quod credimus, jam tenemus.

V. Non ergo nos rerum temporalium occupent species, nec ad se contemplationem nostram a caelestibus terrena deflectant. Pro transactis habeantur, quae ex maxima parte jam non sunt: et mens intenta mansuris, ibi desiderium suum figat, ubi quod offertur, aeternum est. Quamvis enim spe salvi facti simus, et corruptibilem adhuc carnem mortalemque gestemus; recte tamen dicimur in carne non esse, si carnales nobis non dominentur affectus: et merito ejus rei deponimus nuncupationem, cujus non sequimur voluntatem. Cum itaque Apostolus dicat: *Carnis curam ne feceritis in desideriis* 2): non ea nobis interdicta intelligimus, quae saluti congruunt, et quae humana poscit infirmitas. Sed quia non omnibus desideriis serviendum, nec quicquid caro concupiscit, implendum est, de adhibendo temperantiae modo admonitos nos esse cognoscimus: ut carni, quae sub animi est constituta judicio, nec superflua concedamus, nec necessaria denegemus. Unde idem Apostolus alibi ait: *Nemo enim unquam carnem suam odio habuit, sed nutrit et fovet eam* 3): cum utique non ad vitia, non ad luxuriam, sed ad debitum sit alenda et fovenda famulatum: ut teneat ordinem suum re-

1) 2. Cor. V, 16. — 2) Rom. XIII, 14. — 3) Ephes. V, 29.

novata natura, nec perverse ac turpiter superioribus inferiora praevaleant, aut inferioribus superiora succumbant, et vitiis animum superantibus, ibi fiat servitus, ubi debet esse dominatus.

VI. Agnoscat igitur populus Dei, novam se esse in Christo creaturam, et quo suscepta sit, quemve susceperit, vigilanter intelligat. Quae nova facta sunt, non redeant ad instabilem vetustatem; et non omittat opus suum, qui manum misit ad aratrum 1); sed ad hoc attendat, quod serit, non ad id respiciat quod reliquit. Nemo in id recidat, unde surrexit; sed etiamsi pro infirmitate corporea in aliquibus adhuc languoribus jacet, sanari instanter desideret ac levari. Haec est enim salutis via, et coeptae in Christo resurrectionis imitatio: ut quia in lubrico istius vitae diversi casus lapsusque non desunt, vestigia gradientium a fluidis ad solida transferantur: quoniam, sicut scriptum est, *a Domino gressus hominis diriguntur, et viam ejus volet. Cum ceciderit justus, non collidetur, quia Dominus supponet manum suam* 2). Haec meditatio, Dilectissimi, non pro sola solemnitate paschali, sed pro totius vitae sanctificatione retinenda est, et ad hoc praesens exercitatio debet intendi, ut quae animum fidelium experimento brevis observantiae delectarunt, in consuetudinem transeant, intemerata permaneant, ac si aliquid delicti irrepserit, celeri poenitudine deleatur. Et quia antiquorum morborum difficilis et tarda curatio est, tanto velocius adhibeantur remedia, quanto recentiora sunt vulnera: ut semper ab omnibus offensionibus in integrum resurgentes, ad illam incorruptibilem glorificandae carnis resurrectionem pervenire mereamur in Christo Jesu Domino

1) Luc. IX, 62. — 2) Ps. XXXVI, 23.

nostro, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXII.

De Resurrectione Domini II.

I. *Crucem Christi nobis et sacramentum esse et exemplum.*

II. *Nostram naturam a Verbo in incarnatione esse susceptam, ut eam solveret in pretium.*

III. *Nos Christo commortuos et corresuscitatos, a Christo confortari nobiscum permanente in terris, et ad gloriam invitari regnante in caelis.*

IV. *Ubique nobis et virtutem Crucis et exemplum adesse, quo adversus cupiditates armemur.*

V. *Per terrenorum contemptum ad caelestia tendendum, servata fide utriusque in Christo naturae.*

VI. *Per Christi transitum, qui non est nisi in natura nostra, nobis ad caelestia transitum praeparari.*

VII. *Eutychianos paschalis festi exortes esse, qui naturam nostram in Christo negant.*

I. Totum quidem, Dilectissimi, paschale sacramentum evangelica nobis narratio praesentavit, et ita per aurem carnis penetratus est mentis auditus, ut nemini nostrum rerum gestarum imago defuerit: cum divinitus inspiratae textus historiae evidenter ostenderit, qua Dominus Jesus Christus impietate traditus, quo judicio addictus, qua saevitia crucifixus, et qua sit gloria suscitatus. Sed adjiciendum est etiam nostri Sermonis officium, ut sicut pia expectatione reposcere vos consuetudinis debitum sentio; ita solemnitati sacratissimae lectionis subjungatur exhortatio

sacerdotis. Quia igitur apud fideles aures ignorantiae locus non est, semen verbi, quod est in praedicatione Evangelii, debet in terra vestri cordis augeri, ut remotis suffocationibus spinarum ac tribulorum, libera in fructus suos exeant plantaria piorum sensuum, et rectarum germina voluntatum. Crux enim Christi, quae salvandis est impensa mortalibus, et sacramentum est, quo virtus impletur divina; exemplum, quo devotio incitatur humana: quoniam captivitatis jugo erutis etiam hoc praestat redemptio, ut eam sequi possit imitatio. Nam si mundana sapientia ita in suis gloriatur erroribus, ut quem sibi quisque ducem elegerit, ejus opiniones et mores atque omnia instituta sectetur; quae nobis erit communio nominis Christi, nisi ut ei inseparabiliter uniamur, qui est, ut ipse insinuavit, *Via, et Veritas, et Vita* 1)? Via scilicet conversationis sanctae, Veritas doctrinae divinae, et Vita beatitudinis sempiternae.

II. Collapsa enim in parentibus primis humani generis plenitudine, ita misericors Deus creaturae ad imaginem suam factae per unigenitum suum Jesum Christum voluit subvenire, ut nec extra naturam esset naturae reparatio, et ultra propriae originis dignitatem proficeret secunda conditio. Felix, si ab eo non decideret, quod Deus fecit; sed felicior, si in eo maneat, quod refecit. Multum fuit a Christo recepisse formam; sed plus est, in Christo habere substantiam. Suscepit enim nos in suam proprietatem illa natura, (quae se in quas voluerit mensuras benignitatis inflectit, nec usquam conversionem mutabilitatis incurrit. Suscepit nos illa natura) quae nec nostris sua, nec suis nostra consumeret: quae ita unam in se fecit Deitatis

1) Joan XIV, 6.

humanitatisque personam, ut sub dispensatione infirmitatum atque virtutum, nec caro per Divinitatem inviolabilis, nec Divinitas per carnem posset esse passibilis. Suscepit nos illa natura, quae et propaginem nostri generis a communi tramite non abrumperet, et contagium peccati in omnes homines transeuntis excluderet. Infirmitas sane atque mortalitas, quae non peccatum erant, sed poena peccati, a Redemptore mundi recepta sunt ad supplicium, ut impenderentur ad pretium. Quod ergo in omnibus hominibus transfusio erat damnationis, hoc in Christo sacramentum est pietatis. Praebuit enim se crudelissimo exactori liber a debito, et ministras diaboli Judaicas manus in cruciatum immaculatae carnis admisit. Quam ideo usque ad resurrectionem voluit esse mortalem, ut credentibus in eum, nec persecutio insuperabilis, nec mors posset esse terribilis: cum ita dubitandum non esset de consortio gloriae, sicut dubitandum non erat de communione naturae.

III. Si incunctanter itaque, Dilectissimi, credimus corde, quod ore profitemur, nos in Christo crucifixi, nos sumus mortui, nos sepulti, nos etiam in ipso die tertio suscitati. Unde Apostolus dicit: *Si consurrexistis cum Christo, quae sursum sunt quaerite, ubi Christus est in dextera Dei sedens: quae sursum sunt sapite, non quae super terram. Mortui enim estis, et vita vestra abscondita est cum Christo in Deo. Cum enim Christus apparuerit vita vestra, tunc et vos apparebitis cum ipso in gloria* 1). Ut autem noverint corda fidelium habere se, unde ad supernam sapientiam spretis mundi cupiditatibus valeant elevari, spondet nobis Dominus prae-

1) Colos. III, 1.

sentiam suam dicens : *Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem saeculi* 1). Non enim frustra per Isaiam dixerat Spiritus sanctus: *Ecce virgo in utero accipiet et pariet filium ; et vocabunt nomen ejus Emmanuel, quod est interpretatum, nobiscum Deus* 2). Implet ergo Jesus proprietatem nominis sui : et qui ascendit in caelos, non deserit adoptatos : qui sedet ad dexteram Patris, idem totius habitator est corporis : et ipse deorsum confortat ad patientiam, qui sursum invitat ad gloriam.

IV. Nec inter vana igitur nobis desipiendum est, nec inter adversa trepidandum. Ibi quidem blandiuntur deceptiones, et hic gravescunt labores. Sed quia *misericordia Domini plena est terra*, adest nobis Christi ubique victoria, ut impleatur quod ait : *Nolite timere, quia ego vici mundum* 3). Sive ergo contra ambitionem saeculi, sive contra concupiscentias carnis, sive contra haereticorum jacula dimicemus, dominica Cruce semper armemur. Nec enim umquam a paschali festo recedimus, si a fermento malitiae veteris (veritatis sinceritate) abstinemus. Inter omnes namque vitae hujus varietates, quae diversarum plenae sunt passionum, apostolicae exhortationis meminisse debemus, qua nos instruit, dicens : *Hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu: qui cum in forma Dei esset, non rapinam arbitratus est esse se aequalem Deo, sed semetipsum exinanivit, formam servi accipiens, in similitudinem hominum factus, et habitu inventus ut homo. Humiliavit semetipsum factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen*, quod *est super*

1) Matth. XXVIII, 20. — 2) Isai. VII, 14. Matth. II, 23. — 3) Joan. XVI, 33.

omne nomen, ut in nomine Jesu omne genu flectatur, caelestium, terrestrium, et infernorum: et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris 1). Si magnae, inquit, pietatis sacramentum intelligitis, et quod pro salute humani generis unigenitus Dei Filius gessit; advertitis; hoc sentite in vobis, quod et in Christo Jesu, cujus humilitas nulli aspernenda divitum, nulli est erubescenda nobilium. Nec enim in tantum provehi potest quaelibet felicitas humana fastigium, ut aestimet sibi pudendum, quod manens Deus in forma Dei, formam servi suscipere non est arbitratus indignum.

V. Imitamini quod operatus est; diligite quod dilexit, et invenientes in vobis Dei gratiam, vestram in illo redamate naturam. Quoniam sicut ille paupertate divitias non amisit, gloriam humilitate non minuit, aeternitatem morte non perdidit; ita et vos eisdem gradibus, eisdemque vestigiis, ut caelestia apprehendatis, terrena despicite. Susceptio enim Crucis est interfectio cupiditatum, occisio vitiorum, declinatio vanitatis, et abdicatio omnis erroris. Nam cum Pascha Domini non impudicus, non luxuriosus, non superbus celebret, non avarus; nulli tamen ab hac festivitate longius quam haeretici separantur, maximeque illi, qui de Verbi incarnatione male sentiunt, aut minuendo quod est Deitatis, aut evacuando quod est carnis. Verus enim Deus est Filius Dei, totum habens ex Patre, quod Pater est, nullo exordio temporalis, nulla varietate mutabilis; nec ab uno divisus, nec ab omnipotente diversus, sempiterni genitoris unigenitus sempiternus: ut mens fidelis credens in Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum,

1) Philip. II, V.

in eadem unius Deitatis essentia nec unitatem gradibus dividat, nec Trinitatem singularitate confundat. Non autem sufficit Dei Filium in sola Patris nosse natura, nisi eum non recedentem a propriis, agnoscamus in nostris. Exinanitio enim illa, quam reparationi impendit humanae, dispensatio fuit miserationis, non privatio potestatis. Nam cum et ex aeterno consilio Dei *non esset aliud nomen sub caelo datum hominibus, in quo oporteat salvos fieri* (1); invisibilis visibilem, intemporalis temporalem, impassibilis passibilem substantiam suam fecit: non ut virtus deficeret in infirmitate, sed ut infirmitas in incorruptibilem posset transire virtutem.

VI. Propter quod ipsa festivitas, quae a nobis Pascha nominatur, apud Hebraeos Phase, id est transitus, dicitur, attestante Evangelista atque dicente: *Ante diem festum Paschae sciens Jesus quia venit hora ejus, ut transeat ex hoc mundo ad Patrem* (2). Cujus autem naturae futurus erat transitus iste, nisi nostrae, cum inseparabiliter et Pater in Filio, et Filius esset in Patre? Sed quia Verbum et caro una persona est, non dividitur a suscipiente susceptus, et honor provehendi, provehentis nominatur augmentum, dicente Apostolo, quod jam commemoravimus: *Propter quod et Deus exaltavit illum, et donavit illi nomen quod est super omne nomen* (3). In quo utique assumpti hominis exaltatio commendatur: ut in cujus passionibus manet Deitas indivisibilis, idem coaeternus sit in gloria Deitatis. Ad hanc participationem ineffabilis muneris, beatum transitum fidelibus suis ipse Dominus praeparabat, cum instanti jam proximus passioni, non solum pro Apostolis suis atque disci-

(1) Act. IV, 12. — (2) Joan. XIII, 1. — (3) Philip. II, 9.

pulis, sed etiam pro universa Ecclesia supplicaret, et diceret: *Non pro his autem rogo tantum, sed pro iis etiam, qui credituri sunt per verbum ipsorum in me: ut omnes unum sint, sicut et tu Pater in me, et ego in te, ut et ipsi in nobis unum sint* 1).

VII. Cujus unitatis nullum poterunt habere consortium, qui in Dei Filio Deo vero humanam negant manere naturam, impugnatores salutiferi sacramenti, et paschalis exules festi; quod, quia ab Evangelio dissentiunt, et Symbolo contradicunt, nobiscum celebrare non possunt: quia etsi audent sibi christianum nomen assumere, ab omni tamen creatura, cui Christus caput est, repelluntur; vobis in hac solemnitate merito exultantibus, pieque gaudentibus, qui nullum recipientes in veritate mendacium, nec de nativitate Christi secundum carnem, nec de passione ac morte, nec de corporali resurrectione ejus ambigitis: quoniam sine ulla separatione Deitatis, verum Christum ab utero virginis, verum in ligno Crucis, verum in sepulcro carnis, verum in gloria resurrectionis, verum in dextera paternae majestatis agnoscitis. Unde etiam, sicut Apostolus ait, *expectamus Salvatorem Dominum nostrum Jesum Christum, qui reformabit corpus nostrae humilitatis, conforme fieri corpori gloriae suae* 2): qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXIII.

De Ascensione Domini I.

I. *Et moram Christi in terris post resurrectionem, et dubitationem discipulorum, ad fidem confirmandam dispositas esse.*

1) Joan. XVII, 20. — 2) Philipp. III, 20.

II. *Quanta his diebus a Christo facta fuerint.*

III. *Vulnerum suorum tactu trepidantia discipulorum corda confirmasse.*

IV. *Ascensionem Christi eos laetitia affecisse, quos et mors trepidos fecerat, et resurrectio dubios reliquerat. Ampliora per Christum esse collata, quam per diabolum ablata.*

I. Post beatam et gloriosam resurrectionem Domini nostri Jesu Christi, qua verum Dei templum Judaica impietate resolutum, divina in triduo potentia suscitavit, quadragenarius hodie, Dilectissimi, sanctorum dierum expletus est numerus, sacratissima ordinatione dispositus, et ad utilitatem nostrae eruditionis impensus: ut dum a Domino in hoc spatium mora praesentiae corporalis extenditur, fides resurrectionis documentis necessariis muniretur. Mors enim Christi multum discipulorum corda turbaverat, et de supplicio crucis, de emissione spiritus, de exanimati corporis sepultura gravatis moestitudine mentibus quidam diffidentiae torpor obrepserat. Nam cum sanctae mulieres, sicut evangelica patefecit historia, revolutum a monumento lapidem, sepulcrum corpore vacuum, et viventis Domini testes Angelos nuntiarent 1), verba earum Apostolis, aliisque discipulis, deliramentis similia videbantur 2). Quam utique haesitationem humana infirmitate nutantem, nequaquam permisisset Spiritus veritatis praedicatorum suorum inesse pectoribus, nisi illa trepida sollicitudo et curiosa cunctatio 3) nostrae fidei fundamenta jecisset. Nostris igitur perturbationibus, nostrisque periculis in Apostolis con-

1) Marc. XVI. — 2) Luc. XXIV, 11. — 3) *Haesitationem innuit, quae simul cum curiositate inquirendi et sciendi iungebatur.*

sulebatur: nos in illis viris contra calumnias impiorum, et contra terrenae augmenta sapientiae docebamur. Nos illorum instruxit aspectus, nos erudivit auditus, nos confirmavit attactus. Gratias agamus divinae dispensationi, et sanctorum Patrum necessariae tarditati. Dubitatum est ab illis, ne dubitaretur a nobis.

II. Non ergo ii dies, Dilectissimi, qui inter resurrectionem Domini ascensionemque fluxerunt, otioso transiere decursu; sed magna in his confirmata sacramenta, magna sunt revelata mysteria. In his metus dirae mortis aufertur, et non solum animae, sed etiam carnis immortalitas declaratur. In his per insufflationem Domini infunditur Apostolis omnibus Spiritus sanctus: et beato Apostolo Petro supra ceteros, post regni claves, ovilis dominici cura mandatur. In his diebus, duobus discipulis tertius in via Dominus comes jungitur 1), et ad omnem nostrae ambiguitatis caliginem detergendam, paventium ac trepidantium tarditas increpatur. Flammam fidei illuminata corda concipiunt; et quae erant tepida, reserante scripturas Domino, efficiuntur ardentia. In fractione quoque panis convescentium aperiuntur obtutus: multo felicius horum oculis patefactis, quibus naturae suae manifestata est glorificatio, quam illorum generis nostri principum, quibus praevaricationis suae est ingesta confusio.

III. Inter haec autem aliaque miracula, cum discipuli trepidis cogitationibus aestuarent, et apparuisset in medio eorum Dominus dixissetque, *Pax vobis* 2): ne hoc remaneret in eorum opinionibus, quod volvebatur in cordibus, (putabant enim se spiritum videre, non carnem), redarguit cogitationes a veritate

1) Luc. XXIV, 13. — 2) Luc. XXIV, 36. Joan. XX, 26.

discordes, ingerit dubitantium oculis manentia in manibus suis et pedibus Crucis signa, et ut diligentius pertractetur, invitat: quia ad sananda infidelium cordium vulnera, clavorum et lanceae erant servata vestigia: ut non dubia fide, sed constantissima scientia teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quae jacuerat in sepulcro.

IV. Per omne ergo hoc tempus, Dilectissimi, quod inter resurrectionem Domini et ascensionem ejus exactum est, hoc providentia Dei curavit, hoc docuit, hoc suorum et oculis insinuavit et cordibus, ut Dominus Jesus Christus vere agnosceretur resuscitatus, qui vere erat natus, et passus, et mortuus. Unde beatissimi Apostoli omnesque discipuli, qui et de exitu crucis fuerant trepidi, et de fide resurrectionis ambigui, ita sunt veritate perspicua roborati, ut Domino in caelorum eunte sublimia, non solum nulla afficerentur tristitia, sed etiam magno gaudio replerentur 1). Et revera magna et ineffabilis erat caussa gaudendi, cum in conspectu sanctae multitudinis super omnium creaturarum caelestium dignitatem humani generis natura conscenderet, supergressura angelicos ordines: et ultra Archangelorum altitudines elevanda, nec ullis sublimitatibus modum suae provectionis habitura, nisi aeterni Patris recepta consessu, illius gloriae sociaretur in throno, cujus naturae copulabatur in Filio. Quia igitur Christi ascensio, nostra provectio est, et quo praecessit gloria capitis, eo spes vocatur et corporis: dignis, Dilectissimi, exultemus gaudiis, et pia gratiarum actione laetemur. Hodie enim non solum paradisi possessores firmati sumus, sed etiam caelorum in Christo superna pe-

1) Luc. XXIV, 52.

netravimus: ampliora adepti per ineffabilem Christi gratiam, quam per diaboli amiseramus invidiam. Nam quos virulentus inimicus primi habitaculi felicitate dejecit, eos sibi concorporatos Dei Filius ad dexteram Patris collocavit: cum quo vivit et regnat in unitate Spiritus sancti Deus per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXIV.

De Ascensione Domini II.

I. *Ascensione et gaudium nostrum adimpleri, et fidem nostram spemque mirabiliores fieri.*

II. *Ut capaces essemus beatitudinis, Christus ascendit in caelum, ibi mansurus usque ad diem judicii.*

III. *Fidem in ascensione esse roboratam, ut nullis potuerit tormentis superari, etiam in teneris puellis.*

IV. *Excellentius innotuisse Christum per ascensionem, et praesentiorem fuisse Divinitate. Quid angelicum colloquium significet.*

V. *Excitat nos ascensio Christi, ut terrena despiciamus tamquam peregrini, et caritate ditemur, sine qua ad Christum non itur.*

I. Sacramentum, Dilectissimi, salutis nostrae, quam pretio sanguinis sui universitatis conditor aestimavit, a die corporalis ortus usque ad exitum passionis, per dispensationem humilitatis impletum est. Et licet multa etiam in forma servi Divinitatis signa radiaverint, proprie tamen illius temporis actio ad demonstrandam suscepti hominis pertinuit veritatem: Post passionem vero, ruptis mortis vinculis, quae vim suam in eum, qui peccati erat nescius, ince-

dendo pandiderat: infirmitas in virtutem, mortalitas in aeternitatem, contumelia transivit in gloriam: quam Dominus Jesus Christus in multis manifestisque documentis, multorum declaravit aspectibus 1), donec triumphum victoriae, quem reportarat a mortuis, inferret et caelis. Sicut ergo in solemnitate paschali resurrectio Domini fuit nobis caussa laetandi, ita ascensio ejus in caelos praesentium nobis est materia gaudiorum, recolentibus illum diem et rite venerantibus, quo natura nostrae humilitatis in Christo super omnem caeli militiam, supra omnes ordines Angelorum, et ultra omnium altitudinem potestatum ad Dei Patris est provecta consessum. Quo ordine operum divinorum nos fundati, nos aedificati sumus: ut mirabilior fieret gratia Dei, cum remotis a conspectu hominum, quae merito reverentiam sui sentiebantur indicere, fides non diffideret, spes non fluctuaret, caritas non tepesceret. Magnarum enim hic vigor est mentium, et valde fidelium hoc lumen est animarum, incunctanter credere quae corporeo non videntur intuitu, et ibi figere desiderium, quo nequeas inferre conspectum. Haec autem pietas unde in nostris cordibus nasceretur, aut quomodo quisquam justificaretur per fidem, si in iis tantum salus nostra consisteret, quae obtutibus subjacerent? Unde et illi viro, qui de resurrectione Christi videbatur ambigere, nisi in ipsius carne vestigia passionis et visu explorasset et tactu: *Quia vidisti me*, inquit Dominus *credidisti: beati qui non viderunt, et crediderunt* 2).

II. Ut igitur hujus beatitudinis, Dilectissimi, capaces esse possemus; expletis omnibus, quae evangelicae praedicationi et novi testamenti mysteriis con-

1) Act. I, 3. — 2) Joan. XX, 19.

gruebant, Dominus noster Jesus Christus, quadragesimo post resurrectionem die coram discipulis elevatus in caelum 1), corporalis praesentiae modum fecit, mansurus in Patris dextera, donec tempora multiplicandis Ecclesiae filiis divinitus praestituta peragantur, et ad judicandos vivos et mortuos in eadem carne, in qua ascendit, adveniat. Quod itaque Redemptoris nostri conspicuum fuit, in sacramenta transivit: et ut fides excellentior esset ac firmior, visioni doctrina successit, cujus auctoritatem supernis illuminata radiis credentium corda sequerentur.

III. Hanc fidem ascensione Domini auctam, et Spiritus sancti munere roboratam, non vincula, non carceres, non exilia, non fames, non ignis, non laniatus ferarum, nec exquisita persequentium crudelitatibus supplicia terruerunt. Pro hac fide per universum mundum, non solum viri, sed etiam feminae, nec tantum impubes pueri, sed etiam tenerae virgines, usque ad effusionem sui sanguinis decertarunt. Haec fides daemonia ejecit, aegritudines depulit, mortuos suscitavit. Unde et ipsi beati Apostoli, qui tot miraculis confirmati, tot sermonibus eruditi, atrocitate tamen dominicae passionis expaverant, et veritatem resurrectionis ejus non sine haesitatione susceperant; tantum de ascensione Domini profecerunt, ut quicquid illis prius intulerat metum, verteretur in gaudium. Totam enim contemplationem animi in Divinitatem ad Patris dexteram consedentis erexerant, nec jam corporeae visionis tardabantur objectu, quo minus in id aciem mentis intenderent, quod nec a Patre descendendo abfuerat, nec a discipulis ascendendo discesserat.

1) Luc. XXIV, 50. Marc. XVI, 19.

IV. Tunc igitur, Dilectissimi, filius hominis, Dei Filius, excellentius sacratiusque innotuit, cum in paternae majestatis gloriam se recepit: et ineffabili modo coepit esse Divinitate praesentior, qui factus est humanitate longinquior. Tunc ad aequalem Patri Filium eruditior fides gressu mentis coepit accedere, et contrectatione corporeae in Christo substantiae, qua Patre minor est 1), non egere: quoniam glorificati corporis manente natura, eo fides credentium vocabatur, ubi non carnali manu, sed spiritali intellectu, par Genitori Unigenitus tangeretur. Hinc illud est, quod post resurrectionem suam Dominus, cum Maria Magdalene personam Ecclesiae gerens, ad contactum ipsius properaret accedere, dicit ei: *Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum* 2): hoc est, nolo ut ad me corporaliter venias, nec ut me sensu carnis agnoscas; ad sublimiora te differo, majora tibi praeparo. Cum ad Patrem meum ascendero, tunc me perfectius veriusque palpabis, apprehensura quod non tangis, et creditura quod non cernis. Cum autem ascendentem ad caelos Dominum sequaces discipulorum oculi intenta admiratione suspicerent, adstiterunt coram ipsis Angeli duo mirabili vestium candore fulgentes, qui et dixerunt: *Viri Galilaei, quid statis aspicientes in caelum? Hic Jesus, qui assumptus est a vobis in caelum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in caelum* 3). Quibus verbis omnes Ecclesiae filii docebantur, ut Jesus Christus in eadem, qua ascenderat, carne venturus visibilis crederetur; nec posset ambigi omnia illi esse subjecta, cui ab ipso corporeae nativitatis exordio, famulatus servisset angelicus. Sicut enim concipiendum Christum de Spiritu

1) Joan. XIV, 28. — 2) Joan. XX, 17. — 3) Act. I, 11.

sancto beatae Virgini Angelus nuntiavit, sic et editum de Virgine vox caelestium pastoribus cecinit: sicut resurrexisse a mortuis, supernorum nuntiorum prima testimonia docuerunt, sic ad judicandum mundum in ipsa carne venturum, Angelorum officia praedicarunt: ut intelligeremus, quantae potestates sint adfuturae cum judicaturo, cui tantae ministraverunt etiam judicando.

V. Exultemus itaque, Dilectissimi, gaudio spiritali, et digna apud Deum gratiarum actione laetantes, liberos cordis oculos ad illam altitudinem, in qua Christus est, erigamus. Sursum vocatos animos desideria terrena non deprimant; ad aeterna praeelectos peritura non occupent; viam veritatis ingressos fallaces illecebrae non retardent: et ita a fidelibus haec temporalia decurrantur, ut peregrinari se in hac mundi valle cognoscant, in qua etiamsi quaedam commota blandiantur, non amplectenda nequiter sed transeunda sunt fortiter. Ad hanc enim nos devotionem beatissimus Apostolus Petrus incitat, et secundum illam dilectionem, quam pascendis Christi ovibus 1) trina dominici amoris professione concepit obsecrans dicit: *Carissimi, obsecro vos tamquam advenas et peregrinos, abstinere vos a carnalibus desideriis, quae militant adversus animam* 2). Cui autem nisi diabolo carnales militant voluptates, qui animas ad superna tendentes corruptibilium bonorum delectationibus obligare, et ab illis sedibus, de quibus ipse excidit, gaudet abducere? Contra cujus insidias sapienter debet fidelis quisque vigilare, ut inimicum suum, de eo quod tentatur, possit elidere. Nihil autem est validius, Dilectissimi, contra diaboli dolos,

1) Joan. XXI, 15. — 2) I. Petr. II, 11.

quam benignitas misericordiae et largitas caritatis, per quam omne peccatum aut declinatur, aut vincitur. Sed hujus virtutis sublimitas non prius apprehenditur, quam illud quod ei adversarium est, subruatur. Quid autem tam inimicum misericordiae et operibus caritatis, quam avaritia, de cujus radice omnium malorum germen emergit? Quae nisi in suis fomitibus enecetur, necesse est ut in agro cordis illius, in quo hujus mali planta convaluit, spinae potius tribulique vitiorum, quam ullum verae virtutis semen oriatur. Resistamus ergo, Dilectissimi, huic tam pestifero malo, et caritatem, sine qua nulla virtus potest nitere 1), sectemur: ut per hanc, qua ad nos Christus descendit, dilectionis viam, etiam nos ad ipsum possimus ascendere, cui est cum Deo Patre et Spiritu sancto honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXV.

De Pentecoste I.

I. *Christianam Pentecosten Mosaicae respondere.*

II. *Quam velociter ac mirabiliter a Spiritu sancto edocti sint discipuli.*

III. *Perfecta personarum in SS. Trinitate aequalitas explicatur.*

IV. *Macedonianorum error contra Spiritum sanctum, qui omnis boni fons et caussa.*

V. *Omnia in Ecclesia per Spiritum sanctum sanctificari: ab eo et ipsa jejunia instituta.*

I. Hodiernam solemnitatem, Dilectissimi, in praecipuis festis esse venerandam, omnium Catholicorum

1) I. Cor XIII.

corda cognoscunt: nec dubium est, quanta huic diei reverentia debeatur, quem Spiritus sanctus excellentissimo sui muneris miraculo consecravit. Nam ab illo die, quo Dominus super omnem caelorum altitudinem ad dexteram Dei Patris consessurus ascendit, decimus iste est, qui ab ejusdem resurrectione quinquagesimus nobis in eo, a quo coepit, illuxit, magna mysteria in se et veterum sacramentorum continens et novorum: quibus manifestissime declaratur, et gratiam praenuntiatam fuisse per legem, et legem impletam esse per gratiam. Sicut enim Hebraeo quondam populo ab Aegyptiis liberato, quinquagesimo die post immolationem agni lex data est in monte Sina 1); ita post passionem Christi, qua verus Dei agnus occisus est, quinquagesimo a resurrectione ipsius die in Apostolos plebemque credentium Spiritus sanctus illapsus est 2): ut facile diligens Christianus agnoscat initia veteris testamenti evangelicis ministrasse principiis, et ab eodem Spiritu conditum foedus secundum, a quo primum fuerat institutum.

II. Nam, sicut apostolica testatur historia, *dum complerentur dies Pentecostes, essentque omnes discipuli pariter in eodem loco, factus est repente de caelo sonus tamquam advenientis spiritus vehementis, et replevit totam domum, ubi erant sedentes: et apparuerunt illis dispertitae linguae tamquam ignis, seditque supra singulos eorum. Et repleti sunt omnes Spiritu sancto, et coeperunt loqui aliis linguis, prout Spiritus sanctus dabat eloqui illis* 3). O quam velox est sermo sapientiae, et ubi Deus magister est, quam cito discitur, quod docetur! Non est adhibita interpretatio ad audiendum, non consuetudo ad usum,

1) Exod. XIX, 17. — 2) Act. II, 1. — 3) Ibid.

non tempus ad studium; sed spirante ubi voluit Spiritu veritatis 1), propriae singularum gentium voces, factae sunt in Ecclesiae ore communes. Ab hoc igitur die tuba evangelicae praedicationis intonuit: ab hoc die imbres carismatum, flumina benedictionum, omne desertum et universam aridam rigaverunt: quoniam ad renovandam faciem terrae *Spiritus Dei ferebatur super aquas* 2): et ad veteres tenebras abigendas, novae lucis fulgura coruscabant, cum micantium splendore linguarum, et verbum Domini lucidum, et eloquium conciperetur ignitum, cui ad creandum intellectum, consumendumque peccatum, et efficacia illuminandi, et vis inesset urendi.

III. Quamvis autem, Dilectissimi, valde fuerit ipsa rei gestae forma mirabilis; nec dubium sit, in illo omnium humanarum vocum exultante concentu, majestatem Spiritus sancti fuisse praesentem; nemo tamen aestimet in iis, quae corporeis visa sunt oculis, divinam ejus apparuisse substantiam. Natura enim invisibilis, et Patri, Filioque communis, qualitatem muneris atque operis sui, qua voluit significatione monstravit, proprietatem vero essentiae suae in sua Deitate continuit: quia sicut nec Patrem, nec Filium, ita nec Spiritum sanctum humanus potest visus attingere. In Trinitate enim divina nihil dissimile, nihil impar est: et omnia quae de illa possunt substantia cogitari, nec virtute, nec gloria, nec aeternitate discreta sunt. Cumque in personarum proprietatibus alius sit Pater, alius sit Filius, alius Spiritus sanctus; non tamen alia Deitas, nec diversa natura est. Siquidem cum et de Patre sit Filius unigenitus, et Spiritus sanctus Patris Filiique sit spiritus, non sicut quae-

1) Joan. III, 8. — 2) Genes. I, 2.

cumque creatura, quae et Patris et Filii est, sed sicut cum utroque vivens et potens, et sempiterne ex eo quod est Pater Filiusque subsistens. Unde cum Dominus ante passionis suae diem discipulis suis sancti Spiritus sponderet adventum, *Adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo. Cum autem venerit ille Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quaecumque audierit, loquetur, et futura annuntiabit vobis. Omnia quae habet Pater, mea sunt: propterea dixi, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis* 1). Non ergo alia sunt Patris, alia Filii, alia Spiritus sancti; sed omnia quaecumque habet Pater, habet et Filius, habet et Spiritus sanctus: nec umquam in illa Trinitate non fuit ista communio: quia hoc est ibi omnia habere, quod semper existere. Nulla ibi tempora, nulli gradus, nullae differentiae cogitentur: et si nemo de Deo potest explicare quod est, nemo audeat affirmare quod non est. Excusabilius enim est de natura ineffabili non eloqui digna, quam definire contraria. Quicquid itaque de sempiterna et incommutabili gloria Patris pia possunt corda concipere, hoc simul et de Filio, et de Spiritu sancto inseparabiliter atque indifferenter intelligant. Ideo enim hanc beatam Trinitatem, unum confitemur Deum, quia in his tribus personis nec substantiae, nec potentiae, nec voluntatis, nec operationis est ulla diversitas.

IV. Sicut ergo detestamur Arrianos, qui inter Patrem et Filium aliquam volunt esse distantiam; ita etiam Macedonianos pariter detestamur, qui licet Patri et Filio tribuant aequalitatem, Spiritum tamen san-

1) Joan. XVI, 13.

ctum inferioris putant esse naturae: non considerantes in eam blasphemiam se incidere, quae neque in praesenti saeculo, neque in futuro sit remittenda judicio, dicente Domino: *Quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro* 1). Permanens itaque in hac impietate, sine venia est, quia exclusit eum a se, per quem poterat confiteri; nec umquam perveniet ad indulgentiae remedium, qui patrocinaturum sibi non habet advocatum. Ab ipso enim est invocatio Patris, ab ipso sunt lacrymae poenitentium, ab ipso sunt gemitus supplicantium: *et nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto* 2): cujus aequalem cum Patre et Filio omnipotentiam, unamque Deitatem evidentissime praedicat Apostolus, dicens: *Divisiones quidem gratiarum sunt, idem autem Spiritus. Et divisiones ministrationum sunt, idem autem Dominus. Et divisiones operationum sunt, idem vero Deus, qui operatur omnia in omnibus* 3).

V. His, Dilectissimi, aliisque documentis, quibus innumerabiliter divinorum eloquiorum coruscat auctoritas, ad venerationem Pentecostes unanimiter incitemur, exultantes in honorem sancti Spiritus, per quem omnis Ecclesia catholica sanctificatur, omnis anima rationalis imbuitur; qui inspirator fidei, doctor scientiae, fons dilectionis, signaculum castitatis, et totius est caussa virtutis. Gaudeant fidelium mentes, quod in toto mundo unus Deus, Pater, et Filius, et Spiritus sanctus, omnium linguarum confessione laudatur; quodque illa significatio, quae in specie

1) Matth. XII, 32. — 2) I. Cor. XII, 4. — 3) Ibid. v. 5.

ignis apparuit, et opere perseverat et munere. Ipse enim Spiritus veritatis facit domum gloriae suae luminis sui nitore fulgere, et in templo suo nec tenebrosum aliquid vult esse, nec tepidum. De qua ope atque doctrina etiam jejuniorum nobis atque eleemosynarum est collata purgatio. Nam hunc venerabilem diem sequitur saluberrimae observantiae consuetudo, quam utilissimam sibi omnes sancti semper experti sunt, et ad quam sedulo celebrandam, pastorali vos sollicitudine cohortamur: ut si quid macularum proximis diebus negligentia incauta contraxit, id et jejunii censura castiget, et devotio pietatis emendet. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; Sabbato autem in idipsum consueta devotione vigilias celebremus. Per Jesum Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto unus Deus vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXVI.

De Pentecoste II.

I. *Et propter spiritales, et propter neophytos de Spiritu sancto esse disserendum.*

II. *Perfecte in omnibus aequales esse Trinitatis personas, etsi quaedam singulis tribuantur.*

III. *In veteri Testamento datum esse Spiritum sanctum.*

IV. *Apostolis quoque ante Pentecosten fuisse datum, sine quo nemo bene orat.*

V. *Quid est quod discipuli portare nondum poterant?*

VI. *Quomodo ex Evangelio, Manichaeorum stultitia refellatur: et quo tempore Manes vixerit.*

VII. *Quam fatuum est dicere Spiritu sancto usque ad Manen Ecclesiam caruisse.*

VIII. *Spiritum sanctum Ecclesiae datum neget necesse est, qui veram Christo carnem abjudicat.*
IX. *Jejunia inter Spiritus sancti dona numerantur, et ex apostolica traditione indicuntur.*

I. Plenissime quidem nobis, Dilectissimi, caussam atque rationem solemnitatis hodiernae divinorum eloquiorum textus ostendit, quo sanctum Spiritum quinquagesimo post Domini resurrectionem die, qui ab ascensione ejus est decimus, infusum Christi discipulis, sicut promissus sperabatur, agnovimus. Sed ad novos Ecclesiae filios instruendos, addendum est etiam nostri sermonis obsequium. Non enim timemus ne spirituales et eruditi nota fastidiant, ad quorum fructum pertinet, ut quam plurimis insinuari velint, quod ipsi cum magna sui utilitate didicerunt. Fiat ergo per corda omnium dispensatio munerum divinorum, et servitutem oris nostri docti indoctique non spernant: illi ut probent se amare, quod norunt; isti ut ostendant se desiderare, quod nesciunt. Huic enim praeparationi vestrae aderit ipsius largitas, de cujus loqui majestate tentamus, ut ad profectum totius Ecclesiae et vos capaces, et nos faciat abundantes.

II. Cum igitur ad intelligendam dignitatem Spiritus sancti oculos mentis intendimus, nihil diversum ab excellentia Patris et Filii cogitemus: quia in nullo ab unitate sua discrepat divinae Trinitatis essentia. Sempiternum est Patri, coaeterni sibi Filii sui esse genitorem. Sempiternum est Filio intemporaliter esse a Patre progenitum. Sempiternum quoque est Spiritui sancto, Spiritum esse Patris et Filii: ut numquam Pater sine Filio, numquam Filius sine Patre, numquam Pater et Filius fuerint sine Spiritu sancto: et omnibus existentiae gradibus exclusis, nulla ibi per-

sona sit anterior, nulla posterior. Hujus enim beatae Trinitatis incommutabilis Deitas una est in substantia, indivisa in opere, concors in voluntate, par in potentia, aequalis in gloria. De qua cum sancta Scriptura sic loquitur, ut aut in factis, aut in verbis aliquid assignet, quod singulis videatur convenire personis, non perturbatur fides catholica, sed docetur: ut per proprietatem aut vocis, aut operis insinuetur nobis veritas Trinitatis, et non dividat intellectus, quod distinguit auditus. Ob hoc enim quaedam sive sub Patris, sive sub Filii, sive sub Spiritus sancti appellatione promuntur, ut confessio fidelium in Trinitate non erret: quae cum sit inseparabilis, numquam intelligeretur esse Trinitas, si semper inseparabiliter diceretur. Bene ergo ipsa difficultas loquendi cor nostrum ad intelligentiam trahit, et per infirmitatem nostram caelestis doctrina nos adjuvat: ut quia in Deitate Patris, et Filii, et Spiritus sancti nec singularitas est, nec diversitas cogitanda, vera unitas, et vera Trinitas possit quidem simul mente aliquatenus sentiri, sed non possit simul ore proferri.

III. Fundata igitur, Dilectissimi, hac fide in cordibus nostris, qua salubriter credimus, quod simul tota Trinitas una virtus est, una majestas, una substantia, indiscreta opere, inseparabilis dilectione, indifferens potestate, simul implens omnia, simul continens universa: quod enim Pater est, hoc est et Filius, hoc est et Spiritus sanctus; et vera Deitas in nullo esse aut major, aut minor potest, quae sic in tribus est confitenda personis, ut et solitudinem non recipiat Trinitas, et unitatem servet aequalitas. Hac, inquam, Dilectissimi, fide firmiter apprehensa, non ambigamus, quod cum in die Pentecostes discipulos Domini Spiritus sanctus implevit, non fuit inchoatio

muneris, sed adjectio largitatis: quoniam et Patriarchae, et Prophetae, et sacerdotes, omnesque sancti, qui prioribus fuere temporibus, ejusdem sunt Spiritus sanctificatione vegetati: et sine hac gratia nulla umquam instituta sacramenta, nulla sunt celebrata mysteria: ut eadem semper fuerit virtus carismatum, quamvis non eadem fuerit mensura donorum.

IV. Ipsi quoque beati Apostoli ante passionem Domini sancto Spiritu non carebant, nec potentia hujus virtutis aberat ab operibus Salvatoris. Et cum discipulis daret infirmitatum curationem, et ejiciendorum daemonum potestatem 1), ejus utique Spiritus largiebatur effectus, in quo ipsum immundis spiritibus imperantem Judaeorum negabat impietas, et divina beneficia diabolo deputabat. Unde taliter blasphemantes merito illam Domini excepere sententiam, qua ait: *Omne peccatum et blasphemia remittetur hominibus; Spiritus autem blasphemiae non remittetur hominibus. Et quicumque dixerit verbum contra filium hominis, remittetur ei; qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc saeculo, neque in futuro* 2). Unde manifestum est, peccatorum remissionem sine Spiritus sancti advocatione non fieri, nec quemquam sine illo, sicut expedit, ingemiscere, aut sicut oportet, orare, dicente Apostolo: *Quid enim oremus sicut oportet, nescimus; sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus* 3): et: *Nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto* 4): quo vacuari nimis exitiabile est nimisque mortiferum, quia numquam veniam meretur, qui ab intercessore deseritur. Omnes igitur, Dilectissimi, qui in Dominum Jesum cre-

1) Luc. X, 19. — 2) Matth. XII, 32. — 3) Rom. VIII, 26. — 4) I. Cor. XII, 3.

diderant, infusum sibi habebant Spiritum sanctum, et remittendorum peccatorum etiam tunc Apostoli acceperant potestatem, quando post resurrectionem suam Dominus insufflavit et dixit: *Accipite Spiritum Sanctum: quorum remiseritis peccata remittentur eis, et quorum retinueritis, retinebuntur* 1). Sed illi perfectioni, quae erat discipulis conferenda, major gratia et abundantior inspiratio servabatur, per quam et quae nondum acceperant, sumerent, et excellentius possent habere quae sumpserant. Propter quod Dominus dicebat: *Adhuc multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo. Cum autem venerit Spiritus veritatis, ille diriget vos in omnem veritatem. Non enim loquetur a semetipso, sed quae audierit, loquetur, et futura annuntiabit vobis. Ille me clarificabit, quia de meo accipiet, et annuntiabit vobis* 2).

V. Quid ergo est, quod Dominus promittens discipulis Spiritum sanctum, qui jam dixerat; *Omnia quae audivi a Patre meo, nota feci vobis: Adhuc*, inquit, *multa habeo vobis dicere, sed non potestis illa portare modo. Cum autem venerit Spiritus ille veritatis, ille vos diriget in omnem veritatem?* Numquid sese Dominus inferioris scientiae volebat intelligi, aut minus aliquid quam Spiritum sanctum a Patre didicisse? cum ipse sit Veritas, et nihil Pater dicere, nihil Spiritus possit docere sine Verbo, ideoque dictum sit: *De meo accipiet* 3): quoniam quod accipit Spiritus, Patre dante, dat Filius. Non itaque alia insinuanda erat veritas, nec alia praedicanda doctrina; sed oportebat capacitatem eorum qui docebantur, augeri, et multiplicari constantiam illius caritatis, quae omnem formidinem foras mitteret, et

1) Joan. XX, 22. — 2) Ibid. XVI, 12. — 3) Ibid. v 14.

furorem persequentium non timeret. Quod utique Apostoli, posteaquam Spiritus sancti nova abundantia sunt repleti, ardentius velle et efficacius posse coeperunt, proficientes a praeceptorum scientia ad tolerantiam passionum: ut sub nulla jam tempestate trepidantes, fluctus saeculi et elationes mundi fide supergrediente calcarent, et morte contempta, omnibus gentibus Evangelium veritatis inferrent.

VI. Quod vero addidit Dominus, dicens: *Quaecumque audierit, loquetur, et futura annunciabit vobis* 1): non segni intellectu, Dilectissimi, nec transitorio accipiamus auditu. Praeter alias enim veritatis locutiones, quibus Manichaeorum confutatur impietas, hac apertissime sententia totum sacrilegae falsitatis dogma prosternitur. Nam ut magnum quemdam atque sublimem sequi viderentur auctorem, in magistro suo Mane sanctum apparuisse Spiritum crediderunt, promissumque a Domino Paracletum non prius venisse, quam hic infelicium deceptor oriretur: in quo ita Spiritus Dei manserit, ut non aliud fuerit Manes ipse, quam spiritus, qui per ministerium corporeae vocis et linguae discipulos suos in omnem induceret veritatem, et numquam cognita praeteritorum secreta saeculorum reseraret. Quod quam falsum quamque sit vanum, ipsa evangelicae praedicationis declarat auctoritas. Manes ergo minister falsitatis diabolicae, et conditor superstitionis obscenae 2), eo tempore damnan-

1) Joan. XVI, 13. — 2) *Non quod primus fuerit obsceni Manichaeorum dogmatis parens, sed quod ab ipso* per multas oras partesque terrarum dissipandi sui initium accepit. *Ceterum primus somniorum illorum artifex fuit quidam Scythianus e regione Saracenorum oriundus, educatusque in Arabia Palaestinae finitima: qui moriens omnia sua Therbitho cuidam, unico quem habebat discipulo, commisit. Hic Therbithi nomen abdicans, Buddas appellari voluit. Cujus hereditas infausta, cum post*

dus innotuit, quo post resurrectionem Domini ducentesimus et sexagesimus annus 1) impletus est, Probo imperatore, Paulinoque Consulibus, cum octava jam in Christianos persecutio desaeviret, et innumera Martyrum millia ipsis suis victoriis probavissent impletum esse quod Dominus promiserat, dicens: *Cum autem tradent vos, nolite cogitare, quomodo, aut quid loquamini. Dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis* 2).

VII. Non ergo potuit promissio Domini per tot aetatum intervalla differri, nec ille Spiritus veritatis, quem mundus non accepit impiorum, ita septiformem illam donorum suorum continuit largitatem, ut tot Ecclesiae generationes sua inspiratione fraudaret, donec prodigiosus turpium mendaciorum signifer nasceretur: cui nec hoc quidem tribui potest, quod vel exiguam divinae inspirationis acceperit portionem: quoniam et hic de illa mundi extitit parte 3), quae non potest Spiritum veritatis accipere. Repletus enim spiritu diaboli, Spiritui restitit Christi: et cum sanctis Dei hoc Paracleti doctrina contulerit, ut futura prae-

infamem ejus mortem in manus cujusdam anus venisset, ab illa relicta est Cubrico seu Mani, quem ad officia famularia servum coëmerat: qui deinceps insana dogmata apud Persas, inter quos natus erat et vivebat, ad plurimorum perniciem et interitum disseminavit. Plura vide apud S. Cyrillum Jerosolym. Catechesi 6. *illuminat. Philastrium Brixiensem, Epiphanium advers. haer. lib.* 2. *tom.* 2. *haeresi* 66. *et apud Augustinum haeresi* 46. *De eodem quasi primo sectae hujus auctore agit Euseb. Hist. lib.* 7 *cap.* 31. — 1) *De hoc vero anno, immo de toto hoc loco, qui variis difficultatibus chronologicis praesertim et historicis implicatur, plura dicenda erunt in Observationibus ad hunc sermonem.* — 2) Matth. X, 19. — 3) *Intelligere videtur* mundum impiorum, *de quo initio hujus capitis dixit:* quem (*Spiritum veritatis*) mundus non accepit impiorum.

dicerent, hic ne falsitates ejus ipse rerum processus argueret, sacrilegarum impudentiam fabularum in praeteritas retorsit aetates. Et quasi nihil nos de sempiternitate creatoris, nihil de ordine creaturae lex sancta, et divinitus inspirata prophetia docuisset, in contumeliam Dei, et in omnium bene conditarum injuriam naturarum, compugnantia mendaciorum monstra contexuit. Quibus tandem suas insinuaturus erat insanias, nisi multum insipientibus et nimium a lumine veritatis aversis, qui sive per ignorantiae caecitatem, sive per turpidinis appetitum, ad illa non sacra, sed execramenta perveniunt, quae propter communem verecundiam non sunt nostro sermone promenda, cum jam abundantissime ipsorum sint confessione patefacta.

VIII. Nulli ergo vestrum, Dilectissimi, suadeatur, quod tantae impietatis auctorem Spiritus sanctus aliqua ex parte dignatus sit. Nihil ad istum prorsus de illa virtute pervenit, quam Ecclesiae suae Christus et promisit, et misit. Dicente enim beato Apostolo Joanne: *Spiritus nondum erat datus, quia Jesus nondum erat clarificatus* 1): Domini ascensio, dandi Spiritus fuit ratio, quem ille necesse est ut neget datum, qui ad consessum paternae dexterae verum in Christo hominem negat esse provectum. Nos autem, Dilectissimi, ad beatam aeternitatem et animae et carnis per regenerationem sancti Spiritus adoptati, sacratissimum diei istius festum rationabili obsequio et casta laetitia celebremus, confitentes cum beato Paullo Apostolo, quod Dominus Jesus Christus *ascendens in altum, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus* 2): ut Evangelium Dei per omne hu-

1) Joan. VII, 39. — 2) Ps. LXVII, 19. Ephes. IV, 8.

manae vocis eloquium praedicetur, *et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris* 1).

IX. Ad praesentem autem solemnitatem, Dilectissimi etiam illa nobis est adjicienda devotio, ut jejunium quod ex apostolica traditione subsequitur, celebremus; quia et hoc inter magna sancti Spiritus dona numerandum est, quod nobis adversum illecebras carnis et insidias diaboli, jejuniorum sunt collata praesidia, quibus omnes tentationes Deo adjuvante vincamus. Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, patrocinante eodem orationibus nostris, ut in omnibus misericordiam Dei obtinere mereamur, per Dominum nostrum Jesum Christum viventem et regnantem cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXVII.

De Pentecoste III.

I. *Spiritum sanctum non inchoasse in Pentecoste sua dona, sed cumulasse, cum indivise Trinitas operetur.*

II. *Ex peccato ortum esse, ut opus reparationis nostrae inter se dividerent personae Trinitatis: et quomodo.*

III. *Eam partitionem nihil aequalitati et consubstantialitati personarum obesse.*

IV. *Nihil rebus creatis vel visibilibus affine cogitandum de Trinitate, quae tota aequalis est.*

1) Philip. II, 11.

V. *Cur discipulos de ejus ascensione gaudere Christus velit.*

VI. *Tres personas unum esse habere, unumque operari.*

I. Hodiernam, Dilectissimi, festivitatem toto terrarum orbe venerabilem, ille sancti Spiritus consecravit adventus, qui post resurrectionem Domini quinquagesimo die in Apostolos populumque credentium, sicut sperabatur, influxit 1). Sperabatur autem, quia illum Dominus Jesus spoponderat adfuturum 2), non ut tunc primum esse sanctorum habitator inciperet, sed ut sacrata sibi pectora et ferventius accenderet, et copiosius inundaret: cumulans sua dona, non inchoans, nec ideo novus opere, quia ditior largitate. Numquam enim ab omnipotentia Patris et Filii, Spiritus sancti est discreta majestas: et quicquid in dispositione omnium rerum agit divina moderatio, ex totius venit providentia Trinitatis. Una est ibi benignitas misericordiae, una censura justitiae: nec aliquid est in actione divisum, ubi nihil est in voluntate diversum. Quae ergo illuminat Pater, illuminat Filius, illuminat Spiritus sanctus; cumque alia sit persona missi, alia mittentis, alia promittentis, simul nobis et unitas manifestatur et Trinitas: ut essentia habens aequalitatem, et non recipiens solitudinem, et ejusdem substantiae, et non ejusdem intelligatur esse personae.

II. Quod ergo salva cooperatione inseparabilis Deitatis, quaedam Pater, quaedam Filius, quaedam proprie Spiritus sanctus exequitur, nostrae redemptionis dispositio, nostrae salutis est ratio. Si enim homo

1) Act. II, 1. — 2) Luc. XXIV, 49. Act. I, 4.

ad imaginem et similitudinem Dei factus 1) in suae honore naturae mansisset, nec diabolica fraude deceptus a lege sibi posita per concupiscentiam deviasset, creator mundi creatura non fieret: neque aut sempiternus temporalitatem subiret, aut aequalis Deo Patri Filius Deus formam servi et similitudinem carnis peccati assumeret. Sed quia *invidia diaboli mors introivit in orbem terrarum* 2), et aliter solvi captivitas humana non potuit, nisi caussam nostram ille susciperet, qui sine majestatis suae damno et verus homo fieret, et solus peccati contagium non haberet; divisit sibi opus nostrae reparationis misericordia Trinitatis; ut Pater propitiaretur, Filius propitiaret, Spiritus sanctus igniret. Oportebat enim ut etiam salvandi aliquid pro se agerent, et conversis ad Redemptorem cordibus, ab inimici dominatione discederent: quoniam sicut Apostolus ait, *misit Deus Spiritum Filii sui in corda nostra clamantem, Abba, Pater* 3). *Ubi autem Spiritus Domini, ibi libertas* 4). Et *nemo potest dicere Dominum Jesum, nisi in Spiritu sancto* 5).

III. Si ergo, duce gratia, Dilectissimi, fideliter sapienterque noscamus quid Patri, quid Filio, quid Spiritui sancto in reparatione nostra proprium, quidve commune sit; ea quae pro nobis humiliter et corporaliter gesta sunt, ita procul dubio suscipiemus, ut nihil indignum de una atque eadem Trinitatis gloria sentiamus. Quamvis enim nulla mens ad cogitandum de Deo, nulla ad loquendum lingua sufficiat; tamen quantumcumque illud est, quod humano intellectu de essentia paternae Deitatis attingitur, nisi unum atque idem est, cum vel de unigenito ejus, vel de Spiritu sancto cogitatur, non pie sapitur, sed nimis

1) Gen. 1, 26. — 2) Sap. II, 24. — 3) Galat. IV, 6. — 4) 2. Corint. III, 17. — 5) 1. Cor. XII. 3.

carnaliter caligatur, et ipsum quod de Patre congruenter sentiri videbatur, amittitur: quia de tota Trinitate receditur, si in ea unitas non tenetur. Nulla autem ratione vere est unum, quod aliqua est inaequalitate diversum.

IV. Cum igitur ad confitendum Patrem, et Filium, et Spiritum sanctum aciem mentis intendimus, procul ab animo formas visibilium rerum et aetates temporalium naturarum, procul corpora locorum et loca corporum repellamus. Discedat a corde quod spatio extenditur, quod fine concluditur, et quicquid nec semper ubique, nec totum est. Cogitatio de Deitate Trinitatis concepta nihil per distantiam intelligat, nihil per gradus quaerat: ac si quid dignum de Deo senserit, nulli hoc ibi audeat negare personae, tamquam honorificentius Patri adscribat, quod Filio Spirituique non tribuat. Non est pietas unigenito praeferre genitorem: Filii contumelia, Patris injuria est: quod uni demitur, utrique detrahitur. Nam cum illis et sempiternitas sit communis et Deitas, nec omnipotens Pater, nec incommutabilis aestimatur, si aut minorem se genuit, aut quem non habuit, habendo profecit.

V. Dicit quidem Dominus Jesus discipulis suis, sicut evangelica lectione recitatum est: *Si diligeretis me, gauderetis utique, quia ad Patrem vado, quia Pater major me est* 1); sed hoc illae aures, quae saepius audierunt: *Ego et Pater unum sumus* 2): et *qui me videt, videt et Patrem* 3): sine Deitatis accipiunt differentia, nec de illa hoc essentia intelligunt, quam sempiternam cum Patre, et ejusdem naturae esse noverunt. Commendatur ergo etiam sanctis Apo-

1) Joan. XIV, 28. — 2) Ibid. X, 30. — 3) Ibid. XIV, 9.

stolis in incarnatione Verbi humana provectio, et qui denuntiato sibi Domini turbabantur abscessu, ad aeterna gaudia honoris sui incitantur augmento: *Si diligeretis me*, inquit, *gauderetis utique, quia vado ad Patrem* 1); hoc est, si perfecta scientia videretis quid vobis gloriae confertur per hoc quod ex Deo Patre genitus etiam ex homine matre sum natus, quod Dominus aeternorum, unus volui esse mortalium; quod visibilem me invisibilis praebui; quod formam servi in forma Dei sempiternus accepi: *gauderetis, quia vado ad Patrem* 2). Vobis enim haec praestatur ascensio, et super omnes caelos ad Patris dexteram collocanda vestra in me humilitas elevatur. Ego autem, qui hoc sum cum Patre, quod Pater est, individuus cum genitore permaneo, et sic ab illo ad vos veniens non recedo, quemadmodum et vos ad illum rediens non relinquo. Gaudete ergo, *quia vado ad Patrem, quia Pater major me est* 3). Univi enim vos mihi, et factus sum filius hominis, ut vos filii Dei esse possitis. Unde licet unus in utroque sim, tamen quo vobis conformor, Patre sum minor: quo autem a Patre non dividor, etiam meipso sum major. Natura itaque quae minor est Patre, vadat ad Patrem, ut ibi sit caro, ubi semper est Verbum; et una Ecclesiae catholicae fides, quem secundum humanitatem non diffitetur minorem, secundum Deitatem credat aequalem.

IV. Contemnatur igitur, Dilectissimi, vana et caeca versutia haereticae impietatis, quae sibi hujus sententiae scaeva 4) interpretatione blanditur: ac dicente Domino: *Omnia quae habet Pater, mea sunt* 5): non intelligit se Patri demere, quicquid Filio audet

1) Joan. XIV, 28. — 2) Ibidem. — 3) Ibidem. — 4) *Id est sinistra.* — 5) Joan. XVI, 15.

denegare; et ita in his, quae humana sunt, desipit, ut putet quod ideo unigenito paterna defuerint, quia nostra suscepit. Non minuit in Deo misericordia potestatem, nec dilectae reconciliatio creaturae, sempiternae defectus est gloriae. Quae habet Pater, habet et Filius; et quae habet Pater et Filius, habet et Spiritus sanctus: quia tota simul Trinitas est unus Deus. Hanc autem fidem non terrena sapientia reperit, nec opinio humana persuasit, sed ipse unigenitus Filius docuit; ipse Spiritus sanctus instituit; de quo nihil est aliter quam de Patre et Filio sentiendum. Quia licet non sit Pater, non sit Filius, non tamen est a Patre Filioque divisus; et sicut propriam habet in Trinitate personam, ita unam habet in Patris et Filii Deitate substantiam, omnia implentem, omnia continentem, et cum Patre et Filio universa moderantem, cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXVIII.

De jejunio Pentecoste 1) I.

I. *Instituta esse auctore Spiritu sancto jejunia, ut adversus inimicos suos Christiani validius pugnarent.*

II. *Contra eum, qui liber est a carnalibus desideriis, inermem esse diabolum.*

III. *Post festa institutum esse jejunium, ut et illorum fructus permaneat, et negligens circa illa plectatur.*

IV. *Jejunii, cui comes est misericordia, maximam esse vim.*

I. Hodiernam, Dilectissimi, festivitatem descen-

1) *Vocabatur etiam jejunium mensis quarti.*

sione sancti Spiritus consecratam sequitur, ut nostis, solemne jejunium, quod animis corporibusque curandis salubriter institutum 1), devota nobis est observantia celebrandum. Repletis namque Apostolis virtute promissa, et in corda eorum Spiritu veritatis ingresso, non ambigimus inter cetera caelestis sacramenta doctrinae, hanc spiritalis continentiae disciplinam de Paracleti magisterio primitus fuisse conceptam: ut sanctificatae jejunio mentes conferendis sibi carismatibus fierent aptiores. Aderat quidem Christi discipulis protectio omnipotentis auxilii, et principibus nascentis Ecclesiae tota Patris Filiique Divinitas in praesentia sancti Spiritus praesidebat. Sed contra instantes impetus persequentium, contra minaces fremitus impiorum, non corporis fortitudine, nec carnis erat saturitate certandum: cum hoc maxime hominis interiora corrumpat, quod exteriora delectat; et tanto fiat rationalis anima purgatior, quanto fuerit substantia carnis afflictior.

II. Hi itaque doctores, qui exemplis et traditionibus suis omnes Ecclesiae filios imbuerunt, tyrocinium militiae christianae sanctis inchoavere jejuniis: ut contra spiritales nequitias pugnaturi, abstinentiae arma caperent, quibus vitiorum incentiva truncarent. Invisibiles enim adversarii, et incorporales hostes non erunt contra nos validi, si nullis carnalibus desideriis fuerimus immersi. Cupiditas quidem nocendi in tentatore perpetua est, sed inermis atque inefficax erit, si nihil in nobis unde contra nos pugnet, invenerit. Quis autem hac fragili carne circumdatus, et in isto mortis corpore constitutus, etiam qui multum valideque profecerit, ita jam de sua salute securus sit,

1) *Haec verba habentur in collecta sabbati ante I. Dominicam Quadragesimae.*

ut ab omnium se illecebrarum periculo credat alienum? Donet licet sanctis suis quotidianam gratia divina victoriam, non aufert tamen dimicandi materiam: quia et hoc ipsum de misericordia protegentis est, qui naturae mutabili, ne de confecto praelio superbiret, semper voluit superesse quod vinceret.

III. Igitur post sanctae laetitiae dies, quos in honorem Domini a mortuis resurgentis, ac deinde in caelos ascendentis, exegimus, postque perceptum sancti Spiritus donum, salubriter et necessarie consuetudo est ordinata jejunii: ut si quid forte inter ipsa festivitatum gaudia negligens libertas et licentia inordinata praesumpsit, hoc religiosae abstinentiae censura castiget: quae ob hoc quoque studiosius exequenda est, ut illa in nobis, quae hac die Ecclesiae divinitus sunt collata, permaneant. Templum enim facti Spiritus sancti, et majore quam umquam copia divini fluminis irrigati, nullis debemus concupiscentiis vinci, nullis vitiis possideri, ut virtutis habitaculum nulla sit contaminatione pollutum.

IV. Quod utique regente atque adjuvante Domino omnibus obtinere possibile est, si per jejunii purificationem, ac per misericordiae largitatem studeamus et peccatorum sordibus liberari, et caritatis fructibus esse fecundi. Quicquid enim in cibos pauperum, in curationes debilium, in pretia captivorum, et in quaelibet opera pietatis impenditur, non minuitur, sed augetur; nec umquam apud Deum perire poterit, quod fidelis benignitas erogarit, dum quodcumque tribuit ad subsidium, id sibi recondit ad praemium. *Beati* enim *misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 1): neque delictorum memoria erit, ubi testimonium pietatis adfuerit. Quarta igitur et sexta

1) Matth. V, 7.

feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, cujus nos orationibus et a spiritalibus inimicis et a corporeis hostibus confidimus liberari. Per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXIX.

De jejunio Pentecostes II.

I. *Jejunium Pentecostes, de traditione apostolica et institutione Spiritus sancti.*
II. *Quod discrimen inter fidelium jejunia, et jejunia infidelium.*
III. *Quale jejunium, quod non a Spiritu sancto procedit, et ex quo gloria quaeritur humana.*
IV. *Ad Deum referendum esse jejunium, quia omnium desideriorum et operum bonorum auctor est.*

I. Dubitandum non est, Dilectissimi, omnem observantiam christianam eruditionis esse divinae, et quicquid ab Ecclesia in consuetudinem est devotionis receptum, de traditione apostolica 1) et de sancti Spiritus prodire doctrina: qui nunc quoque cordibus

1) *Haec conformia videntur Augustini doctrinae lib.* 4. *de Baptismo cap.* 24. Quod universa tenet Ecclesia, nec Conciliis institutum, sed semper retentum est, non nisi auctoritate apostolica traditum rectissime creditur. *Displicet tamen nonnullis, quod hanc apostolicae traditionis praerogativam Auctor tribuerit etiam jejunio IV. temporum, de quo hic agitur*, *cum hoc jejunium non semper universa ecclesia servaverit. Sed quod in Romana Ecclesia antiqua observantia custodiebatur, apostolicae institutioni tribuendum communi locutione ac sensu inolevisse videtur: ac propterea S. Hieronymus in ep.* 71. *ad Lucinium n.* 6. *licet de observantiis quarumdam Ecclesiarum pecu-*

fidelium suis praesidet institutis, ut ea omnes et obedienter custodiant, et sapienter intelligant. Nam cum in die Pentecostes, quem a Pascha Domini quinquagesimum celebramus, promissus a Domino Spiritus sanctus expectantium mentes majori quam umquam copia et clariore praesentia suae majestatis impleverit; manifestissime patet inter cetera Dei munera, jejuniorum quoque gratiam, quae hodiernam festivitatem indivisa subsequitur, tunc fuisse donatam: ut sicut fuit concupiscentia initium peccatorum, ita sit continentia origo virtutum.

II. In exercendo autem hoc Dei munere, non ideo

liaribus loqueretur, non dubitavit scribere: Unaquaeque provincia abundet in suo sensu, et praecepta majorum leges apostolicas arbitretur. *Observavimus praeterea, Leonem frequenter jejunia et alia christianae pietatis opera apostolicae institutioni idcirco tribuere, quod jejunium et alias ejusdem generis observantias apostolica doctrina commendaverit, licet haec vel illa peculiaris jejunii, aut alterius pii operis determinatio ab Apostolis profecta non fuerit, sed ex apostolica eruditione a Patribus seu majoribus fuerit instituta. Ita collectas quasdam Romanae Ecclesiae proprias, quas* prudenter a Patribus et utiliter *ordinatas agnoscit Serm.* 4. *de Collectis c.* 3. *apostolicae institutioni nihilominus tribuit: quia, inquit Serm.* 3. beatissimi discipuli veritatis (*idest Apostoli*) hoc divinitus inspirata commendavere doctrina, ut quoties caecitas paganorum superstitionibus suis esset intentior, tunc praecipue populus Dei orationibus et operibus pietatis instaret: *occasione autem paganicae superstitionis eas Collectas a Patribus institutas tradit. Similiter jejunium quatuor temporum mensis decimi* a Patribus sancitum *expresse docet S. Pontifex Serm.* 16. *cap.* 2. *inquiens:* Sancti Patres nostri divinitus inspirati, decimi mensis sanxere jejunium: *cum quibus non aliter conciliari potest apostolica traditio seu institutio, cui idem jejunium passim ab eodem adscribitur, nisi quia, ut ait Serm.* 81. *cap.* 1. inter omnia apostolicae instituta doctrinae, quae ex divinae eruditionis fonte manarunt, dubium non est . . . hanc primum ab eis observantiam fuisse conceptam, ut sancti observatione jejunii omnium virtutum regulas inchoarent.

segniores esse debemus, quia et judaei et haeretici saepe ab edendi libertate se continent, et apud ipsos paganos sunt quaedam vana jejunia 1). Aliud enim agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides sanctificat etiam manducantem; apud illos infidelitas polluit jejunantem 2). Unde quia extra Ecclesiam catholicam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo: *Omne quod non est ex fide, peccatum est* 3): cum divisis ab unitate corporis Christi nulla similitudine comparamur, nulla communione miscemur: quod utique nobis saluberrimum maximumque jejunium est. Ad virtutem enim continentiae nihil prius pertinet, quam ab erroribus abstinere: quia tunc demum bene ambulatur, cum per viam veritatis inceditur. Nam quia angusta et ardua declinantes, proclivia et lata sectando, cito in perditionem deveniunt; melior est gradus lentior per iter rectum, quam velocitas festina per devium.

III. Agnoscat ergo catholicus Christianus fructus jejunii sui, quod etiam inter maximas largitates sterilissimum erit, nisi de sancti Spiritus rigatione processerit. Cum enim dicat Apostolus, nullas sibi virtutes sine caritate prodesse 4), idemque dicat, charitatem Dei diffusam esse in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis 5): cavendum est, ne bona quae facere sine bonitate non possumus, elatione perdamus. Nam omni se merito laude dispoliat qui de studiis industriae suae in se magis quam in Domino

1) *Indicantur jejunia a paganis facta ob vanam gloriam, quae idcirco* sub falsitate deceptioni *mox deputantur. Ita etiam Pharisaeorum jejunia, quae Auctor Serm.* 89. *cap.* I. otiosa *appellavit, ad humanam laudem captandam relata commemorat Serm.* 92. *cap.* 2. — 2) *Hujus loci sententia in observationibus illustrabitur.* — 3) Rom. XIV, 23. — 4) I. Cor. XIII, I. — 5) Rom. V, 5.

gloriatur 1): cum beatus David doceat in sanctorum operibus Deum esse laudandum, dicens: *Mirabilis Deus in sanctis suis, Deus Israel ipse dabit virtutem et fortitudinem plebi suae* 2): et iterum: *Domine, in lumine vultus tui ambulabunt, et in nomine tuo exultabunt tota die, et in justitia tua exaltabuntur, quoniam gloria virtutis eorum es tu* 3).

IV. Et ideo, Dilectissimi, secundum eruditionem Spiritus sancti, per quem Ecclesiae Dei omnium virtutum collata sunt dona, suscipiamus alacri fide solemne jejunium: et in mandatis, quae poterimus efficere, contineamus nos ab inflatione jactantiae, ad Dei gloriam cuncta referentes, qui et bonarum est inspirator voluntatum, et bonarum est auctor actionum, dicente Domino: *Sic luceat lumen vestrum coram hominibus, ut videant opera vestra bona, et magnificent Patrem vestrum, qui in coelis est* 4): qui vivit et regnat per omnia saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXX.

De jejunio Pentecostes III. 5)

Ita jejunandum esse, ut quod subtrahitur mensis, impendatur caritati, quae jejunio praecellit.

I. Sanctarum solemnitatum, Dilectissimi, ordine ce-

1) 1. Cor. I, 31. 2. Cor. X, 17. Jerem. IX, 23. — 2) Psalmo LXVII, 36. — 3) Psal. LXXXVIII, 17. — 4) Matth. V, 16. — 5) *Duos antecedentes Sermones in festivitate Pentecostes habitos liquet: nam primus* Hodiernam festivitatem descensioni sancti Spiritus consecratam *initio memorat, et secundus cap.* I. festivitatem hodiernam *item appellat, quam* jejuniorum gratia indivisa subsequitur. *At hunc tertium Sermonem ipso jejuniorum die habitum indicare videntur illa, quibus initio* sanctarum solemnitatum ordinem celebratum, et spiritualis laetitiae devotionem completam *tradit.*

lebrato, et spiritalis laetitiae devotione completa, oportet nos ad salubritatem recurrere parcitatis, remediumque jejunii et exercendis mentibus, et castigandis adhibere corporibus: ut quia nos satis de hoc et divina monita et propria experimenta docuerunt, primum per sacratissimorum dierum recursum divinae pietati gratias referamus, tum sanctae continentiae delicias appetentes, aliquantulum nobis de terrenorum ciborum abundantia subtrahamus: ita ut proficiat eleemosynis quod non impenditur mensis. Tunc enim demum ad animae curationem proficit medicina jejunii, cum abstinentia jejunantis esuriem reficit indigentis. Quia ergo scimus apud misericordem Deum jejuniis praecellere eleemosynae largitatem, dicente ipso Domino: *Date eleemosynam, et omnia munda sunt vobis* 1): si animas nostras a peccatorum sordibus cupimus emundari, eleemosynam pauperibus non negemus, ut in die retributionis ad promerendam Dei misericordiam, misericordiae operibus adjuvemur, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO LXXXI.

De jejunio Pentecostes IV.

I. *Peccati caussam fuisse gulam, ideo abstinentia esse conterendam.*

II. *Tanto magis sapere interiorem hominem, quanto magis exterior a sensuum illecebris se continet.*

III. *Post indulgentiae tempora, ad jejunia recurrendum, ut negligentia vel castigetur, vel non obrepat.*

1) Luc. XI, 41.

IV. *Per jejunium et bona opera mundari hominem a peccatis..*

I. Inter omnia, Dilectissimi, apostolicae instituta doctrinae, quae ex divinae eruditionis fonte manarunt, dubium non est, influente in Ecclesiae principes Spiritu sancto hanc primum ab eis observantiam fuisse conceptam, ut sancti observatione jejunii, omnium virtutum regulas inchoarent: quia multum ad praecepta Dei exequenda prodesset, si christiana militia contra incentiva omnia vitiorum, continentiae se sanctificatione muniret. Cum enim per illecebram cibi irrepserit prima caussa peccati, quo salubriore Dei munere utitur redemta libertas, quam ut noverit abstinere concessis, quae frenare se nescivit a vetitis? *Omnis quidem creatura Dei bona est, et nihil est abjiciendum quod cum grattarum actione percipitur* 1); sed non ad hoc creati sumus, ut foeda et impudenti aviditate omnes mundi copias expetamus tamquam quod licet sumi, non liceat praetermitti.

II. Laudetur Deus, qui hominum usui tam multa donavit; sed agnoscat rationalis animus, majores delicias menti datas esse quam carni. Et cum audit sibi per Spiritum sanctum dici: *Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere* 2): intelligat sibi contra omnia quae sensibus corporeis blandiuntur, temperantiae sectandam esse virtutem, per quam, dum exterioris hominis voluptas minuitur, sapientia interioris augetur. Non enim idem vigor cordis est sub onere cibi, qui sub levitate jejunii; nec eumdem sensum potest satietas generare, quem parcitas. Quia cum caro concupiscens adversus spiritum 3) spiritali

1) I. Tim. IV, 4. — 2) Eccl. XVIII, 30. — 3) Galat. V, 17.

cupiditate superatur, libera obtinetur sanitas et sana libertas: ut et caro mentis judicio, et mens Dei regatur auxilio.

III. Ad hanc ergo utilitatem nos, Dilectissimi, praesens tempus invitat, ut a resurrectione Domini usque ad adventum Spiritus sancti, quinquaginta diebus emensis, quos in laetitia praecipuae festivitatis exegimus, ad jejuniorum remedia recurramus: ne forte per occasionem licentiae blandioris, aliquas negligentiae culpas delectabilium usus inciderit. Terra enim carnis nostrae, nisi assiduis fuerit subacta culturis, cito de segni otio spinas tribulosque producit, et partu degeneri dabit fructum non horreis inferendum, sed ignibus concremandum, dicente Domino: *Omnis plantatio, quam non plantavit Pater meus coelestis, eradicabitur* 1). Custodienda igitur nobis est omnium germinum seminumque generositas, quam ex summi agricolae plantatione concepimus, et vigili solicitudine providendum, ne Dei munera aliqua invidentis inimici fraude violentur, et in paradiso virtutum concrescat silva vitiorum.

IV. Ad declinandum autem hoc malum, nihil est potentius eleemosynis atque jejuniis, dum et carnales cupiditates continentia necat, et desideriorum spiritalium fructus misericordiae cura multiplicat. Unde caritatem vestram solemniter admonemus, ut per castigationem corporis, et per opera pietatis, mundari ab omnium peccatorum sorde cupientes quarta et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus: cujus meritis et orationibus ita nos per omnia credimus adjuvandos, ut misericordia Dei et jejuniis nostris adsit et votis, per Christum Dominum nostrum. Amen.

1) Matth. V, 13.

SERMO LXXXII.

In Natali Apostolorum Petri et Pauli.

I. *Quantum Romae gloria per Religionem, Apostolorum ministerio, creverit.*
II. *Quomodo Romanum imperium Christi imperio servierit.*
III. *Cur Romae primaria Ecclesiae sedes constituta sit?*
IV. *Quanti Petri fortitudo et caritas Romam ingredientis.*
V. *Qui Petri labores, antequam Romam veniret.*
VI. *Petrum, et Paullum Petro consociatum, duo praeclara divini seminis esse germina.*
VII. *In horum festo quantum laetandum.*

I. Omnium quidem sanctarum solemnitatum, Dilectissimi, totus mundus est particeps, et unius fidei pietas exigit, ut quicquid pro salute universorum gestum recolitur, communibus ubique gaudiis celebretur. Verumtamen hodierna festivitas praeter illam reverentiam, quam toto terrarum orbe promeruit, speciali et propria nostrae urbis exultatione veneranda est: ut ubi praecipuorum Apostolorum glorificatus est exitus, ibi in die martyrii eorum 1) sit laetitiae principatus. Isti enim sunt viri, per quos tibi Evangelium Christi, Roma, resplenduit; et quae eras magistra erroris, facta es discipula veritatis. Isti sunt sancti patres tui verique pastores, qui te regnis caelestibus inserendam multo melius multoque felicius condiderunt, quam illi quorum studio prima moe-

1) *Vide Observationes.*

nium tuorum fundamenta locata sunt: ex quibus is, qui tibi nomen dedit, fraterna te caede foedavit. Isti sunt, qui te ad hanc gloriam provexerunt, ut gens sancta, populus electus 1), civitas sacerdotalis et regia, per sacram beati Petri 2) sedem caput Orbis effecta, latius praesideres religione divina, quam dominatione terrena. Quamvis enim multis aucta victoriis, jus imperii tui terra marique protuleris, minus tamen est quod tibi bellicus labor subdidit, quam quod pax christiana subjecit.

II. Deus namque bonus, et justus, et omnipotens, qui misericordiam suam humano generi numquam negavit 3), omnesque in commune mortales ad cognitionem sui abundantissimis semper beneficiis erudivit, voluntariam errantium caecitatem, et proclivem in deteriora nequitiam, secretiori consilio et altiori pietate miseratus est, mittendo Verbum suum aequale

1) I. Petr. II, 9. — 2) *Hic observandum est, quod licet sanctos Petrum et Paullum* Patres et veros pastores *Romanae Urbis Leo dixerit paullo ante;* sedem *tamen episcopalem uni Petro tribuit, ac per eam* caput Orbis *Romam* effectam *tradit, cujus sedis caussa toti Orbi* praesidet, *adeo ut exinde* latius praesideat religione divina, quam dominatione terrena. *Quibus concinunt illa Prosperi in carmine* de Ingratis:

Sedes Roma Petri, quae pastoralis honore
Facta caput mundo, quidquid non possidet armis,
Religione tenet.

Similia leguntur apud Auctorem de Vocat. omnium Gentium lib. 2. *cap.* 16. *Hinc autem primatus dignitas atque auctoritas, quae in totum Orbem, etiam extra Romani imperii fines protenditur, ab imperiali urbe, cui Episcopatus Petri fuit affixus originem habere non potuit, ut quidam Eterodoxorum somniarunt.* — 3) *Antiquissimus Vaticanus Codex idemque Romanus post verbum* negavit *haec addit:* nobis etiam beatos Apostolos et martyres in hac Urbe pro custodia collocavit: *quae forte verba uti Romanae urbis propria, in aliis MSS. Lectionariis ad aliarum Ecclesiarum usum pertinentibus et exinde in collectionibus omissa fuerunt.*

sibi atque coaeternum. Quod caro factum, ita divinam naturam naturae univit humanae, ut illius ad infima inclinatio, nostra fieret ad summa provectio. Ut autem hujus inenarrabilis gratiae per totum mundum diffunderetur effectus, Romanum regnum divina providentia praeparavit: cujus ad eos limites incrementa perducta sunt, quibus cunctarum undique gentium vicina et contigua esset universitas. Disposito namque divinitus operi maxime congruebat, ut multa regna uno confoederarentur imperio, et cito pervios haberet populos praedicatio generalis, quos unius teneret regimen civitatis. Haec autem civitas ignorans suae provectionis auctorem, cum pene omnibus dominaretur gentibus, omnium gentium serviebat erroribus; et magnam sibi videbatur suscepisse religionem, quia nullam respuerat falsitatem. Unde quantum erat per diabolum tenacius illigata, tantum per Christum est mirabilius absoluta.

III. Nam cum duodecim Apostoli, accepta per Spiritum sanctum omnium locutione linguarum, imbuendum Evangelio mundum, distributis sibi terrarum partibus, suscepissent, beatissimus Petrus princeps apostolici ordinis, ad arcem Romani destinatur imperii: ut lux veritatis, quae in omnium gentium revelabatur salutem, efficacius se ab ipso capite per totum mundi corpus effunderet. Cujus autem nationis homines in hac tunc urbe non essent? aut quae usquam gentes ignorarent, quod Roma didicisset? Hic conculcandae philosophiae opiniones, hic dissolvendae erant terrenae sapientiae vanitates, hic confutandus daemonum cultus, hic omnium sacrificiorum impietas destruenda, ubi diligentissima superstitione habebatur collectum, quicquid usquam fuerat variis erroribus institutum.

IV. Ad hanc ergo urbem tu, beatissime Petre Apostole, venire non metuis, et consorte gloriae tuae Paullo Apostolo aliarum adhuc Ecclesiarum ordinationibus occupato, silvam istam frementium bestiarum, constantior quam cum supra mare gradereris 1), ingrederis. Nec mundi dominam times Romam, qui in Caiphae domo expaveras sacerdotis ancillam 2). Numquid aut judicio Pilati, aut saevitia Judaeorum minor erat vel in Claudio potestas, vel in Nerone crudelitas? Vincebat ergo materiam formidinis vis amoris; nec aestimabas pavendos, quos susceperas diligendos. Hunc autem intrepidae caritatis affectum jam tunc profecto conceperas, quando professio tui amoris in Dominum trinae interrogationis est solidata mysterio. Nec aliud ab hac mentis tuae intentione quaesitum est, quam ut pascendis ejus, quem diligeres, ovibus 3), cibum, quo ipse eras opimatus, impenderes.

V. Augebant quoque fiduciam tuam tot signa miraculorum, tot dona carismatum, tot experimenta virtutum. Jam populos, qui ex circumcisione crediderant, erudieras; jam Antiochenam Ecclesiam, ubi primum Christiani nominis dignitas est orta, fundaveras; jam Pontum, Galatiam, Cappadociam, Asiam, atque Bithyniam legibus evangelicae praedicationis imbueras 4); nec aut dubius de proventu operis, aut de spatio tuae ignarus aetatis 5), trophaeum Crucis Christi

1) Matth. XIV, 29. — 2) Ibid. XXV, 70. — 3) Joan. XXI, 15. — 4) *Referri id nequit ad epistolas, siquidem Leo hic describit quae Petrus egerat ante ejus in urbem adventum: prima autem Petri epistola Romae fuit scripta.* — 5) *Petrus* de spatio suae aetatis *non ignarus dici potuit: sive quia Christus Joannis* 21. 19. *praedixerat, eum ad senectutem perventurum:* Cum senior fueris: *sive quia Petrus ep.* 2. *c.* 1. *v.* 14. *scripsit:* Certus quod velox est depositio tabernaculi mei, secundum quod et Dominus noster significavit mihi.

Romanis arcibus inferebas, quo te divinis praeordinationibus anteibant et honor potestatis, et gloria passionis.

VI. Ad quam beatus Coapostolus tuus, vas electionis 1), et specialis magister gentium Paullus occurrens, eo tibi consociatus est tempore, quo jam omnis innocentia, omnis pudor, omnisque libertas sub Neronis laborabat imperio. Cujus furor per omnium vitiorum inflammatus excessum, in hunc eum usque torrentem suae praecipitavit insaniae, ut primus nomini Christiano atrocitatem generalis persecutionis inferret, quasi per sanctorum neces gratia Dei posset extingui; quibus hoc ipsum erat maximum lucrum, ut contemptus vitae hujus occiduae, perceptio fieret felicitatis aeternae. *Pretiosa* est ergo *in conspectu Domini mors sanctorum ejus* 2): nec ullo crudelitatis genere destrui potest sacramento Crucis Christi fundata religio. Non minuitur persecutionibus Ecclesia, sed augetur; et semper dominicus ager segete ditiori vestitur, dum grana, quae singula cadunt, multiplicata nascuntur. Unde duo ista praeclara divini seminis germina in quantam sobolem pullularint, beatorum millia Martyrum protestantur: quae apostolicorum aemula triumphorum, urbem nostram purpuratis et longe lateque rutilantibus populis ambierunt, et quasi ex multarum honore gemmarum conserto uno diademate coronarunt.

VII. De quo praesidio, Dilectissimi, divinitus nobis ad exemplum patientiae et confirmationem fidei praeparato, universaliter quidem in omnium sanctorum commemoratione laetandum est, sed in horum excellentia patrum merito est exultantius gloriandum,

1) Act. IX, 15. — 2) Ps. CXV, 14.

quos gratia Dei in tantum apicem inter omnia Ecclesiae membra provexit, ut eos in corpore, cui caput est Christus 1), quasi geminum constituerit lumen oculorum. De quorum meritis atque virtutibus, quae omnem loquendi superant facultatem, nihil diversum, nihil debemus sentire discretum: quia illos et electio pares, et labor similes, et finis fecit aequales 2). Sicut autem et nos experti sumus, et nostri probavere majores, credimus atque confidimus, inter omnes labores istius vitae, ad obtinendam misericordiam Dei, semper nos specialium patronorum orationibus adjuvandos: ut quantum propriis peccatis deprimimur, tantum apostolicis meritis erigamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, cui est cum Patre et sancto

1) Ephes. I, 22. — 2) *Voces* et electio pares *desunt in antiquiss. Vat. Intelligitur autem electio ad Apostolatum, quo pares fuerunt Petrus et Paullus, quia a Christo uterque Apostolus electus fuit: quod primatui nihil praejudicat: nam, ut Leo tradidit Serm.* 4. *cap.* 2. Unus Petrus eligitur, qui . . . omnibus Apostolis . . . . praeponatur: *et ep.* 10. *cap.* 1. *de Apostolatu loquens, ad quem omnes Apostoli vocati fuerunt*, Hujus muneris sacramentum, *inquit*, ita Dominus ad omnium Apostolorum officium pertinere voluit, ut in beatissimo Petro Apostolorum omnium summo principaliter collocarit. *Dein vero* aequales *illos tradidit non potestate primatus, sed* fine, *idest morte seu martyrio. Haec autem notanda fuere ob postillam Quesnellianae editionis huic loco affixam:* Petrus et Paullus geminus oculus Ecclesiae, alter alteri aequalis. *Ipse etiam Quesnellus in opere inscripto* La discipline de l'Eglise *tom.* I. *pag.* 96. *allatis illis Apostoli ad Cor.* 2. *cap.* 12. Nihil minus fui ab iis, qui sunt supra modum Apostoli, *fatetur totam hanc aequalitatem respicere solum Apostolatum, non vero primatum Apostolatus:* En tout cela l'equalitè ne regarde precisement que l'Apostolat, non le primautè de l'Apostolat: *et hunc quidem primatum non meri honoris, sed praecipuae potestatis ac jurisdictionis primatum esse, ipsi etiam Galli Theologi cum Catholica Ecclesia fatentur: unde et Leo paullo ante cap.* 5. *non merum* honorem, *sed* honorem potestatis *ex* divinis praeordinationibus *Petro attributum agnovit.*

Spiritu eadem potestas, una Divinitas in saecula saeculorum. Amen.

ADMONITIO

IN SERMONEM SEQUENTEM.

Sermonem istum in omnibus editionibus Leoni inscriptum, Eruditissimi Ballerinii adversus dubitationes a Quesnello invectas veluti genuinum ejusdem opus esse agnoscendum demonstrarunt. Id vero efficiunt tum ex stylo, qui plane Leoninus est, tum quod S. Pontifici tribuatur in omnibus Mss. quatuor diversae originis collectionum, nec non in quamplurimis optimae notae Lectionariis tum Vaticanis tum externis. Inter Vaticana eminet illud numero 3835. *signatum, quod certe Romanum, nihil non sincerum Leoni tribuit et ante annos mille exaratum vetustiorem adhuc originem satis prodit, cum s. Pontifex coaeva ferme eidem formula non Sanctus nec Beatus sed* Domnus *appellatur. Quesnellum offenderant nonnulla quae hic occurrunt excerpta ex sermonibus* 3. *et* 4. *ejusdem Leonis in suo Natali: verum hujusmodi repetitiones nec Leoni neque aliis Patribus insuetas fuisse Ballerinii pluribus evincunt exemplis: animadvertunt etiam ambobus festis easdem B. Petri laudes optime aptari: demum in isto sermone omnia apte adeo et cohaerenter connecti, ut idem auctor ac magister pandatur.*

SERMO LXXXIII.

In Natali S. Petri Apostoli.

I. *Petri confessio et excellentia.*
II. *Quid ipsi Christus contulerit.*
III. *Pro ipsius fide oravit, et firmitatem fidei tribuit. Totius Ecclesiae Principem fecit.*

I. Exultemus in Domino, Dilectissimi, et spiritali jucunditate laetemur: quia unigenitus Dei Patris Filius, Dominus noster Jesus Christus ad insinuanda nobis suae dispensationis et Divinitatis mysteria, apostolici ordinis primum beatum Petrum huic civitati dignatus est praerogare, cujus hodierna solemnitas, recurrente triumpho martyrii, specimen et decus contulit orbi terrarum. Hoc enim obtinuit, Dilectissimi, illa confessio, quae a Deo Patre inspirata 1) apostolico cordi, omnia humanarum opinionum incerta transcendit, et firmitatem petrae, quae nullis impulsionibus quateretur, accepit. Evangelica siquidem reserante historia, omnes Apostolos Dominus, quid de se homines opinentur, interrogat. Et tamdiu sermo respondentium communis est, quamdiu humanae intelligentiae ambiguitas explicatur. At ubi quid habeat discipulorum sensus, exigitur, ille primus est in Domini confessione, qui primus est in apostolica dignitate. Qui cum dixisset; *Tu es Christus Filius Dei vivi*, respondit ei Jesus: *Beatus es, Simon Barjona, quia caro et sanguis non revelavit tibi, sed Pater meus qui in caelis est;* idest, ideo beatus es, quia Pater meus te docuit nec opinio te terrena

1) Matth. XVI.

fefellit, sed inspiratio caelestis instruxit: et non caro nec sanguis, sed ille me tibi, cujus sum unigenitus, indicavit. *Et ego*, inquit, *dico tibi;* hoc est, sicut Pater meus tibi manifestavit Divinitatem meam, ita ego notam tibi facio excellentiam tuam. *Quia tu es Petrus;* id est, cum ego sim inviolabilis petra, ego lapis angularis, qui facio utraque unum 1); tamen tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris, ut quae mihi potestate sunt propria, sint tibi mecum participatione communia.

II. *Super hanc Petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* Super hanc, inquit, fortitudinem aeternum extruam templum, et Ecclesiae meae caelo inferenda sublimitas, in hujus fidei firmitate consurget. Hanc confessionem portae inferi non tenebunt, mortis vincula non ligabunt. Vox enim ista, vox vitae est; et sicut confessores suos in caelestia provehit, ita negatores ad inferna demergit. Propter quod dicitur beatissimo Petro: *Tibi dabo claves regni caelorum: et quaecumque ligaveris super terram, erunt ligata et in caelis; et quaecumque solveris super terram, erunt soluta et in caelis.* Transivit quidem etiam in Apostolos alios jus istius potestatis, sed non frustra uni commendatur, quod omnibus intimetur. Petro enim ideo hoc singulariter creditur, quia cunctis Ecclesiae rectoribus Petri forma proponitur. Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur aequitate judicium: nec nimia est vel severitas, vel remissio, ubi nihil erit ligatum, nihil solutum, nisi quod beatus Petrus aut ligaverit, aut solverit.

III. Instante autem passione sua Dominus, quae discipulorum suorum erat turbatura constantiam, *Si-*

1) Ephes. II, 12. 20.

mon, inquit, *Simon, ecce Satanas expostulavit, ut vos cribraret sicut triticum. Ego autem rogavi pro te, ne deficiat fides tua: et tu aliquando conversus confirma fratres tuos, ne intretis in tentationem* 1). Commune erat omnibus Apostolis periculum de tentatione formidinis, et divinae protectionis auxilio pariter indigebant, quoniam diabolus omnes exagitare, omnes cupiebat elidere; et tamen specialis a Domino Petri cura suscipitur, et pro Petri fide proprie supplicatur, tamquam aliorum status certior sit futurus, si mens principis victa non fuerit. In Petro ergo omnium fortitudo munitur, et divinae gratiae ita ordinatur auxilium, ut firmitas, quae per Christum Petro tribuitur, per Petrum Apostolis conferatur. Nam et post resurrectionem suam Dominus beato Petro Apostolo post regni claves, ad trinam aeterni amoris professionem, mystica insinuatione ter dixit: *Pasce oves meas* 2): quod et nunc proculdubio facit, et mandatum Domini pius pastor exequitur, confirmans nos exhortationibus, et pro nobis orare non cessans, ut nulla tentatione superemur. Si autem hanc pietatis suae curam omni populo Dei, sicut credendum est, ubique praetendit, quanto magis nobis alumnis suis opem suam dignatur impendere, apud quos in sacro beatae dormitionis toro, eadem qua praesedit carne requiescit? Cum itaque, Dilectissimi, tantum nobis videamus praesidium divinitus institutum, rationabiliter et juste in ducis nostri meritis et dignitate laetamur, gratias agentes sempiterno Regi Redemptori nostro Domino Jesu Christo, quod tantam potentiam dedit ei, quem totius Ecclesiae principem fecit, ad gloriam et laudem nominis sui: cui est honor et gloria in saecula saeculorum. Amen.

1) Luc. XXII, 31, — 2) Joan. XXI.

ADMONITIO

IN SERMONEM SEQUENTEM.

Ad Attilanam cladem, quae dicuntur in hoc Sermone, referenda esse censet Card. Baronius ad an. 452. *et* 455. *De direptione Vandalica potius intelligenda esse, nonnulla Sermonis verba persuadent. Significat enim consuevisse populum, superioribus scilicet annis, confluere ad gratias Deo agendas,* ob diem castigationis et liberationis. *Dolet Romanos,* nec de correptione compungi, nec de remissione laetari. *Eisdem objicit vocem hanc propheticam:* Flagellasti eos, et non doluerunt; castigasti, et noluerunt accipere disciplinam. *Misericordiae Dei imputat quod* corda furentium barbarorum mitigare dignatus est. *Quae omnia magis vastitati Romanae urbi a Vandalis illatae convenire videntur, quam irruptioni Attilae, a quo urbs nihil damni passa est, Barbaro, antequam illuc irrumperet, divinitus mitigato. Sed haec clarius adhuc elucent ex his capitis* 1. *verbis:* Quis hanc urbem, *inquit;* reformavit saluti? quis a captivitate eruit? quis a caede defendit? *Haec, inquam, clare innuunt de urbe a Vandalis occupata Leonis Sermonem esse explicandum. Nemo enim saluti restituitur nemo eruitur a captivitate, qui non in hostium fuerit potestate, et cujus salus in summum discrimen adducta non fuerit. Denique quod a caede defensam commemorat civitatem, omnino congruit Miscellae historiae narrationi, quae ita habet: Gensericus continuo vacuam praesidio civitatem capit, et occursu Leonis Papae mitigatus, ab incendio, caedibus atque suppliciis urbem immunem servavit.*

Porro sermonem habitum in octava Apostolorum titulus notat: at in eo fit mentio de Ludis Circensibus, qui in antiquis calendariis aliis quibusdam diebus adnotantur, diei vero octavae Apostolorum tantummodo Ludi Apollinares adsignantur. Primo animadvertendum quod cum in exordio Sermonis S. Pontifex queratur de paucitate concurrentium ad Petri Ecclesiam, quo olim cunctus populus ad agendas gratias confluebat, *satis indicat Sermonem habitum non primo anno, quo Roma a Vandalis capta et liberata fuit, idest an.* 455. (*eo enim initio major erat ad Ecclesiam concursus*) *sed aliquot annis post, cum pristina devotio refriguerat; ac proinde hic Sermo ad postremos Leonis annos pertinet.*

Ad Ecclesiam vero S. Petri, licet non nominetur expresse, ideo gratiarum actio indicta videtur, quia in ipso die festo S. Petri Roma liberata fuit. Etenim die 12. *Junii obiit Maximus Imperator, teste Anonymo Cuspiniani, quem integrum ediderunt Bollandistae e MS. Caesareo tom.* 6. *Junii part.* 2. *pag.* 187. *Tres post ejus obitum dies Gensericum cum Vandalis Romam occupasse Theophanes narrat. Per dies autem quatuordecim eam depraedasse traditur tum a laudato Anonymo Cuspiniani, tum a S. Prospero in Chronico, ubi praeterea eosdem Vandalos post memoratos quatuordecim dies Roma discessisse satis indicat, uno contextu scribens:* Per quatuordecim igitur dies secura et libera scrutatione omnibus opibus suis Roma evacuata est, multaque millia captivorum . . . Carthaginem adducta sunt. *Nunc si supputatio trium et quatuordecim dierum fiat a Maximi nece, seu a die* 12. *Junii ad evacuationem et libertatem Romanae urbis, hanc invenies incidisse in diem* 29. *ejusdem mensis. Igitur liberata*

in die S. Petri Romana urbe, mox gratiarum actio ad S. Petrum indicta fuit aliquo die subsequenti infra Octavam ejusdem Apostoli. Ludi autem Circenses, qui in hoc Sermone indicantur, haud intelligi debent ludi eodem die concurrentes, cui haec supplicatio addicta fuerat; sed possunt referri ad ludos Apollinares, qui in die Octavae incipiebant, et saltem die 13. *habebantur* in Circo, *ut ex Calendariis antiquis constat. Meram scilicet comparationem S. Pontifex instituit inter ludos Circenses, aliaque spectacula, in quibus magna erat frequentia, et inter supplicationem memoratam, quae* pene ab omnibus proxime fuerat neglecta; *ubi vox* proxime *diem paullo anteriorem ei supplicationi deputatum designat.*

SERMO LXXXIV.

In Octavis Apostolorum Petri et Pauli
De neglecta solemnitate.

I. *Romanos Circensibus ludis deditos, periculose beneficiorum Dei oblitos.*
II. *Romae liberationem a Barbaris non stellarum effectum, sed Dei esse donum grato animo recolendum.*

I. Religiosam devotionem, Dilectissimi, qua ob diem castigationis et liberationis nostrae, cunctus fidelium populus ad agendas Deo gratias confluebat, pene ab omnibus proxime fuisse neglectam, ipsa paucorum, qui adfuerunt, raritas demonstravit: et cordi meo multum tristitiae intulit, et plurimum timoris incussit. Magnum enim periculum est, homines esse

ingratos Deo, et per oblivionem beneficiorum ejus, nec de correptione compungi, nec de remissione laetari. Vereor igitur, Dilectissimi, ne vox illa prophetica tales increpasse videatur, quae dicit: *Flagellasti eos, et non doluerunt; castigasti eos, et noluerunt accipere disciplinam* 1). Quae enim in eis correctio ostenditur, in quibus tanta aversio reperitur? Pudet dicere, sed necesse est non tacere: plus impenditur daemoniis, quam Apostolis; et majorem obtinent frequentiam insana spectacula, quam beata Martyria 2). Quis hanc urbem reformavit saluti? quis a captivitate eruit? quis a caede defendit? ludus Circensium, an cura Sanctorum? quorum utique precibus divinae censurae flexa sententia est, ut qui merebamur iram, servaremur ad veniam.

II. Tangat, obsecro, Dilectissimi, cor vestrum illa sententia Salvatoris, qui cum decem leprosos misericordiae virtute mundasset 3), unum tantum ex eis dixit ad agendas gratias revertisse: significans videlicet de ingratis, quod huic pietatis officio, etiam si corporis assecuti sunt sanitatem, non tamen sine animi impietate defuerunt. Ne ergo ista ingratorum nota etiam vobis, Dilectissimi, possit adscribi, revertimini ad Dominum intelligentes mirabilia, quae in nobis dignatus est operari: et liberationem nostram, non, sicut opinantur impii, stellarum effectibus, sed ineffabili omnipotentis Dei misericordiae deputantes, qui corda furentium Barbarorum mitigare dignatus est, ad tanti vos beneficii memoriam toto fidei vigore conferte. Gravis negligentia majore satisfactione curanda est. Ad emendationem nostram utamur lenitate parcentis: ut beatus Petrus, et omnes sancti, qui nobis

1) Jerem. V, 3. — 2) Martyria *hoc loco Ecclesias in honorem Martyrum dicatas significat.* — 3) Luc. XVII, 14.

semper in multis tribulationibus adfuerunt, obsecrationes nostras pro vobis apud misericordem Deum juvare dignentur, per Christum Dominum nostrum. Amen.

SERMO LXXXV.

In Natali S. Laurentii Martyris.

I. *Quid intersit inter Christi et Martyrum mortem.*
II. *Quae utriusque efficacia.*
III. *Laurentii et facultates et fidem Ecclesiae servantis fortitudo.*
IV. *Caritate Laurentium invincibilem factum.*

I. Cum omnium, Dilectissimi, summa virtutum, et totius plenitudo justitiae de illo amore nascatur, quo Deus proximusque diligitur, in nullis profecto hic amor sublimius excellere clariusque fulgere, quam in beatissimis Martyribus invenitur: qui Domino nostro Jesu Christo pro omnibus hominibus mortuo tam propinqui sunt imitatione caritatis, quam similitudine passionis. Quamvis enim illi dilectioni, qua Dominus nos redemit 1), nulla cujusquam benignitas possit aequari: quia aliud est pro justo mori hominem sua necessitate moriturum, aliud pro impiis occumbere a debito mortis alienum: multum tamen universis hominibus etiam Martyres contulerunt, quorum fortitudine ita ejus largitor usus est Dominus, ut poenam mortis et atrocitatem crucis nulli suorum vellet esse terribilem, sed multis faceret imitabilem. Si ergo

1) Rom. V, 8.

nullus bonus sibi soli est bonus, nec cujusquam sapientis sibi tantum sapientia est amica; et haec verarum natura virtutum est, ut multos a tenebroso abducat errore, qui earum clarus est lumine: ad erudiendum Dei populum nullorum est utilior forma, quam Martyrum. Eloquentia sit facilis ad exorandum, sit ratio efficax ad suadendum; validiora tamen sunt exempla quam verba; et plus est opere docere quam voce.

II. In quo excellentissimo genere doctrinae beatus Martyr Laurentius, cujus passione dies hodiernus illustris est, quam gloriosa polleat dignitate, etiam persecutores ipsius sentire potuerunt; cum illa mirabilis animi fortitudo, de Christi principaliter amore concepta, non solum ipsa non cederet, sed etiam alios exemplo suae tolerantiae roboraret. Cum enim furor gentilium potestatum in electissima quaeque Christi membra saeviret, ac praecipue eos qui ordinis erant sacerdotalis, impeteret; in Levitam Laurentium, qui non solum ministerio sacramentorum, sed etiam dispensatione ecclesiasticae substantiae praeeminebat, impius persecutor efferbuit, duplicem sibi praedam de unius viri comprehensione promittens, quem si fecisset sacrae pecuniae traditorem, faceret etiam verae religionis exortem. Armatur itaque gemina face homo pecuniae cupidus et veritatis inimicus: avaritia, ut rapiat aurum; impietate, ut auferat Christum. Postulat sibi ab immaculato sacrarii praesule opes ecclesiasticas, quibus avidissimus inhiabat, inferri. Cui Levita castissimus ubi eas repositas haberet ostendens, numerosissimos sanctorum pauperum obtulit greges, in quorum victu atque vestitu inamissibiles condiderat facultates, quae tanto integrius erant salvae, quanto sanctius probabantur expensae.

III. Fremit ergo praedo frustratus, et in odium religionis, quae talem divitiarum usum instituisset, exardescens, direptionem thesauri potioris aggreditur; ut apud quem nullam denariorum substantiam reperisset, illud depositum, quo sacratius erat dives, auferret. Renuntiare Christo Laurentium jubet, et solidissimam illam levitici animi fortitudinem diris parat urgere suppliciis. Quorum ubi prima nihil obtinent, vehementiora succedunt. Laceros artus, et multa verberum sectione conscissos, subjecto praecipit igne torreri: ut per cratem ferream, quae jam de fervore continuo vim in se haberet urendi, conversorum alterna mutatione membrorum, fieret cruciatus vehementior, et poena productior.

IV. Nihil obtines, nihil proficis saeva crudelitas. Subtrahitur inventis tuis materia mortalis, et Laurentio in caelos abeunte, tu deficis. Flammis tuis superari caritatis Christi flamma non potuit; et segnior fuit ignis qui foris ussit, quam qui intus accendit. Servisti, persecutor, Martyri, cum saevisti: auxisti palmam, dum aggeras poenam. Nam quid non ad victoris gloriam ingenium tuum reperit, quando in honorem transierunt triumphi, etiam instrumenta supplicii? Gaudeamus igitur, Dilectissimi, gaudio spiritali, et de felicissimo incliti viri fine gloriemur in Domino, qui est mirabilis in sanctis suis 1), in quibus nobis et praesidium constituit et exemplum: atque ita per universum mundum clarificavit gloriam suam, ut a Solis ortu usque ad occasum, leviticorum luminum coruscante fulgore, quam clarificata est Jerosolyma Stephano, tam illustris fieret Roma Laurentio. Cujus oratione et patrocinio adjuvari nos sine cessa-

1) Ps. LXVII, 36.

tione confidimus: ut quia *omnes*, sicut Apostolus ait, *quicumque volunt in Christo pie vivere, persecutionem patiuntur* 1), corroboremur spiritu caritatis, et ad superandas omnes tentationes constantis fidei perseverantia muniamur. Per Dominum nostrum Jesum Christum, viventem et regnantem cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum, Amen.

SERMO LXXXVI.

De jejunio septimi mensis I.

I. *Indicit jejunium ex auctoritate, suadet ex caritate, ut corpus castigetur, et pauper adjuvetur.*
II. *Parum esse nulli auferre proprium, nisi et pauperi tuum largiaris.*

I. Observantiam quidem vestram, Dilectissimi, ita novimus esse devotam, ut animas vestras non solum legitimis, sed etiam voluntariis jejuniis excolatis. Verumtamen adjicienda est huic studio etiam nostrae admonitionis exhortatio, ut si qui sunt in hoc exercitio tardiores, in his saltem diebus communi abstinentiae se obedienter adjungant, in quibus nos oportet sacratissimam consuetudinem attentius celebrare, ut per humilitatem jejunii contra omnes hostes nostros divinum mereamur auxilium. Res enim est praecipui operis, quam et ex auctoritate indicimus, et ex caritate suademus: ut paulullum edendi libertate compressa, castigationi corporum, et pauperum studeamus alimoniae, quos qui reficit animam suam pascit, et temporales epulas in delicias mutat aeternas.

II. In locum igitur malarum cupiditatum, sancto-

1) I. Tim. III, 12.

rum desideriorum incrementa succedant. Cesset iniquitas, sed non sit otiosa justitia. Quem nullus patitur opprimentem, sentiat aliquis adjuvantem. Parum est enim non auferre aliena, nisi largiaris et propria. Sub oculis justi judicis sumus, qui novit quantam unicuique bene operandi dederit facultatem. Non vult otiosa esse munera sua, qui servis suis sic mensuras mysticorum distribuit talentorum, ut creditum qui liberaliter erogasset, augeret; qui steriliter servasset, amitteret 1). Et ideo, Dilectissimi, quia septimi mensis jejunium celebrare nos convenit, sanctitatem vestram monemus, ut quarta et sexta feria jejunemus; sabbato vero apud beatum Petrum Apostolum pariter vigilemus, cujus suffragantibus meritis ab omnibus tribulationibus mereamur absolvi: per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXXVII.

De jejunio septimi mensis II.

I. *Diabolo per continentiam esse resistendum, qui jacti in primis parentibus seminis fructum per illecebram edendi requirit in nobis.*

II. *Jejunium et alienae et propriae cujusque saluti plurimum prodesse.*

III. *Abundantiores sint eorum eleemosynae, qui nequeunt jejunare.*

IV. *Divitias in tuto collocari et augeri, cum pauperibus erogantur.*

I. Deus humani generis conditor et redemptor,

1) Matth. XXV, 28. Luc. XIX, 26.

qui nos ad promissiones vitae aeternae per semitas vult ambulare justitiae, quia non defuturae erant tentationes, quae nobis in itinere virtutum insidiosis adversarentur occursibus, multis nos praesidiis, Dilectissimi, quibus laqueos diaboli obtereremus, instruxit: inter quae hoc famulis suis saluberrimum contulit, ut contra omnes inimici dolos, fortitudine se continentiae et operibus pietatis armarent. Ille enim, qui ab initio primis hominibus interdicti cibi inseruit appetitum, et male credulis per illecebram edendi, omnium concupiscentiarum virus infudit 1), easdem fraudes retractare non desinit; et in natura, quam scit suis seminibus esse vitiatam, sationis suae germen inquirit, ut ad labefactanda studia virtutis, desiderium voluptatis accendat. Quoniam poena ipsius est, provectio christiana: nec potest eorum animos aliquo modo laedere, qui noverunt, auxiliante Domino, in sua carne regnare. Rationabili ergo moderatione sanctoque proposito frenandae sunt rebelles cupiditates, nec sinendum est ut castis et spiritalibus desideriis corporales concupiscentiae reluctentur. Agnoscat interior homo, exterioris sui se esse rectorem; ut mens divino gubernata dominatu, terrenam substantiam in bonae voluntatis cogat obsequium. Nec enim deest nobis ad hunc ordinem conservandum, misericordissimi Regis auxilium, qui nos saluberrimae observantiae ratione informavit, praefiniens nobis per temporum recursus quosdam jejuniorum dies, in quibus castigatione corporum virtus roboraretur animorum.

II. Hujus autem remedii munus, Dilectissimi, etiam in isto, qui septimus est, mense dispositum

1) Gen. III, 5.

est, quod nos prompta convenit alacritate suscipere; ut praeter illam abstinentiam, qua quisque se peculiariter atque privatim secundum modum suae possibilitatis exercet, haec quae omnibus simul indicitur, animosius celebretur. Nam in omni agone certaminis christiani, utilitas continentiae plurimum valet, ita ut quidam saevissimorum spiritus daemonum, qui ab obsessis corporibus nullis exorcizantium fugantur imperiis, sola jejuniorum et orationum virtute pellantur, dicente Domino: *Hoc genus daemoniorum non ejicitur, nisi in jejunio et oratione* 1). Grata ergo est Deo, et terribilis diabolo jejunantis oratio: nec latet quantum acquirat saluti suae, quae tantum praestat alienae.

III. In hac sane observantia, Dilectissimi, quamvis omnes nos unanimiter oporteat esse devotos, si qui tamen sunt, quorum voluntati aliqua obsistat infirmitas, laborem qui supra vires est corporum, redimant impendiis facultatum. Multa enim sunt opera pietatis, quae ipsam edendi necessitatem merito ampliore commendent 2), si jejunantium purificationem studio benignitatis acquirunt. Nam cum ii, qui nihil omittunt de humiliatione jejunii, sub sterili fatigatione desudent 3), nisi se eleemosynarum, qua possunt, erogatione sanctificent; dignum est, ut in alimoniam pauperum abundantior sit eorum largitio, quorum ad abstinendum minor est fortitudo. Quod ergo quis in sua sibi infirmitate non denegat, alienae inopiae libenter impendat: et propriam necessitatem faciat sibi

1) Matth. XVII, 20. Marc. IX, 28. — 2) *Ita omnes et editiones et codices, sed forte legendum* compensent. — 3) *Id intelligetur ex sermone* 18. *de jejunio X. mensis* 7. *c.* 3. *ubi Leo ad eleemosynas cum jejunio jungendas hortaturus sterile indicat quod pietatis ac eleemosynae fructibus caret.*

cum indigente communem. Non culpatur infirmus jejunium solvens, a quo cibum accipit pauper esuriens; nec escam sumendo polluitur, qui eleemosynam impertiendo mundatur, dicente Domino: *Date eleemosynam, et ecce omnia munda sunt vobis* 1).

IV. In quo opere, Dilectissimi, etiam ii, qui ab epularum delectatione se continent, fructus sibi debent misericordiae comparare, ut quod abundantius seminaverint, copiosius metant 2). Non enim umquam agricolae suo seges ista mentitur, aut incertam spem habet operis, cultura pietatis. Quicquid hoc modo serentis manu spargitur, non aestus urit, non torrens trahit, non grando prosternit. Incolumes semper sunt omnes pietatis expensae: nec solum integrae manent, sed et modo augentur, et qualitate mutantur. De terrenis caelestia prodeunt, de parvis magna gignuntur, et temporale donum in praemium transit aeternum. Quisquis igitur divitias amas, quisquis multiplicari quae possides, concupiscis, in haec lucra accendere, in haec rerum tuarum augmenta suspira, de quibus nihil fur abripit, nihil tinea corrumpit, nihil rubigo consumit 3). Noli desperare de fenore, noli de accipiente diffidere. *Quod uni horum fecistis, mihi fecistis* 4), quis dicat, intellige: et apud quem opes tuas colloces, perspicacibus fidei oculis securus agnosce. Non dubitet de receptione, cui Christus debitor est. Non sit anxia liberalitas, nec triste jejunium: *Hilarem enim datorem diligit Deus* 5), qui fidelis est in verbis suis, et abundanter largita retribuit, quae benigne largienda donavit Jesus Christus Dominus noster, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

1) Luc. XI, 41. — 2) I. Cor. IX, 6. — 3) Matth. VI, 19. — 4) Matth. XXV, 40, — 5) 2. Cor. IX, 7.

SERMO LXXXVIII.

De jejunio septimi mensis III.

I. *Jejunia, sine quibus antiquis justitia Dei non est placata, nobis quoque esse necessaria.*
II. *Multo petentiora esse, quando ab omnibus simul fidelibus celebrantur.*
III. *Debere se quemque interdum curis subtrahere, ut saluti suae intentius vacet. Unitas orationis quam potens sit.*
IV. *Plurimum valere apud Deum consensum bonorum. Animum, non censum in eleemosynis pensari.*
V. *Quemque debere pro facultate sua eleemosynas erogare sine diffidentia.*

I. Ad exorandam, Dilectissimi, misericordiam Dei, et ad renovandum statum fragilitatis humanae, quantum valeant religiosa jejunia, sanctorum Prophetarum praedicatione cognoscimus; qui divinae justitiae commotionem, quam frequenter populus Israel merito iniquitatis inciderat, nonnisi jejunio protestantur posse placari. Unde et Joel Propheta admonet dicens: *Haec dicit Dominus Deus vester: Convertimini ad me in toto corde vestro, in jejunio, et fletu, et planctu, et disrumpite corda vestra, et non vestimenta vestra, et convertimini ad Dominum Deum vestrum: quia misericors est, et patiens, et magnanimus, et multum misericors* 1). Et iterum: *Sanctificate jejunium, praedicate curationem, congregate plebem, sanctificate Ecclesiam* 2): Quae cohortatio, Dilectissimi, nostris quoque est amplectenda temporibus, quia

1) Joel. II, 12. — 2) Ibid, 15.

hujus curationis remedia, etiam a nobis sunt necessarie praedicanda: ut in observantia sanctificationis antiquae, quod perdidit judaica praevaricatio, acquirat christiana devotio.

II. Divinarum autem reverentia sanctionum, inter quaelibet spontaneae observantiae studia, habet semper privilegium suum: ut sacratius sit quod publica lege celebratur, quam quod privata institutione dependitur. Exercitatio enim continentiae, quam sibi quisque proprio indicit arbitrio, ad utilitatem cujusdam pertinet portionis; jejunium vero, quod universa Ecclesia suscipit, neminem a generali purificatione sejungit: et tunc fit potentissimus Dei populus, quando in unitatem sanctae obedientiae omnium fidelium corda conveniunt, et in castris militiae christianae similis ex omni parte praeparatio, et eadem est ubique munitio. Fremat licet cruenti hostis pervigil furor, et latebrosas undique praetendat insidias; neminem tamen capere, neminem poterit vulnerare, si nullum inermem, nullum desidem, nullum invenerit ab opere pietatis exortem.

III. Ad hujus ergo invictae unitatis potentiam, Dilectissimi, etiam hoc nos solemne jejunium septimi mensis invitat: ut a curis saecularibus actibusque terrenis liberos ad Dominum animos erigamus. Et quia hanc intentionem semper necessariam non omnes possumus habere perpetuam, saepiusque per humanam fragilitatem a supernis in terrena recidimus; istis saltem diebus, qui nobis ad saluberrima sunt remedia praestituti, mundanis nos occupationibus subtrahamus, et aliquid temporis, quod prosit ad bona aeterna, furemur. *In multis enim* 1), sicut scriptum

1) Jacob. III, 2.

est, *offendimus omnes*. Et licet quotidiano Dei munere, a diversis contaminationibus emundemur; inhaerent tamen incautis plerumque maculae crassiores, quas oporteat diligentiori cura ablui, et impendio majore deleri. Plenissima autem peccatorum obtinetur abolitio, quando totius Ecclesiae una est oratio, et una confessio. Si enim duorum vel trium sancto pioque consensui omnia quae poposcerint Dominus praestanda promittit 1); quid negabitur multorum millium plebi, unam observantiam pariter exequenti, et per unum spiritum concorditer supplicanti?

IV. Magnum est in conspectu Domini, Dilectissimi, valdeque pretiosum, cum totus Christi populus eisdem simul instat officiis, et in utroque sexu omnes gradus, omnesque ordines eodem cooperantur affectu; cum in declinando malo ac faciendo bono, par cunctorum et una sententia est; cum in operibus servorum suorum glorificatur Deus; et totius pietatis auctori in multa gratiarum actione benedicitur. Aluntur esurientes, vestiuntur nudi, visitantur infirmi, et nemo quod suum est, quaerit, sed quod alterius, dum ad relevandam alienam miseriam unicuique mensura sua sufficit, et facile est invenire hilarem largitorem, ubi modum operis ratio temperat facultatis. Per hanc autem Dei gratiam, *quae operatur omnia in omnibus* 2), communis fidelium fructus et commune fit meritum. Quoniam quidem potest et eorum par esse animus, quorum impar est census: et cum alter de alterius laetatur largitate, cui aequari non potuit impendio, aequatur affectu. Nihil in tali populo inordinatum, nihilque diversum est, ubi ad unum pietatis vigorem omnia sibi totius corporis membra consen-

1) Matth. XVIII, 20. — 2) I. Cor. XII, 6.

tiunt; nec de sua tenuitate confunditur, qui de aliorum opulentia gloriatur. Decus enim universitatis, est excellentia portionis; et cum Dei spiritu omnes agimur, non solum illa nostra sunt, quae ipsi gerimus, sed etiam illa, de quibus in aliorum actione gaudemus 1).

V. Amplectamur igitur, Dilectissimi, beatam istam sacratissimae unitatis soliditatem, et solemne jejunium concordante proposito bonae voluntatis ineamus. Nihil a quoquam arduum, nihil asperum quaeritur, nec aliquid nobis, quod vires nostras excedat, indicitur, sive in abstinentiae castigatione, sive in eleemosynae largitate. Sciunt singuli quid possint, quidve non possint. Ipsi modulum suum pendant: ipsi justa et rationabili taxatione se censeant; ut sacrificium misericordiae non cum tristitia offeratur, nec inter damna numeretur. Hoc pio impendatur operi, quod cor justificet, quod conscientiam lavet, quod denique et accipienti prosit et danti. Felix quidem ille est animus multumque mirabilis, qui facultatum defectionem benefaciendi amore non metuit, et daturum sibi eroganda non diffidit, a quo quod erogaret, accepit. Sed quia magnanimitas ista paucorum est, et plenum etiam pietatis est ut suorum curam quisque non deserat; nos perfectioribus non praejudicantes, ea vos regula generaliter cohortamur, ut mandatum Dei secundum possibilitatis vestrae mensuram operemini. Hilarem enim benevolentiam esse decet: quae sic suam temperet largitatem, ut de illa et pauperum refectio gaudeat, et domestica sufficientia non laboret. *Qui autem ministrat semen seminanti, et panem ad manducandum praestabit, et*

1) Rom. VIII, 5.

multiplicabit semen vestrum, et augebit incrementa frugum justitiae vestrae 1). Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum pariter vigilias celebremus, cujus meritis et orationibus confidimus nobis per omnia misericordiam Dei nostri esse praestandam: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO LXXXIX.

De jejunio septimi ménsis IV.

I. *Jejunium a Christianis gratia Dei impletum quantum praestet observantia carnali Judaeorum.*
II. *Commune et publicum privato esse anteferendum, ut majoris meriti et efficaciae.*
III. *Innumera esse tela diaboli, quae ab eo solo vitantur, qui Deum super omnia diligit.*
IV. *Quaedam tempora electa, ut ad divina respiremus.*
V. *Jejunio subjungendam eleemosynam, maxime erga fideles.*
VI. *Pauperes patientia, divites misericordia salvandos.*

I. Praedicationem nostram, Dilectissimi, familiaris vobis adjuvat consuetudo, et ratio temporis commendat officium sacerdotis, ne aut onerosum videatur aut arduum, quod et praeceptum exigit legis, et devotio temperat voluntatis: quae cum in unum, gratia Dei auxiliante, conveniunt, non *littera occidit, sed spiritus vivificat* 2). *Ubi autem spiritus Dei, ibi liber-*

1) 2. Cor. IX, 10. — 2) I. Cor. VIII, I.

tas 1), quae legem non timore exequitur, sed amore. Obedientia enim mollit imperium, nec dura ibi necessitate servitur, ubi diligitur quod jubetur. Cum ergo vos, Dilectissimi, ad quaedam quae etiam in veteri testamento instituta sunt, cohortamur, non judaicae vos observantiae jugo subdimus, nec consuetudinem vobis populi carnalis indicimus. Excellit super illorum jejunia, continentia christiana: et si quid nobis atque illis commune est in temporibus 2), non concordat in moribus. Habeant illi nudipedalia sua 3), et in tristitia vultuum ostentent otiosa jejunia 4); nos in nullo ad habitus nostri honestatem 5) dissimiles, nec a justis et necessariis operibus abstinentes, edendi licentiam simplici parcitate cohibemus: ut in usu ciborum modus eligatur, non creatura damnetur 6).

1) 2. Cor. III. 17. — 2) *Jejunium scilicet decimi et septimi mensis ex observantia veteris legis assumptum Leo saepe commemorat; et eatenus Judaeis* commune in temporibus *hoc loco traditur.* — 3) *Ritum ex pharisaica procul dubio superstitione descendentem arguit: nihil enim tale praescriptum Judaeis in Scriptura legimus. Haustus porro ex Ethnicorum consuetudine, quam commemorat Tertullianus lib. de jejuniis in fine:* sed et omnem, *inquit*, παπεινοφρόνησιν Ethnici agnoscunt. Cum stupet caelum, et aret annus, nudipedalia denuntiantur *etc. Haeresim commemorat Augustinus hominum nudis pedibus semper ambulantium, eo quod Dominus Moisen, Josue, et Isaiam nudis pedibus ambulare jusserit.* Haeresi 68. — 4) *Respicit hic ad illa Matth.* 6. 16. *de hypocritis jejunantibus.* Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam: *et ideo* otiosa *ejusmodi jejunia appellat, quod aeterna mercede careant. Confer quae traduntur Serm.* 92. *c.* 2. — 5) *Forte* ab habitus nostri honestate. — 6) *Innuuntur cibi, quos Hebraei velut immundos damnabant, ut caro suina, sanguis etc. Ab his autem abstinebant Christiani etiam Leonis aetate in jejunio quatuor temporum, eo quod carnes non comederent parcitatis ac temperantiae nomine, non vero quod aliquem cibum hebraica superstitione reprobarent.*

II. Quamvis autem unicuique nostrum liberum sit voluntariis castigationibus proprium corpus afficere, et nunc moderatius, nunc vero districtius repugnantes spiritui carnales concupiscentias edomare; quibusdam tamen diebus ab omnibus oportet pariter celebrari generale jejunium, et tunc est efficacior sacratiorque devotio, quando in operibus pietatis totius Ecclesiae unus animus et unus est sensus. Publica enim praeferenda sunt propriis: et ibi intelligenda est praecipua ratio utilitatis, ubi vigilat cura communis. Teneat igitur diligentiam suam observantia singulorum, et contra nequitiae spiritalis insidias, implorato divinae protectionis auxilio, caelestia quisque arma corripiat. Sed ecclesiasticus miles, etiam si specialibus praeliis possit fortiter facere, tutius tamen et felicius dimicabit, si contra hostem palam in acie steterit: ubi non suis tantum viribus certamen ineat, sed sub invicti regis imperio, fraternis consociatus agminibus, bellum universale conficiat. Minori enim discrimine plures confligunt cum hoste, quam singuli: nec facile patet vulneri, quem opposito scuto fidei, non sua tantum, sed etiam aliorum fortitudo defendit: ut ubi una est omnium caussa, sit una victoria.

III. Quia igitur adversarius noster insidiari nobis diversa tentationum arte non desinit, et haec est una versutiarum ejus intentio, ut redemptos Christi sanguine a mandatis Dei possit abducere; omni diligentia praecavendum est, ut nullis inimici jaculis vulneremur. Tela enim ipsius non sunt aspera corporis sensibus, sed nimium carni, ut animae noceant, blandiuntur. Trahunt oculos ad varias cupiditates, ut de mundi pulchritudine, aut concupiscentiae accendantur faces, aut superstitionum gignantur errores 1). Per

1) *Respicere videtur superstitionem Gentium, quae astrorum*

insidiosos etiam sonos mollibus ictibus pulsatur auditus, ut animi soliditas illecebrosa modulatione solvatur, et letalium consuetudine suavitatum incauta et parum sobria corda capiantur. Sed hos diaboli dolos inefficaces et irritos faciunt divinae praesidia gratiae, et evangelicae praecepta doctrinae. Quoniam qui acceperunt Spiritum sanctum, et a quibus timor Domini, non de poenae formidine, sed de Dei caritate conceptus est, illaeso fidei pede laqueos talium conterunt captionum, ut creaturarum omnium pulchritudine ad gloriam et laudem sui utantur auctoris, eumque diligant super omnia, per quem facta sunt omnia 1).

IV. In hujus admirationem, Dilectissimi, omnium fidelium tendat affectio; de hoc sibi delectationes non corruptibiles, sed aeternas, sapiens continentia petat, et in amorem ejus boni, sine quo nullus est bonus, incontaminata castitas inardescat. Ad hoc enim nobis tradita sunt exercitia christiana, ut resecata omni illicita voluptate, in sanctas et spiritales delicias aestuemus. Et cum nos oporteat semper studere virtutibus, quidam tamen dies ideo sunt ad castigationem communis observantiae consecrati, ut anima, quae terrenis adhuc desideriis implicatur, et curis saecularibus impeditur, ex intervallo saltem ad divina respiret: et quia portio dominici agri est, dignos caelestibus horreis afferat fructus. Ibi enim spes est metendi, ubi fuerit diligentia seminandi.

V. His, Dilectissimi, ad profectum vestrum pro

pulchritudine captae, ex astris fecerunt Deos; vel Manichaeorum, qui Soli ac Lunae superstitiosum cultum deferre ab ipso Leone inventi fuerunt, uti traditur Serm. 42. *c.* 5. *et ep.* 15. *ad Turibium c.* 4. *Vide etiam peculiarem superstitionem erga Solem nascentem a paganis derivatam Serm.* 27. *c.* 4. — 2) Joan. 1, 3.

temporis occasione perstrictis, jejunium vobis septimi mensis indicimus, in quo vos non solum de ciborum abstinentia, sed etiam de pietatis operibus commonemus: ut quod vestris usibus religiosa parcitate subtrahitis, in alimoniam pauperum et in cibos debilium transferatis: omnibus quidem indigentibus generali benevolentia consulentes, sed maxime eorum memores, qui sunt de membris corporis Christi, et nobis unitate catholicae fidei copulantur. Plus enim debemus nostris pro consortio gratiae, quam alienis pro communione naturae.

VI. Abundet ergo in vobis, Dilectissimi, benignitas christiana: et sicut recurrentia anni tempora desideratis ut plena sint fructibus, ita et corda vestra pascendis sint fecunda pauperibus. Quibus utique potuit Deus, cujus sunt omnia, necessariam conferre substantiam, et tales eis tribuere facultates, ut in nullo vestris largitionibus indigerent; sed et illis et vobis multa virtutum materia defuisset, si nec illos ad patientiae coronam inopia exerceret, nec vos ad misericordiae gloriam copia provocaret. Mirabiliter autem providentia divina disposuit, ut essent in Ecclesia et sancti pauperes et divites boni, qui invicem sibi ex ipsa diversitate prodessent, cum ad aeterna et incorrupta praemia promerenda Deo gratias agerent accipientes, et Deo gratias agerent largientes: quoniam, sicut scriptum est, et *patientia pauperum non peribit in aeternum* 1): et *hilarem datorem diligit Deus* 2). Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato vero apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, sperantes nos ita ipsius orationibus adjuvandos, ut Deus misericordiarum jejunii no-

1) Ps. IX, 19. — 2) 2. Cor. IX, 7.

stri sacrificio placatus exaudiat per Jesum Christum Dominum nostrum, qui vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XC.

De jejunio septimi mensis V.

I. *Poenitentiam semper esse necessariam propter continuas inimici insidias et concupiscentiam carnis.*

II. *Omnia impossibilia ex imbecillitate humana, esse possibilia ex virtute divina.*

III. *De amore Dei, et mundi.*

IV. *Amorem Dei bonis operibus nutriri. Cur septimi mensis jejunium.*

I. Sacratum, Dilectissimi, in septimo mense jejunium, ad communis devotionis exercitia praedicamus, fidenter vos paternis cohortationibus incitantes, ut quod fuit ante judaicum 1), vestra fiat observantia christianum. Est enim omni tempore aptum et testamento utrique conveniens, ut per castigationem et mentis et corporis, misericordia divina quaeratur: quia nihil est efficacius ad exorandum Deum, quam ut homo ipse se judicet, et numquam desinat a venia postulanda, qui se scit numquam esse sine culpa. Habet enim hoc in se vitium humana natura, non a creatore insitum, sed a praevaricatore contractum, et in posteros generandi lege transfusum, ut de corruptibili corpore, etiam quod animam corrumpere possit, oriatur. Hinc interior homo, tametsi iam in Christo regeneratus, et a vinculis captivitatis est eru-

1) *Septimi mensis jejunium apud Hebraeos agebatur ipso expiationis die.*

tus, assiduos habet cum carne conflictus; et dum cohibet concupiscentem, patitur repugnantem. In qua discordia non facile obtinetur tam perfecta victoria, ut etiam illa, quae sunt abrumpenda, non illigent, et quae sunt interficienda, non vulnerent. Quantumlibet sapienter et provide judex animus exterioribus sensibus praesit, inter ipsas tamen curas atque mensuras regendae carnis et alendae, nimis ei semper vicina tentatio est. Quis enim ita se aut a voluptate corporis aut a dolore sejungit, ut ad ipsam mentem non pertineat, quod extrinsecus aut blanditur, aut cruciat? Indivisum est gaudium, indiscreta tristitia: nihil in homine iracundia non accendit, nihil laetitia non resolvit, nihil aegritudo non afficit. Et quae illic declinatio potest esse peccati, ubi una passio est et regentis et subditi? Merito Dominus protestatur, quod *spiritus quidem promptus est, caro autem infirma* 1).

II. Et ne usque ad inertem desidiam desperatione ducamur, quae impossibilia sunt homini ex imbecillitate propria, possibilia spondet ex virtute divina: *Angusta enim et arcta est via, quae ducit ad vitam* 2); et nemo in eam gressum inferret, nemo vestigium promoveret, nisi difficiles aditus ipse se Christus viam faciendo reseraret: ut auctor itineris fiat possibilitas ambulantis, quia idem et introducit ad laborem, et perducit ad requiem. In quo ergo nobis spes est aeternae vitae, in eodem est et forma patientiae. *Si enim compatimur, et conregnabimus* 3): quoniam, ut Apostolus ait, *qui se dicit in Christo manere, debet sicut ille ambulavit, et ipse ambulare* 4). Alioqui falsae professionis imagine utimur, si cujus nomine gloriamur, ejus instituta non sequimur: quae

1) Matth. XXVI, 41. — 2) Matth. VII, 14. — 3) 2. Tim. II, 12. Rom. VIII, 17. — 4) I. Joan. II, 6.

utique nobis onerosa non essent, et ab omnibus nos periculis liberarent, si nihil aliud, quam quod amandum jubetur, amaremus.

III. Duo namque amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversae qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus. Rationalis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei est amator, aut mundi 1). In dilectione Dei, nulla nimia, in dilectione autem mundi, cuncta sunt noxia. Et ideo aeternis bonis inseparabiliter inhaerendum, temporalibus vero transeunter utendum est: ut peregrinantibus nobis, et ad patriam redire properantibus, quicquid de prosperitatibus mundi hujus occurrerit, viaticum sit itineris, non illecebra mansionis. Ideo beatus Apostolus praedicat dicens: *Tempus breve est: reliquum est, ut qui habent uxores, tamquam non habentes sint; et qui flent, tamquam non flentes; et qui gaudent, tamquam non gaudentes; et qui emunt, tamquam non possidentes; et qui utuntur hoc mundo, tamquam non utantur. Praeterit enim figura hujus mundi* 2). Sed quod de specie, de copia, de varietate blanditur, non facile declinatur, nisi in illa visibilium pulchritudine Creator potius quam creatura diligatur: qui cum dicit: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua* 3): in nullo nos vult ab amoris sui vinculis relaxari. Et cum huic praecepto, proximi quoque copulat caritatem, imitationem nobis suae bonitatis indicit: ut quod diligit, diligamus; et quod operatur, operemur. Quamvis enim *Dei agricultura simus, et Dei aedificatio, et neque qui plantat sit aliquid*,

1) *De hoc textu apud Quesnellianos celebri, et de Quesnelli postilla eidem apposita, plura in Observationibus ad hunc Sermonem dicenda erunt.* — 2) I Cor. VII, 29. — 3) Matth. XXII, 37.

neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus 1); in omnibus tamen exigit nostri ministerii servitutem, et nos dispensatores suorum vult esse donorum, ut qui fert Dei imaginem, Dei faciat voluntatem. Propter quod in oratione dominica sacratissime dicimus: *Adveniat regnum tuum, fiat volantas tua sicut in caelo et in terra* 2). Quibus verbis quid aliud postulamus, quam ut Deus, quos necdum sibi subdidit, subdat, et sicut in caelo Angelos, ita et in terra homines ministros suae faciat voluntatis? Hoc autem petentes amamus Deum, amamus et proximum: et non diversa in nobis, sed una dilectio est, quando et servum servire, et dominum cupimus imperare.

IV. Hic igitur affectus, Dilectissimi, quo amor terrenus excluditur, bonorum operum consuetudine roboratur, quia necesse est ut bonis actibus conscientia delectetur, et libenter faciat quod fecisse se gaudeat. Assumitur ergo jejunium, multiplicatur largitio, justitia custoditur, frequentatur oratio, fitque ut singulorum desiderium sit unum omnium votum. Nutrit patientiam labor, mansuetudo extinguit iram, benevolentia calcat invidiam, immundae cupiditates sanctis desideriis enecantur, avaritia liberalitate depellitur, et onera divitiarum fiunt instrumenta virtutum. Sed quia insidiae diaboli etiam inter talia studia non quiescunt, rectissime in quibusdam articulis temporum, vigoris nostri est instituta reparatio: ut ubi de clementia caeli et ubertate agri potest mens praesentium bonorum avida gloriari, et in ampla horrea fructibus congregatis, animae suae dicere: *Habes multa bona, epulare* 3): ibi quamdam increpationem divinae vocis accipiat, audiatque dicentem:

1) I. Cor. III, 9. Ibid. v, 7. — 2) Matth. VI, 10 — 3) Luc. XII, 19.

Stulte, hac nocte reposcunt animam tuam a te: quae autem praeparasti, cujus erunt 1)? Haec sollicitissima meditatio debet esse sapientis, ut quoniam breves dies istius vitae et incerta sunt spatia, numquam sit mors improvisa morituro, nec inordinatum incidat finem, qui se novit esse mortalem. Quod itaque et sanctificationi corporum, et reparationi prosit animarum, quarta et sexta feria jejunemus; sabbato autem apud beatissimum Petrum Apostolum vigilias celebremus, ejus orationibus adjuvandi, ut sanctorum desideriorum consequamur effectum: per Christum Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCI.

De jejunio septimi mensis VI.

I. *Dei voluntatem ex ipsis etiam elementis edoceri, quae et a cibis et a mundana sapientia abstinere jubet.*

II. *Tam Nestorii, quam Eutychis haeresim esse detestandam.*

III. *Veritatem carnis in Christo ex sacrificio Eucharistiae, et praecepto eleemosynae probari.*

I. Devotionem fidelium, Dilectissimi, nihil est in quo providentia divina non adjuvet. Siquidem exercendis ad sanctimoniam mentibus atque corporibus, ipsa quoque mundi elementa famulantur, dum dierum ac mensium distincte variata revolutio quasdam nobis paginas aperit praeceptorum, ut quod sacra admonent instituta, hoc quodammodo loquantur et tempora.

1) Luc. XII, 20.

Unde cum septimum mensem nobis anni recursus attulerit, non ignoro observantiam vestram ad celebrandum solemne jejunium spiritaliter incitari: quoniam experimento didicistis, quantum haec praeparatio et exteriora hominum et interiora purificet, ut cum a licitis abstinetur, facilius illicitis resistatur. Continentiae autem ratio, Dilectissimi, non in sola castigatione corporum, nec in diminutione tantum habeatur escarum. Majora enim virtutis istius bona ad illam animae pertinent castitatem, quae non solum carnis concupiscentias conterit, sed etiam mundanae sapientiae vana contemnit, dicente Apostolo: *Videte ne quis vos decipiat per Philosophiam, et inanem fallaciam secundum traditionem hominum* 1).

II. Continendum ergo est a cibis, sed multo magis ab erroribus jejunandum: ut mens nulli carnali dedita voluptati, nullius sit captiva mendacii, quia sicut in praeteritis, ita etiam in nostris diebus non desunt veritatis inimici, qui intra catholicam Ecclesiam movere audeant bella civilia, ut in consensum impiorum dogmatum imperitos quosque ducentes, sibi glorientur accrescere, quos a Christi corpore potuerint separare. Quid enim tam adversatur Prophetis, tam repugnat Evangeliis, tam denique est apostolicis rebelle doctrinis, quam in Domino Jesu Christo ex Maria genito, et sempiterno Patri intemporaliter coaeterno, unam et singularem praedicare naturam? Quae si hominis tantum intelligenda est, ubi est quae salvat Deitas? si tantummodo Dei, ubi est quae salvatur humanitas? Fides autem catholica, quae omnibus resistit erroribus, etiam simul istas impietates refutat, damnans Nestorium divina ab homine dividentem, detestans

1) Coloss. II, 8.

Eutychen in divinis humana vacuantem: quoniam veri Dei Filius Deus verus, unitatem et aequalitatem habens cum Patre et cum Spiritu sancto, idem verus homo esse dignatus est, nec conceptu virginis matris est sejunctus a carne, nec partu: sic humanitatem sibi uniens: ut Deus incommutabiliter permaneret; sic Deitatem homini impertiens, ut eum glorificatione non consumeret, sed augeret. Qui enim factus est forma servi, forma Dei esse non destitit, nec alter cum altero, sed unus in utroque est: ut ex quo *Verbum caro factum est*, nullis dispensationum varietatibus fides nostra turbetur; sed sive in miraculis virtutum, sive in contumeliis passionum, et Deum qui homo est, et hominem credamus esse, qui Deus est.

III. Hanc confessionem, Dilectissimi, toto corde promentes, impia haereticorum commenta respuite: et jejunia vestra et eleemosynae nullius erroris contagio polluantur: tunc enim et sacrificii munda est oblatio, et misericordiae sancta largitio, quando ii, qui ista dependunt, quod operantur, intelligunt. Nam dicente Domino: *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, et biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis* 1): sic sacrae mensae communicare debetis, ut nihil prorsus de veritate corporis Christi et sanguinis ambigatis 2). Hoc enim ore sumitur quod

1) Joan VI, 54. — 2) *Respicit S. Pontifex Eutychianorum errorem, qui veritatem corporis et sanguinis Christi post unitionem Verbi in ipsa Urbe Roma negasse traduntur Serm. 96. cap. 1. his verbis:* Sollicitudinem nostram latere non potuit, quosdam Aegyptios praecipue negotiatores ad Urbem venisse, eaque, quae Alexandriae sceleste ab haereticis sunt admissa, defendere, asserentes solam Deitatis in Christo fuisse naturam, nec carnis humanae, quam sumpsit ex Beata Maria Virgine, habuisse penitus veritatem. *Id in Eutychis sensum, quem idcirco* in divinis humana vacuantem *hoc ipso in Sermone capite antecedenti pro-*

fide creditur: et frustra ab illis *Amen* respondetur, a quibus contra id quod accipitur, disputatur. Dicente autem Propheta: *Beatus qui intelligit super egenum et pauperem* 1): ille circa pauperes vestimentorum et ciborum laudabilis distributor est, qui se Christum in indigentibus et vestire novit et pascere: quoniam ipse ait: *Quamdiu fecistis uni ex fratribus meis, mihi fecistis* 2). Verus itaque Deus et verus homo, unus est Christus; dives in suis, pauper in nostris; dona accipiens, et dona diffundens; particeps mortalium, et vivificatio mortuorum: *ut in nomine Jesu Christi omne genu flectatur, cae-*

didit; et clarius in ep. 35. *cap.* I. Qui unigenitum Dei Filium sic de utero beatae Virginis praedicat natum, ut humani quidem corporis speciem gesserit, sed humanae carnis veritas Verbo unita non fuerit; *seu uti traditur ep.* 31. ut quod formam servi gessit, quod nostri similis fuit atque conformis, quaedam nostrae carnis fuerit imago, non veritas. *Praemonere igitur, et praemunire S. Pontifex voluit auditores, ne quis forte ex hac zizania per Urbem disseminata de ea veritate veri corporis et sanguinis Christi ambigeret, quam in Eucharistia confitebantur et approbabant, dum Eucharistiam sumpturi ad verba sacerdotis dicentis* Corpus Christi, et sanguis Christi *respondebant* Amen. *Eodem pariter consilio doctrinam et praxim circa Eucharistiam ad Eutychianum errorem revincendum adhibuit etiam ep.* 59. *cap.* 2. In quo hactenus desidiae tempore jacuere, ut nec auditu discerent, nec lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis et sanguinis Christi inter communionis sacramenta taceatur. *Frustra autem Calvinistae haec Leonis testimonia deludere nisi, reponunt mentem ejus fuisse, non dubitandum de veritate corporis et sanguinis Christi in se, non autem non dubitandum de veritate ejusdem in Eucharistia: nam palam S. Pontifex affirmat:* Hoc enim ore sumitur quod fide creditur. *Igitur si fide credendum est verum corpus, et verus sanguis in Christo; idem verum corpus, et verum sanguinem ore sumi non est ambigendum.*

1) Ps. XL, 1. — 2) Matth. XXV, 40.

lestium, terrestrium, et infernorum; et omnis lingua confiteatur, quia Dominus Jesus Christus in gloria est Dei Patris 1), vivens et regnans cum sancto Spiritu in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCII.

De jejunio septimi mensis VII.

I. *Praecepta legis moralia non abolita: neminem umquam sine caritate justificatum: abundantiam justitiae evangelicae in abundantia caritatis esse positam.*

II. *Jejunia novae legis ex veteri assumpta, alio spiritu esse perficienda.*

III. *Deo soli placere quemque debere: talem esse cujusque thesaurum, quale est id cui corde inhaeret.*

IV. *Septimum mensem jejunio, bonis operibus, et ipso sui numero esse consecratum.*

I. Apostolica institutio, Dilectissimi, quae Dominum Jesum Christum ad hoc venisse in hunc mundum noverat, ut legem non solveret, sed impleret 2), ita veteris testamenti decreta distinxit, ut quaedam ex eis, sicut erant condita, evangelicae eruditioni profutura decerperet, et quae dudum fuerant consuetudinis judaicae, fierent observantiae christianae. Quamvis enim varietates hostiarum, differentiae baptismatum, et otia sabbatorum cum ipsa carnis circumcisione cessaverint; manent tamen ex ipsis voluminibus etiam apud nos plurima praecepta moralia. Et cum inde dicatur: *Diliges Dominum Deum tuum*

1) Philipp. II, 10. 11. — 2) Matth. V, 17.

ex toto corde tuo: et *diliges proximum tuum sicut teipsum* 1): Christo Domino dicente cognoscimus, quod *in his duobus mandatis tota lex pendet et Prophetae;* tantaque est sub hujus geminae caritatis edicto utriusque copula testamenti, ut sine istarum connexione virtutum nec lex quemquam inveniatur justificasse, nec gratia. Illae quoque partes legalium mandatorum, ex quibus quaedam praecipiuntur, ut fiant, quaedam interdicuntur, ut non fiant, antiquae auctoritatis retinent firmitatem. Nec ideo eis evangelica putanda est adversa perfectio, quia et virtutum studia ad voluntaria incitantur augmenta, et ultiones criminum poenitentiae remediis relaxantur. Dicit enim Dominus: *Nisi abundaverit justitia vestra plus quam Scribarum et Pharisaeorum, non intrabitis in regnum caelorum* 2). Quomodo vero abundavit justitia, nisi *superexaltet misericordia judicium* 3)? Et quid tam aequum, quidque tam dignum est, quam ut creatura ad imaginem et similitudinem Dei condita suum imitetur auctorem, qui reparationem sanctificationemque credentium in peccatorum remissione constituit, ut remota severitate vindictae, omnique cessante supplicio, reus innocentiae redderetur, et finis criminum fieret origo virtutum.

II. Quod igitur, Dilectissimi, ex veteris praedicatione doctrinae ad purificationem animarum corporumque nostrorum jejunium septimi mensis assumimus, non legalibus nos oneribus subjicimus, sed utilitatem continentiae, quae Christi Evangelio servit, amplectimur. Quia et in hoc potest super Scribas et Pharisaeos christiana abundare justitia, non evacuando legem, sed intelligentiam refutando carnalem. Nec

1) Matth. XXII, 37. — 2) Ibid, V, 20. — 3) Jacob. II, 13.

enim nostra talia debent esse jejunia, qualia erant illorum, quibus Isaias Propheta, Spiritu sancto in se loquente, dicebat: *Neomenias vestras et sabbata et diem magnum non sustineo, jejunium et ferias et dies festos vestros odit anima mea* 1). Unde et Dominus jejunandi formam discipulis tradens, *Cum jejunatis*, inquit, *nolite fieri sicut hypocritae tristes. Exterminant enim facies suas, ut appareant hominibus jejunantes. Amen dico vobis, receperunt mercedem suam* 2). Quam mercedem, nisi laudis humanae? propter cujus cupiditatem, justitiae species plerumque praetenditur, et ubi nulla est cura conscientiae, amatur falsitas famae; ut iniquitas, quae occultatione arguitur 3), mendacii opinione laetetur.

III. Rationabile itaque sanctumque jejunium nulla ostentationis jactantia polluatur, nec bonum suum quisquam fidelium de humanis velit pendere judiciis. Diligenti Deum sufficit ei placere, quem diligit: quia nulla major expetenda est remuneratio, quam ipsa dilectio: sic enim caritas ex Deo est, ut Deus ipse sit caritas. Quo utique pius et castus animus ita gaudet impleri, ut nulla re extra ipsum cupiat delectari. Verissimum namque est quod dicit Dominus: *Ubi est thesaurus tuus, ibi erit et cor tuum* 4). Quis autem est thesaurus hominis, nisi quaedam fructuum ejus congregatio laborumque collectio? *Quod enim quis seminaverit, hoc et metet* 5); et quale cujusque opus, talis est et quaestus: et ubi oblectatio fruendi constituitur, ibi cura cordis obstringitur. Sed cum multa sint genera divitiarum, dissimilesque materiae gaudiorum, thesaurus cuique est suae cupiditatis

1) Is. I, 13. — 2) Matth. VI, 16. — 3) *Indicatur inanis gloriae intentio, quae ex eo ipso quod occultatur, iniquitatis arguitur.* — 4) Matth. VI, 21. — 5) Galat. VI, 8.

affectus, qui si de appetitu est terrenorum, non beatos facit sui participatione, sed miseros. Hi vero, qui ea quae sursum sunt sapiunt, non quae super terram 1), nec perituris intenti sunt, sed aeternis, in illo habent incorruptibiles reconditas facultates, de quo dicit Propheta: *Thesaurus et salus nostra advenit, sapientia et disciplina et pietas a Domino: hi sunt thesauri justitiae* 2): per quos auxiliante Dei gratia, etiam terrena bona in caelestia transferuntur, dum multi divitiis, aut juste sibi relictis, aut aliter acquisitis, ad instrumentum pietatis utuntur. Cumque ad sustentationem pauperum, quae possunt exuberare distribuunt, congregant sibi inamissibiles facultates 3): ut quod abdiderunt eleemosynis, nullis possit subjacere dispendiis; et digne ibi habeant cor, ubi habent thesaurum suum: quia tales divitias suas beatissimum est exercere ut crescant, et non timere ne pereant.

IV. *Operantes* igitur, Dilectissimi, *quod bonum est ad omnes, maxime autem ad domesticos fidei* 4), septimum mensem ab initio mysticum propter septiformem Spiritum, ab ipso sui ordinis numero consecratum, continentiae fructibus deputantes, quarta et sexta sabbati solemniter jejunemus; sabbato autem apud beatum Petrum vigilias celebremus: cujus nobis et orationes suffragabuntur et merita, ut quantum cuique fidelium tribuitur bonum velle, tantum donetur et posse, ipso adjuvante, qui vivit et regnat cum Patre, et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

1) Colos. III, 1. — 2) Isai. XXXIII, 6. juxta 70. — 3) Matth. VI, 20. — 4) Galat. VI, 10.

SERMO XCIII.

De jejunio septimi mensis VIII.

I. *Finem legis esse amoris recti de pravo victoriam. De voluntate mala, et bona.*
II. *Longe plus delectare justitiam, quam iniquitatem, cujus lex, Dei lege, superanda.*
III. *Quantum prosit jejunium septimi mensis a lege et Apostolis institutum.*

I. Omnis, Dilectissimi, divinorum eruditio praeceptorum hoc maxime agit apud corda credentium, ut amor pravus recto amore superetur, et delectatione justitiae, peccandi cupiditas destruatur, dicente Scriptura: *Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere* 1). Cum autem sint in animis hominum multae bonae concupiscentiae et laudabiles voluntates, quid est quod jubetur ut nostris non consentiamus affectibus, nisi quod ab illa concupiscentia prohibemur, et ab illa voluntate revocamur, cujus ortus ex nobis est, et ideo mala pronuntiatur, quia nostra esse convincitur? Ad distinctionem igitur concupiscentiarum quae sunt ex Deo, bene homini dictum est. *Post concupiscentias tuas non eas* 2), ut quas cognoverit proprias sciat esse vitandas. Merito ergo Dominus in oratione, quam tradidit, noluit nos ad Deum dicere: *Fiat voluntas nostra*, sed *fiat voluntas tua* 3): hoc est, non illa quam caro incitat, sed quam Spiritus sanctus inspirat. Unde autem hoc desiderium conceptum sit, cui semper debeat repugnari, non difficulter intelligunt, qui se Adae filios esse nove-

1) Eccl. XVIII, 30. — 2) Ibidem. — 3) Matth. VI, 10.

runt, et peccante humani generis patre, non dubitant in propagine vitiatum esse quod est in radice corruptum. Quamvis autem per gratiam Domini nostri Jesu Christi in novam creaturam transierimus ex veteri, et imagine nos terreni hominis homo caelestis exuerit; donec tamen corpus mortale gestamus, necesse est ut contra carnis desideria dimicemus. Bonum est enim animae Deo subditae timere ne cadat, et habere quod vincat, quoniam *virtus in infirmitate perficitur* 1); et quod nos exercet ad continentiam, hoc perducit ad gloriam.

II. Abstinendum itaque, Dilectissimi, ab his quae nobis noxie blandiuntur, et lex peccati, quae est in membris nostris, Dei lege superanda est: ut licet per omnes sensus corporis multae insidientur illecebrae, anima tamen, cui summum bonum et verum gaudium Deus est, inter castas spiritalesque delicias in sapientiae latitudine et in veritatis luce versetur. Si enim seipsum sibi rationalis homo comparet, omnesque suorum actuum qualitates vera inspectione dijudicet, numquid in intimis conscientiae suae hoc delectationis inveniet de iniquitate commissa, quod de aequitate servata? aut tantum ei jucunditatis carnalis voluptas, quantum spiritalis pariet appetitus? Nihil prorsus de virtutum bonis attigit, nihil de pietatis suavitate gustavit, qui magis vult in his sordescere, quae immunda sunt, quam in iis splendere, quae sancta sunt. Non sinit ratio, ut cordibus non usquequaque captivis ita placeat satiata ira, ut remissa vindicta: aut tantum generent gaudium male quaesita de alieno, quantum bene expensa de proprio. Felicior semper est parca temperantia, quam profusa

1) 2. Cor. XII, 9. — 2) Rom. VII.

luxuria; major requies humilibus, quam superbis; et sublimior mens, quae inter prohibita atque permissa certius habet sperare caelestia, quam amare terrena. Ut autem in hoc provectu animus religiosus excellat, et jus suae dominationis obtineat, subigendo corpori castigatio est adhibenda jejunii. Quod licet generali nomine ad omnem continentiam pertinere videatur, proprie tamen ad edendi diminutionem refertur: ut prosit nunc voluntate non sumere, quod ab initio contra vetitum nocuit usurpasse: ut sicut illic concupiscentia fuit vulneri ita hic abstinentia sit saluti.

III. Cui medicinae, Dilectissimi, licet tempus omne sit congruum, hoc tamen habemus aptissimum, quod et apostolicis et legalibus institutis videmus electum, ut sicut in aliis anni diebus, ita in mense septimo spiritalibus nos purificationibus emundemus. Convenientibus enim in unum propositum tribus studiis, oratione scilicet, et eleemosyna, atque jejunio, praestabitur nobis a misericordi Deo et cohibitio cupiditatum, et exauditio precum, et remissio peccatorum: per Dominum nostrum Jesum Christum, qui vivit et regnat cum Patre et Spiritu sancto in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCIV.

De jejunio septimi mensis IX.

I. *Magis curandum esse jejunium spiritale, quam corporale.*

II. *In quo spiritale jejunium sit positum, et quo auxilio implendum.*

III. *Cur quatuor temporum jejunium fuerit institutum.*

IV. *Deum diligi, cum proximus diligitur et juvatur.*

I. Scio quidem, Dilectissimi, plurimos vestrum ita in iis, quae ad observantiam christianam pertinent, esse devotos, ut nostris cohortationibus non indigeant admoneri. Quod enim dudum et traditio decrevit, et consuetudo firmavit, nec eruditio ignorat, nec pietas praetermittit. Sed quia sacerdotalis officii est, erga omnes Ecclesiae filios curam habere communem, in id quod et rudibus prosit et doctis, quos simul diligimus, pariter incitamus: ut jejunium quod nobis septimi mensis recursus indicit, fide alacri per castigationem animi et corporis celebremus. Quamvis enim diminutio cibi carnem proprie videatur afficere, nihil tamen corporeis sensibus vel conceditur, vel negatur, quod non sicut ad servientem, ita pertineat ad jubentem. Cum itaque unusquisque homo duplicem in se legem habeat continentiae, nihilque actionum nostrarum ad solum corpus, multa autem ad solum referenda sint animum; prudenter debemus advertere, quam indecens quamque injustum sit, si quod a superiore indicitur, ab inferiore negligatur. Ut autem mens rationalis salubriter exteriora castiget, debet etiam propria exercere jejunia: quia non solum carnis desideriis, sed etiam animi cupiditatibus convenit repugnare, dicente Scriptura: *Post concupiscentias tuas non eas, et a voluntate tua avertere* 1). Jejunans ergo ab iis quae caro appetit, jejunet et ab iis quae male interior substantia concupiscit. Pessimus enim animae cibus est, velle quod non licet: et noxia cordis delectatio est, quae aut turpi lucro pascitur, aut su-

1) Eccl. XVIII, 30.

perbia extollitur, aut ultione laetatur. Quamvis enim his affectibus motus quoque corporis serviant, ad originem tamen suam cuncta respiciunt, et ibi censetur qualitas actionis, ubi invenitur initium voluntatis, quam revocare a pravis desideriis, optimum maximumque jejunium est: quia tunc est edendi abstinentia fructuosa, quando exterior parcitas a temperantia interiore procedit.

II. Celebraturi igitur, Dilectissimi, verum et spiritale jejunium, quod et corpus et animum sui puritate sanctificet, cordis nostri secreta rimemur; et quibus rebus aut contristentur, aut gaudeant, justo discutiamus examine. Ac si quis amor vanae gloriae, si qua radix avaritiae, si quod inest virus invidiae, nihil talium anima sumat escarum, sed virtutum intenta deliciis, caelestes epulas terrenae praeferat voluptati. Agnoscat homo sui generis dignitatem, factumque se ad imaginem et similitudinem sui creatoris intelligat: nec ita de miseriis, quas per peccatum illud maximum et commune incidit, expavescat, ut non se ad misericordiam sui reparatoris attollat. Ipse enim dicit: *Sancti estote, quoniam ego sanctus sum* 1): hoc est, me eligite, et ab iis, quae mihi displicent, abstinete. Facite quod amo, amate quod facio. Et cum videtur esse difficile quod jubeo, ad jubentem accurrite; ut unde datur praeceptum, praestetur auxilium: non negabo opem, qui tribui voluntatem. Jejunate ab adversis, abstinete a contrariis. Ego sum cibus vester et potus: nemo quae mea sunt, inefficaciter concupiscit: qui enim ad me tendit, ex mei participatione me quaerit.

III. His, Dilectissimi, cohortationibus, quibus

1) Levit. XIX, 2.

nos ad bona incommutabilia et ad gaudia invitat aeterna, plenae sunt omnes divinarum paginae litterarum; et hoc nobiscum agit testamenti utriusque doctrina, ut inhaereamus veris, et contineamus a vanis. Non enim apprehendi potest quod promittitur, nisi custoditum fuerit quod jubetur. Quid autem justius, quam ut homo, cujus fert imaginem, faciat voluntatem, et per abstinentiam cibi jejunet a lege peccati? Ideo enim ipsa continentiae observantia quatuor est assignata temporibus, ut in idipsum totius anni redeunte decursu, cognosceremus nos indesinenter purificationibus indigere, semperque esse nitendum, dum in hujus vitae varietate jactamur, ut peccatum, quod fragilitate carnis et cupiditatum pollutione contrahitur, jejuniis atque eleemosynis deleatur.

IV. Esuriamus paullulum, Dilectissimi, et aliquantulum quod juvandis possit prodesse pauperibus, nostrae consuetudini subtrahamus. Delectetur conscientia benignorum fructibus largitatis; et cum gaudio tribuens, quo es laetificandus, accipies. Dilectio proximi, dilectio Dei est, qui plenitudinem legis et Prophetarum in hac geminae caritatis unitate constituit 1): ut nemo ambigeret Deo se offerre, quod homini contulisset, dicente Domino Salvatore, cum de alendis juvandisque pauperibus loqueretur: *Quod uni eorum fecistis, mihi fecistis* 2). Quarta igitur et sexta feria jejunemus; sabbato vero apud beatum Petrum Apostolum vigilias celebremus, cujus nos meritis et orationibus credimus adjuvandos, ut misericordi Deo jejunio nostro et devotione placeamus, per Dominum nostrum Jesum Christum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat Deus in saecula saeculorum. Amen.

1) Matth. XXII, 37. — 2) Ibid. XXV, 40.

SERMO XCV.

Sive Homilia I. de gradibus ascensionis ad beatitudinem.

De eo quod scriptum est: Videns Jesus turbas, ascendit in montem: et cum sedisset, accesserunt ad eum discipuli ejus 1) *etc.*

I. *Christum per exteriores medelas animos ad interiores praeparasse, quae per lenitatem gratiae fiunt.*
II. *Humilitatem, quae omnium esse potest, primum esse gradum ad beatitudinem.*
III. *Ditissimam potentissimamque Apostolorum, Petrique in primis fuisse paupertatem.*
IV. *Quis luctus iter ad beatitudinem?*
V. *Quaenam terra mitibus promissa?*
VI. *Sitim justitiae aliud nihil esse quam Dei amorem.*
VII. *Misericordia hominem Deo similem effici.*
VIII. *Cordis oculum mundandum esse, ut Deus videatur.*
IX. *Quaenam sit vera pax, quae hominem Dei filium efficit.*

I. Praedicante, Dilectissimi, Domino nostro Jesu Christo Evangelium regni, et diversos per totam Galilaeam curante languores, in omnem se Syriam virtutum ejus fama diffuderat: et multae ex universa Judaea turbae ad caelestem medicum confluebant. Quia enim tarda est humanae ignorantiae fides ad credenda quae non videt, et speranda quae nescit, oportebat divina eruditione firmandos, corporeis be-

1) Matth. V.

neficiis et visibilibus miraculis incitari : ut cujus tam benignam experiebantur potentiam, non ambigerent salutarem esse doctrinam. Ut ergo exteriores medelas Dominus ad remedia interiora transferret, et post sanitates corporum, curationes operaretur animarum, segregatus a circumstantibus turbis, secessum vicini montis ascendit, advocatis Apostolis, quos sublimioribus institutis ab edito mysticae sedis imbueret, ex ipsa loci atque operis qualitate significans se esse, qui Mosen quondam suo fuisset dignatus alloquio: illic quidem terribiliore justitia, hic autem sacratiore clementia, ut impleretur quod fuerat, Propheta Jeremia dicente, promissum : *Ecce dies veniunt, dicit Dominus, et consummabo super domum Israel, et super domum Juda testamentum novum. Post dies illos, dicit Dominus, dabo leges meas in sensu ipsorum, et in corde ipsorum scribam eas* 1). Qui ergo locutus fuerat Moysi, locutus est et Apostolis, et in cordibus discipulorum velox scribentis Verbi manus, novi testamenti decreta condebat; nulla ut quondam circumfusa nubium crassitudine, neque per terribiles sonos atque fulgores populo ab accessu montis absterrito, sed patente ad aures circumstantium tranquillitate colloquii : ut per gratiae lenitatem removeretur legis asperitas, et spiritus adoptionis auferret formidinem servitutis.

II. Qualis igitur doctrina sit Christi, sacrae ipsius sententiae protestantur : ut qui ad aeternam beatitudinem pervenire desiderant, gradus felicissimae ascensionis agnoscant. *Beati*, inquit, *pauperes spiritu, quoniam ipsorum est regnum caelorum* 2). De quibus pauperibus Veritas loqueretur, forte esset ambi-

1) Jerem. XXXI, 31. Hebr. VIII, 8. — 2) Matth. V, 3.

guum, si dicens, *Beati pauperes*, nihil adderet de intelligenda pauperum qualitate; et sufficere videretur ad promerendum regnum caelorum ea sola inopia, quam multi sub gravi et dura necessitate patiuntur. Sed cum dicit, *Beati pauperes spiritu*, ostendit eis regnum caelorum tribuendum, quos humilitas commendat animorum, magis quam indigentia facultatum. Dubitari autem non potest, quod humilitatis istius bonum facilius pauperes quam divites assequantur: dum et illis in tenuitate amica est mansuetudo, et istis in divitiis familiaris elatio. Verumtamen et in plerisque divitibus invenitur hic animus, qui abundantia sua non ad tumorem superbiae, sed ad opera benignitatis utatur, idque pro lucris maximis numeret, quod ad relevandam miseriam alieni laboris impenderit. Omni generi atque ordini hominum datur in hac virtute consortium: quia possunt esse proposito pares, et impares censu: nec interest, quantum sint in facultate terrena dissimiles, qui in spiritalibus bonis inveniuntur aequales. Beata igitur illa paupertas, quae rerum temporalium amore non capitur, nec mundi opibus augeri appetit, sed caelestibus bonis ditescere concupiscit.

III. Hujus nobis magnanimae paupertatis exemplum primi post Dominum Apostoli praebuerunt, qui omnia sua sine differentia relinquentes, ad vocem caelestis magistri, a captura piscium in piscatores hominum 1) alacri conversione mutati sunt, et multos sui similes fidei suae imitatione fecerunt, quando illis primitivis Ecclesiae filiis unum cor omnium, et anima erat una credentium 2): qui, universis suis rebus possessionibusque distractis, per devotissimam

1) Matth. IV, 19. — Act. IV, 32.

paupertatem bonis ditabantur aeternis, et ex apostolica praedicatione gaudebant nihil habere de mundo, et omnia possidere cum Christo. Hinc beatus Petrus Apostolus, cum ascendens in templum a claudo eleemosyna posceretur, *Argentum*, inquit, *et aurum non est mihi; quod autem habeo, hoc tibi do. In nomine Jesu Christi Nazareni surge et ambula* 1). Quid hac humilitate sublimius? quid hac paupertate locupletius? Non habet praesidia pecuniae, sed habet dona naturae. Quem debilem edidit mater ex utero, sanum fecit Petrus ex verbo: et qui imaginem Caesaris in nummo non dedit, imaginem Christi in homine reformavit. Hujus autem thesauri opibus, non solum ille adjutus est, cui gressus est redditus, sed etiam quinque millia virorum, qui tunc ad exhortationem Apostoli ob ejusdem curationis miraculum crediderunt 2). Et ille pauper, qui non habebat quod petenti daret, tantam dedit divinae gratiae largitatem, ut quemadmodum unum hominem redintegrarat in pedibus, sic tot millia credentium sanaret in cordibus; faceretque eos in Christo alacres, quos in Judaica perfidia invenerat claudicantes.

IV. Post praedicationem hujus felicissimae paupertatis, addidit Dominus, dicens: *Beati qui lugent, quoniam ipsi consolabuntur* 3). Luctus hic, Dilectissimi, cui consolatio aeterna promittitur, non est cum mundi hujus afflictione communis; nec beatum quemquam faciunt ista lamenta, quae totius humani generis deploratione funduntur. Alia ratio est sanctorum gemituum, alia beatarum caussa lacrymarum. Religiosa tristitia aut alienum peccatum luget, aut proprium: nec de hoc dolet, quod divina justitia

1) Act. III, 6. — 2) Ibid. IV, 4. — 3) Matth. V, 5.

agitur, sed de eo maeret, quod humana iniquitate committitur: ubi magis plangendus est faciens maligna, quam patiens: quia injustum malitia sua demergit ad poenam; justum autem tolerantia ducit ad gloriam.

V. Deinde ait Dominus: *Beati mites, quoniam ipsi hereditate possidebunt terram* 1). Mitibus atque mansuetis, humilibus ac modestis, et ad omnium injuriarum tolerantiam praeparatis possidenda terra promittitur. Nec parva aestimanda est haec aut vilis hereditas, tamquam a caelesti habitatione discreta sit, cum regnum caelorum non alii intelligantur intrare. Terra ergo promissa mitibus, et in possessionem danda mansuetis, caro sanctorum est: quae ob humilitatis meritum felici resurrectione mutabitur, et immortalitatis gloria vestietur: in nullo jam spiritui futura contraria, et cum voluntate animi perfectae unitatis habitura consensum. Tunc enim exterior homo interioris hominis erit quieta et intemerata possessio: tunc mens videndo Deo intenta nullis corporeae infirmitatis impedietur obstaculis, nec jam dici necesse erit: *Corpus quod corrumpitur, aggravat animam, et terrena inhabitatio deprimit sensum multa cogitantem* 2): quoniam habitatori suo non reluctabitur terra, nec immoderatum aliquid contra imperium sui rectoris audebit. Possidebunt enim illam mites pace perpetua, et nihil umquam de eorum jure minuetur, *cum corruptibile hoc induerit incorruptionem, et mortale hoc induerit immortalitatem:* ut periculum vertatur in praemium; et quod fuit oneri sit honori.

VI. Post haec addit Dominus, et dicit: *Beati qui*

1) Matth. V. 4. — 2) Sap. IX, 15.

esuriunt et sitiunt justitiam, quoniam ipsi saturabuntur 1). Nihil haec esuritio corporeum, nihil expetit sitis ista terrenum; sed justitiae bono desiderat saturari, et in omnium occultorum introducta secretum, ipso Domino optat impleri. Felix mens, quae hunc concupiscit cibum, et ad talem aestuat potum: quem utique non expeteret, si nihil de ejus suavitate gustasset. Audiens autem dicentem sibi propheticum spiritum: *Gustate et videte, quoniam suavis est Dominus* 2): accepit quamdam supernae dulcedinis portionem, et in amorem castissimae voluptatis exarsit: ut spretis omnibus temporalibus, ad edendam bibendamque justitiam, toto accenderetur affectu, et illius primi mandati apprehenderet veritatem, dicentis: *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo, et ex tota mente tua, et ex tota virtute tua* 3): quoniam nihil aliud est diligere Deum, quam amare justitiam. Denique sicut illi dilectioni Dei, proximi cura subjungitur; ita et huic desiderio justitiae virtus misericordiae copulatur, et dicitur:

VII. *Beati misericordes, quoniam ipsorum miserebitur Deus* 4). Agnosce, Christiane tuae sapientiae dignitatem, et qualium disciplinarum artibus ad quae praemia voceris, intellige. Misericordem te misericordia, justum vult te esse justitia: ut in creatura sua Creator appareat, et in speculo cordis humani per lineas imitationis expressa Dei imago resplendeat. Secura est operantium fides, aderunt tibi desideria tua, ex iis quae amas, sine fine potieris. Et quoniam tibi per eleemosynam omnia munda sunt, ad eam quoque beatitudinem, quae consequenter est promissa, pervenies, dicente Domino:

1) Matth. V, 6. — 2) Ps. XXXIII, 9. — 3) Deut. VI, 5. Matth. XXII, 37. Marc. XII, 30. Luc. X, 27. — 4) Matt. V, 7.

VIII. *Beati mundo corde, quoniam ipsi Deum videbunt* 1). Magna felicitas, Dilectissimi, cui tantum praemium praeparatur. Quid ergo est habere cor mundum, nisi eis, quae supra dictae sunt, studere virtutibus? Videre autem Deum quantae sit beatitudinis, quae mens concipere, quae lingua valeat explicare? Et tamen hoc consequetur, cum transformabitur humana natura, ut non jam per speculum, neque in aenigmate, sed facie ad faciem 2), ipsam quam nullus hominum videre potuit 3), sicuti est, videat Deitatem: et *quod oculus non vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit* 4), per ineffabile gaudium aeternae contemplationis obtineat. Merito haec beatitudo cordis promittitur puritati. Splendorem enim veri luminis sordens acies videre non poterit: et quod erit jucunditas mentibus nitidis, hoc erit poena maculosis. Declinentur igitur terrenarum caligines vanitatum, et ab omni squalore iniquitatis, oculi tergantur interiores, ut serenus intuitus tanta Dei visione pascatur. Ad hoc enim promerendum illud intelligimus pertinere quod sequitur:

IX. *Beati pacifici, quoniam filii Dei vocabuntur* 5). Beatitudo ista, Dilectissimi, non cujuslibet consensionis, nec qualiscumque concordiae est, sed illius de qua dicit Apostolus: *Pacem habete ad Deum* 6): et de qua dicit Propheta David: *Pax multa diligentibus legem tuam, et non est illis scandalum* 7). Hanc pacem etiam arctissima amicitiarum vincula, et indiscretae similitudines animorum non veraciter sibi vindicant, si non cum Dei voluntate concordant. Extra dignitatem hujus pacis sunt impro-

1) Matth. V, 8. — 2) I. Cor. XIII, 12. — 3) Tim. VI, 16. — 4) Is. LXIV, 4. I. Cor. II, 9. — 5) Matth. V, 9. — 6) Rom. V, 1. 2. Cor. XIII, 11. — 7) Ps. CXVIII, 16.

barum parilitates cupiditatum', foedera scelerum, et pacta vitiorum. Amor mundi cum Dei amore non congruit: nec ad societatem filiorum Dei pervenit, qui se a carnali generatione non dividit. Qui autem semper cum Deo mente sunt, *solliciti servare unitatem spiritus in vinculo pacis* 1), numquam ab aeterna lege dissentiunt, fideli oratione dicentes: *Fiat voluntas tua sicut in caelo et in terra* 2). Hi sunt pacifici, hi bene unanimes, sancteque concordes, vocandi aeterno nomine *filii Dei, coheredes autem Christi* 3): quia hoc merebitur dilectio Dei et dilectio proximi, ut nullas jam adversitates sentiat, nulla scandala pertimescat; sed finito omnium tentationum certamine, in tranquillissima Dei pace requiescat, per Dominum nostrum, qui cum Patre et Spiritu sancto vivit et regnat in saecula saeculorum. Amen.

SERMO XCVI.

Sive Tractatus contra Haeresim Eutychis, habitus Romae in Basilica sanctae Anastasiae 4).

I. *Monet, ut symbolo Apostolorum inhaerentes caveant ab Alexandrinis negotiatoribus unicam in Christo naturam Romae defendentibus.*

II. *Eutychem olim in aliis haereticis esse damnatum. Discernendum esse in Christo quid ex Deitate sit, quid ex humanitate.*

1) Ephes. IV, 2. — 2) Matth. VI, 10. — 3) Rom. VIII, 17. — 4) *In codicibus collect. IV, et V. nomini* S. Anastasiae *additur* Virginis. *Observandum praeterea est, in omnibus MSS.* Tractatus *nomen huic uni Sermoni esse praefixum. Id antiquam originem prodit. Sermones ab antiquis appellatos fuisse* Tractatus, *ex Zenonis, Augustini, aliorumque priscorum Patrum exemplis liquet.*

III. *Cum damnatis haereticis non esse communicandum. Romanae fidei laus.*

I. Sicut peritorum, Dilectissimi, prudentiumque medicorum est, passiones infirmitatis humanae remediis praevenire, et quemadmodum saluti contraria declinentur, ostendere; ita pastoralis officii est, ne dominico gregi haeretica malignitas noceat, providere, et qualiter luporum et latronum improbitas sit cavenda, demonstrare: quia numquam potuit haeretica impietas sic latere, ut non a sanctis patribus nostris et semper deprehensa sit, et jure damnata. Sollicitudinem itaque nostram, quam dilectioni vestrae impendimus, latere non potuit, quosdam Aegyptios, praecipue negotiatores ad Urbem venisse, eaque quae Alexandriae sceleste ab haereticis sunt admissa 1), defendere, asserentes solam Deitatis in Christo fuisse naturam, nec carnis humanae, quam sumpsit ex beata Maria virgine, habuisse penitus veritatem: quae impietas, et falsum hominem, et Deum dicit esse passibilem. Quod quo audeant animo, quove consilio, dubitare non possumus. Quia enim ipsi a veritate Evangelii recesserunt, et mendacia diaboli sunt secuti, alios quoque volunt socios suae perditionis efficere: et ideo paterna vos et fraterna sollicitudine commonemus, ut inimicos catholicae fidei, hostes Ecclesiae, incarnationis dominicae negatores, et instituto a sanctis Apostolis Symbolo repugnantes, in nullum recipiatis consensionis affectum, dicente Apostolo:

1) *De caede Proterii Alexandrini Episcopi haec intelligenda esse, in marginali postilla observavit Quesnellus. Etsi enim variis in locis alia sceleste ab Eutychianis gesta fuerint; sola tamen Proterii caedes* Alexandriae *patrata (quod sciamus) indicari potuit.*

Haereticum hominem post unam et secundam correptionem devita, sciens quia qui hujusmodi est, subversus est, et delinquit proprio judicio condemnatus 1).

II. Propria enim pertinacia perit, et sua a Christo discedit insania, qui eam impietatem, per quam ante se multos scit periisse, sectatur, et religiosum sibi atque catholicum putat id, quod sanctorum Patrum judicio et in Photini perfidia, et in Manichaei dementia, et in Apollinaris insania, constat esse damnatum 2): ut adhuc quasi novae et necdum damnatae in perniciem animarum suarum consentiant pravitati, qui incarnationis dominicae denegant sacramentum. Quasi aliud tota evangelica lectione doceamur, quam hoc uno divinae misericordiae sacramento, humanum genus in iis qui credunt, esse salvatum: quod unigenitus Dei Filius, aequalis per omnia Patri, nostrae assumptione substantiae, manens quod erat, dignatus est esse quod non erat, verus scilicet homo, verus Deus, qui absque cujusquam sorde peccati, integram sibi nostram perfectamque naturam, veritate et carnis et animae univit, et intra uterum beatae Virginis matris Spiritus sancti virtute conceptus, nec editionem partus, nec primordia fastidivit infantiae: ut Verbum Dei Patris humanam sibi inesse substantiam, et Deitatis potentia, et carnis infirmitate loqueretur, de corpore habens corporeas actiones, et spiritales de Deitate virtutes. Humanum quippe est esurire, et sitire, et dormire; humanum est metuere, flere, tristari; humanum denique est crucifigi, mori, atque sepeliri: sed divinum est super mare ambulare, aquas

1) Tit. III, 10. — 2) *Animadvertendum est Photini haeresim ad Nestorianam; Manichaei autem et Apollinaris ad Eutychianam accedere.*

in vina convertere, mortuos suscitare, mundum propria morte tremefacere, et cum vivificata super omnem caelorum altitudinem carne conscendere: ut qui hoc credunt, dubitare non possint, quid humanitati adscribere, quid debeant adsignare Deitati: quoniam in utroque unus est Christus, qui et Deitatis suae potentiam non amisit, et veritatem perfecti hominis nascendo suscepit.

III. Hos ergo, Dilectissimi, de quibus loquimur, tamquam venenum mortiferum fugite, execramini, declinate, et ab eorum colloquiis si increpati a vobis corrigi noluerint, abstinete: quoniam, sicut scriptum est, *sermo eorum serpit ut cancer* 1). Justo enim judicio ab Ecclesiae unitate rejectis, nulla est tribuenda communio, quam non nostris odiis, sed suis sceleribus perdiderunt. Vos ergo, dilecti Deo, et apostolico testimonio comprobati, quibus beatus Apostolus Paullus doctor gentium dicit: *Quoniam fides vestra annuntiatur in universo mundo* 2): custodite in vobis, quod tantum praedicatorem agnoscitis sensisse de vobis. Nemo vestrum efficiatur hujus laudis alienus: ut quos per tot saecula docente Spiritu sancto haeresis nulla violavit, ne Eutychianae quidem impietatis possint maculare contagia. Confidimus autem quod protectio Dei corda vestra fidemque custodiat: ut cui hactenus fideliter obedistis, in aeternum perseverante catholicae fidei observantia placeatis, per Christum Dominum nostrum. Amen.

1) 2. Tim. II, 17. — 2) Rom. I, 8.

IN SERMONES

SANCTI LEONIS MAGNI

OBSERVATIONES

IN SERMONEM III.

Quo sensu S. Leo petram, *supra quam Christus Ecclesiam aedificavit,* de fide solida *accepit.*

1. His Leonis verbis Serm. 3. c. 2. *Soliditas illius fidei, quae in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est,* istam adnotationem Quesnellus subjecit. Explicat verba Christi Domini, quae consequenter describit; asseritque soliditatem fidei, quae in Petro laudata est, esse petram illam, super quam se Ecclesiam aedificaturum promittit, et adversus quam portae inferi non praevalebunt, quia *perpetua est;* et, ut loquitur c. 3. *firmitatem petrae, quae nullis impulsionibus quateretur, accepit, ita ut eam neque haeretica umquam perrumpere pravitas, nec pagana potuerit superare perfidia.* In eumdem sensum eadem verba exponit Serm. 3. (nunc 4.) c. 2. et 3. Serm. 60. (nunc 62.) seu de Pass. 11. c. 2. « Hactenus ille. Ne autem haec interpretatio, quae *petrae* nomen *fidei in Petro laudatae* accommodat, iis favere credatur, qui testimonium Christi, *Super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam,* non de Petro, sed de fide exponentes, ad praerogativas Petri et successorum ejus constituendas nihilum pertinere contendunt, Leonis mens exactius explicanda est.

2. Cum S. Pontifex *petram*, supra quam Christus se Ecclesiam aedificaturum promisit, explicavit de fide, seu de soliditate ejus fidei, quam idem Christus laudavit in Petro; non fidem in genere, nec privatam fidem Petri, sed eam fidem, quam ille praedicavit, cujusque depositum in Romana Sede reliquit, et ad successores pari soliditatis privilegio transmisit, Leonem intellexisse, exploratissime ostendemus: hinc autem patebit, quam parum accurate Quesnellus in postilla apposita Serm. 62. c. 2. generatim scripserit: *Petra, supra quam aedificatur Ecclesia, et adversus quam infernus non praevalet, est solida fides.*

3. Fidem nimirum a Petro praedicatam ex Leonis mente accipiendam esse, idem Pontifex palam pronuntiat laudato Serm. 62. c. 2. Omnes enim Apostolos Petrum Deo revelante in professione fidei praevenisse affirmat, *ut ad regimen totius Ecclesiae praeparatus, primum disceret quod doceret, et pro soliditate fidei, quam erat praedicaturus audiret: Tu es Petrus, et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam, et portae inferi non praevalebunt adversus eam.* En soliditatem et nomen *petrae*, super quam aedificanda erat Ecclesia, et adversus quam portae inferi non praevalebunt, et fidei tribuit, *quam* Petrus *erat praedicaturus*, et quam praedicando aedificaturus erat Ecclesiam. Ne vero *petrae* nomen hinc adimatur Petro, ob hanc fidei praedicandae soliditatem ipsum quoque Petrum *petram* constitutum Auctor testatur Serm. 4. c. 2. Sic enim Christum loquentem inducit: *Tu quoque petra es, quia mea virtute solidaris;* ac propterea non tam fidem Petri, quam eumdem Petrum *catholicae fidei Petram* vocat ep. 119. ad Maximum Antiochenum c. 2.

4. Cum vero idem Petrus hujus fidei depositum

in Romana Ecclesia ac Sede potissimum reliquerit, transmiseritque ad successores Romanos Pontifices; eamdem fidei soliditatem, quae fuit in Petro, in hac Ecclesia, et in successoribus Petri peculiari privilegio perseverare, et perseveraturam usque ad finem mundi. Leo aperte prodit iis verbis Serm. 3. c. 2. *Soliditas enim illius Fidei, quae in Apostolorum Principe est laudata, perpetua est: et sicut permanet quod in Christo Petrus credidit, ita permanet quod in Petro Christus instituit.* Instituit nimirum Christus, ut ejus fides, super quam aedificanda erat Ecclesia, adeo esset solida, ut adversus illam inferi portae non praevalerent umquam; quod fidei soliditatem *perpetuam* requirit. Qui autem hanc fidei soliditatem perinde affirmavit *perpetuam*, eam profecto non desiisse in Petro, sed in successores ejus transiisse agnovit: unde Serm. 5. c. 4. ait: *Soliditas enim illa, quam de petra Christo, etiam ipse* (Petrus) *petra factus accepit, in suos quoque se transfundit heredes.* In illos scilicet heredes transfusa est, in quibus Petrum vivere, et Ecclesiam adhuc regere, ac docere, pluribus in locis indicat. Quare Serm. 3. c. 3. soliditatem petrae semper perseverantem Beato Petro tribuens, ait: *Manet ergo dispositio veritatis, et beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perseverans, suscepta Ecclesiae gubernacula non reliquit.* Consonantia aliorum Patrum testimonia possemus afferre, quae in alio tractatu, aliquando, si Deo placuerit, edendo, collegimus. Sed unius Leonis sententiam hic aperire consilium fuit. Haec autem sententia quantum ad Romanae Sedis praerogativas constituendas conferat, nemo non videt.

IN SERMOMEM IV.

Quid Leo intellexerit his verbis cap. 3. Manet ergo Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur aequitate judicium. *Quesnelli adnotatio expenditur.*

1. Hanc sententiam Quesnellus adeo detorquet, ut judicium ex Petri aequitate latum illud sit quod fertur juxta canones: nimirum totus in eo erat Quesnellus ut refractariis adversus RR. PP. decreta inobedientiae praetextum firmaret. Ne itaque S. Pontificis testimonium in alienam ab eo sententiam, quae inobedientiae faveat, et Romanae Sedis praerogativas oppugnet, distrahatur, genuinus Leoninae propositionis sensus ex ipso Leone explicandus est.

2. Cum itaque S. Pontifex pronuntiat *manere Petri privilegium, ubicumque ex ipsius fertur aequitate judicium,* de judiciis loquitur circa personas, ac praesertim circa crimina, ut liquet ex iis, quae *de nimia vel severitate, vel remissione* in eodem Sermone statim subjicit, nec non ex Serm. 5. c. 5. ubi, *Manente*, inquit, *apud nos jure ligandi atque solvendi, per moderamen beatissimi Petri, et condemnatus ad poenitentiam, et reconciliatus perducitur ad veniam.* Porro privilegium Petri illud est, ut ligata, vel soluta sint *in caelis*, quaecumque ille *in terris* solverit, vel ligaverit. In illis vero judiciis, quae circa criminosos ab Ecclesiae Principibus feruntur, hoc Petri privilegium manere Leo tradit, si *ex aequitate* ipsius Petri *judicium feratur,* nimirum si perinde rectum et justum sit, uti recta et justa Petri judicia fuerunt. Aequitas scilicet hoc loco pro reali justitia sumitur, adeo ut qui ligatur seu condemnatur, vere sit peccator; qui vero absolvitur, sit

vere poenitens. Qui enim sunt ejusmodi, cum *in terris* ligantur, vel solvuntur; ligati, vel soluti sunt etiam *in caelis.* Quod si errore aliquo vel fraude cujuspiam ligetur seu condemnetur, qui in foro externo reus quidem judicatur, at vere est innocens; absolvatur autem, qui poenitens creditur, at vere fictus accedit, nec coram Deo conversus est: quis ligatum aut solutum credat *in caelis*, quod perinde *in terris* solvitur vel ligatur? Nihil amplius ex toto Leonis contextu elici poterit. Totus judicia Ecclesiae *in terris* habita respicit relate ad divinum judicium *in caelis.*

3. Nihil hic de canonibus, aut methodo canonum: a quibus qui aequitatem Petri necessario derivandam putant, indicare deberent quinam fuerint canones, quos Petrus secutus sit, ut judicia ex aequitate ferret. Naturalem quidem aequitatem spectarunt canones, cum certas judiciorum regulas praescripsere. At Petri aequitas, quae hic indicatur, ad naturalem quidem justitiam, seu aequitatem, quam substantia canonum respicit; non autem ad disciplinam aut methodum canonum, sine quibus Petrus aequissime ligavit, vel solvit, referenda est.

4. Hanc justitiam et aequitatem naturalem dum servent judicia Romanorum Pontificum, sive juxta certam canonum methodum et disciplinam ferantur, sive aliter pro suprema illa auctoritate, qua non in substantia aequitatis naturalis, sed in methodo ac disciplina canonum dispensare, vel immutare ex ipsa nonnumquam aequitate possunt, nihil refert: semper enim privilegio Petri gaudebunt, et ligatum vel solutum erit *in caelis* quidquid auctoritate Petri solverint, vel ligaverint. Sicut e contra si quae ab iisdem ferrentur judicia etiam ex regulis ac methodo canonum, quae reali aequitate ac justitia carerent, quod

praesertim errore facti atque fallacia testium, vel documentorum accidere potest; methodus ac disciplina canonum custodita nihil proficeret. Etsi enim rata apud Ecclesiam habenda essent, atque servanda, quoad error non detegatur, et judicium non retractetur (uti pluribus Theologi et Canonistae tradunt ex ipsis Patrum institutionibus, ac regulis canonum) non tamen potirentur privilegio Petri, quatenus apud Deum *in caelis* non ligaretur aut solveretur, qui *in terris* per errorem atque fallaciam ligatus fuit, atque absolutus. Haec genuina et aperta Leonini principii interpretatio est; ex qua ejusdem principii usus, vel abusus facile discernetur.

IN SERMONEM XXI.

De formula a Leone adhibita c. 3. Gratias Deo Patri per Filium ejus in Spiritu Sancto.

Nulla addita animadversione, sequentia a Quesnello notata, Ballerinii retulerunt.

Haec precandi formula in primis catholica est, immo vero Christianae Religionis summa et plenitudo, quippe cujus proprium est *colere Deum per Christum*, Tertull. teste in Apologetico cap. 21. et apud Optatum l. 3. *Paganum appellas eum, qui Deum Patrem per Filium ejus ante aram rogaverit?* Et, quod omnium instar est testium, Ecclesia partim in officiis suis, partim in publica sacrificii prece illam usurpat. Omnes siquidem collectas suas ita concludit *Per Christum* etc. mediatorem scilicet Dei et hominum. Et ut in altari semper ad Patrem dirigatur oratio, sancitum est olim a Concilio Carthaginensi quod III. dicitur Can. 23. Olim tamen, dum ferveret

Arianorum haeresis, non aequis omnino auribus haec audiebatur loquendi formula a Leone usurpata: quoniam impium sub his verbis haeresis suae sensum occultabant Ariani, qui hanc doxologiam ad calcem hymnorum suorum cantare soliti erant hoc modo: *Gloria Patri per Filium in Spiritu sancto:* cujus rei testis est Philostorgius in l. 3. Hist. Et eam ob rem Eusebius Pamphili, referente Socrate l. 2. hist. et 21. in suspicionem Ariani dogmatis venit apud quosdam, eo quod saepius in scriptis suis repetit haec verba, *Per Christum.* Quae et Scriptoribus passim Ecclesiasticis familiaria sunt, in primisque Apostolo Paullo: *Qui tamen perversi dogmatis magister*, inquit Socrates, *numquam est existimatus.*

IN SERMONEM XXIII.

De alia Leonis locutione, qua c. 1. naturam divinam et humanam ita in Christo unitas ait, ut naturae alteri altera misceretur.

Alteram quoque Quesnelli observationem Ballerinii adoptarunt.

Similiter Serm. 4. in Epiph. *Deus Dei Filius naturae carnis immixtus* dicitur. Hujusmodi loquendi modos scrupulosius refugerunt Scholastici Theologi 1), quam illi antiquioris Theologiae parentes: quorum princeps Augustinus Epistola 3. ad Volusianum 2) hanc Incarnationis Dominicae definitionem tam plenam, quam brevem proponit: *Mixtura Dei et hominis. Si*

1) *Laudandi Patres, laudandi quoque Theologi qui accuratos loquendi modos seligunt ut nulla erroribus occasio supersit* — 2) *Ap. Maurinos* 137.

tamen, ut statim subdit, *recedat auditor a consuetudine corporum, qua solent duo liquores ita commisceri, ut neuter servet integritatem suam.* Unde et paullo post veretur ne indigne ad unionem Dei et hominis, immo animae et corporis, mixtionis vel mixturae nomen admittatur. Securius tamen locuti sunt, nondum litigantibus Eutychianis, qui a consuetudine corporum, quod Augustinus monuerat, non recedentes, naturas post adunationem in unam coaluisse somniaverunt. Post cujus haeresis ortum cautius ac pensiculatius locutus est Leo, *ne*, quemadmodum Theodoretum admonebat, *contra Nestorianos, aut Eutychianos agens, alteri eorum videretur terga vertisse, sed utrosque Christi hostes aequa lance vitaret atque damnaret* 1). Cum porro *naturae alteri altera immixta est*, notandum est non solum id quod passim Leo noster declarat, neutram fuisse permixtione confusam; sed etiam ea ratione hoc factum esse, quod *cum Verbum Dei*, ut ait Augustinus, *permixtum est animae habenti corpus, simul et animam suscepit et corpus* 2). Quomodo autem permixtum sit animae Verbum, quis explicet, cum explicare non audeat Augustinus? Hoc unum dicit, quod *sapientia Dei*, quae est ejus verbum, *ubique praesens, et latens, nusquam conclusa, nusquam discissa, nusquam tumida, sed sine mole ubique tota, longe alio modo quodam, quam eo quo creaturis ceteris adest, suscepit hominem, seque et illum fecit unum Jesum Christum* etc. *Ipsa enim*, ut ait alio ejusdem Epistolae loco, *animam rationalem, et per eamdem etiam corpus humanum, totumque omnino hominem in melius mutandum, nullo modo in deterius mu-*

1) Ep. 93. al. 63. — 2) S. Aug. Ep. 3.

tata coaptavit, nomen humanitatis ab eo dignanter assumens, Divinitatis ei largiter tribuens. Denique haec unio aliud non est quam intima penetratio animae, totiusque per eam naturae, cui se ipse Deus totus totum infundit eo modo, qui creaturae convenire non potest: nulla quippe alteram vere penetrat. *Deus autem*, inquit Augustinus, *qui capax est, non capabilis, penetrans, non penetrabilis; implens, non implebilis, qui ubique simul totus, et ubique diffusus est, per infusionem potentiae suae misericorditer naturae mixtus est humanae, non humana natura naturae est mixta divinae* 1). Plura Ballerinii hac super re collegerunt dissert. 2. c. 3. in S. Zenonis Opera pag. XCI. quae quicumque volet, conferre poterit.

IN SERMONEM XXVIII.

Superatis gradibus quibus ad suggestum areae *superioris ascenditur.* cap. 4.

In antiquioribus editionibus erat *arae:* illam tamen lectionem corrigendam esse Joannes Ciampinius demonstraverat: Ballerinii vero observationibus suis Praesulis eruditissimi dissertationem inseruerunt, cujus praecipua capita hic referre juvat. Doctissimum virum Josephum Mariam Thomasium dubium primo excitasse de genuitate vocis *arae,* ipse Ciampinius refert. De sententia is expostulatus editiones Sermonum S. Leonis consuluit, quae tamen omnes vocem *arae* exhibebant; sese proinde convertit ad codices manu exaratos, ac nonnullis lectionem *arcae* praeferentibus, in uno, quem a sex saeculis extantem putavit, deprehendit lectionem *areae,* quam veram duxit 2). Huic vero suffragari existimat illos etiam qui

1) Aug. in Leporii confessione. — 2) Ballerinii in adnotatione

habent *arcae,* siquidem amanuensium incuria permutatis litteris E et C corrupta est antiqua lectio quae habebat *areae.* Hac vero restituta lectione sensus apprime cohaeret: siquidem per plures gradus, interpositis etiam areis ad pausandum, praesertim cum genibus flexis saepe fieret ascensio, aditus patebat ad Basilicam Vaticanam S. Petri. Omnibus porro gradibus supereminebat area seu planities, ceteris latior, quae superior dicebatur unde ingressus in templum patebat. Reprehendit itaque Leo nonnullos qui cum ad illam pervenissent superiorem aream se sistebant, ac nascentem solem qui faciem Basilicae respicit, adorabant. Id vero potissimum eveniebat die Natalis Domini: licet vero saeculis recentioribus Statio diei Nativitatis D. N. Jesu Christi haud adsignetur Basilicae S. Petri; Ciampinius tamen ostendit antiquiori aetate Pontificem, prout modo etiam fieri solet, Missam diei in Vaticana Basilica peregisse, ad quam proinde populus Romanus accurrebat.

IN SERMONEM XLIII.

Nonnullae Quesnelli postillae excussae. S. Leonis doctrina propositionibus I. et III. Jansenii opposita.

1. Duo Quesnellus in hujus Sermonis cap. 1. adnotavit. Primum iis S. Pontificis verbis: *Sic nos Auctoris nostri extruxit manus, ut cum opifice suo etiam is, qui reparatur, operetur:* Juvat haec verba B. Bernardi verbis explicare lib. de gratia et lib. arbitr. c. 14. *Ad hoc utique praevenit* gratia, *ut jam*

eo sermonis loco subjecta monuerunt eamdem areae lectionem se deprehendisse in duobus MSS. Basilicae S. Petri signatis num. 105. 106. et in uno Vallicelano A. 10.

sibi deinceps cooperetur liberum arbitrium: *ita tamen quod a sola gratia coeptum est, pariter ab utroque perficitur, ut mixtim, non singillatim, simul, non vicissim, per singulos profectus operentur: non partim gratia, partim liberum arbitrium, sed totum singula opere individuo peragunt. Totum quidem hoc, et totum illa; sed ut totum in illo, sic totum ex illa.* Haec satis bene.

2. Porro in illa Auctoris verba: *Gratiae igitur Dei inobedientia se humana non subtrahat; nec ab illo bono, sine quo non potest bona esse, deficiat: ac si quid sibi impossibile aut arduum in mandatorum effectibus experitur, non in se remaneat, sed ad jubentem recurrat; qui ideo dat praeceptum, ut excitet desiderium, et praestet auxilium:* in haec, inquam, verba Quesnellus ejusmodi postillam in margine apposuit: *Dei mandata impossibilia homini in se remanenti.* Hanc tamen sententiam recitata Leonis verba proprie et generatim non exhibent. Neque enim de omnibus mandatis, seu potius, ut ait, *mandatorum effectibus* generatim pronuntiat. Illa vero *non in se remaneat* eo tantum consilio proprie dicta liquet, ut homines moneantur, ne in rebus, quas impossibiles, aut arduas experiuntur, sibi fidant, sed ad Deum jubentem recurrant: quibus cum indicetur modus obtinendi divinum auxilium, quo mandata rerum quoque perdifficilium, seu ut videntur impossibilium, impleantur; ipsa impossibilitas mandatorum proprie dicta excluditur.

3. Hac occasione duo alia ejusdem Quesnelli loca in Serm. 90. considerare juvat, quibus ille in impossibilitate praeceptorum ingerenda sollicitus, quantum a Leonis sententia absit, apertius agnoscetur. Scripsit S. Pontifex in eo Serm. 90. c. 2: *Et ne usque ad iner-*

tem desidiam desperatione ducamur, quae impossibilia sunt homini ex imbecillitate propria, possibilia spondet (Dominus) *ex virtute divina.* Nihil sanius et verius. At Quesnellus in margine: *Praecepta sine gratia impossibilia:* et in Synopsi capitis secundi: *Nihil sine gratia Christi etiam regeneratis possibile.* Viden' latum inter Leonis et Quesnelli verba discrimen? Quesnellus sine Dei gratia generalem impossibilitatem affirmat, eamque imponit ipsis praeceptis; ac ita affirmat, ut (si propositio non sit de subjecto, quod numquam accidit) eam impossibilitatem etiam in regeneratis aliquando reperiri praesumat. Leo e contra nec recitatis verbis, nec toto contextu generalem impossibilitatem subindicat; nec illam, quam adstruit, praeceptis divinis, sed imbecillitati hominis ita attribuit, ut ex divino adjutorio superari queat. Haec autem imbecillitatis, ut ita dicam, impossibilitas, non absolutam et veram impossibilitatem, sed difficultatem significat, quae vulgata locutione impossibilitas appellari solet: unde S. Pontifex textu allegato ex Serm. 43. *impossibile aut arduum* veluti synonima adhibuit; et Serm. 94. c. 2. inquiens, *Cum videtur esse difficile quod jubeo*, appellavit *difficile*, quod alibi *impossibile* dixerat.

4. Aliunde vero Dei praecepta ita possibilia indicavit, ut iisdem tribuerit excitare hominem ad petendum auxilium, quod si petatur, obtinebitur; si vero non petatur ac desit, impossibilitas erit voluntaria, quae male adscribetur praeceptis, nec idoneam excusationem afferet: unde scripsit Serm. 49. cap. 4. *Ideo enim datur praeceptum, ut praecipientis quaeratur auxilium. Nec se quisquam per occasionem infirmitatis excuset, cum qui praestitit velle, donet et posse.* Hinc jure S. Thomas quaest. 24. de Veritate

a. 74. postquam in responsione ad 1. docuit: *Illud quod praecepit Deus, non est impossibile homini ad servandum*, haec addidit in resp. ad 2. *Recte homo corripitur, qui praecepta non implet: quia ex ejus negligentia est quod gratiam non habeat, per quam potest mandata servare.*

5. Observamus praeterea, Leonem Serm. 43. loqui de hominibus justis, quibus illa congruunt: *nec ab illo bono, sine quo non potest bona esse, deficiat.* De regeneratis etiam ac justis verba facere Serm. 90. ex cap. 1. colligi potest. Porro nullo mandata homini praesertim justo esse impossibilia Auctor aperte tradit Serm. 18. c. 1. ubi de hominis natura *jam redempta, et sacro baptismate jam renata* scribit: *Corrumperetur carnali desiderio, nisi spirituali muniretur auxilio: quia sicut illi numquam deest unde corruat, ita semper praesto est unde subsistat; dicente Apostolo: Fidelis enim Deus, qui vos non patietur tentari supra id quod potestis, sed faciet proventum, ut possitis sustinere.* Ad haec Quesnellus in marginali postilla: *Quid sit anima etiam regenerata sine Dei auxilio.* Non scripsit *quid esset*, sed *quid sit;* ac si aliqua anima jam regenerata, ac propterea justa, ex Leonis sententia careat aliquando auxilio Dei; cum ille testetur: *Semper praesto est unde subsistat.* Huic igitur homini Leo impossibilia affirmare non potuit Serm. 43. divina mandata, cum haec impossibilitas a divino illo auxilio, quod ei *semper praesto esse* docuit, eliminetur. Hinc S. Pontifex aperte adversatur propositioni primae Jansenii, qua impossibilia traduntur etiam justis hominibus divina mandata, ac deesse illis gratiam qua possibilia fiant. Cum Leo tradit illis *semper praesto esse unde subsistant;* gratiam utique eisdem aliquam semper adesse

cognovit; qua vel *facerent quod possent, vel peterent quod non possent*, ut post Augustinum 1) Tridentina Synodus 2) docuit: unde in difficilioribus casibus orationis remedium S. Pontifex et in hoc Serm. 43. et alibi, uti monuimus, frequenter suggessit. Vide quam belle concinat cum doctrina Catholica, et quam a Janseniana dissentiat.

6. Quesnellus itaque, omissa ea postilla, quam affixit cap. 1. Serm. 43. aliam Leonis sententiae magis congruentem melius substituisset ad ea recitati testimonii verba: *Gratiae igitur Dei obedientia se humana non subtrahat;* nimirum hanc, *Gratiae Dei non subtrahatur obedientia:* quae propositio cum eam posse subtrahi, et reipsa subtrahi aliquando praesumat, opponitur tertiae propositioni Jansenianae, nec non decimae quintae Quesnellianae, damnatae in Constitutione *Unigenitus*, quae ab interiori gratia numquam humanam obedientiam se subtrahere palam insinuat. *Quando Deus mandatum suum, et suam aeternam locutionem comitatur unctione sui Spiritus, et interiori vi gratiae, operatur illa in corde obedientiam quam petit.*

IN SERMONEM XLIV.

De justitia christiana semper augenda.

1. In haec verba Leonis c. 1. *Inter profectuum gradus nullus est, qui non semper melior esse debeat,* ita Quesnellus adnotavit. Idem habet in serm. XI. de Quadragesima cap. 1. *Nemo*, inquit, *tam sanctus est, ut non sanctior; nemo tam devotus, ut non debeat esse devotior.* Peccat ergo, qui ad majorem

1) Aug. l. de Nat. et Gr. c. 43. — 2) Trident. sess. 6. c. 11.

semper justitiam non tendit. *Peccatum est* enim, inquit Augustinus, *cum vel non est caritas quae esse debet, vel minor est quam debet* 1). Imo culpabilis est quisquis Deum ex tota anima non diligit, quem ita diligere jubetur; et quisquis concupiscit quod concupiscere prohibetur. Non tamen imputat his, qui fideliter ei dicunt: *Dimitte nobis debita nostra, sicut et nos dimittimus debitoribus nostris.* Quod quisquis orandum sibi non esse putat, seipsum Christianum non esse profitetur. Quamdiu enim hic vivimus, est adhuc aliquid carnalis concupiscentiae, quod vel continendo frenetur, donec fiat perfecta justitia tamquam sanitas plena: tunc autem plena sanitas, quando plena caritas; tunc plena caritas, quando *videbimus eum sicuti est.* Haec ille.

2. Praeter caritatis praeceptum, quod ipsius caritatis et justitiae augmentum requirit, ut S. Thomas docuit in 3. Sent. dist. 29. q. 1. a. 8. quaest. 2. magis obviam, et expeditiorem viam aperit ipse Leo, qui tum in praesenti Sermone VI. de Nativitate Domini, tum in XI. quem Quesnellus laudavit, hoc augendae christianae justitiae debitum cum tentationibus et concupiscentiis, cuivis etiam sancto undequaque insidiantibus, ita conjungit, ac si alterum ab altero pendeat. Enim vero certum est praeceptum dilectionis Dei cum postulat ut a peccatis vel levioribus caveamus, tum vero etiam exigere ut resistamus concupiscentiis, ac tentationibus, quae ad peccandum extimulant. In hac autem quotidiana resistentia, quam quilibet etiam sanctus adhibere debet, plures virtutum actus ac praesertim caritas exercenda erit; sicque christianae justitiae semper augendae occasio ac debitum extat.

1) S. Aug. de perf. justitiae c. 6. et seq.

Sicut autem numquam in hac vita penitus auferentur tentationes et concupiscentiae; ita numquam cessandum erit a resistendo iisdem, ac per consequens a crescendo in justitia de die in diem, donec ad eam aeternam vitam perveniamus, in qua tentationes nullae erunt, nullae concupiscentiae, quibus resistatur: ac propterea in hac vita *inter profectuum gradus*, ut ait Leo, *nullus est, qui non semper melior esse debeat.*

IN SERMONEM XLV.

Quo sensu S. Leo cap. 2. scripserit: Sine dilectione non creditur. *Quesnelli adnotatio excussa.*

1. Memorato S. Leonis testimonio hanc adnotationem Quesnellus subjecit. Doctrina ex Augustini principiis hausta, immo ex ipsius fidei principiis. Nam cum nemo possit praeceptis Dei, ut oportet, obedire sine caritate: et inter Dei praecepta non postremum sit credendi praeceptum, manifestum est scite dictum a Leone, quod *sine dilectione non creditur.* Unus Augustini locus instar omnium erit, ut utriusque par sensus et doctrina intelligatur. Igitur lib. de bono perseverantiae cap. 16. *Praevenit ergo et fidem gratia,* inquit, *alioquin si fides eam praevenit, proculdubio praevenit et voluntas: quoniam fides sine voluntate non potest esse. Si autem gratia praevenit fidem, quoniam praevenit voluntatem, profecto praevenit omnem obedientiam, praevenit etiam caritatem, qua una Deo veraciter et suaviter obeditur. et haec omnia gratia in eo cui datur, et cujus haec omnia praevenit, operatur.* Hactenus Quesnellus.

2. Tota autem hujus Quesnellianae adnotationis vis in eo sita est, ideo S. Leonem affirmasse, *Sine*

dilectione non creditur, quia sicut aliis praeceptis, ita etiam praecepto fidei *nemo potest, ut oportet*, *obedire sine caritate: qua una*, ut Augustinus loquitur, *Deo veraciter et suaviter obeditur:* et idcirco Leonis *doctrinam ex Augustini principiis haustam* tradidit. Hinc autem cavendum est ne hujusmodi locutio eo sensu accipiatur, quem refert Quesnelli propositio 47. proscripta in Constitutione *Unigenitus*, nimirum: *Obedientia legis profluere debet ex fonte, et hic fons est caritas. Quando Dei amor est illius principium interius, et Dei gloria ejus finis; tunc purum est, quod apparet exterius: alioquim non est nisi hypocrisis, aut falsa justitia:* quae conveniunt cum propositione 17. a S. Pio V. condemnata inter Bajanas: *Non est vera legis obedientia, quae fit sine caritate.* Et in defensionem quidem propositionis 47. Quesnellianae Augustini testimonium ex libro de dono persev. c. 16. in Exaplis Quesnellianis inculcatum, ac prave explicatum, aut potius contortum legimus. Cum enim S. Doctor *una* caritate *veraciter obedire* dixerit; illi exinde intulerunt, sine caritate non obediri *veraciter*, sed per fallaciam, qua omnis ejusmodi obedientia non *vera* sit obedientia legis, sed *ad hypocrisim falsamque justitiam* referenda sit.

3. Si hoc tam pravo atque proscripto sensu atque consilio Quesnellus eam adnotationem subjecit, significare voluisset ea Leonis verba *sine dilectione non creditur* in eam sententiam esse accipienda, quod fides, quae sine caritate in peccatoribus reperitur, vera fides non sit, qua praecepto fidei *veraciter* obeditur: cui quidem sententiae affines sunt propositiones 52. et 58. damnatae in Constitutione memorata, quibus *fidem* et *religionem* veram sine *amore* et ca-

ritate haudquaquam consistere Quesnellus asseruit. Quod doctrinae monstrum expresse quoad fidem jamdiu ante praedamnaverat Tridentina Synodus sess. 6. c. 28. *Si quis dixerit . . . fidem, quae remanet* (in peccatore) *non esse veram fidem, licet non sit viva; aut eum, qui fidem sine caritate habet, non esse Christianum; anathema sit.* Unde etiam proscripta est ab Alexandro VIII. prop. 12. *Quando in magnis peccatoribus deficit amor, deficit etiam fides; et etiam si videantur credere, non est fides divina, sed humana.*

4. Quod si Leonis verba in ea notatione Quesnellus alio sensu accepit, nimirum ut indicaret eum loqui non de quacumque fide; sed de fide viva, et *ut oportet* ad meritum aeternae vitae, eodemque sensu scripsisse Augustinum *sola caritate veraciter obediri*, videlicet uti *ad veram justitiam*, et ad merendum aeternum praemium requiritur: recte quidem intellexisset, sed non satis aperte hanc sententiam explicasset, ut in adnotatione explicare ac demonstrari oportebat. Id autem evidenter statuere nostra plurimum interest, ut palam fiat, quam longe absint a damnato sensu Leonis verba ac sententia.

5. Si separatim a contextu consideretur haec propositio *sine dilectione non creditur*, suspicari quispiam poterit S. Pontificem lato sensu *dilectionis* nomen sumpsisse, nimirum non de caritate solum, sed de qualibet dilectione, ita ut etiam illa involvatur, qua quicumque credit, saltem veritatem et fidem ipsam aliquatenus diligit. At sicuti ex contextu, a quo genuinus verborum sensus semper est colligendus, palam fit, S. Leonem dilectionis nomine eam caritatem intelligere, quae fructum aeternum pariat; ita nomine fidei, vivam fidem intelligit, quae una cum

caritate conferat ad videndum et promerendum Deum. Enim vero in capite ejus sermonis secundo, cui laudata verba inferuntur, jam ab initio sibi exponendum proposuerat, per *cujusmodi vias nobis sit ad Dei promissa tendendum*, nimirum ad aeternam gloriam. Duas mox vias subjicit ex sacra Scriptura, videlicet misericordiae, et veritatis; et has monet non esse *divisas*, cum utraque virtus connexa esse debeat, ut ad eum finem tendamus. Mox transit ad fidem et caritatem, et harum pariter virtutum nexum ad eumdem finem neaessarium affirmat: unde subdit: *Tunc verum nomen, et verus est fructus* (nimirum *aeternus*) *ambarum, cum insolubilis utriusque manet connexio*. Et hanc quidem connexionem in eum finem omnino necessariam explicaturus statim addit: *Ubi enim non simul fuerint, simul desunt quia* (notetur ratio quae beatitudinis finem proponit) *invicem sibi et juvamen et lumen sunt, donec desiderium credulitatis impleat remuneratio visionis, et incommutabiliter videatur et ametur, quod nunc et sine fide non diligitur, et sine dilectione non creditur*, ut scilicet utiliter ad visionis remunerationem obtinendam credatur. Hanc connexionem et hunc finem apertius insinuant quae statim subjiciuntur: *Quia ergo, sicut Apostolus ait, in Christo Jesu neque circumcisio aliquid valet, neque praeputium, sed fides quae per dilectionem operatur: simul atque conjunctim et caritati studeamus et fidei. Hic est enim quidam efficacissimus geminarum alarum volatus, quo ad promerendum et videndum Deum puritas mentis attollitur, ne oneri curarum carnalium deprimatur. Nam qui ait: sine fide impossibile est placere Deo; idem dicit: Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam, caritatem autem non habuero,*

nihil sum, nimirum apud Deum, apud quem sine caritate *nihil prodest*, ut ibidem Apostolus loquitur: ita enim S. Pontifex Serm. 2. de Jejunio Pentecostes c. 3. exposuit: *Cum dicat Apostolus nullas sibi virtutes sine caritate prodesse.* Hinc rursum Leo cap. 3. Sermonis 45. illud inseruit principium: *Quod non ex fidei procedit fonte, ad praemia aeterna non pervenit:* ubi se loqui indicat de fide, qua praemium aeternum promeremur; quae sine caritate esse non potest. Vides ergo, quam probe omnia ad finem aeternae beatitudinis referantur.

6. Evidens tandem fiet, non aliam nisi hanc esse posse Leoninae mentis interpretationem ex Serm. 4. de Collectis c. 1. ubi satis innuit haberi *in multis* fidem sine caritate; at fidem ejusmodi a caritate disjunctam, ad salutem seu praemium aeternum nihil proficere. De multis enim Christianis verba faciens, *multis*, inquit, *quibus* (diabolus) *auferre non potuit fidem, sustulit caritatem; et agro cordis ipsorum avaritiae radicibus occupato, spoliavit fructu operum, quos non privavit fructu labiorum.* Quid apertius? Hinc etiam Serm. 10. de Quadrag. c. 3. *fidem rectam*, qua satis obeditur praecepto fidei, sine caritate stare posse, at non esse *fructuosam* ad futuram gloriam, si absque caritate sit, palam fatetur. *Quamvis enim*, inquit, *magnum sit habere fidem rectam, sanamque doctrinam, et multa laude digna sit circumcisio gulae, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis; nudae tamen sunt omnes sine caritate virtutes, nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit.* Hinc intelligentur illa Serm. 18. c. 3. ubi varios Christianorum *profectus* describens, *In fide germen est*, inquit, *in spe incrementum, in caritate*

maturitas: quibus fidem et spem virtutes agnoscit, at non fructuosas aeternae vitae, nisi ex caritate maturitatem obtineant. Ita S. Pontificis doctrina hausta *ex principiis fidei,* quae cum Scriptura ac traditione Tridentina Synodus statuit, et a proscriptis thesibus aliena cognoscitur.

7. Neque minus cohaeret cum Augustini principiis, qui multis in locis fidem sine caritate identidem reperiri diserte docuit: uti Serm. 90. num. 8. *Potestis habere fidem sine dilectione:* et solum ei, qui sine caritate credit, hanc fidem inanem esse affirmat, seu inutilem ad aeternum praemium, haec scribens in Enchiridio num. 117. *Qui vero non amat, inaniter credit, etiamsi sint vera quae credit:* et lib. 8. de Trinitate c. 4. *Nisi per fidem diligatur, non poterit cor mundari, quo ad Deum videndum sit aptum et idoneum.* In hanc autem sententiam, cum in libro de Dono persev. c. 16. de caritate scripsit, *qua una Deo veraciter, et suaviter obeditur,* vocem *veraciter* de perfecta obedientia legis accepit, qua homo fiat *aptus et idoneus ad videndum Deum,* ut ex aliis Augustini testimoniis latius probant, qui de hac ejusdem doctrina ex proposito disserunt. Nobis autem Leonis sententiam explicasse et constituisse sufficiat.

IN EUMDEM SERMONEM XLV.

De iis verbis cap. 4. Rei criminum ad hos dies (*paschales*) pervenisse se gaudeant, in quibus a sanctis piisque Principibus etiam publicarum austeritas remittitur ultionum.

Idem habet (inquit Quesnellus in adnotatione recitato testimonio subjecta) supra Serm. II. de Quadrag.

cap. 5. *Romani*, inquit, *Orbis piissimi Imperatores sancta antiquitus observatione custodiunt, qui in honorem passionis et resurrectionis Christi constitutionum suarum severitate mollita, multarum culparum reos praecipiunt relaxari.* Et Serm. IX. c. 3. *Ut severitas ultionum, quae nunc etiam in publicis judiciis relaxatur* etc. Quousque remissio et relaxatio ista extenderetur, an solis vinculis soluti rei in custodia remanerent, an etiam e carcere dimitterentur, non invenio clare definitum. In libello supplici Monachorum, qui sub Eutyche erant, Actioni 1. Concilii Chalcedonensis inserto, haec habentur: *Supervenit*, inquiunt, *et salutaris passionis dies et sacra nox, et resurrectionis festivitas, in qua quidem et plurimis peccatoribus a sanctis patribus nostris damnationes solvuntur: verum et ab Imperatoribus criminalia reis vincula relaxantur: justa vero laetitia omnis domus, et omne forum repletur.* Videntur ex his verbis rei saltem nonnulli in libertatem esse vindicati in paschali festo legibus imperatoriis. Nulla tamen lex in Codice quae id asserat; etsi plures, quae actionem omnem in reos suspendant, aliae per totam Quadragesimam, aliae per quindecim paschalis festi dies. Cod. lib. III. tit. XII. de Feriis. *Quadrag. diebus, qui auspicio ceremoniarum paschale tempus anticipant, omnis cognitio inhibeatur criminalium quaestionum.* Impp. Valent. Valens et Grat. AAA. *In XV. paschalibus diebus compulsio annonariae functionis et omnium publicorum privatorumque debitorum differatur exactio.* Valent. Theod. et Arcad. AAA. Exceptionem continet alia eorumdem constitutio, quae Leonis nostri sententiam confirmet magis quam infirmet: *In his tamen*, inquiunt, *et emancipandi et manumittendi cuncti licentiam habeant,*

Sed Leonis locus primo loco citatus ex Serm. II. Quadragesimae multarum culparum reos imperatoriis constitutionibus relaxatos esse per hanc paschalium dierum solemnitatem, clarius videtur asserere. Nam relaxari nihil aliud esse quam dimitti ex Serm. XLVII. de Pass. VIII. c. 3. probatur, ubi ut *Barrabbam indulgentia relaxaret*, clamasse populos scribit. Hactenus Quesnellus. Si vero is observasset titulum Justinianei Codicis *De episcopali audientia* lib. 1. tit. 4. invenisset legem Valentiniani II. n. 3. descriptam et editam an. 385. in qua haec habentur: *Exequantur judices, quod indulgere consuevimus. Ubi primus dies paschalis extiterit, nullum teneat carcer inclusum, omnium vincula dissolvantur;* et subjiciuntur exceptiones quorumdam reorum et criminum. In Codice autem Theodosiano lib. 9. tit. 28. *De indulgentiis criminum* quinque ejusmodi leges occurrunt, duae Valentiniani senioris, ac tres junioris, quarum ultima est jam allegata; ex quibus colligitur olim hanc indulgentiam usu quodam inductam, vel epistolis etiam Imperatorum per singulos annos ad omnes civitates missis, ut liquet ex duobus testimoniis Chrysostomi, ex more praescriptam, nonnullas dubitationes peperisse de quibusdam reis, num eadem indulgentia essent relaxandi: quae dubitationes ut solverentur, illae leges datae fuerunt. In postrema autem lege generalis sanctio edita fuit, quae omnes exceptiones complectitur. Vide Jacobi Gottofredi Commentarium praecipue in legem 3. ubi indicatos Chrysostomi textus recitat.

IN SERMONEM LVI.

Postilla Quesnelli in testimonium Leonis cap. 4. excutitur.

Ipsa illa substantiae nostrae in Deitate susceptio, qua Verbum caro factum est, et habitavit in nobis, *quem hominem misericordiae suae, nisi infidelem, reliquit exortem?* His Leonis verbis hanc postillam Quesnellus affixit: *Infidelis exors gratiae Christi.* Haec autem indefinita propositio perperam intelligi potest, ita ut favere videatur propositioni 26. damnatae in Constitutione *Unigenitus*, qua traditur: *Nullae dantur gratiae nisi per fidem.* Sed *misericordiae* nomen S. Pontifex adhibuit, non autem nomen *gratiae.* Ne vero ipsum *misericordiae* nomen cuipiam fucum faciat, quo ille sensu *exortem misericordiae* dixerit, *infidelem*, ex contextu explicandum est. Ejus itaque misericordiae *infideles exortes* intelligit, cujus participes fideles affirmat. Porro ad fideles pertinent ista, quae praecedenti testimonio immediate subjiciuntur: *Et cui non communis natura cum Christo est, si assumentem recepit, et eo spiritu est regeneratus, quo ille progenitus?* ubi indicat fidei et baptismatis gratiam, ut not. 24. in hunc locum explicavimus. Loquitur nimirum S. Leo de illa misericordia, qua Verbum caro factum, et in nobis habitans, nos per fidem et baptisma sibi unitos, divinae effecit consortes naturae. Sicut ergo fideles, qui fidem et baptisma susceperunt, hujus misericordiae participes sunt; ita infideles, qui et fide et baptismate carent, eadem hac misericordia recte dicuntur *exortes.*

IN SERMONEM LXXVI.

In eum locum cap. 6. quo de Manete dicitur: *Eo tempore damnandus innotuit, quo post resurrectionem Domini ducentesimus et sexagesimus annus impletus est Probo Imperatore Paullinoque Consulibus, cum octava jam in Christianos persecutio desaeviret.*

1. Circa notas istas chronologicas plura erudite Ballerinii disseruerunt, quae breviter innuere juvat. Leonis verba de tempore quo Manes *damnandus innotuit* illud tempus indicant, quo primus omnium Archelaus Cascharae in Mesopotamia Episcopus cum Manete publicam disputationem habuit, ac exinde ejus errores ita prodierunt ut tum *damnandus innotuerit.*

2. Prosperi chronico usus est Leo: hoc vero patet tum ex consulatu Probi et Paulini, qui in uno Prosperi chronico legitur, tum quod persecutionem Valeriani octavam dicat, prout fecit Prosper, qui Diocletianeam, alias decimam, nonam vocavit. Prosper vero ab Eusebii Chronico latine per Hieronymum reddito pleraque decerpsit: omnium vero primus a passione seu resurrectione Christi consulatus adjecit, ac Manichaeorum haeresis initia Probi Imperatoris et Paulini Consulatui adsignavit.

3. Juxta Chronicon Prosperi exordium haeresis Manichaeorum assignanda potius esset anno 249. vel 250. a passione Domini, non vero 260. ut Leo colligit. Verum unus tantum Leonis codex, Oxoniensis nimirum, a Quesnello laudatus, praefert annum 250: codices alii, quos consuluerunt Ballerinii, antiquissimo Vaticano num. 3835. haud excepto, habent *ducente-*

simus sexagesimus: proinde Ballerinii ausi non sunt Leonis textum mutare. Ceterum nisi admittamus lectionem codicis Oxoniensis; Leonis assertio repeti potest ex varietate editionum Chronici Prosperiani, quae discrimen aliquod exhibebant, vel ex ratione veterum Patrum, qui haud semper accuratissimi erant in designatione annorum ab ortu vel a passione Christi, et saepe ultra decennium excessisse exemplis constat.

IN SERMONEM LXXIX.

Num S. Leo omnia opera virtutum moralium in infidelibus peccata esse docuerit.

1. Sanctus Pontifex in Serm. 79. de jejunio Pentecostes secundo cap. 2. de infidelium jejuniis loquens, non solum ea appellavit *vana*, verum etiam *infidelitate polluta* asseruit. *Aliud enim agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides etiam sanctificat manducantem, apud illos infidelitas polluit jejunantem.* Et mox hanc generalem propositionem subjicit: *Extra Ecclesiam catholicam nihil est integrum, nihil castum, dicente Apostolo: Omne quod non est ex fide, peccatum est:* quibus verbis non tam jejunia, quam omnes aliarum virtutum moralium actus infidelitate pollutos ac peccata esse videtur innuere. His autem verbis Quesnellus postillam affixit: *An et qualia sint infidelium bona opera.*

2. Ne quis vero sententiae ab Ecclesia proscriptae S. Leonem favere existimet, praemonendum est, eum alibi palam fuisse professum, *laude digna* esse misericordiae et humanitatis opera, quae non prodeunt ex fide, si nullo pravo fine aliunde infecta, ex ipsarum virtutum motivo eliciantur. Haec enim leguntur

Serm. 7. de Quadragesima c. 3. *Quid hac humanitate felicius? Quae utique laude sua fraudanda non esset, si propter ipsam naturae communionem* (en naturalis virtutis motivum) *juvando homini ab homine praestaretur. Sed quia,* addit, *quod non ex fidei procedit fonte, ad praemia aeterna non pervenit; alia est conditio operum caelestium, alia terrenorum. Mundana benevolentia in his, quos adjuvat, habet finem; christiana pietas in suum transit auctorem, dum in ipsum dicimur benigni, quem in nobis fatemur operari.* Qui *laude sua fraudandam non esse* ejusmodi humanitatem affirmat, etiamsi *non ex fidei procedat fonte,* dummodo *propter ipsam naturae communionem juvando homini ab homine praestetur,* qui est finis miserationis ac virtutis naturalis; is bonam utique, non autem malam hanc humanitatem credidit: neque enim malum, quod solam vituperationem meretur, dici potuisset *fraudandum non esse sua laude.* Solum vero haec opera praemio caelesti, quod Deus retribuat, vacua esse, in subsequentibus addidit, et totum eorum praemium inter homines, in quibus sistunt, et in hoc mundo terminari. Si qui ergo infideles misericordiae, aut alterius moralis virtutis opera edant ex motivo virtutis; licet non ex fide edant, peccati accusandi non sunt ex Leonis sententia.

3. Quod si eorum jejunia *infidelitate polluta,* et apud eos *nihil integrum, nihil castum* reperiri, in hoc Serm. 79. affirmavit; id alio sensu, qui antecedenti sententiae non contradicat, affirmasse dicendus est; quatenus scilicet jejunia, et alia virtutum opera apud infideles plerumque non ex motivo virtutis, sed ex aliquo vitioso fine profecta credidit. Qua in re observandum est, S. Pontificem infidelium nomine com-

plecti omnes qui christiana fide carent, sive pagani illi sint, sive Judaei, sive etiam haeretici. Ita enim exorditur caput secundum: *In exercendo autem hoc Dei munere* (idest continentia a cibis per jejunium) *non ideo segniores esse debemus, quia et Judaei et haeretici saepe ab edendi libertate se continent, et apud ipsos paganos sunt quaedam vana jejunia.* Mox de his omnibus jejunantibus subdit: *Aliud enim agit sub veritate ratio, aliud sub falsitate deceptio. Apud nos fides etiam sancticat manducantem, apud illos infidelitas polluit jejunantem:* ubi infidelitas non solum ad paganos, sed ad Hebraeos et haereticos etiam extenditur. Varia autem ratione istorum abstinentiae (et similiter alii actus virtutum moralium) ex pravo aliquo fine pollui potuerant. Paganorum quidem jejunia, si quae Leonis aetate in inanium Deorum cultum vigerent (uti erat illud, quod Cereri institutum Livius memorat, quodque IV. Nonas Octobris praescriptum legitur in antiquo Calendario marmoreo Amiterni effosso) quatenus *infidelitate polluta* proprie dicantur, quisque intelligit. Idipsum est de jejuniis Manichaeorum *in honorem Solis ac Lunae* a Leone notatis Serm. 4. de Quadrag. c. 5. et in epist. ad Turibium c. 4. de quibus proinde affirmat in laudato Sermone: *Qui sua maxime observantia polluuntur.* Alia etiam istorum haereticorum jejunia perstrinxit Serm. 4. de Nativitate c. 6. *Non vos seducant deceptoriis artibus ficta et simulata jejunia, quae non ad purificationem, sed ad perditionem proficiunt animarum. Speciem quidem sibi pietatis et castitatis assumunt; sed hoc dolo actuum suorum obscena circumtegunt, et de profani cordis penetralibus jacula, quibus simplices vulnerentur, emittunt.* Et rursum de ejusmodi jejuniis Serm. 4. de Epiphan.

c. 5. *Non sunt casta jejunia, quae non de ratione veniunt continentiae, sed de arte fallaciae. Hactenus nocuerint incautis, hactenus illuserint imperitis.* In quibus cum jejuniorum id genus vitium in fallendi finem rejicit, non in jejunia per se; tum vero *casta* innuit *jejunia, quae de ratione veniunt continentiae*, seu quae omni pravo fine secluso ex solo virtutis motivo procedunt. Hebraeorum quoque jejunia polluta intelligi possunt vel eo pravo consilio, quo praeceptis legalibus jam abolitis obsequium praestandum existimant, vel saltem inani gloria, qua Pharisaeos jejunantes intumuisse, uti apud Matthaeum traditur c. 6. v. 16. S. Pontifex notavit Serm. 4. de jejunio mensis VII. c. 1. ac praecipue Serm. 7. c. 2.

4. Hoc autem inanis gloriae vitium in Sermone, de quo nunc agimus, S. Leonem praesertim spectasse exinde colligi potest, quod capite tertio Christianos hortetur, ut a jactantia et superbia in jejuniis maxime caveant, ne jejunium per se bonum hoc vitio corrumpatur: *Cavendum est*, inquit, *ne bona, quae facere sine bonitate non possumus, elatione perdamus. Nam omni se merito laude dispoliat, qui de studiis industriae suae in se magis quam in Domino gloriatur*. Et cap. 4. *Contineamus nos ab inflatione jactantiae, ad Dei gloriam cuncta referentes.* Quamquam in hoc potissimum vitium, de Christianorum jejuniis loquens declamasse videtur, quia, uti animadvertit Serm. 4. de Quadrag. c. 3. apud ipsos, qui infidelitate non detinentur, hoc maxime corrupto fine diabolus insidiatur, ut *quos*, ait, *non potuerit dejicere per diffidentiam*, *conetur superare per gloriam. Vicinum est enim rectis actionibus superbiae malum, et de proximo semper virtutibus insidiatur elatio: quia difficile est ut laudabiliter viventem laus hu-*

mana non capiat, nisi, ut scriptum est, qui gloriatur, in Domino glorietur. Cum vero S. Leo apud paganos, Judaeos, et haereticos, qui recta fide carent, jejunia vel hoc superbiae, vel alio vitio infecta putarit, ac pari aliquo pravo fine corrupta praesumpserit cetera virtutum moralium opera, quae ab illis fiunt; nihil mirum, si illa exinde *infidelitate polluta*, et apud eosdem *nihil integrum, nihil castum* reperiri affirmavit.

5. Neque idcirco colligendum est, eum peccati absolute ac generatim damnasse omnia virtutum opera, quae extra Ecclesiam ab illis eduntur: nam *laude* digna ac bona, ut vidimus, expresse docuit, quae ex fidei fonte non prodeunt, si omni pravo fine semoto ex virtutis motivo producantur. Solum cum inter paganos aliosque infideles, deficiente recta fide, aliquis pravus finis, saltem philautiae vel inanis gloriae, facillime subrepat; ipsa bona opera, *quae facere sine bonitate non possumus*, vitiari, et eatenus nec *integra*, nec *casta* esse affirmavit, uti eodem sensu Augustinus, Prosper, aliique Patres tradidere. Hinc Serm. 4. de Nativit. Domini c. 6. postquam vitiosa Manichaeorum jejunia reprehendit, auditores suos ad rectam fidem tenendam hortatus est hac praesertim ratione, *quia nihil sine illa sanctum, nihil castum est, nihil vivum: justus enim ex fide vivit:* ubi verba *nihil castum* indicato sensu intelligenda sunt.

6. Hinc autem postremus textus aliam observationem suppeditat. Dum enim sine fide *nihil sanctum, nihil vivum* tradit; infidelium opera, quae nullo pravo fine inficerentur, vera sanctitate ac merito aeternae vitae vacua innuit. Ita etiam Serm. 8. de Quadr. c. 1. S. Pontifex jejunaturos monens, ne *ulla infidelitate polluantur*, hanc rationem affert. *Dicente enim Apo-*

stolo, Omne quod non est ex fide, peccatum est, *inutilia erunt ac vana eorum jejunia, quos illusionibus suis mendacii pater decipit, et vera Christi caro non pascit.* Quibus verbis nomen *peccati* ab Apostolo adhibitum, de operibus generatim *inutilibus* et *vanis*, id est merito ac praemio aeterno carentibus, interpretari videtur, ut scilicet ea quoque misericordiae opera ab infidelibus edita, complectatur, quae nullo corrupto fine *propter ipsam naturae communionem juvando homini* impensa, *sua laude non fraudanda*, idest bona, pronuntiaverat Serm. 7. quaeque proinde hoc solo latiori sensu *peccata* dici queunt, quatenus sine fide viva ad aeternum praemium nihil proficiunt: unde hoc eodem Serm. 7. scripsit: *Quod non ex fidei procedit fonte, ad praemia aeterna non pervenit.*

7. Duo itaque virtutum moralium opera S. Pontifex in infidelibus satis distinxit. Alia ex objecto quidem bona, at pravo fine corrupta et mala: alia vero nullo pravo fine infecta, non tam ex objecto, quam ex fine virtutis bona, sed merito aeternae vitae expertia, et inutilia. De primi generis operibus absolute et generatim affirmavit, *nihil integrum, nihil castum* etc. apud infideles reperiri, quia generatim omnia infidelium bona opera aliquo vitioso fine corrumpuntur. Opera vero secundi generis conditionate et quasi per exceptionem in illis admisit, *si* ex motivo virtutis edantur; quod casum possibilem, et valde rarum insinuat.

8. Id vero a damnatis propositionibus tam alienum est, quam ab iisdem alienus est S. Augustinus, qui de operibus virtutum infideles non dissimiliter tradidit. In libro de spiritu et litt. cap. 26. scriptum reliquit: *In numero etiam hominum impiorum, nec*

Deum verum veraciter colentium quaedam facta vel legimus, vel novimus, vel audivimus, quae secundum justitiae regulam non solum non vituperare possumus, verum etiam merito justeque laudamus. Id convenit cum illis Leonis *laude sua fraudanda non sunt.* Mox autem subdit: *Quamquam si discutias, quo fine fiant: vix invenientur, quae justitiae debitam laudem defensionemque mereantur.* Quibus dum insinuat ea justitiae opera sine aliquo pravo fine *vix inventum iri;* pleraque sane perinde depravata in iisdem certo credidit; unde aliis in locis virtutum opera, quae ab infidelibus patrantur, idem Augustinus, aeque ac S. Leo, generatim damnavit ex solo pravo fine, quo ea infecta, raris casibus exceptis, generatim praesumpsit.

IN SERMONEM LXXXIII.

De die Martyrii SS. Apostolorum Petri et Pauli.

Omnia Calendaria, martyrologia, aliaque plura antiqua Ecclesiae monumenta diem natalem Apostolorum diei tertio ante calendas Julias assignant. Fit vero imprimis mentio a Balleriniis laterculi Bucheriani a P. Bucherio nempe editi, in quo describuntur dies natales Pontificum et Martyrum: ac primo III. *Cal. Julii Petri in Catacumbas et Paulli Ostiense Tusco et Basso Coss.* Hoc vero documentum sub Liberio Pontifice et Constantio imperatore circa annum 354. exaratum pluribus patet indiciis. Notant vero iidem Ballerinii mentionem de catacumbis et consulatu Bassi et Tusci fausan invectam ob translationem, cujus occasione peculiari quadam solemnitate ipse dies natalitius Petri ad Catacumbas sub praefatis Consulibus fuit celebratus.

IN SERMONEM XC.

Quid de duobus amoribus, Dei et mundi, S. Leo docuerit. Quesnelli postilla excussa.

1. Celeberrimus est Leonis textus de duobis amoribus Dei et mundi, his verbis expressus Serm. 5. *de Jejunio septimi mensis* c. 3. *Duo namque amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversae qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus. Rationalis enim animus, qui sine dilectione esse non potest, aut Dei est amator, aut mundi.* His verbis Quesnellus hanc postillam affixit: *Quidquid ex amore Dei non est, ex amore est mundi, et ideo peccatum.* Cum vero haec sententia ad propositiones Baji Quesnellique damnatas referri possit (unde hic maxime S. Pontificis textus a Bajanis et Quesnellianis ingeritur); quid in proscriptis thesibus damnatum sit, et quantum a damnato sensu absint Leonis verba, accuratius explicandum est.

§. I.

Proponuntur damnatae propositiones de duplici amore, et quid in iis proscriptum fuerit, exponitur.

Inter Bajanas prop. 38. est hujusmodi. *Omnis amor creaturae, aut vitiosa est cupiditas, qua mundus diligitur, quae a Joanne prohibetur; aut laudabilis illa caritas, qua per Spiritum sanctum in corde diffusa Deus amatur.* Et prop. 40. *In omnibus suis actibus peccator servit dominanti cupiditati.* Inter Quesnellianas prop. 44. *Non sunt nisi duo amores, unde volitiones et actiones omnes nostrae nascuntur: amor Dei, qui omnia agit propter Deum, quemque*

Deus remuneratur ; et amor , quo nos ipsos ac mundum diligimus , qui quod ad Deum referendum est , non refert , et propter hoc ipsum fit malus. Et proposit. 45. *Amore Dei in corde peccatoris non amplius regnante , necesse est ut in eo carnalis regnet cupiditas , omnesque actiones ejus corrumpat.* De amore regnante in corde hominum hic sermo est ; et ita omnes actus ex regnante amore provenire traduntur , ut ipsi actus virtutum in peccatoribus , in quibus non Dei , sed mundi amor regnat , hoc amore infecti peccata esse debeant : unde est alia Baji propositio 35. *Omne quod agit peccator , vel servus peccati , peccatum est.*

3. Haec quam falsa et absurda sint , nemo non videt. Sicut enim justi , in quibus regnat amor Dei , edere queunt , et identidem etiam edunt nonnullos actus leviter malos , non quidem ex amore mundi in ipsis dominante , qui cum caritate Dei habituali et in justis regnante componi nequit , sed ex aliquo leviori et irrepente amore mundi , ex gr. inanis gloriae , gulae etc. quo nec cupiditas in iisdem dominatur , nec habitualis Dei amor expellitur : ita a peccatoribus , in quibus regnat mundi amor , produci possunt quidam actus boni ex amore aliquo virtutis , ex gr. fidei , spei , misericordiae , orationis etc. qui licet non sit ille amor Dei , quo regnans mundi amor expellatur ; tamen non est amor mundi , nec ad amorem mundi referri potest. Hac de caussa Tridentina Synodus sess. 6. can. 7. Lutheranorum dogma dicentium , omnia opera , quae justificationem praecedunt , esse peccata , anathemate perculit : *Si quis dixerit , opera omnia , quae ante justificationem fiunt , vere esse peccata . . . anathema sit.* Damnatum ergo est dicere , omnia opera , quae non prodeunt a caritate

Dei regnante in corde hominum, pertinere ad amorem et concupiscentiam mundi, ac proinde esse peccata: quod tamen postilla Quesnelli superius descripta indicat.

4. Quod si quis nonnullas ex damnatis thesibus ita emollire studeat, ut non de regnante Dei amore in illis sermo sit, sed de amore Dei latius sumpto, quo opera referantur in Deum; damnatum pariter est dicere, omnes actus virtutis quantumvis bonos, si hoc amore non referantur in Deum, esse peccata, ut innuit postrema pars Quesnellianae thesis 44. Nam ut praescindamus a celebri inter Theologos quaestione de relatione operum in Deum; certum per omnes Catholicos est, virtutum moralium opera, nedum a peccatoribus, sed ab infidelibus etiam peracta ex motivo virtutis, *per se*, seu saltem *ex officio*, ut ajunt, esse bona, tametsi non referantur in Deum: nam per eos pariter, qui relationis debitum severius propugnant, haec omissio bonum opus in se non vitiat, sed aliunde omittentem contaminat.

5. Certe S. Leo ab utroque pravo sensu remotissimus est. Etenim Serm. 48. de Quadrag. 10, c. 3. in peccatoribus Christianis, in quibus mundi amor dominatur, et fidem rectam et alia virtutum moralium opera inveniri posse fatetur; et solum ea ex defectu caritatis saltem habitualis fructu aeterno vacua testatur. *Quamvis enim*, inquit, *magnum sit habere fidem rectam, sanamque doctrinam; et multa laude digna sit circumcisio gulae, lenitas mansuetudinis, puritas castitatis; nudae tamen sunt omnes sine caritate virtutes, nec potest dici in qualibet morum excellentia fructuosum, quod non dilectionis partus ediderit.* Praeterea Serm. 44. de Quadrag. 7. c. 3. loquens de operibus misericordiae, quae *non ex fidei*

procedunt fonte, ac proinde ab ipsis infidelibus eduntur, qui Deum ignorantes, nihil in ipsum referebant; ea *laude sua fraudanda non esse*, ac proinde bona asseruit, si ex motivo miserationis nullo intermixto pravo fine producantur; et solum ea peccata fore esse docuit, eo quod non ex motivo virtutis, sed ex philautiae, inanis gloriae, aut alio corrupto fine ea plerumque ab infidelibus edita praesumpsit: de quo vide Observationem in Serm. 79. En igitur quantum a damnatarum propositionum sensibus absit Leonis mens atque doctrina: quem si semetipsi contrarium nolis comminisci, testimonium praesentis Sermonis 90. proscriptis thesibus favere dici non potest.

§. II.

Quae sit propria Leonis textus sententia Serm. 90.

6. Non desunt sane, qui amorem Dei a S. Pontifice late sumptum existimant pro quolibet amore virtutum, et amorem mundi pro quolibet vitiorum amore. Sicut enim omnis amor vitiorum apte refertur ad amorem mundi, quatenus mundus vitia amat et fovet; ita ad Dei amorem referri late potest amor omnium virtutum, quatenus Deus omnes virtutes amat ac praecipit. Immo cum omnis virtus sit justitia et veritas, uti saepius in sacra Scriptura appellatur; Deus autem justitia ac veritas sit; Deum lato sensu amare dici potest, qui virtutes ex proprio ipsarum motivo, nulla prava cupiditate intermixta, diligit. In hanc sententiam S. Pontificem aliquando Dei amorem sumpsisse pro amore cujusvis virtutis, colligi potest ex illis Serm. 95. c. 6. *Nihil aliud est diligere Deum quam amare justitiam.* Ita ergo qui

quamlibet virtutem amat, cum amet justitiam, ex hoc principio Leonis Deum pariter diligit. Qui vero aliquem actum virtutis exercet ex motivo virtutis, ipsam virtutem amet necesse est. In hac vero hypothesi de duplici Dei et mundi amore, ad quorum alterum omnes actus voluntatis referendi sint, satius procul dubio est actus virtutum moralium, qui ex puro virtutis motivo eduntur, ad Dei amorem late sumptum referre, quam ad amorem mundi. Ad Dei enim amorem quatenus revocari queant saltem late, ex indicata ratione explicari et intelligi potest: quatenus vero referantur ad amorem mundi, qui positus in maligno, vitiorum, ut innuimus, non autem virtutum amator est, atque suasor, et ita sane referantur, ut qui virtutes amat ac exercet ex motivo virtutis, eas ex mundi amore diligere et exercere dicendus sit, nemo sanae mentis intelliget.

7. Sed aliud est hanc hypothesim a damnatis thesibus abesse, aliud vero Leonis verba, quae nunc expendimus, hoc sensu accipienda esse. Quae porro sententia iisdem verbis proprie subsit, facile perspicies, si duas observationes praemittas. Prima, S. Pontificem scribere, duos amores esse, *ex quibus prodeunt voluntates*, non vero *ex quibus omnes prodeunt voluntatis actus:* ac propterea de ipsis voluntatibus, non autem de singulis voluntatis actibus loquitur. Hinc autem dum eas voluntates pronuntiat ita *qualitatibus diversas*, sicut *dividuntur auctoribus*, seu amoribus; indicat voluntates *diversas*, idest bonas vel malas, prout diverso amore inter se discrepant ac *dividuntur*. Secunda, duos amores hic accipi non de quolibet Dei amore, vel mundi, sed de amore regnante in voluntate hominis, ex eo liquet, quod de solo ejusmodi amore verificari queat, homi-

nem constitui vel *Dei amatorem*, seu justum, vel *mundi*, seu peccatorem: unde etiam initio capitis sequentis Auctor dixit: *Hic* (Dei) *affectus, quo amor terrenus excluditur:* quae de amore Dei dominante vera sunt. Id confirmant multo luculentius illa, quae mox subjecit: *Et ideo aeternis bonis inseparabiliter inhaerendum* (quae amorem ultimi finis praedominantem significant) *temporalibus autem transeunter utendum*, non fruendum, nec inhaerendum tamquam ultimo fini.

8. His praemissis en apertus et genuinus Auctoris sensus. *Duo amores sunt, ex quibus omnes prodeunt voluntates, ita diversae* bonitatis, vel malitiae *qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus.* Quae nimirum afficiuntur Dei amore, adeo ut Deum prae omnibus diligant, et homo exinde *Dei amator sit*, seu in caritate Dei, sunt voluntates bonae: malae vero illae sunt, in quibus mundi amor ita dominatur, ut homo, Dei caritate exclusa, *mundi amator* constituatur. Cumque *rationalis animus sine dilectione* in partem alteram praevalente *esse non possit*; idcirco *aut Dei amator est, aut mundi;* et omnes voluntates proinde bonae vel malae, *ita diversae sunt qualitatibus, sicut dividuntur auctoribus.* Hic obvius verborum sensus est de omnibus voluntatibus ex amore praedominante bonis vel malis. Quis ergo non videat, quam perperam ejus verba trahantur ad omnes et singulos voluntatis actus, ac si Leo docuerit, actus omnes et singulos ex alterutro illo amore prodire, ita ut quicumque actus non sunt ex amore Dei, sint ex amore mundi, et ideo peccata, ut Quesnelli postilla insinuat; et hac ratione peccata accusanda sint ea ipsa virtutum opera, quae S. Pontifex in peccatoribus, vel etiam in infidelibus non mala, sed bona esse professus est?

§. III.

Alia Quesnelli postilla in eumdem Sermonem 90. *expenditur.*

9. Hoc eodem Sermone cap. 3. S. Leo scribit: *Quod de specie, de copia, de varietate* (creaturarum) *blanditur, non facile declinatur, nisi in illa visibilium pulchritudine Creator potius quam creatura diligatur.* Quesnellus in haec verba ad marginem notavit: *Solus Dei amor a creaturae amore retrahit.* Viden' ex collatione minus rectum interpretem? *Non facile declinatur*, inquit Leo: qui enim in creaturarum amore sistunt, et in earum pulchritudine, copia, varietate non Deum potius quam creaturas diligunt! non facile declinant a perversis ipsarum illecebris, et facillime peccant. Haec tota Leonis sententia est. Num vero hic Dei amor, sine quo ab ejusmodi blanditiis et illicito creaturarum amore *non facile* declinatur, *solus* ab hoc interdicto affectu retrahat, non Leo, sed Quesnellus affirmat; cum tamen certum sit, homines a peccatis retrahi (licet *non* ita *facile*) etiam timore, illo praesertim gehennae timore atque poenarum, dolorem de peccatis ingerente, quem *Dei dono et Spiritus sancti impulsu* conceptum, non solum cohibere manum ab opere illicito, sed ipsam etiam *voluntatem peccandi excludere*, satis aperte colligitur ex Tridentina Synodo sess. 14. cap. 4. Hic sane timor gehennae, in quam non tam opere, quam affectu pravo incurritur, ad excludendum et opus et omnem affectum peccandi (uti ad effugiendam gehennam necesse est) per se impellere, ac movere debet. Quod monendum fuit, ne forte subrepat inter ceteras Quesnelliana propositio 61. damnata in Con-

stitutione *Unigenitus : Timor non nisi manum cohibet , cor autem tamdiu peccato adducitur , quamdiu ab amore justitiae non ducitur.* Sed hac de re nostrum non est hoc loco disserere : solam enim Leonis sententiam a Quesnelli interpretatione alienam ostendere propositum fuit.

OBSEREATIONUM FINIS.

MONITUM

CIRCA SERMONES DE JEJUNIIS.

Tomo secundo pag. 1070-94. *toties laudatae editionis Balleriniorum plura erudite afferuntur, et quaestiones exagitantur de jejuniis, praesertim quatenus tempore S. Leonis apud Romanam Ecclesiam in usu erant: opus proinde ipsum, consulat lector qui eruditioni studet. Cum tamen in hac editione fuerint relata, quae rectam sermonum intelligentiam juvare possint; haud videtur praetereundum quod ibidem habetur pag.* 1075. *circa sermones de jejuniis quatuor temporum. Porro in iisdem ea occurrit formula* quarta igitur et sesta feria jejunemus: sabbato autem vigilias apud B. Petrum Apostolum celebremus: *quae verba ita sunt sumenda ut sabbato quoque praeter vigilias jejunium esset adiectum. Aliis omissis quae ad id evincendum ibidem animadvertuntur, excerpere tantum juvat duo S. Augustini, qui paulo ante floruerat, testimonia quae rem apertissime demonstrant. Continentur ea in epistola* 36. *qua Urbicum quemdam seu Romanum de jejunio male scribentem insectatur iis verbis.* Non solum Pharisaeus, qui bis in sabbato jejunabat, verum etiam Christianus qui quarta et sexta feria et ipso sabbato jejunare consuevit quod frequenter Romana plebs facit in labore jejunii superabitur. *Deinde subdit etiam clarius:* Videat ergo quanta afficiat contumelia ipsam quoque Romanam Ecclesiam, ubi et HIS HEBDOMADIBUS, IN QUIBUS QUARTA ET SEXTA ET SABBATO JEJUNATUR, tribus tamen diebus continuis Dominico scilicet, ac deinde secunda et tertia prandetur.

MONITUM

DE MANICHAEIS ROMAE PER LEONEM DETECTIS.

Nonnulla addere juvat de cura Leonis Papae in detegendis ac removendis ex Romana Urbe Manichaeis, cum saepe saepius hac de re mentio occurrat in sermonibus. Ii quidem initio latere potuerant: attamen a Leone detecti sunt, nihilque intentatum is reliquit ut nefanda haec progenies extingueretur, ac Romanus populus in catholicae fidei professione integer perseveraret. Ipsi jejunabant die Dominico et secunda feria in honorem solis et lunae: duplici vero ex capite a Leone reprehenduntur tum ob servatum jejunium die Dominico, tum quod creaturis cultum huiusmodi exhiberent. Licebat Laicis quoque eo tempore Eucharistiam sub duplici specie sumere: Manichaei vero cum a vino abhorrerent abstinebant a Christi sanguine, qui sub vini specie traditur. Alia plura probrosa perpetrabant ut patet ex sermonibus, in quibus de istis haereticis mentio occurrit. Anno 443. *illos detegit Leo, ac summo studio laboravit ut asseclae hujus sectae, ac pravae eorum consuetudines innotescerent. Mens Leonis hac in re patet ex iisdem sermonibus ad populum habitis:* Magna enim pietas est, *inquit sermone IV. de Quadragesima,* prodere latebras impiorum, et ipsum in eis, cui serviunt, diabolum debellare . . . Cavendi sunt ne cuiquam noceant, prodendi ne in aliqua civitatis parte consistant. *Circa finem anni* 443 *conventum frequentissimum celebravit contra Manichaeos non ad damnandos, siquidem eos veluti haereticos, esse habendos exploratum erat, verum ut de ratione sectam*

penitus collatis viribus extinguendi fieret pertractatio, adeoque voluit ut conventus participes essent etiam Senatores, et quaedam populi pars.

Egit quoque apud Valentinianum I. ut imperiali auctoritate Manichaeos cohiberet, quod reapse evenit ut patet ex novella praefati Imperatoris, qua plura contra eos decernuntur. Prosper, qui forte conventui intererat, gesta haec dicit Maximo Paternoque Consulibus scilicet anno 443. Mense vero Januarii anni sequentis dedit ad Episcopos Italiae epistolam de detecta damnataque Manichaeorum perfidia, de qua epistola mentio quoque fit ab Idacio auctore coaevo, ac modo etiam prostat inter S. Leonis Opera. Ea vero de re litteras gratulatorias accepit Leo a Theodoreto Cyri Episcopo, qui haec scribebat: Hujus quidem possunt quoque multa alia inveniri indicia, sufficit autem et vester zelus in nefandos infaustosque Manichaeos, quem vestra nuper Sanctitas aperuit ostendens vestrae in Deum pietatis studium. Vide tom. 2. editionis Ballerinianae pag. 425.

INDEX

OBSERVATIONES.

REIMPRIMATUR

Fr. Dominicus Buttaoni O. P. S. P. A. M.

REIMPRIMATUR

Joseph Canali Patriarch. Constantinop. Vicesgerens.

under
Leo I, *papa*